

AMERICAN ANTIQUARIAN SOCIETY
FOUNDED 1815

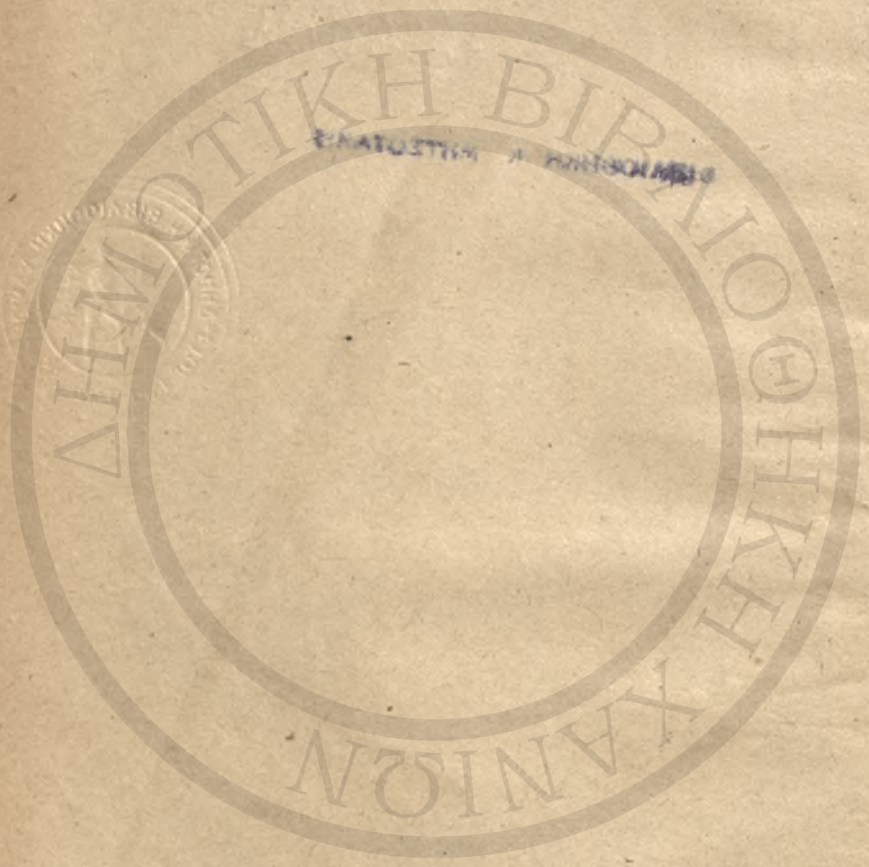

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
— ΧΑΝΙΩΝ —
Αριθ. βιβλ. 4916
Νομ. Εργ. 27.3.1958
ΠΡΟΙΟΝΤΑ
Αποθ. 901/28/1958

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

328

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΧΑΝΙΩΝ

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ
1941

ΕΡΓΟΝ : ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ - ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ - ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΥΛΑΜΙΑΝΑΚΙ

Λοχαγού Διοικητού Ὑποτομέως Γαλατᾶ Χανίων
Ὑπασπιστοῦ Στρατοπέδου Αἰχμαλώτων

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

1941

ΕΡΓΟΝ : ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ - ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ - ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ

ΑΘΗΝΑΙ - 1945

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ἡ παρούσα μονογραφία συμπληροῦσα τὴν Γ' Πολεμικὴν Περίοδον τῆς Ἑλλάδος ἐναντίον τοῦ Ἀξονος, σκοπὸν ἔχει νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἐπιτρεπόμενον πλάτος τὰ καθ' ἕκαστα τῆς Περιόδου ταύτης, ἥτις ἀνάγεται μονομερῶς εἰς τὴν Μάχην τῆς Κρήτης ἐξ ἀπόψεως Στρατιωτικῆς — Πολιτικῆς — Ἱστορικῆς.

Αἱ μέχρι σήμερον τὸ φῶς ἰδοῦσαι μονογραφαίαι τῶν Νεωτέρων Ἐπικῶν Πολέμων τῆς Ἑλλάδος οὐδ' ὅλως ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Μάχην τῆς Κρήτης, ἢ δικαιότερον εἰς τὸν Πόλεμον Γερμανίας — Κρήτης ἐλλείπει τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων καὶ ἐκθέσεων, παραχωροῦσι τὴν τιμητικὴν ταύτην θέσιν εἰς πάντα φιλόστορα διερευνητὴν τῆς Ἱστορίας.

Δὲν νομιζομεν ὅτι τὸ μέχρι σήμερον βάθος τοῦ χρόνου πυχάνει ἀρκετὸν διὰ τὴν συγγραφὴν τῆς Μάχης τῆς Κρήτης μετὰ τὴν πολυσύνθετον μορφήν της, οὐχ ἥττον δὲν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἀγνοήσωμεν τὴν ἐκδηλοῦσαν ἀναφορὰν πῶν Πανελλήνων — ὧν ὁ συμβολισμὸς κατὰ τὴν μάχην ὑπῆρξε πλήρης — ἵνα πληροφορηθῶσι τὰ τῆς παραδοξοτέρας αὐτῆς Μάχης τῶν αἰώνων οὐδαμῶς ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἢ τῇ Ἱστορίᾳ τοῦ Πολέμου ἀναφερομένης.

Προτάξαντες τὸν Ἑλληνογερμανικὸν Πόλεμον τοῦ ὁποίου ἀπόρροια καὶ συνέχεια ὑπῆρξεν ἡ Μάχη τῆς Κρήτης, παραδίδομεν ἐν ταύτῃ εἰς τὸν διανοούμενον ἀναγνώστην τὴν Β' Πολεμικὴν περίοδον τῆς Ἑλλάδος, ἐν στενῷ θεθαίως περιγράμματι.

Καινοτομοῦντες ἴσως, μετὰ τὴν δημιουργίαν Σταθμῶν Κριτικῆς κατὰ τὴν πορείαν τῆς συγγραφῆς μας, δὲν ἀποβλέπομεν εἰς ἄλλο τι εἰμὴ νὰ ὑποβοηθήσωμεν τὸν μὴ Στρατιωτικὸν εἰς τὸν οὐκ οὐκ ἀσχετοῦς ἰδίᾳ κρίσεως καὶ συμπερασμάτων.

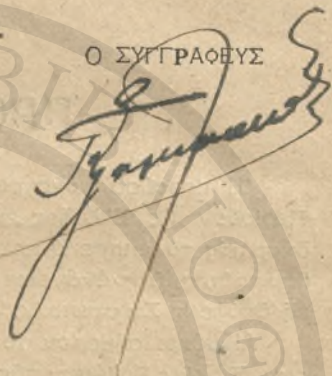
Ἐπεισοδικὰ γεγονότα λαβόντα χώραν κατὰ τὴν διαδρομὴν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων δὲν λαμβάνουσι θέσιν εἰς τὴν ἀπό

περιωπής και άμεταθέτων όρίων ιστορουμένην Μάχην, άτε ανήκοντα εις άλλην σφαίραν συγγραφικήν.

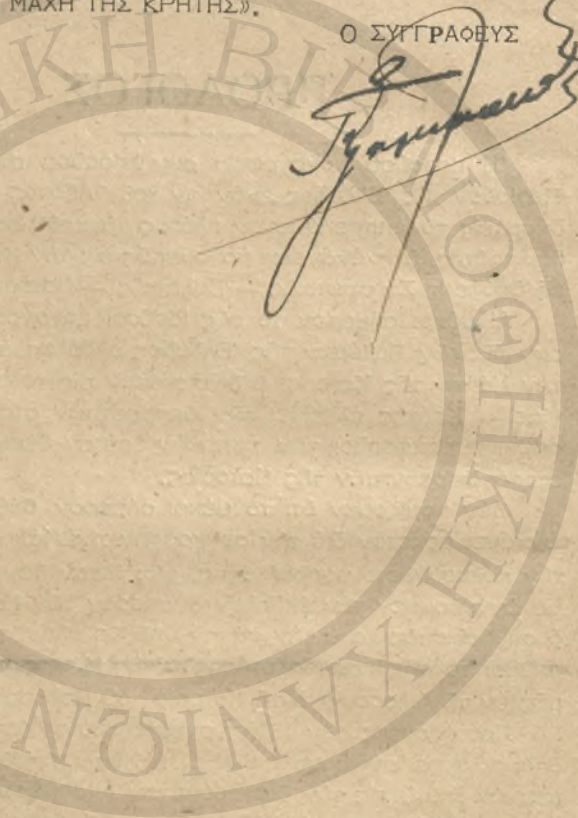
Τέλος, με βαθείαν τήν συνειδησιν επί τής ιστορικής μας ευθύνης τολμῶμεν νά παρουσιάσωμεν εις πάντα φιλίστερα ή μέτερον και ξενον τήν παρούσαν έργασίαν, προϊόν, πάντοτε μιᾶς φιλοτίμου προσπαθείας μας.

Τίτλος: «Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ».

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ

A large, stylized handwritten signature in black ink, likely belonging to the author, is written over the text 'Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ'. The signature is highly cursive and difficult to decipher.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ. Ὁ κατὰ τῆς Ἑλλάδος Γερμανικὸς πόλεμος εἶναι ἡ συνέχεια τοῦ Ἑλληνο - Ἰταλικοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τὸ προοίμιον αὐτοῦ ἰδίᾳ μετὰ τὰς ἀφθόνοὺς δάφνας τὰς ᾗσιν ἐδρεπεν ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἐν Ἀλβανίᾳ.

Διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ἔδει νὰ υπάρξωιν ἔστω καὶ κατ' ἐπίφασιν, τὰ ἀπαραίτητα αἰτία ἢ ἀφορμαί, ὥστε ἠθικῶς καὶ ἱστορικῶς νὰ δικαιολογῆται μιὰ τοιαύτη ἐνέργεια, ἐνέργεια ἧτις ἐν προκειμένῳ ἐστερεῖτο ἐρείσματος ἠθικοῦ καὶ θεμελιωδῶν ἀρχῶν. Ἀλλὰ ἡ πολεμικὴ ἐνέργεια ἀπὸ Ἀξονικῆς πλευρᾶς καὶ εὐαισθησίας, ἐναντίον οὐδὲποτε προσβληθσομένου Ἰ Κράτους, ἀπεκλείει τὰ γνωστὰ στάδια τοῦ παρελθόντος — συζητήσεις, ἐντασις σχέσεων, τελεσιγραφα — κατὰ τὰ ὁποῖα ἀπετρέπετο ὁ πόλεμος ἢ ἐπεβάλλετο ὡς ἀνάγκη.

Καθ' ὃν τροπὸν ἐπετέθη ἡ Γερμανία ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ Γιουγκοσλαβίας, καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπέτεθη κατὰ τῆς Ρωσίας χωρὶς τὴν ἐπίδοσιν τελεσιγράφου, ὡς βραδύτερον συνέβη, τὸ αὐτὸ μὲ τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας προσβληθείσας ὑπὸ τῶν Ἰαπώνων. (1) Οὕτω, ἢ τε Διπλωματία καὶ Στρατιωτικὴ Ἡγεσία, εἶχον λάβει τὴν θέσιν οὐραγοῦ εἰς τὴν Πολιτικὴν Ἡγεσίαν ἧτις ὑπῆρξεν ὁ Διευθύνων Νοῦς εἰς πάσαν Ἀξονικὴν ἐνέργειαν.

(1) Τὴν 7ην Δεκεμβρίου 1941 ἡ Ἰαπωνία ἐπετέθη ἀφηνίδια στικῶς κατὰ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Στόλου εἰς Περλ Χάρμπορ.

Τὴν 8ην ἰδίου μηνός ἡ Μ. Βρετανία καὶ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι κηρύσσουν τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Ἰαπωνίας.

Τὴν 11ην ἰδίου μηνός ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία κηρύσσουν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν.

Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς παρά τὰς ἀντιθέσεις του ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πολιτικῷ πεδίῳ λόγω τῆς ἰδιαζούσης φύσεως τοῦ πολιτεύματος, εὐρέθη καὶ πάλιν ψυχικῶς ἠνωμένος ὅπως κατὰ τὴν κήρυξιν τοῦ Ἰταλο — Ἑλληνικοῦ πολέμου καὶ ἄλλοτε κατὰ τοὺς νικηφόρους πολέμους 1912 — 1913, ὥστε τὴν ἀπάντησίν του νὰ τὴν ὀλοκληρῶσιν εἰς ἓνα δεῦτερον «ΟΧΙ» πρὸς τὸν νεοδάρδαρον ἐπιδρομέα. Ἡ ψυχικὴ αὐτῆ ἐνότης τῶν Ἑλλήνων δὲν ὑπῆρξεν ἔργον πολιτικῆς διαπαιδαγωγήσεως, ἀλλὰ ἀπαύγασμα τῶν νικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐν Ἀλβανίᾳ ἐναντίον τοῦ Ἰταλοῦ εἰσβολέως.

Δὲν ἐστερεῖται ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς, ἂν ἐπιτρέπεται, ὠριμότητος ὥστε νὰ ἀντιλαμβάνεται πλήρως τὸν κίνδυνον τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὸν ἐκ τῆς μεγάλης ἰσχύος τῆς Γερμανίας, ἀλλ' ἡ ἐθνικὴ του ἀξιοπρέπεια, ὑπερφάνεια καὶ τιμὴ του, — συνυφασμένοι παράγοντες πρὸς τὴν μακραίωνα καὶ ἐνδοξον ἱστορίαν του — ἐπέβαλον νὰ ὑποστῇ πάσαν θυσίαν ἱπποτικῶς καὶ ἀγογγύστως, πιστεύων εἰς τὴν τελικὴν νίκην του. Καὶ ἄλλως, ἡ Ἑλλὰς ὡς Ἰδέα καὶ Κοπίς τῆς Ἐλευθερίας, εἶχε κληρονομικὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πορείαν τῶν πατέρων της καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἡ ἐκβάσις τοῦ πολέμου θὰ συνεπέφερε τὸν θάνατόν της.

Πῶς τῶρα ἐσκέπτετο ὁ νικητὴς Ἑλλήνων στρατιώτης ἐν τῷ πολεμικῷ μετώπῳ ἐπὶ τῆς νεαῆς καταστάσεως; Ὅπως ἀκριβῶς ἐσκέπτετο πολεμῶν καὶ κατεξευτελιζῶν τὸν Ἰταλὸν στρατιώτην Μελανοχίτωνα ἢ Φασίσταν. Μὲ τὴν πεποίθησιν δηλονότι ὅτι πολεμῶν καὶ πλήττων καὶ τὸν νεοεισβολέα Γερμανὸν καθ' ὃν τρόπον ἐπληττε τὸν Ἰταλὸν σύμμαχόν του ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ, ἐπληττε ταύτοχρόνως δύο ἀδελφὰ μιστὰ καὶ ἀνελεύθερα Φασιστικά καθεστῶτα, τὰ ὁποῖα ὡς μοναδικὸν τῶν σκοπὸν ἔθεντο τὴν ὑποδούλωσιν τῶν ἐλευθέρων λαῶν. Ἀς λεχθῆ διὰ τὴν ἱστορίαν, ὅτι ἐν τῇ καθόλου πολεμικῇ ἐνεργείᾳ του ὁ Ἑλλήνων στρατιώτης, ἐπληττε ταύτοχρόνως κατὰ τρόπον ὑπολανθάνοντα καὶ τὸ καθεστῶς τῆς 4ης Αὐγούστου, διότι ἂν μὴ τι ἄλλο, δὲν συνῆδε πρὸς τὴν ἱστορίαν του καὶ ψυχοσύνθεσίν του. Πάντως, ὁ εἰς τὰς πολεμικὰς γραμμάς Ἑλλήνων στρατιώτης μακρὰν πολιτικῶν πεποιθήσεων καὶ ἐπιδιώξεων, ἠσθάνετο ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος ἦτο ὀλόκληρος ἡ Ἑλλὰς, ὥστε καὶ εἰς τὸν νέον ἀνισὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς Γερμανίας, νὰ ἐπιδείξῃ καὶ πάλιν τὰς στρατιωτι-

κός ἀσετάς του τὰς ὁποίας αὐδεὶς στρατὸς ὑπερέβη μέχρι σήμερον, ἄξιός ἐνός ἀπροσμετρήτου φόρου τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης ὄλου τοῦ κόσμου.

Ἡ ἀντίστασις τοῦ 1940 ἐναντίον τῆς Ἰταλίας καὶ ἡ τοῦ 1941 ἐναντίον τῆς Γερμανίας μὲν παράπλευρον τὴν σύμμαχόν μας Ἀγγλίαν, ὑπῆρξεν ἕνας νέος Μαραθῶν διὰ τὴν ἀνθρωπότητα καὶ οὕτω θὰ θεωρεῖται ἐν τῇ ἀπέριω πορείᾳ τῶν αἰώνων. Διότι, ἐάν ἡ Ἑλλάς ἐνέδιδεν ἀρχικῶς εἰς τὰς ἀξιώσεις τῆς Ἰταλίας ἀρνούμενη τὴν ἱστορίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν της, εἶτα δὲ υπεχώρει ἢ παρεδίδοτο εἰς τὸν Γερμανὸν εἰσβολέα, διάφορος θὰ ἀπέβαιεν ἡ ὅλη πορεία τῶν πολεμικῶν γεγονότων. Ἡ дуὰς αὐτῆ τῶν κακῶν δαιμόνων τῆς ἀνθρωπότητος ἤλπιζεν ἢ μᾶλλον ἐπίστευεν ὅτι ἡ Ἑλλάς διγρημένη ἐν τῷ ἐσωτερικῷ πολιτικῷ μετώπῳ καὶ ἀνίκανος ἐν τῷ πολεμικῷ μετώπῳ πρὸς γενναίαν ἀντίστασιν, θὰ ἐνέδιδεν εἰς τὰς ἰταμὰς ἀξιώσεις τῶν ἢ θὰ παρέλυεν εἰς τὴν πρῶτην κρούσιν τῶν καὶ εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον διεφύσθησαν ἐκ τῶν πραγμάτων διότι οἱ Ἕλληνες πάντοτε ἐνθυμοῦνται τὸ παράδειγμα τοῦ Ἀριστείδου καὶ Θεμιστοκλέους.

Ἀποθανόντος τοῦ Μεταξᾶ ἐνωρὶς τὴν πρωίαν πῆς 30ης Ἰανουαρίου 1941, διεδέχθη τοῦτον ἐν τῇ Ἀρχηγίᾳ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὁ Ἀλέξ. Κορυζῆς Διοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Κυβερνήσεως Μεταξᾶ.

Εἰς διὰγγελμά του τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ὁ Κορυζῆς, μετὰ τὸν διορισμὸν του ὡς Πρωθυπουργοῦ, πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαόν, ἐτόνιζεν ὅτι θὰ ἐσυνεχίζετο ἡ αὐτὴ πολιτικὴ ὑπὸ τῆς νέας Κυβερνήσεως. Ἐπεβεβαιούτο δηλαδὴ ἡ ἀπόφασις τῆς Ἑλλάδος νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῆς Ἰταλικῆς ἐπιδρομῆς, ἀλλὰ καὶ ἐνδεχομένης νέας τοιοῦτης. Πέραν δὲ τούτου, τὴν 8ην Φεβρουαρίου 1941 ὁ νέος Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος Ἀλέξ. Κορυζῆς προέβη εἰς ἐπιθεδαίωσιν πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Βρεττανὸν Πρεσβευτὴν τῆς δηλώσεως τὴν ὁποῖαν εἶχε κάμει ὁ προκάτοχός του περὶ τῆς Ἑλληνικῆς πολιτικῆς: «Παραμένομεν σταθεροὶ —ἐδῆλου ὁ Κορυζῆς— εἰς τὴν ἀπόφασίν μας, ὅπως ἀντιστώμεν εἰς πιθανὴν Γερμανικὴν ἐπίθεσιν ἐπὶ οἰαδήποτε θυσίᾳ καὶ ἀνανεύνομεν τὴν ὑπὸ τοῦ Μεταξᾶ γενομένην τὴν 18ην Ἰανουαρίου δῆλωσιν (1)». Ἐπίσης, ὅταν ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν

(1) Ἡ ἐπίσημος δῆλωσις τοῦ Μεταξᾶ ἔχει οὕτω: «Δὲν ἔχο-

τῆς Ἀγγλίας ἤντεν ἐφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐζητήθη ἀπὸ αὐτὸν ἡ στρατιωτικὴ συνδρομὴ τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ἀπειλουμένης ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ἐδῆλώθη εἰς τὸν Ἀγγλον Ὑπουργὸν ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Κορυζῆ ὅτι, «καὶ ἂν ἀκόμη μείνῃ ἡ Ἑλλάς μόνη ἐναντι τῆς Γερμανίας, πάλιν ἔχει ἀμετάκλητον ἀπόφασιν νὰ πολεμήσῃ καὶ μόνη κατ' αὐτῆς».

Πράγματι, τιμίως καὶ εἰλικρινῶς ἡ Ἑλλάς ἐξεπλήρωσε τὴν ὑπόσχεσίν τῆς αὐτὴν τὴν δοθείσαν ὑπὸ τοῦ Πρωθυπουργοῦ Κορυζῆ καὶ ἦτις οὐδαμῶς εἶχε φιλολογικὸν περιεχόμενον, ἀφ' οὗ πλέον ὑπῆρχον οὐκί πιθανότητες ἀλλὰ βεβαιότητες περὶ τῆς ἐπικειμένης ἐνεργείας τῆς Γερμανίας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, λόγῳ τῆς Ἰταλικῆς ἀνεπαρκειᾶς καὶ τῆς νικηφόρου Ἑλληνικῆς ἀνπατάσεως ἐν Ἀλβανίᾳ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ.— Καθ' ὄν χρόνον ἡ Ἑλλάς διεξῆγαγεν ἓνα νικηφόρον πόλεμον ἀνευ προηγουμένου—λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ἀναλογιῶν, δυνάμεων καὶ πολεμικῶν μέσων—ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ ἐναντίον τοῦ Ἰταλοῦ ἐπιδρομέως ἑτερος παράγων, ἡ Γερμανία, ἐλάμβανε θέσιν παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς δορυφόρου τῆς Ἰταλίας, κηρύπτουσα τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἀπροειδοποιήτως, μὴς θά ἴδωμεν.

• Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς κύριος τῆς καταστάσεως ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ καὶ μετὰ τὴν κατὰ τὴν 9ην Μαρτίου ἐξαπολυθεῖσαν ὀλοκληρωτικὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ παρουσία τοῦ Μουσσολίνι, καθ' ἣν οὐδὲ σπιθαμὴν γῆς παρεχώρησεν εἰς τὸν Ἰταλὸν στρατιώτην, ἀναδειχθεὶς ἀπαράμιλλος εἰς τὸν ἀμυντικὸν ὄσον καὶ ἐπιθετικὸν ἀγῶνα (1). Οὕτω, ὁ ψευδοκαῖσαρ Μουσσολίνι ἀφ' οὗ ἤλθεν, εἶδεν, ἀπῆλθεν διὰ Ρώμην κατποχυμμένος, μὲ μοναδικὸν κέρδος ὅτι κατέστη ἐτι περισσότερον κωμικὴ μορφή εἰς τὴν χορείαν τῶν μεγάλων γελωτοποιῶν καὶ τοῦ θιάσου τῶν ἀν-

χομεν τὴν ἐλαχίστην πρόθεσιν νὰ προκαλέσωμεν Γερμανικὴν ἐπίθεσιν· ἀλλ' ἐὰν ἤθειεν ἐκδηλωθῆ τοιαύτη ἐπίθεσις εἴμεθα ἀποφασισμένοι νὰ ἀντιταχθῶμεν εἰς αὐτὴν διὰ παντός ἰδυνατοῦ τρόπου καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας».

(1) Πλέον τῶν 40 χιλιάδων Ἰταλῶν ἐτέθησαν ἐκτὸς μάχης φονευθέντων ἢ τραυματισθέντων. Ἡ στρατιωτικὴ ἐκθεσις εἰς ἀπέρριπτον καὶ λιτὸν ὕφος ἀναφέρει: «Ἡ ἐπίθεσις αὕτη τῶν Ἰταλῶν, ἀπέτυχε πλήρως, χωρὶς νὰ σημειώσῃ οὐδὲ τὴν παραμικρὰν, ἔστω στίγμασίαν ἐπιτυχίαν».

δρικέλλων τῆς Ρώμης. Οἱ ἀναδειχθέντες πράγματι ἄνδρες οἱ Ἴταλοι εἰς τὰ κρατητήρια τῆς Καραμπινερίας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς, εἶχον διασκορπισθῆ ἢ εἶχον θερισθῆ ὡς ὄριμοι στάχυες εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν τῆς Ἀλβανίας καὶ κατὰ τὴν ὑπερτάτην ἑαυτῆν προσπάθειάν των, ἐφ' ἧς τόσας ἐλπίδας εἶχε στηρίζει ὁ Μουσολίνι, προσδοκῶν ὅτι θὰ καθίστα περιττὴν τὴν βοήθειαν τῆς Γερμανίας.

Ἡ μελλοντικὴ πορεία καὶ ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ διεγράφετο σαφῆς ἤδη, ὥστε μεταὶ θεθασιότητος νὰ λεχθῆ ὅτι ἄνευ τῆς παρεμβάσεως τῆς Γερμανίας, ἡ ἔαλσσα θὰ ἀπέβαινε τελικῶς ὁ ὑγρὸς τάφος τοῦ Ἰταλοῦ στρατιώτου μὲ στέφανον τὰ ἀλεκτρονικὰ πτερὰ τῶν περιφημῶν Βερσαλλιέρων, ἢ κατὰ τὴν λαϊκὴν ἔκφρασιν, «τῶν κοκορόμυαλων Βερσαλλιέρων».

Ἐν ᾧ χρόνῳ ἐξηκολούθη ἡ ἄνευ ἀποτελέσματος ἐαρινὴ αὐτῆ ἐπιθεσις τῶν Ἰταλῶν, Βρεττανικαὶ καὶ Αὐτοκρατορικαὶ δυνάμεις ἤρχισαν καταφθάνουσαι ἐν Ἑλλάδι ἐξ Αἰγύπτου. Αἱ δυνάμεις αὐταὶ διὰ τὴν ἀποστολὴν τῶν ὁποίων εἶχον δοθῆ ὑποσχέσεις εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Στρατηγεῖον κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις γενομένην διάσκεψιν ἦσαν: Μία Βρεττανικὴ Μηχανοκίνητος Ταξιαρχία, δύο Αὐστραλιαναὶ Μερραρχίαι καὶ μονάδες τινὲς Βρεττανικοῦ πυροβολικοῦ (1). Αἱ δυνάμεις αὐταὶ θὰ διετέλουν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Στρατηγοῦ Σέρ Χ. Μ. Ουίλσον, τὸ κύρος τοῦ ὁποίου ἦτο πολὺ ἐπιβλητικὸν κατόπιν τῶν γνωστῶν ἐπιτυχιῶν τοῦ εἰς Λιβύην.

Ἡ μίᾳ ἐκ τῶν δύο Αὐστραλιανῶν Μερραρχιῶν δὲν ἐμελλε νὰ σταλῆ εἰς Ἑλλάδα, κρατηθεῖσα ἐν Ἀφρικῇ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς πρώτης ἀντεπιθέσεως τοῦ Ράμελ· μίᾳ δὲ Ταξιαρχία τῆς ἐτέ-

(1) Ἡ δύναμις ἐκατέρας τῶν δύο Αὐτοκρατορικῶν Μερραρχιῶν, Αὐστραλιανῆς καὶ Νεοζηλανδικῆς, ἀποτελεῖτο ἐκ 10.000 μέχρι 15.000 ἀνδρῶν, μετὰ Μοίρας Πυροβολικοῦ ἐφωδιασμένης διὰ πεδινῶν πυροβόλων τῶν 25 λιτρῶν καὶ ἀντιαρματικῶν πυροβόλων τῶν 2 λιτρῶν καὶ μεθ' ἑνὸς ἀντιαρματικοῦ συντάγματος. Προσθέτως ἡ Νεοζηλανδικὴ Μερραρχία διέθετε καὶ ἓν Μηχανοκίνητον Σύνταγμα, ἐφωδιασμένον μὲ τάνκς καὶ κιλλιβαντας Μπρέν.

Ἐξ ἄλλου ἡ Θωρακισμένη Βρεττανικὴ Ταξιαρχία ἀποτελεῖτο ἐκ 3.000 ἕως 4.000 ἀνδρῶν, ἐφωδιασμένων μὲ ὑπερκατὸν τάνκς καὶ μὲ πυροβολικὸν, συναδεύετο δὲ ὑπὸ ἐνὸς Ἀντιαρματικοῦ Συντάγματος καὶ μίας Μονάδος τῶν Βασιλικῶν Μηχανικῶν.

ρας Αυστραλιανῆς Μεραρχίας ἔφθασεν εἰς Λάρισσαν, ἀφ' οὗ εἶχεν ἐξαπολυθῆ καὶ εἶχε σημειώσει μάλιστα ἀρκετὴν πρόοδον ἢ Γερμανικῆ ἐπίθεσις.

Αἱ εἰς Ἑλλάδα ἀποσταλεῖσαι Βρεττανικαὶ καὶ Αὐτοκρατορικαὶ δυνάμεις ἀνῆρχοντο περίπου εἰς 58 χιλιάδας ἢ ὧν 35 χιλ. μαχίμους τῶν ὑπολοίπων χρησιμοποιουμένων εἰς βοηθητικὰς ὑπηρεσίας μετόπισθεν.

Αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις περιελάμβανον: δέκα τέσσαρας Μεραρχίας — δυνάμειος ἐκάστης 10—15 χιλ. αἰτίνες συνεκράτουν ἐν Ἀλβανίᾳ εἴκοσι ὀκτὼ πλήρεις Ἱταλικὰς Μεραρχίας, τρεῖς καὶ ἡμίσειαν Μεραρχίας Ἀνατολ. τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς μεθορίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς γραμμῆς Μεταξᾶ, καὶ τέλος τρεῖς Μεραρχίας αἰτίνες εἶχον διατεθῆ πρὸς συνεργασίαν μετὰ τῶν Βρεττανικῶν δυνάμειων. Ἡ μίᾳ τῶν τελευταίων τούτων ἐτύγχανε Μηχανοκίνητος Μεραρχία συμπληρωθεῖσα με λάφυρα τῆς Ἀλβανίας καὶ Λιβύης.

Ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς ἦτο ὀπλισμένος με τυφέκια καὶ με ἀρκετὸν ἀριθμὸν πολυβόλων. Ἐκάστη Μεραρχία εἶχε τὸ πυροβολικὸν ἴησ, ἐστερεῖτο ὁμοῦς ἀντιαρματικῶν πυροβόλων, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ὑπαρχόντων ἀρμάτων ἦτο ἀσήμαντος. Γενικώτερον ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς εὐρέθη ἐξοπλισμένος με ὄπλα προσερχόμενα ἐκ διαφόρων χωρῶν, αἰτίνες ἢ κατελήφθησαν ἢ ἐκυριεύθησαν ἕκτοτε ὑπὸ τῆς Γερμανίας, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ὁ ἀνεφοδιασμὸς εἰς πυρομαχικά. Μέρος πάλιν τοῦ ὀπλισμοῦ, ἦτο προϊόν τῶν λαφύρων τῆς Λιβύης, τὰ ὁποῖα ἔπεσαν εἰς χεῖρας τοῦ Στρατηγοῦ Γουέιζελ.

Ἀπὸ Ἀεροπορικῆς πλευρᾶς, ἡ Ράφ διέθετεν ἐξ σμήνη βομβαρδιστικῶν καὶ τέσσαρα σμήνη μαχητικῶν, ἡ δὲ Ἑλληνικὴ Ἀεροπορία ὅ,τι εἶχεν ἀπομείνη ἀπὸ τὴν ριψοκίνδυνον καὶ γενναίαν μικρὰν Ἑλληνικὴν Ἀεροπορίαν ἠτῆς ὁποίας τὸ μεγαλύτερον μέρος ἔδρα εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον (1).

Ἐφεδρεῖσι τέλος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἢ που ἐγγὺς τοῦ μετώ-

(1) Ἡ Ἑλλάς ἀντιπαρέταξε κατὰ τὸ 1940—41 εἰς τὰς χιλιάδας τῶν ἀεροπλάνων τοῦ "Ἄξονος 160 πολεμικὰ ἀεροπλάνα, ἐξ ὧν 40 περίπου παλαιοῦ τύπου, ἀναλυόμενα: Εἰς τὴν Ἀεροπορίαν Διώξεως, εἰς τὰς Μονάδας Βομβαρδισμοῦ καὶ Ἀναγνώρισεως, εἰς τὴν Μοῖραν Ναυτ. Συνεργασίας, εἰς τὴν Μοῖραν Στρατιωτ. Συνεργασίας.

που πρὸς ἐνίσχυσιν ἢ συμπλήρωσιν τῶν μονάδων τῆς ζώνης τῶν πρῶω δὲν ὑπῆρχον. Οἱ ὑπὸ τὰ ὄπλα κληθέντες τῆς κλάσεως 1940 ὀλίγον πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, παρέμενον εἰς τὰ Κέντρα ἐκπαιδεύσεως Πελοποννήσου χωρὶς εἰσέτι νὰ ἔχουν περιβληθῆ τὸ ἐνδυμα τοῦ στρατιώτου. Μόλις δ' ὡς ἤρχισεν ἡ ἐκπαίδευσις τοῦτων, ἐπήρχοντο τόσον ραγδαίως τὰ πολεμικὰ γεγονότα, ὥστε ἡ ἐκπαίδευσις τοῦτων νὰ συνεχισθῆ ἐν Κρήτῃ, ὅπου ἐξεκενώθησαν πρὶν ἢ οἱ Γερμανοὶ εἰσβάλουν εἰς Πελοπόννησον.

ΚΗΡΥΞΙΣ ΠΟΛΕΜΟΥ.— Ὁ ἐν Ἀθήναις Πρέσβυς τῆς Γερμανίας Πρίγκιψ Ἑρμπαχ, μεταθὰς τὴν 5 καὶ 30' πρωϊνὴν ὥραν τῆς 6ης Ἀπριλίου 1941 εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Πρωθυπουργοῦ Κορυζῆ, ἐζήτησεν ἐπείγῳ, κατὰ τὸ Ἰταλικὸν προηγούμενον, νὰ γίνῃ δεκτὸς εἰς ἀκρόασιν. Γενόμενος πάραυτα δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Κορυζῆ ἐπέδωκεν εἰς αὐτὸν διακοίνωσιν δι' ἧς ἀνεκοινοῦτο ὅτι τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος κατόπιν τῆς ἀφίξεως εἰς τὴν Ἑλλάδα Βρετανικῶν δυνάμεων. Ὁ κ. Ἑρμπαχ προσέθεσε ὅτι παρομοίᾳ διακοίνωσις θὰ ἐπεδίδοτο κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ εἰς τὸν ἐν Βερολίνῃ Πρεσβευτὴν μας κ. Ραγκαβῆν. Ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπαντῶν ἐδήλωσεν ὅτι, «ἡ Ἑλλὰς ὑπεραμυνομένη τοῦ πατρίου ἔδαφους, θὰ ἀντιτάξῃ ἀντίστασιν εἰς τὴν ἀπόπειραν τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων ὅπως εἰσβάλουν εἰς αὐτὸ».

Μετὰ τὴν συνομιλίαν ἥτις δὲν διήρκεσε πλεον τῶν 15 λεπτῶν, ἀνῆλθεν ὁ Κορυζῆς εἰς τὰ Ἀνάκτορα εἰσαχθεὶς ἀμέσως παρὰ τῷ Βασιλεῖ πρὸς ὃν ἀνεκοίνωσε τὸ Γερμανικὸν διάσημα. Ἀμέσως συνεκροτήθη Συμβούλιον εἰς τὸ ὁποῖον μετέσχον καὶ οἱ Ὑπουργοὶ τῶν πολεμικῶν Ὑπουργείων καθὼς καὶ ὁ Ἀρχιστράτηγος Παπάγος. Κατ' αὐτὸ, ὅσον καὶ κατὰ τὸ ἐπακολουθησά Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, ἐπεκράτησεν ὁμόφωνος ἐπιδοκιμασία τόσον διὰ τὴν δοθείσαν ἀπάντησιν, ὡς καὶ διὰ πᾶσαν μελλοντικὴν ἐνέργειαν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως.

Ἰδωμεν πῶς ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐξέφρασε τὴν σκέψιν του καὶ τὴν ἀπόφοσίν του. Μόλις ὡς ἐπληροφορήθη διὰ τῶν ἐκτάκτων παραρτημάτων τοῦ τύπου τῶν Ἀθηνῶν τὴν ἀναίτιον, αἰφνιδίαστικὴν καὶ ἀτιμολογῆ εἰσβολὴν τῶν Γερμανικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐξεχύθη εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηνῶν ἐνθουσιώδης, ψυχραϊμος, μὲ πλήρη αὐτοπεποιθῆσιν καὶ πίστιν ἐπὶ τῆς τύχης του.

Αυθόρμητοι καὶ μεγαλειώδεις διαδηλώσεις ἐσχηματίσθησαν παντοῦ μετὰ σημαίας Ἑλληνικῆς—Ἀγγλικῆς· αὐτοσχέδια λάβαρα μετὰ φωτογραφίας τοῦ Βασιλέως τοῦ Τσῶρτσιλ, προσέδιδον πανηγυρικὴν ὄψιν· δάφναι καὶ μυρσίναι ἐπλαίσιουν τὰς προθήκας τῶν καταστημάτων μετὰ φυσιογνωμίας καὶ ἀναπαραστάσεις ἀγωνιστῶν καὶ μαχῶν τοῦ 21—41· πατριωτικὰ ἄσματα καὶ Μουσικαὶ ἐδίδον τὸν τόνον τοῦ ἀκαταβλήτου πολεμικοῦ μένουσ τοῦ Ἑλλήνος καὶ τῆς Ἑλληνίδος καὶ μία ἰαχὴ ἀπὸ παντοῦ ἤκουετο «ὅλα γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλα γιὰ τὴν Λευτερίαν».

Αὐτὸ ἦτο τὸ πνεῦμα ὄλων τῶν Ἑλλήνων, ἓνα πνεῦμα τὸ ὁποῖον εἶναι δύσκολον νὰ ἀναλυθῆ καὶ δύσκολον νὰ ἐξηγηθῆ, ἀπόρροια πάντοτε μιᾶς φυλετικῆς κληρονομικότητος συνδεδεμένης ἀρρήκτως μετὰ τὴν ἀθάνατον ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος.

Εὐθύς ἀμέσως ἐκυκλοφοροῦσε τὸ διάγγελμα τοῦ Βασιλέως πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ἔχον οὕτω:

Νεὸς ἐχθρὸς προσέβαλε σήμερον τὴν πρῶιαν τὴν τιμὴν τῆς πατρίδος μας. Χωρὶς καμμίαν προειδοποίησιν τὴν ἰδίαν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπεδίδοτο ἀπὸ τὴν Γερμανικὴν Κυβέρνησιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἐν ἐγγραφον ἀγγέλλον ἀπλῶς τὴν ἐνέργειάν τῆς τὰ Γερμανικὰ στρατεύματα ἐκτύπησαν τὰ σύνορά μας.

Ὁ ἡρωϊκὸς μας στρατὸς φρουρὸς ἀκοίμητος τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους μας, τὸ προασπίζει ἤδη διὰ τοῦ αἱματός του.

Ἑλλήνες, ὁ Ἑλληνικὸς λαός, ὁ ὁποῖος ἀπέδειξεν ἤδη εἰς τὸν κῆρυμον, ὅτι θέτει ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν τιμὴν θὰ τὴν ὑπερασπισθῆτι τοῦ νέου ἐχθροῦ μας μέχρις ἐσχάτων.

Ἡ Ἑλλὰς ἢ τόσον μικρὰ, τὴν ὁποῖαν προσβάλλει σήμερον μία ἀκόμη Αὐτοκρατορία, εἶναι ταυτοχρόνως τόσον μεγαλὴ, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς κανένα νὰ τὴν θίξῃ.

Ὁ ἀγὼν μας θὰ εἶναι σκληρὸς τραχὺς ἀμειλίκτος. Δέν θὰ ὀρροδῶμεν πρὸ οὐδενός· πόνου δέν θὰ σταματήσωμεν πρὸ οὐδεμιᾶς θυσίας. Ἄλλ' ἢ Νίκη μᾶς ἀναμένει εἰς τὸ τέρμα τοῦ δρομοῦ μας διὰ νὰ στεφανώσῃ μίαν ἀκόμη φοράν καὶ ὀριστικὴν φοράν τὴν Ἑλλάδα. Εἰς τὸ πλευρόν μας ἴστανται πανίσχυροι Σύμμαχοι, ἡ Βρετανικὴ Αὐτοκρατορία μετὰ τὴν ἀκατάβλητον θέλησιν τῆς καὶ αἱ Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς μετὰ τοὺς ἀνεξαντλήτους πόρους των. Εἰς τὸ πεδῖον τῆς Μάχης ἀγωνιζόμεθα ἀγκῶνα πρὸς ἀγκῶνα μετὰ τοὺς ἀδελφούς μας Νοτιοσλαῦ

ους, οί όποιοι χύνουν καί αὐτοί μαζί μας τό αἷμα των διὰ τήν σωτηρίαν ὀλοκλήρου τῆς Βαλκανικῆς καί τῆς ἀνθρωπότητος.

Θα νικῶμεν! Μὲ τήν βοήθειαν τοῦ θεοῦ καί τήν εὐλογία ν τῆς Παναγίας θά νικισώμεν. Ἡ ἱστορία τῶν Ἑθνῶν θά γράψῃ ἀκόμη μίαν φεράν, ὅτι ἡ χώρα τήν ὅποιον λαμπρύνει ὁ Μαραθῶν καί ἡ Σαλαμίς, δέν ὑποκύπτει, δέν κάμπτεται, δέν παραδίδεται.

Ὅλοι μαζί Ἕλληνες, Ἄνδρες, Γυναίκες, Παιδιά, ὑψώσατε τό ἀνάστημά Σας, σφίγξατε τοὺς γρόνθους Σας καί σταθῆτε εἰς τό πλευρόν Μου, προσοπισταί τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος, τῆς χθερσινῆς, τῆς σημερινῆς καί τῆς αὐριανῆς, ἀντάξιοι τῶν προγόνων Σας, πρόμαχοι τῆς Ἐλευθερίας τῆς βγαλμένης ἀπ' τὰ κόκκαλα τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά.

Ἐμπρός, τέκνα τῆς Ἑλλάδος εἰς τόν ὑπέρ πάντων ἀγῶνα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β.

Ἀκολουθεῖ ἐν συνεχείᾳ, Διάγγελμα τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ Ἄρχιστρατήγου, τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν.

Ὁ τύπος, ἠνωμένος εἰς ἐνιαῖον πατριωτικόν δημοσιογραφικόν μέτωπον, διερμηνεύει μέ φλογερά ἄρθρα τήν θέλησιν τοῦ ἔθνους πρὸς μίαν νέαν ἀντίστασιν ἐναντίον τοῦ νεοκατακτητοῦ καί τήν πίστιν του διὰ τήν Νίκην.

Τὸ Ἑλληνικόν Γεν. Στρατηγεῖον, ἀναγγέλλει ἐν τῷ μεταξύ τήν Γερμανικὴν ἐπιδρομὴν διὰ τοῦ ἀκολουθοῦθου βραχέος ἐπισήμου Πολεμικοῦ ἀνακοινωθέντος:

«Ἀπὸ τῆς 5.30 π. μ. ὁ ἐν Βουλγαρίᾳ Γερμανικός στρατὸς ὄλως ἀπροκλήτως προσέβαλε τὰ ἡμέτερα στρατεύματα ἐπὶ τῆς Ἑλληνογιουγκοσλαυικῆς μεθορίου. Τὰ στρατεύματά μας ἀμύνονται τοῦ πατρίου ἐδάφους».

Ποῖν ἢ χωρῆσώμεν εἰς τὸ Κεφάλαιον τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐνωματοῦμεν ἐνταῦθα τὰ τῆς ἐχθρικής Ἀεροπορικῆς ἐπιδρομῆς ἐναντίον τοῦ λιμένος Πειραιῶς ὡς πρώτην ἐχθρικήν πολεμικὴν ἐνέργειαν ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη τῆς Γερμανίας ἀποβλέπουσα ἐξ ἑνός εἰς τήν καταστροφὴν τοῦ λιμένος καί ἐξ ἑτέρου εἰς τὸν ἠθικόν κλονισμὸν τοῦ πληθοσμοῦ, ἐπέτυχε μὲν ἐπὶ τοῦ πρώτου ἀπὸ

εϋνοϊαν τῆς τύχης, ἀπέτυχεν ὁμως ἐπὶ τοῦ δευτέρου πρὸ τῆς πυρακτώδους ἀποφάσεως τοῦ Ἑλληνοσ ν' ἀντιστῆ εἰς τὸν βάρβαρον ἐπιδρομέα, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς συνεπείας.

Δύο ἐχθρικοὶ ἀεροπορικοὶ ἐπιδρομαὶ ἐλάμβανον χωρὰν ἀμέσως τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς κερύξεως τοῦ πολέμου, ἐναντίον τοῦ Πειραιῶσ ἀνευ ἀποτελέσματος λόγῳ ἀσταχίας καὶ λόγῳ τῆς ἀποτελεσματικῆς δράσεως τῆς ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης. Τὴν νύκτα νέον σμήνος βομβαρδιστικῶν ἐβομβάρδισε σφοδρῶς τὸν Πειραιᾶ ρίψαν συγχρόνως νάρκας εἰς τὸν λιμένα. Τὴν 3ην μ. μ. περίπου ὤραν μία τῶν ναρκῶν τούτων, ἢ κατ' ἄλλην ἐκδοχὴν, μία βραδυφλεγῆς βόμβα ἐξερράγη καὶ ἀνετίναξεν ἓν Βρετανικὸν πλοῖον 12.000 τόννων, τὸ ὁποῖον ἦτο πλήρες πολεμφοδίων καὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν. Ἐκ τῆς ἐκρήξεως αὐτῆς κατεστράφη ἄριθμος ἄλλων πλοίων, ἐκ τῶν ἐγγὺς εὐρισκομένων, ἐνῶ συγχρόνως διὰ τῶν προκληθειῶν πυρακτῶν μετεδίδατο τὸ πῦρ καὶ εἰς ἕτερα πλοία πινὰ τῶν ὁποίων ἔφερον εὐφλέκτους ὑγρὰς ὕλης, ὥστε τὸ θέαμα νὰ παρουσιάσῃ τὴν εἰκόνα ὀλοκλήρου ἡφαιστείου μέ τοὺς κρατῆρας εἰς ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ λιμένος. «Αἷμα καὶ Πῦρ καὶ Ἀτμίδα καπνοῦ», ἦσαν τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ δράματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ὀφείλεται εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν εϋνοϊαν τῆς τύχης τῶν Γερμανῶν, ποσά εἰς τὴν δεξιότεχνίαν ἢ ἐπιτυχίαν των (1).

Ἐκτὸς τῆς ἀπωλείας ἐμφύκου καὶ ἀψύκου ὑλικοῦ, αἱ οἰκταὶ

(1) Ἑτέρα ἐπιδρομαὶ τῆς Γερμανικῆς Ἀεροπορίας ἐσημειώθησαν: Τὴν νύκτα τῆς 10ης — 11ης Ἀπριλίου κατὰ τοῦ Πειραιῶσ μετὰ πολλὰ θύματα μεταξὺ τοῦ ἀρχαίου πληθυσμοῦ. Τὴν νύκτα τῆς 20ης — 21ης Ἀπριλίου μετὰ συμμετοχὴν ἑνα τῶν 100 Γερμανικῶν ἀεροπλάνων. Τὴν 24ην Ἀπριλίου ἀναφλεγέντος τοῦ ἐπιβατικοῦ ἀτμοπλοίου «Ἑλλάς» πλήρους ἐπιβατῶν καὶ θυθισθέντων τῶν πλωτῶν Νοσοκομείων «Ἄνδρος» εἰς Λουτράκι καὶ «Πολικός» εἰς Μέθανα.

Κατὰ τὴν 11ην Ἀπριλίου ἐβομβαρδίσθη τὸ πλωτὸν Νοσοκομεῖον «Ἀττικὴ» παρὰ τὸν Καφηρέα μεταφέρον τραυματίας.

Κατὰ τὴν 21ην Ἀπριλίου ἐβομβαρδίσθησαν τὸ πλωτὸν Νοσοκομεῖον «Ἐσπερος» εἰς τὸν λιμένα Μεσολογγίου θυθισθέν, τὸ «Ἑλληνίς» εἰς τὸν λιμένα Πατρῶν ὑποστάν ζημίας καθὼς καὶ τὸ «Πολικός».

τοῦ Πειραιῶς ἐσείσθησαν ἐκ θεμελίων πολλαὶ τῶν ὀποίων κατέρρευσαν καθὼς καὶ πλείστα τῶν καταστημάτων τῶν ἐγγύς τοῦ λιμένος κειμένων. Ὁ παραχθὴς κρότος ἐκ τῶν ἐκρήξεων, ἠκούσθη εἰς ἀπόστασιν 150 μιλίων ὥστε νὰ ἐξηγεῖται διαπὶ πολλῶν παραθύρων οἱ ὑλοπινάκες ἐν Ἀθήναις ἐθραύσθησαν (1).

Ἡ δ. **Clare Hellingwortg** εἰς τὸ βιβλίον της «**There's a Germ. just behind me**» βεβαιοῖ ὅτι τὸ ἔργον τῆς ἐκφορτώσεως τοῦ σκάφους ἀνεστάλη ἐπὶ ὀλόκληρον Κυριακὴν καὶ μάλιστα εἰς στιγμὰς καθ' ἃς θὰ ἦδύνατο νὰ θεωρῆται ἀναπόφευκτος ῥαγδαία ἐπίδειξις τῆς Γερμανικῆς τρομοκρατίας. Ἐὰν τοῦτο γυχνάνει ἀληθές, εἶναι δεδικοιολογημένη ἡ παρατήρησις τῆς Ἐ. «ὑπὸ τὰς περιστάσεις αὐτὰς ἀπέτελε πρᾶξιν ἐγκληματικῆς ἀδιαφορίας τὸ γεγονός, ὅτι ἀφέθη ἐμφορτον τὸ σκάφος ἐν τῷ λιμένι». Ἡ αὐτὴ συγγραφεὺς προσθέτει: «Καίτοι ἡ ἀπώλεια τοῦ φορτίου ἦτο δυσαναπλήρωτος ἐν τούτοις ἡ ἠθικὴ ἐπίδρασις τῆς ἐκρήξεως ἦτο πιθανῶς μεγαλυτέρας σημασίας ἀπὸ τὴν ὕλην ἀπώλειαν».

ΣΧΕΔΙΟΝ ἘΠΙΧΕΙΡΗΣΣΩΝ: Γενικῶς τὸ σχέδιον ἐπιχειρήσεων ἀπέβλεπεν εἰς ἄμυναν, ἡ δὲ ἀποστολὴ τῶν στρατευμάτων τῆς Ἀνατολ. Μακεδονίας καὶ τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Κ. Μακεδονίας συνίστατο, εἰς τὴν κάλυψιν τῆς Δ. Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ὡς καὶ τῆς Θεοῦκης, ἐφ' ὅσον αἱ δυνατότητες θὰ ἐπέτρεπον, ἀπὸ πάσης ἐκ Βορρᾶ εἴτε ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ, εἴτε ἀπὸ κοινοῦ Βουλγαρικοῦ καὶ Γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ Ἀνατολῶν ἀπειλῆς. Ἐν ἀδυναμίᾳ τούτου, τὸ σχέδιον ἀπέβλεπε εἰς δυνατοτικὴν ἐπιδράχυσιν τῆς Ἑλληνικῆς γραμμῆς — μὲ τὴν βεβαιότητα μάλιστα ὅτι ἦτο ζήτημα ἡμερῶν ἡ πλήρης συνεργασία τῆς Γιουγκοσλαβίας μετὰ τοῦ Ἄξονος.

Οὕτω, πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω ἀντικειμενικῶν σκοπῶν ἐκλιμακώθησαν αἱ διατεθειμέναι Ἑλληνοβρετανικαὶ Μο-

(1) Ἐκ τῶν θραυσμάτων τῶν ὑλοπινάκων ἐτραυματίστησαν ἑλαφρῶς τινὲς τῶν στρατιωτῶν — κληρικῶν Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου, ἀφικθέντων διὰ τοῦ ἀπ «Κορινθία» τὴν μεσημέριαν τῆς 6ης Ἀπριλίου εἰς Πειραιᾶ καὶ στρατωνισθέντων εἰς διάφορα σχολεῖα τῆς πόλεως.

νόδες ἐπὶ τῆς ὄχυρωμένης τοποθεσίας Μπέλες ὄρ. Νέστου ποτ. καὶ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας Βερμίου ὄρ.— Ἀλιάκμονος ποταμοῦ. Ἡ δεξιὰ πτέρυξ τῆς Στρατιάς Ἠπειροῦ, ἡ ὁποία ἀντεμετώπιζε τοὺς Ἰταλοὺς μεταξύ Πόγραδετς καὶ τῆς νοτιωτέρας περιοχῆς μέχρι Πλατανιάς θά ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν Βρεττανῶν.

Εἰς ἤν περίπτωσιν ἡ ἐχθρική πίεσις ἀπέβαινε βραεῖα τὰ Στρατεύματά μας θά ἀπεσφύροντο πρὸς τὰ δυτικά ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ ὑψώματα ἐνθα θά εὐρίσκετο ἡ κυρία γραμμὴ ἀμύνης. Ἀναλόγως δὲ τῆς ἐξελίξεως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων θά καθωρίζοντο αἱ διαδοχικαὶ γραμμαὶ ἀμύνης.

Μετὰ τὴν γνωστὴν Γιουγκοσλαυικὴν ἐπανάστασιν, νέα ἐλπίδες ἐγεννήθησαν ὅτι αἱ Γιουγκοσλαυικαὶ δυνάμεις θά ἠδύναντο νὰ ἀναχαιτίσουν τοὺς Γερμανοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα εἴτε διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ, εἴτε διὰ τοῦ ρήγματος Μοναστηρίου. Προσθέτως δὲ θά ἠδύναντο νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν νότων τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἰταλικῶν στρατευμάτων, ὡς εἶχε συμφωνηθῆ κατὰ τὴν ἐν Κέναλι συνάντησιν τοῦ Ἀρχιστρατήγου Παπάνου μετὰ τοῦ Γιουγκοσλαύου Στρατηγοῦ Γιάγκοβιτς τὴν νύκτα τῆς 3ης Ἀπριλίου.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐγένετο μερική τροποποίησις τοῦ ἀρχικοῦ σχεδίου ἀμύνης. Οὕτω, διετάχθησαν αἱ ἐν Ἀλβανίᾳ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις νὰ προπαρασκευασθῶσι ταχέως δι' ἀνάληψιν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐνῶ συγχρόνως ἐδόθησαν διαταγαὶ ὅπως ἡμέτερα τμήματα προωθηθῶσι πρὸς τὰ ὄχυρά πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῶν.

Δυστυχῶς, οὐ μόνον δὲν ἐπραγματοποιήθησαν αἱ ἀνωτέρω προϋποθέσεις ὅσον ἀφορᾷ τὴν βοήθειαν τῆς Γιουγκοσλαυίας — ἰσοσθληθείσης καὶ αὐτῆς συγχρόνως μετὰ τῆς Ἑλλάδος — ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν νοτίῳ Σερβίᾳ ἀγωνιζόμενος στρατός τῆς συμπτυχθεῖς, ἀπεκάλυψε τὸ πλευρὸν τοῦ ἠρωϊκῶς μαχομένου στρατοῦ μας κατὰ μῆκος τῆς μεθορίου, ὥστε ριζικῶς νὰ μεταβληθῆ ἡ πορεία καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐκ τοῦ σχεδίου τὸ μόνον μέρος τὸ ὁποῖον ἐξετελέσθη, ἦτο ἡ ἐκκένωσις τῆς θράκης.

ΕΧΘΡΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΙΣΒΟΛΗΣ. Ὅς τοῦτο ἐξεδηλώθη συ-

·νίστατο εἰς τὴν διαίρεσιν — διαχωρισμὸν — τῶν Ἑλληνοβρετανικῶν δυνάμεων, ὥστε νὰ στερηθῶσι τὰ διάφορα τμήματα τῆς συνοχῆς καὶ τοῦ συνδέσμου μεταξύ των, καὶ διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἰσχυρῶν δυνάμεων Μηχανοκινήτων μέσων καὶ τῆς ἀσκήσεως διαρκοῦς πίεσεως ἀπὸ ἀέρος νὰ ματαιωθῇ πᾶσα τυχόν ἀνασυγκρότησις αὐτῶν. Αἰχμαλωσίαν τέλος, τῶν Ἑλληνοβρετανικῶν δυνάμεων διὰ τῆς ἀποκοπῆς τῶν ὁδῶν ὑποχωρήσεως καὶ τῶν λιμένων ἐπιδιβάσεως.

Ἡ προσχεδιασμένη ὅσον καὶ ἐπιμελημένη προπαρασκευὴ τοῦ ἐχθροῦ διὰ τὴν εἰσβολὴν, ἐπέτρεψε τὴν ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τούτου, χωρὶς οὐδαμοῦ νὰ ἐπέλθῃ ἀλλοίωσις ἢ καλάρωσις. Ἄν τὸ σχέδιον τοῦτο τῆς εἰσβολῆς ἀπέτυχεν εἰς τινα σημεία, ὀφείλεται εἰς τὸν ἡρώισμὸν τῶν τέκνων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀλβιόνος, τὰ ὁποῖα μὲ τὴν ἀφθονον θυσίαν τοῦ αἵματός των ἀνέτρεψαν τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ χρόνος, τὸν ὁποῖον οὗτος προσεδῶκα νὰ κερδίσῃ καὶ ἀπώλεσεν, αἱ ἀπώλειαι ἃς ὑπέστη ἀπροβλέπτως, ὑπῆρξαν οἱ βασικοὶ διὰ τοὺς Γερμανοὺς παράγοντες τῆς πρὸς Ἀνατολᾶς ἀποτυχίας των. Πρώτη κακὴ ἔνδειξις τοῦ πεπρωμένου τῆς Γερμανίας νὰ μὴ τοῦ μειδιάσῃ ἡ τύχη ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς γῆς τὸ 1941, ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1918.

ΤΜΗΜΑ Ι

ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΑΠΟ 6ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ

ΜΕΧΡΙ 23ης ΑΠΡΙΛΙΟΥ

Ἐν συνεχείᾳ τοῦ πρώτου ἀνακοινωθέντος - περιληφθέντος εἰς προηγούμενον Κεφάλ. δι' οὗ ἀνηγγέλλετο ἡ Γερμανικὴ ἐπίδρομή, τὸ Ἑλλ. Γεν. Στρατιγεῖον ἔξεδυκε τὸ ἀκόλουθον ἐκτενέστερον συμπληρωματικὸν ἀνακοινωθέν τὸ μεσονύκτιον τῆς 6ης Ἀπριλίου.

Ἐπιχειρήματα Γερμανικαὶ δυνάμεις ἐφωδιασμένοι μετ' ἀνεπιφύλακτον πολυπλοκὰ μέσα, ἄρματα, πολυκίρηνον πυροβολικὸν καὶ ἀφθονα ἀεροπλάνα, διενήργησαν ἐπανεπιληφθέντας ἐπιθέσεις ἀπὸ τῆς πρωΐας ἐναντίον τῶν θέσεών μας, ὅπου ἠμύνοντο μόνον μικρὰ Ἑλληνικὰ δυνάμεις. Καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀπεγνωσμένοι μάχαι ἐσυνεχίσθησαν εἰς τὰς κυρίας ζώνας τῆς μεθοριακῆς περιοχῆς κατὰ μῆκος τῆς Βουλγαρίας, ἰδιαίτερος περίξ τοῦ ὄρους Μπέλες καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρομόνος. Αἱ εἰς τὸ μέτωπον τοῦτο δυνάμεις μας διεξήραγον, μετ' ἀπεριόριστο μέσον των, λίαν σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἐπίδρομέως. Ἡ μικρὰ Ἑλληνικὴ ἀεροπορία, ἣτις ἦτο δυνατόν νὰ ἀποσπασθῆ ἔκ τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, ἐβοήθησε τὸν ἀγῶνα τῶν στρατευμάτων μας. Παρὰ τὸν βαρὺν βομβαρδισμόν ὑπὸ πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπλάνων, τὰ ὄχρα μας ἀντέστησαν, πλὴν ἐνός, τὸ ὁποῖον ὑπέκυψε κατόπιν ἐξαιρετικῶς σφοδρᾶς ἐπιθέσεως. Δέκα ἐχθρικὰ τάνκς κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ καὶ δι' ἀντιαρματικῶν μεθόδων. Πέντε ἢ ἕξ ἀεροπλάνα κατερρίφθησαν ὑπὸ τῶν καταδιωκτικῶν μας καὶ τῶν ἀντιαεροπορικῶν τηλεβόλων. Συνελάβαμεν μερικὸς αἰχμαλώτους. Τμήματά τινα τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους εἶχον ἐκκενωθῆ ἔγκαιρως ὑπὸ τῶν στρατευμάτων μας διὰ στρατηγικοὺς λόγους καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωφελῶν θυσιῶν. Ὁ ἐχθρὸς καίτοι ἐκέρδιεν ἔδαφος εἰς ὄρισμένα σημεῖα, συνεκρατήθη

ἐφ' ὅλου τοῦ κυρίου μετώπου. Ἐπὶ τοῦ Ἰταλικοῦ μετώπου ἐν Ἀλβανίᾳ ἐσημειώθησαν ἐπιχειρήσεις περιπόλων καὶ πρὸς πυροβολικοῦ.

Τὴν 7ην Ἀπριλίου, τὸ προωθημένον ὄχυρον Ποποτλίβιτσα, εἰς τὸν τομέα Μπέλες, συγκρατεῖται, ἐνῶ τὰ ἕτερα ἐκ τῶν προωθημένων ὄχυρῶν Ἰσιμίπη καὶ Κυλάγια, ἀγωνισθέντα μέχρι ἐσχάτων καὶ καταστροφέντα, ὑπακύπτουν. Τὰ ὄχυρά Ἀρπαῶνη καὶ Παλουρκῶνες ἀντίστασιαι ἀπολύτως. Εἰς τὸν τομέα τοῦ Ροῦπελ, σφοδρὰ καὶ συνδεδυασμένα ἐπιθέσεις τῶν Γερμανῶν δι' ἀρμάτων, πυροβολικοῦ καὶ ἀεροπορίας καθέτου ἐφορήσεως, ἀποτυγχάνουν. Τὸ ὄχυρον Περιθῶρι, καταληφθὲν πρὸς στιγμὴν ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, κατόπιν ἰσχυροτάτης ἐπιθέσεως, ἀνακαταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν ἡμετέρων δυνάμεων, κατόπιν ὀρηκτικῆς ἀντεπιθέσεως καὶ ἀγῶνος ἐντὸς τῶν ὑπογείων στοῶν τοῦ ὄχυροῦ.

Περαιτέρω οἱ Γερμανοὶ εἰσέδυσαν εἰς τὴν διάβασιν Καλαποτίου, καταλαβόντες τὸ ὕψωμα Κρέστη, ἔξαιολύσαντες ἔτι ἀνατολικώτερον ἰσχυρὰν ἐλίθεσαν κατὰ τοῦ ὄχυροῦ Λίσε, ἧς καὶ ἀπεκροίσθη. Ἡ Δυτικὴ Θράκη ἐν τῷ μεταξῦ, διὰ λόγους ἐπιχειρήσεων καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωφελῶν θυσιῶν, ἐκκενοῦται ἐγκαίρως καὶ κανονικῶς, ἐνῶ τὰ ἐν αὐτῇ ὄχυρά μας Ἐχίνος καὶ Νυμφαῖα ἀντίσταται εἰς τὰς ἐχθρικὰς προσβολὰς.

Τὸ μεσονύκτιον τῆς 7ης Ἀπριλίου ἐξεδόθη τὸ κάτωθι ἀνακοινωθέν:

«Καὶ σήμερον, δευτέραν ἡμέραν, συνεχίσθη ἡ μετ' ἰσχυρῶν Γερμανικῶν δυνάμεων ἐπιθέσις τόσον εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρομόνος, ὅσον καὶ εἰς τὸ ὑψίπεδον Νευροκοπίου, μετὰ τῆς αὐτῆς σφοδρότητος καὶ ἐπιμονῆς. Αἱ ἀμυνόμενα ἀγλαῖοι Ἕλληνικαὶ δυνάμεις, ἐπέτυχον καὶ σήμερον νὰ συγκρατήσουν τὸν ἀντίπαλον εἰς τὰς ἐνδιαφερούσας περιοχάς. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρομόνος, τὰ ὄχυρά Ἰσιμίπη καὶ Κυλάγια, ἀγωνισθέντα μέχρι ἐσχάτων καὶ καταστροφέντα, ὑπέκλιναν. Τὰ ὄχυρά Ροῦπελ καὶ Οὔσιτα, δεχθέντα ἐπανειλημμένας δι' ἀρμάτων προσβολὰς ἐν συνδυασμῷ μὲ ἐντατικὸν βομβαρδισμόν δι' ἀεροπορίας καὶ βαρέας πυροβολικοῦ, τὰς ἀπέκρουσαν πάσας. Εἰς τὸ ὑψίπεδον Νευροκοπίου, ὁ ἐχθρὸς, κατόπιν ἐντατικῆς προσπάθειας, κατώρθωσε νὰ εἰσδύσῃ ἐντὸς τοῦ ὄχυ-

ροῦ Περιοδοῦ. Κατόπιν ἀγῶνος ἐντὸς τῶν ὑπογείων στοῶν, οἱ εἰσελθόντες, ἀπεδεκατίσθησαν καὶ τελικῶς τὸ ὄχυρόν ἔμεινεν εἰς χεῖράς μας. Ἐτέρα προσπάθεια τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὸ ὄχυρόν Λίσε, δι' ἀρμάτων, ἀπεκρούσθη καὶ πολλὰ ἐχθρικά ἄρματα κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ πυροβολικοῦ μας.

»Εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν Ἀξιωματικὸς ἐπὶ κεφαλῆς ἡμετέρου ἀποσπάσματος ἐπιφορτισμένος νὰ καταστρέψῃ γέφυραν βορείως τοῦ Νευροκοπίου, ἀφῆκε τὰ ἐχθρικά ἄρματα νὰ εἰσελθουν εἰς τὴν γέφυραν καὶ πυροδοτήσας τὴν κατάλληλον στιγμήν, κατέστρεψε καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γεφύρας ἄρματα.

»Ἡ Διτική Θράκη διὰ λόγους ἐπιχειρήσεων καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀνωφελῶν θυσιῶν, ἐκκενοῦται ἐγκαίρως καὶ κανονικῶς ὑπὸ τῶν ἀλλαγίμων προκαλυπτικῶν στοιχείων. Τὰ ἐν αὐτῇ ὄχυρά μας Ἐχίνος καὶ Νυμφαῖον (1) ἀνθίστανται εἰς τὰς ἐχθρικός προσβολὰς ἀπαγορεύοντα τὴν διέλευσιν τῶν βαρῶν ὑλικῶν τοῦ ἐχθροῦ.

»Εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον δι' ἰσχυρᾶς ἐπιθετικῆς μας ἐνεργείας κατελάβομεν ὠργανωμένας θέσεις τοῦ ἐχθροῦ, συνελάβομεν δὲ 500 αἰχμαλώτους καὶ ἄφθονον ὄπλισμόν.

Ἡ ἐκκένωσις τῆς Δ. Θράκης εἶχε προαποφασισθῆ βάσει γενικοῦ σχεδίου ἐκ συμφώνου ὑπὸ τῶν Στρατηγῶν Παλάγου, Γουέτβελ καὶ Ντὺλ. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ὑπῆρξεν ἀπόρροια καὶ εἰς τῶν μικρῶν καρπῶν — κατ' ἐκφρασιν τοῦ Κόμπτον Μάκενζι — τῆς Διασκέψεως τῆς Ἀγκύρας, καθ' ἣν διεπιστώθη ἡ ἀπομόνωσις καὶ ἡ ἄρνησις τῆς Τουρκίας νὰ κινηθῆ ἐν περιπτώσει Γερμανικῆς εἰσβολῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐτερος λόγος ἐπίσης ὑπῆρξεν, ὅτι ἡ Γιουγκοσλαβία δὲν παρῆγε τὰ ἐγγύα πιστῆς συμμάχου ἀποφασισμένης νὰ κινηθῆ προκαλυπτικῶς ἐναντίον τῶν Γερμανῶν καὶ ἀντιθέτως ἀκόμη ὑπῆρχον πιθανότητες νὰ χρησιμοποιηθῆ αὕτη ὡς βάσις καὶ ἀρετηρία διὰ τὰς κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρήσεις τῶν Γερμανῶν. Γνωστὸν δὲ τυγχάνει ἱστορικῶς ὅτι πάντοτε βάρβαροι εἰσβολεῖς ἐκ Βορρᾶ κατήλθον καὶ κατέκλυσαν τὴν Ἑλλάδα. Ἦδη δὲ ἡ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ παρὰ τὸ Μοναστήριον

(1) Ἐχίνος βορείως τῆς Ξάνθης, Νυμφαῖον ἢ Νυμφαία βορείως τῆς Κομοτινῆς.

ΓΕΡΜΑΝΟΒΟΥΛΓΑΡΙΚΗ ΕΠΙΣΕΙΣΙΣ 1918 καὶ 1941

ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ
ΕΜΦΑΝΙΟΝ ΤΑΣ ΓΡΑΜΜΑΣ ΕΙΣΒΟΛΗΣ
ΤΩΝ ΕΧΘΡΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΜΑΣ ΟΥΣ
ΤΗΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΝ 30 ΕΤΗΝ
ΚΑΙΜ. 1900-1900

Παραστατικόν διάγραμμα ἐχθρικής εἰσβολῆς
εἰς Ἡπειρὸν—Μακεδονίαν—Θράκιαν

(Ἐφημερ. «Νέα»).

κενοῦ ἐνδεχομένη κάθοδος τῶν Γερμανῶν, καθίστα ἔτι σοβαρωτέραν τὴν κατάστασιν, ὑποχρεομένης τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος νὰ ὑποβαστάσῃ μονομερῶς ὅλον αὐτὸ τὸ δυσβάστακτον βάρος δύο Αὐτοκρατοριῶν. Καὶ τὸ ὑπεβάστασεν! Διότι, ἡ προέλασις τῆς μηχανοκινήτου τεθωρακισμένης Γερμανικῆς Μεραρχίας — αὕτη ὑπῆρξεν ἢ μία ἐκ τῶν φαλάγγων τῆς εισβολῆς — δὲν ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ στρατοῦ ἐπὶ διάστημα πέραν τῆς μιᾶς ὥρας ἐν Στρομνίτση, ἥτις ἔπεσεν τὴν πρώτην ἡμέραν, διελασάσης οὕτως ἀνεσχελῆτως σχεδόν, ἐντὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἑδάφους τῆς ἐν λόγῳ τεθωρακισμένης Γερμανικῆς Μεραρχίας.

Τὴν 8ην Ἀπριλίου Γερμανικὴ τεθωρακισμένη Μεραρχία ἀπὸ Στρομνίτσης διὰ Γευγελῆς καὶ Δοϊράνης ἐπετέθη κατὰ τῆς 19ης Ἑλληνικῆς Μηχανοκινήτου Μεραρχίας. Μετὰ πολὺν χρόνον σκληρὸν καὶ ἀνίσον ἀγῶνα, ἐπέτυχεν νὰ ἀνατρέψῃ τὰς Ἑλληνικὰς δυνάμεις καὶ νὰ ἀχθῆ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κιλκίς. Εἰς τὸν τομέα Μπέλες, τὸ ὄχυρὸν Ποπολίβιτσα, ἀντίστατο εἰσέτι τὸ ὄχυρὸν Ἀρπαλίμη κατόπιν διαταγῆς ἐξεκενώθη, συμπτυχθεῖσης τῆς φρουρᾶς του, διότι ἡ ἐντὸς τοῦ ὄχυροῦ διαμονὴ καθίστατο ἀδύνατος λόγῳ τῆς ἐντελῶς ἀποπνικτικῆς ἀτμοσφαιρᾶς· τὸ ὄχυρὸν Παλιούρες ἀντίστατο ἐπιτυχῶς καὶ ὑπερηφάνως.

Αἱ κατὰ τοῦ Ροῦπελ νέαι προσπάθειαι τοῦ ἐχθροῦ ἀπετίγγαλλον καὶ πάλιν μὲ βαρεῖας ἀπολείας, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ κατὰ τῶν ὄχυρῶν Περιθῶρι καὶ Λίσε· τὸ ὄχυρὸν Ντασακλῆ καταληφθὲν ἐν μέρει ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, ἀνακαταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων δι' ἀντεπιθέσεως· τὸ ὄχυρὸν Ἐχίνος παρὰ τὰς ἐπιχειρημένας προσβολὰς ἀντίστατο εἰσέτι, ἐνῶ τὸ ὄχυρὸν Νυμφαῖα ὑπέκυπτε.

Οὕτω αἱ μηχανοκίνητοι Γερμανικαὶ δυνάμεις ἀφ' οὗ ἀνέτρεψαν τὰς ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ Στρομνίτσα Γιουγκοσλαβικὰς δυνάμεις διὰ Κλεισούρας ἤχθησαν εἰς Δοϊράνην. Ἀκολουθήσασαι εἶτα τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ διὰ τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ Ἀξιοῦ πεδίου διαδρόμου, προωθήθησαν τελικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Θεσ)νίκης. Εἶναι φανερὸν ὅτι ἀπεκόπτοντο ἤδη αἱ συγκοινωναίαι τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ δυνάμεων μας μετὰ τῆς κοιτῆς χώρας.

Τὴν μεσημβρίαν τῆς 8ης Ἀπριλίου τὸ Ἑλληνικὸν Στρατηγεῖον ἐξέδωκε τὸ ἀκόλουθον ἔκτακτον ἀνακοινωθέν:

«Ὁ εἰς τὴν Νότιον Σερβίαν ἀγωνιζόμενος Γιουγκοσλαβικὸς στρατὸς συμπληθεὶς ἀπεκάλυψε τὸ ἀριστερὸν πλευρὸν τοῦ εἰς τὴν γραμμὴν τῶν συνόρων μας ἡρωϊκῶς μαχομένου στρατοῦ μας. Παρὰ τοῦτο, ὁ στρατὸς μας ἀγωνίζεται μετ' ἀφαντάστου αὐτοθυσίας διαιδηλαῦν τὸ πάτριον ἔδαφος σπιθαμὴν πρὸς σπιθαμὴν».

Τὸ μεσονύκτιον τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας τὸ Ἑλληνικὸν Στρατηγεῖον ἐξέδωκε τὸ κάτωθι ἑκτενέστερον συμπληρωματικὸν ἀνακοινωθέν:

«Ἡ πίεσις τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων κατὰ τοῦ μετώπου τῆς τοποθεσίας μας ἐξηκολούθησε καὶ σήμερον ἰσχυρὰ. Οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἐπέτυχεν, αἱ ἀπὸ διήμερον αἰληρῶς ἀγωνιζόμεναι ἀλιγάρθμοι Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἐματαιώσαν πᾶσαν προσπάθειαν τῶν ἐπιτιθεμένων. Εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στριμόνος τὰ ὄχυρά Ροῦτελ, Οὐσίτα, Παλιουριῶνες καὶ Καρατάς συνεργαζόμενα διὰ τῶν πυρῶν τῶν ἀπέτελεσαν φράγμα ὅπερ ὁ ἐχθρὸς δὲν κατώρθωσε νὰ ὑπερβῇ. Ἰδιαιτέρως τὰ ὄχυρά Ροῦτελ καὶ Οὐσίτα ὑπέστησαν ἀκόληνητα, τρίτην ἡμέραν σήμερον, ἄπασαν τὴν σφοδρότητα τῶν ἐχθρικών πυρῶν καὶ τὴν δι' ἀρμάτων ἐπίθεσιν. Ἀλεξιπτωτισταί, ριφθέντες ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὰ νῶτα τῆς τοποθεσίας, ἐξεκαθαρίσθησαν ἐκ τοῦτοιοῦ συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι περὶ τοὺς 70. Εἰς τὸ ὑπίπεδον Νευροκοπίου ὁ ἀγὼν διεξήχθη σφοδρῶς οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ὄχυρῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἐκτὸς τῶν ὄχυρῶν τμημάτων μας· τὰ ὄχυρά μας ἀντέστησαν ἀποτελεσματικώτατα· ἐν τούτων τὸ ὄχυρον Ντασιελὶ καταληφθὲν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ἀνεκατελήφθη ἀμέσως δι' ἀντεπιθέσεως τὸ ὄχυρον Λίσε ἐδοκίμασε καὶ σήμερον, ἀκατάβλητον τὸ ἰσχυρὸν πῦρ τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ ἐκτὸς ὄχυρῶν τμήματά μας δι' ἀντεπιθέσεων ἀνεκατέλαβον σημεῖα τινα τῆς τοποθεσίας, ἐφ' ᾧ κατώρθωσε νὰ θέσῃ χεῖρα προσωρινῶς ὁ ἐχθρὸς».

«Εἰς τὸ ἀριστερὸν τῆς τοποθεσίας μας, τεθωρακισμένη Γερμανικὴ Μεραρχία, εἰσχωρήσασα μέσω τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ ἑδάφους, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ χθὲς τὴν ἐσπέραν, εἰς τὸ ὕψος τῶν Ἑλληνογιουγκοσλαβικῶν συνόρων, καταλαβοῦσα τὴν Δοϊράνην. Ἡ Μεραρχία

χία αὕτη σήμερον ἀπὸ τῆς ἔω εἰσέβαλεν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔδαφος διὰ τοῦ ἀνατολικῶς τοῦ Ἄξιου πεδινοῦ διαδρόμου· τὰ Ἑλληνικὰ λίαν περιορισμένα ἑλαφρὰ μηχανοκίνητα μέσα διεξήγαγον ἄνισον ἀγῶνα κατὰ τῶν ποσοτικῶς καὶ ποιοτικῶς ἀσυγκρίτως ἀνωτέρων μέσων τοῦ ἔχθρου. Ἡ προσπάθεια αὕτη ἐπιβραδύνσεως τοῦ ἀντιπάλου παρετάθη ἐπὶ πολλὰς ὥρας, τελικῶς ὅμως ὁ ἀντίπαλος ἐπέτευχε νὰ προσωθηθῆ ἐπικινδύνως πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Θεσ)νίκης, ἀποκοπῆν τὰς συγκοινωνίας τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ δυνάμεών μας μετὰ τῆς λοιπῆς χώρας.

Ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ δι' ἐπιθετικῆς ἐπιχειρήσεως κατελάβομεν νέαν θέσιν τοῦ ἔχθρου· συνελάβομεν περὶ τοὺς 49 αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ ἓνα λοχαγόν».

Τὸ προσομιάζον ἀνωτέρω ἀνακοινωθὲν τὴν κατάληξιν τῆς Θεσσαλονίκης, ἦτο ὁ κακὸς προάγγελος τῆς ὀριστικῆς καταλήψεως αὐτῆς, πράγμα ὄλεον καὶ ἀνεκόνου κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 9ης Ἀπριλίου τὸ Ἑλληνικὸν Στρατηγεῖον ὡς ἀκολούθως:

«Αἱ διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄξιου εἰσδύσασαι τεθωρακισμένα Γερμανικὰ δυνάμεις, συγκρατηθεῖσαι μέχρι τῆς χθελινῆς νυκτὸς εἰς τὴν περιοχὴν Κιλκίς, ἐξηκολούθησαν τὴν πρὸς Θεσ)νίκην ἐπιθεσίαν των καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν. Παρὰ τὴν δυσχερῆ θέσιν, εἰς ἣν ἔκ τοῦτου περιῆλθον τὰ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ στρατεύματά μας, δὲν ἐγαλάρωσαν ἐν τούτοις τὴν ἐπὶ τῶν συνόρων κατὰ μέτωπον ἀντίστασίν των καὶ διετήρουν ἀπαραιτίστους τὰς γραμμάς των κατὰ τὰς μέχρι τῶν μεταμεσονυκτιῶν ὥρων ἐπιτελεχθείσας πληροφορίας».

Παρὰ τὴν εἰσόδον τῶν Γερμανῶν εἰς Θεσ)νίκην, τὰ μικρὰ ἐκεῖνα Ἑλληνικὰ ὄχρα, ἄσπερες φαινοὶ ἐν τῷ ἀπλουμένῳ ἀκότι τῆς δουλείας καὶ κήρυκες διαπρύσιοι τῆς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἐπιγεγομένην φωνὴν τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ βαρβάρου ἐπιδρομέως, τῶν ὁποίων οἱ ὑπερασπισταὶ πιστοὶ εἰς τὸ κ α θ ἦ κ ο ν, παρεδίδοντο μόνον πρὸς τὸ θάνατον, ἐξηκολούθουν νὰ ἀνθίστανται κατὰ τῶν σφοδρῶν καὶ ἀλλεπαλλήλων ἐπιθέσεων τοῦ ἔχθρου. Οὔτε ἐν ὄχρῳ ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἐπιθέσεις τῶν ἔχθρικών δυνάμεων καὶ ἐκεῖνα ἀκόμη τὰ ὅποια εἶχον καταστραφῆ κατὰ τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἔχθρου. Ὅπου δὲ πρὸς στιγμήν, εἰσέδυσεν ὁ ἔχθρος, οἱ ὑπερασπισταὶ τῶν

ὄχυρῶν τοὺς ἐξεδίωξαν ἀμέσως. Καὶ περαιτέρω, ὅταν οἱ Γερμανοὶ εἶχον διεισδύσει εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στριμόνος, βαίνοντες πρὸς κατάληψιν τῆς Θεσ)νίκης, τὰ μικρὰ ἐκεῖνα ὄχυρά παρέμειναν ἀκυρίευτα. Αἱ εἰς θάνατον καταδικασμένα φρουρά των ἐσυνέχισαν τὴν μάχην των ἐπὶ ἄλλας τέσσαρας ἡμέρας καὶ χάρις εἰς τὴν ἰδικὴν των αὐτοθυσίαν ἐπετεύχθη, ὥστε τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ἀποκεκομμένων Ἑλληνικῶν δυνάμεων ἐπιβιβασθῆ πλοίων καὶ μεταφεροθῆ εἰς Κρήτην καὶ Ἀνατολικὰς Νήσους.

Τὰ Στόικα ἐξορῶντα ἐκ τῶν ἐγγύς τῆς μεθορίου ἀεροδρομίων κατήρχοντο ὀρμητικὰ καὶ κατὰ συνεχῆ κύματα ἐπὶ τῶν ὄχυρῶν τοῦτων. Βαρῆα πυροβόλα τὰ ἐσφυροκόπουν συνεχῶς. Βαρύτατα τάνως διενήρουν κατ' αὐτῶν ἐφόδους. Ἀλεξιπτοιστὰὶ κατήρχοντο ἐκ τῶν ὀπισθεν οἵτινες ἐξεμηδενίζοντο ἢ ἠχμαλωτίζοντο ὑπὸ τῶν ἑλληνικῶν φυλακίων.

Ἡ πρὸς τὰ ὄχυρά δοθεῖσα διαταγὴ συνίστατο ὡς γνωστόν, εἰς τὸ νὰ ἐπιβοαδύνουν ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν Γερμανικὴν προέλασιν καὶ ἐπειθάρχησαν θρησκειτικῶς πρὸς αὐτὴν οἱ ἡμίθεοι ὑπερασπισταὶ των, καίτοι ἐγνώριζον ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἄλλη λύσις παρὰ ὁ θάνατος καθ' ὃ πλήρως ἀποκεκομμένα. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἐπληροφροῦνθησαν, ὅτι ὁ Διοικητὴς τοῦ Στρατοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας εἶχε συνθηκολογήσει καὶ προσεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ βαρβάρου ἐπιδρομέως νὰ παραδοθῶσιν, ἀνέζησεν ἡ ἀπάντησις τοῦ Λεωνίδα πρὸς τὸν Ξέρξην «Μολὼν Λαβὲ» ὥστε νὰ προτιμήσουν τὸν θάνατον διὰ τοὺς ἑαυτοὺς των, ἵνα ζήσῃ ἡ Ἑλλάς.

Τὴν 10ην Ἀπριλίου ταχύταται τεθωρακισμένα Μεραρχία συγκλίνουσαι πρὸς τὸ Μοναστήριον ἀπὸ Σκόπια Πέρολεπέ, εἰσῆρχοντο διὰ τοῦ ρήγματος αὐτοῦ, πλάτους 15 μιλίων, εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος καὶ καταλαμβάνουν τὴν Φλώριναν ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ υπερφαλαγγίσουν τὴν δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ γραμμὴν τὴν ὁποίαν κατεῖχον αἱ ἑλληνικαὶ καὶ βοεττανικαὶ δυνάμεις. Πλέον δὲ τῶν τεθωρακισμένων τοῦτων μεραρχιῶν λαμβάνει μέρος καὶ ἡ ἐπίλεκτος Μηχανοκίνητος Μεραρχία Ἀδόλφου Χίτλερ εἰσελθοῦσα διὰ τοῦ αὐτοῦ ρήγματος φερομένη πρὸς Φλώριναν καὶ νοτιώτερον, φθάνει εἰς Στρούγκαν ἐπὶ τῆς λίμνης Ἀχοίδος ἐπιτυχάνουσα τοιουτοτρόπως τὴν μετὰ τῶν Ἰταλῶν ἐν Ἀλβανίᾳ ἔνωσιν. Πρὸ τοιαύτης

οργαδαίας Ξελεύσεως τῶν γεγονότων, ἡ μόνη ἀπομένουσα ἐλπίς ἦτο ὅτι οἱ Γιουγκοσλαῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐξαπολύσουν ἐπίθεσιν ἐν Ἀλβανίᾳ κατὰ τῶν νότιων τῶν Ἰταλῶν πλὴν ταχέως καὶ αὕτη ἡ ἐλπίς εἶχεν ἀπωλεσθῆ.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 10ης Ἀπριλίου τὸ ἐκδοθὲν ἀνακοινωθὲν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου ἀνέφερεν:

«Οὐδεμία εἰδησις ὑπάρχει».

Τὸ ἐπόμενον πρῶτον ἀνακοινωθὲν τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγείου, χαρακτηριστικὸν τῆς νέας καταστάσεως ἐκδοθὲν τὸ ἀπόγευμα τῆς 11ης Ἀπριλίου εἶχεν αὕτω:

«Γερμανικά στρατεύματα προσελύνοντα εἰς τὴν βόρειον Ἑλλάδα, ἦλθον εἰς ἐπαφὴν μὲ Βρετανικάς καὶ Αὐτοκρατορικάς δυνάμεις τὴν 10ην Ἀπριλίου».

»Ἡ κατάστασις εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν εἶναι σκοτεινὴ, ἀλλὰ τὴν χαρακτηρίζει ἡ μεγαλοπρεπὴς ἀντίστασις τῶν Ἑλλήνων.

»Δυτικώτερον, Γερμανικαὶ δυνάμεις ἔφθασαν εἰς τὸ Μοναστήριον καὶ τὰ Γιαννιτσά».

Ἀναλαβὼν ἔσπευμένως ὁ Στρατηγὸς Μάκεϋ τὴν διοίκησιν τῆς νοτιανατολικῆς τῆς Φλωρίνης ἐφεδρικῆς δυνάμεως, ἐγκατέστησε τὸ Στρατηγεῖον του εἰς Ἀμύνταιον. Βρετανικὴ θωρακισμένη ταξιαρχία ἔλαβε θέσεις ὀπισθεν τῆς Αὐστραλιανῆς Μεραρχίας ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῆς Βρετανικῆς πατατάξεως ἐνεργήσασα εὐθὺς ἀμέσως τὴν 10ην Ἀπριλίου ἐξόρμησιν εἰς βάθος 30 μιλίων πρὸς βορρῆν. Φθάσασα εἰς Μοναστήριον προσέβαλεν ἐπιτυχῶς Γερμανικὸν πεζικὸν καθ' ὃν χρόνον ἐξήρχετο τοῦτο ἐκ τῶν ὀχημάτων, μεθ' ὃ ἀποσυρθεῖσα κανονικῶς ἐπανεγκατεστάθη εἰς τὰς θέσεις τῆς.

Τὸ ἐπόμενον ἀνακοινωθὲν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου, ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀπεγνωσμένην μάχην τὴν νότιαν εἶχε συνάψει ἡ ἐξ Ἀλβανίας ἀποσυρθεῖσα Ἑλληνικὴ Μεραρχία Ἰππικοῦ ἐναντίον τῆς μηχανοκίνητου Μεραρχίας Ἀδόλφου Χίτλερ, εἶχεν ὡς ἀκολούθως:

«Γερμανικά Μηχανοκίνητα στοιχεῖα κατερχόμενα ἐκ Μονα...

στηρίου, συνεπλάκησαν με στρατεύματα μας ἐν τῇ περιοχῇ Φλωρίνης Βεύης.

Με τὴν πτώσιν ἤδη τῆς Φλωρίνης ἀπεκόπτετο ἡ κυρία ὁδὸς πρὸς ἐφοδιασμόν τοῦ βορείου Ἑλληνικοῦ τομέως ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ. Ἡ μόνη ἄλλη ἐξ Ἀνατολῶν διαθέσιμος ὁδὸς διήρχετο διὰ τοῦ Ἀμυνταίου, τοῦ στενοῦ Κλεισούρας καὶ διῆκε μέχρι Κορυτσᾶς διὰ Καστορίας καὶ ἦτις γραμμὴ ἀπετέλει τώρα τὸν ἄμεσον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τῶν Γερμανῶν μέσω τοῦ ρήγματος Μοναστηρίου.

Οὕτω, αἱ Γερμανικαὶ θωρακισμένα Μεραρχία προήλασαν ἐναντίον τῶν θέσεων τὰς ὁποίας κατεῖχον, ὡς εἶδομεν, πέριξ τοῦ Ἀμυνταίου Βρετανικαὶ δυνάμεις. Ἀλλεπάλληλοι κατὰ κύματα ἐπιθέσεις ἀπερροῦσθησαν με σοβαρὰς ἀπολείας διὰ τὸν ἐχθρόν. Τὴν ἐπομένην αἱ ἐχθρικαὶ ἐπιθέσεις ἐπανελήφθησαν σφοδρότεραι καὶ αἱ ὑπὸ τὸν Μάκεϋ δυνάμεις ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποχωρήσουν πρὸ τῆς δυσαναλόγου ἀριθμητικῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀντιπάλου.

Τὴν 12ην Ἀπριλίου διατάσσεται ἀπὸ τῆς πρωίας ἡ ἐναρξίς συμπύξεως τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ βορείου Συγκροτήματος περιοχῆς Κορυτσᾶς. Οἱ Γερμανοὶ ἐν τῷ μεταξύ εἶχον καταλάβει τὴν στενωπὸν Κιλίτ Ντερέβεν (Μπάνιτσας), πλὴν αἱ Ἑλληνοβρετανικαὶ δυνάμεις εἶχον ἐγκαίρως ὑποχωρήσει τὴν νύκτα τῆς 11-12 Ἀπριλίου ἐκ τῆς περιοχῆς Βεομίου νοτιότερον. Συγχρόνως διατάσσεται ἡ σφύριξις τῆς Συμμαχικῆς γραμμῆς πρὸς ἐγκατάστασιν νέας τοιαύτης, ἡ ὁποία ἀρχομένη ἀπὸ τῆς ἀκτῆς καὶ βαίνουσα πρὸς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀλύμπου διὰ στενοῦ τῶν Σερβίων καὶ διὰ τῆς κοιτῆς τοῦ ποταμοῦ Ἀλιάζμονος, ἐρθανε δυτικῶς τῆς Κοζάνης.

Τὴν 13ην Ἀπριλίου ἀεροπλάνα Μπλεγχάιρ τὰ ὁποῖα ἐβομβάρδιζον τὰ μηχανοκίνητα ὄχηματὰ τοῦ ἐχθροῦ ἀνέφερον ὅτι 2000 περίπου Γερμανικὰ ὄχηματὰ κατήρχοντο ἐκ τῆς Βεύης πρὸς τὴν Πτολεμαίδα. Ἡ πρώτη ἐπίθεσις τῶν βνερογνηθεῖσα ὑπὸ μοτοσυκλετιστῶν καὶ μηχανοκινήτου πεζικοῦ, κατέρρευσε με σοβαρὰς ἀπολείας καὶ μεγάλην σήγχισιν, ὥστε τελικῶς νὰ οἴψουν νέας δυνάμεις ἀρμάτων μάχης ἐν συνδυασμῷ με ἑντατικὸν βομβαρδισμόν δι' ἀεροπορίας καθέτου ἐφορμήσεως. Οὕτω ἀπωθοῦν τὴν θωρακισμένην Ἀγγλι-

κὴν Ταξιαρχίαν καὶ διαλύουν ἐν μέρει τὰς ἐκ Βερμίου ὑποχωρούσας πρὸς δυσμὰς δυνάμεις.

Τὴν 14ην Ἀπριλίου τὸ βάρος τῆς ἐχθρῆς πίεσεως ἐκδηλώνεται εἰς τὰς στενωποὺς Κλεισοῦρας (Καστορίας) - Κοζάνης - Σιατίστης καὶ ἀποκόπτεται ἡ ὁδὸς Καστορίας -- Γρεβενῶν, κατελθόντος τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀλιάκμονος. Σημειωτέον, ὅτι ὁλοκλήρου ὥρας ἐμαίνετο ἡ μάχη εἰς τὰ στενά τῆς Κλεισοῦρας καθ' ἣν αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις μετὰ τῶν Βρεττανικῶν σπῆνουν πὰς προσπάθειάς των καὶ ἠμιλλῶντο εἰς ἠρωισμόν διὰ τὰ ἀνακόψουν τὴν περαιτέρω προέλασιν τῶν Γερμανῶν. Καὶ τὸ ἐπέτυχον, παρὰ τῶν ἀφαντάστως μέγαν ἀριθμῶν Στούκας, τὰ ὅποια ἐχρησιμοποίησαν οἱ Γερμανοὶ, καθὼς καὶ βαρέων πυροβόλων. Τὸ μείζον βάρος τῆς ἐπιθέσεως ἐπεφυλάχθη ἐναντίον τῶν Ἑλληνικῶν Μεραρχῶν 12ης καὶ 20ῆς, αἵτινες ὑποχωροῦσαι συνηνώθησαν εἰς Καλαμπάκην μετὰ τῆς Βρεττανικῆς Ταξιαρχίας μετὰ τὴν ἑλλάδα καὶ ἀναγκάστισον τὴν προέλασιν τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὰ Τρίκαλα καὶ τὴν Λάριссαν.

Τὸ μεσονύκτιον τῆς 14ης Ἀπριλίου ἔββεδόθη τὸ κάτωθι ἀνακαινοδὲν ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατηγείου:

«Εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν διεξήχθη μάχη μετὰ θωρακισμένων μονάδων εἰς τὴν περιοχὴν Πτολεμαΐδος. Γερμανικοὶ δυνάμεις προσεβλήθησαν πρὸς τὴν Κλεισοῦραν, τὴν Κοζάνην καὶ τὴν Σιατίστην. Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς νοτίου Γιουγκοσλαβίας ὑπὸ Γερμανικῶν δυνάμεων καὶ τῆς συνελεία τούτου διανοίξεως διόδων αἵτινες διὰ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ ἐδάφους ὀδηγοῦν πρὸς τὰ πλευρὰ καὶ τὰ νῶτα τοῦ βορείου Ἀλβανικοῦ μετώπου, διατάχθη διὰ λόγους στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἢ σύμπτεις τῶν δυνάμεων μας καὶ ἡ ἐνέκωσις τῆς περιοχῆς τῆς Κορυτσᾶς. Ὁ ἐχθρὸς ὅστις δὲν εἶχεν ἀντιληφθῆ τὴν σύμπτειν, παρὰ 24 ὥρας μετὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐπεχείρησε ματαίως τὴν παρεμπόδισιν τῆς διὰ μοτοσυκλετιστῶν. Συνελάβομεν δεκάδας πινὰς τούτων. Ἐπὶ τοῦ λοιποῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου ὁ ἐχθρὸς ἀνέλαβεν ἐπιθετικὴν δρασίαν, ἀλλ' ἀπωθήθη παντοῦ. Συνελάβομεν περὶ τοὺς 100 αἰχμαλώτους».

Τὴν 15ην Ἀπριλίου ὁ ἐχθρὸς προσβάλλει διὰ διαδοχικῶν κυμάτων ἐφόδον ἐκ θωρακισμένων τμημάτων, τὰς ἡμετέρας ἐν Ἀπο-

σκέψῃ καὶ Διοσπηλιό δυνάμεις ἄνευ ἀποτελέσματος. Ἡ παρέμβασις τέλος ἰσχυρᾶς ἐχθρικής ἀεροπορίας ἐξοντώνει τοὺς ἀγνώστους ὑπερασπιστάς ἡρώας ἐν Διοσπηλιό, οἵτινες πραγματικῶς ἠμύνθησαν μέχρις ἐνὸς τῶν θέσεών των, ὥστε δικαίως ἢ ἐλοποῖα αὐτῆ τῶν ἀγνώστων δυστυχῶς, ἡρώων, νὰ ἀποτελῇ μίαν τῶν ὠραιότερων σελίδων τῆς νεωτέρας ἱστορίας μας.

Ἀποκλεισθεῖσαι ἤδη αἱ βόρειοι ἀδοὶ ὑποχωρήσεως ἀπὸ Κορυτῶς πρὸς Μακεδονίαν διὰ τὰς δυνάμεις Ἀλβανίας, ἀναγκάζονται αὐταὶ νὰ ἐκτραπῶσι πρὸς τὴν ὄρεινὴν περιοχὴν Πίνδου, ὥστε διὰ τῶν ὑπαρχουσῶν ὄρεινῶν διαβάσεων νὰ κατευθυνθῶσιν εἰς Ἡπειρον. Ὑπὸ τοιαύτας δυσμενεῖς συνθήκας, ἐλόμενον ἦτο νὰ ἐπέλθῃ μείωσις τῆς μαχητικότητος τῶν δυνάμεων αὐτῶν, καὶ γενικώτερον, ἢ ἐν τινὶ μέτρῳ ἀποσύνθεσις των.

Τὸ μεσονύκτιον τῆς 15ης Ἀπριλίου ἐξεδόθη τὸ ἀκόλουθον ἀνακαινωθέν:

«Εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον ἐπανειλημμένα Ἰταλικά τοπικὰ ἀντιπυθέσεις ἀπεκρούσθησαν, τοῦ ἐχθροῦ ὑποστάντος σοβαροτάτης ἀπωλείας. Εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν, αἱ διαταγαί, αἱ δοθεῖσαι πρὸς τὰ στρατεύματά μας ὅπως καταλάβουν νέας θέσεις, ἐξετελέσθησαν. Δέκα ἐχθρικά ἀεροπλάνα κατερρίφθησαν ὑπὸ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ μας καὶ εἰς ἀερομαχίας».

Ἀπὸ τῆς 16ης Ἀπριλίου αἱ πολεμικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐξελιόνονται ραγδαίωτερον. Ὁ ἐχθρὸς καταλαβὼν εἰς τὴν περιοχὴν Ν. τῆς Κορυτῶς τὸν ὄχρῶν ἀύχνα Κιάφρε Τιοῦτ Καρίτς, ἀποκόπτει ἐν σπευδίῳ καὶ τὴν ὁδὸν Μετσόβου εἰς Καλαμπάκων, ἀποκοπτομένου τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ Ἀλβανίας καὶ Ἡπειροῦ ἐνῶ χρόνῳ ἢ μηχανοκίνητος Μεραρχία Ἀδόλφου Χίτλερ εἰσήρχετο εἰς Ἰωάννινα.

Ἡ νέα γραμμὴ εἰς τὴν Θεσσαλίαν, τὴν ὁποίαν ἐκάλυπτον Ἑλληνικὰ καὶ Βοστανικὰ, κυρίως, δυνάμεις, ὑφίστατο καὶ αὐτὴ μίαν ἔτι νοτιώτερον ἀναδίπλωσιν πρὸς τὴν γραμμὴν Τυρνάβου — Τευτῶν, ἣτις ἐσθιρῶζετο ἐπὶ τῶν στενωπῶν Ὀλύμπου, Πέτρας καὶ Πόρτας ὡς τῶν κυρίως Κέντρων ἀντιστάσεως. Ἡ σύμπλυξις αὐτῆ καὶ ἡ ἐπακλουθῆσασα νέα τοιαύτη, ἔσχον ὡς συνέπειαν τὴν ἐπιδεικνύσασιν τῆς ἀεροπορικῆς μας καταστάσεως. Διότι, στερηθέν-

τες ἄλλων τῶν πρὸς βορρᾶν ἀεροδρομίαν, πλὴν τῶν δύο παρὰ τὰς Ἀθήνας ἀεροπορικῶν βάσεων, ἡ μόνη ἀπομένουσα πρὸς Νότον τῶν Ἰωαννίνων ὁδός, ἦτο ἐκτεθειμένη εἰς τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀνενόητον διάθεσιν τῆς Γερμανικῆς καὶ Ἰταλικῆς ἀεροπορίας. Οὕτω, τὰ στρατεύματα τῆς Ἠπείρου ἐστεροῦντο μελλοντικῶς τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ των εἰς τροφίμα καὶ πυρομαχικά.

Αἱ Αὐστροαλνεσζηλανδικαὶ δυνάμεις μὲ τὰς ἐπικούρους Ἑλληνικὰς τοιαύτας, ὑπὸ τὴν πίεσιν ὀλοκλήρων Γερμανικῶν Μεραρχιῶν καὶ τὸ διαρκὲς σφυροκόπημα τῆς ἀεροπορίας, ἤρχισαν συμπτυσσόμεναι ἐπὶ τῆς γραμμῆς Θεριοπιλῶν - Λαμίας, δεδομένου ὅτι ἡ Λάρισσα πρὶν ἢ ἐκκενωθῆ ἀκόμη εἶχε κυκλωθῆ ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων, ὥστε ν' ἀναγκασθῶσι, αἱ Συμμ. δυνάμεις, νὰ διανοίξουν δρόμον δι' ἐλαφρῶν ὄπλων πεζικοῦ. Βοεττανικαὶ καὶ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις ἀνακαταλαβοῦσαι πρὸς στιγμὴν δι' ἀντεπιθέσεως τὴν Λάρισσαν, ἐξήσφαλισαν τὴν τακτικὴν διαρροὴν τῶν δυνάμεων τοῦ Οὐίλσονος ἀπὸ τῶν στενωπῶν τοῦ Ὀλύμπου νοτιότερον.

Ἡ γραμμὴ Θεριοπιλῶν - Λαμίας προασπιζομένη ἀπὸ τὰς Ἀγγλικὰς καὶ τὰς διαθεσίμους Ἑλληνικὰς δυνάμεις δὲν ἐπαρουσιάζε δυνατότητα ἀντοχῆς, καὶ ἐμμονὴ παραμονῆς ἐν αὐτῇ -- ἐκρατήθη τέσσαρας ὀλοκλήρους ἡμέρας -- θὰ ἐξῆθετεν εἰς ἄμεσον κίνδυνον ἀποκοπῆς καὶ αἰχμαλωσίας τὰ Ἀγγλικά στρατεύματα, καθόσον αἱ δυνάμεις τοῦ Χίτλερ ἐκινουῦντο ἤδη ἐν σχήματι Τριαινῆς μὲ καθαρῶς ὑπερκερωτικούς σκοπούς, ἀποκοπῆς διηλονότι τῶν ὁδῶν ὑποχωρήσεως. Ὁ ἀγὼν συνεπῶς ἔδει νὰ ἐντοπισθῆ εἰς ἐπιβραδυντικὰς παρενοχλητικὰς ἐπιχειρήσεις ὥστε νὰ συγκρατηθῆ ὁ ἐχθρὸς καὶ συντελεσθῆ ἡ ἀποχώρησις πλέον τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων, πρὸς ἣν ἀπόφασιν εἶχεν ἄχθῆ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, ἀποδεσμεύουσα τὴν Ἀγγλικὴν Κυβέρνησιν τῆς περαιτέρου Συμμαχικῆς ὑποχρεώσεώς της.

Τὰ ἐπόμενα, κατὰ σειρᾶν, ἀνακοινωθέντα, δίδουν ψυχρὸν περιεχόμενον καὶ στενὸν περίγραμμα τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως ὡς αὕτη διεμορφουῖτο ἀπὸ τῆς 16ης Ἀπριλίου καὶ ἐντεῦθεν μέχρι τῆς 23ης ἰδίου μηνός. Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 181 ἀνακοινωθέν, τὸ καὶ τελευταῖον, ἀναγγέλλει τὸ πρῶτον τὴν μετὰ τῶν Γερμανῶν συνθηκο-

λόγησιν τοῦ στρατοῦ τῆς Ἠλείου, γενομένην τὴν 20ῆν Ἀπριλίου.

16ης Ἀπριλίου. «Εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν Γερμανικαὶ μονάδες, αἱ ὁποῖαι εἰσέδυσαν εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Ἀλιάκμονος, διεξάγουσιν τώρα ἐπιχειρήσεις εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Γρεβενῶν ἐπιζητοῦσαι νὰ φθάσουν εἰς τὴν Καλαμπάκον. Ἐν Κοζάνῃς ὁ ἐχθρὸς προωθήθη νοτίως τοῦ Ἀλιάκμονος, εἰς τὴν περιοχὴν νοτίως τῆς Κορυτσᾶς ὁ ἐχθρὸς κατέλαβε τὸν ὄχυρόν αὐχένα Κιάφρ Τιρέτ Καρίτζε».

17ης Ἀπριλίου. «Εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν δὲν ἔλαβε χώραν ὑπώδης μεταβολὴ εἰς τὴν κατάστασιν. Εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον, διαταχθεῖσαι συμπύξεις τῶν στρατευμάτων μας ἐξετελέσθησαν ἀνενοχλήτως. Συνεπεία τῶν συμπύξεων τούτων ἐγκατελείφθησαν ἡ Κλεισοῦρα (τῆς Ἀλβανίας) καὶ ἡ Ἐρσέκα».

18ης Ἀπριλίου. «Εἰς τὴν Δ. Μακεδονίαν πᾶσα ἐχθρική πίεσις, ὅσον εἰς τὸν τομέα τῶν Γρεβενῶν, ὅσον καὶ μέσθ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀλιάκμονος καθὼς καὶ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ὀλύμπου συνεκρατήθη ἐπιτυχῶς. Εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον ὅλαι αἱ κινήσεις τῶν στρατευμάτων μας ἐξετελέσθησαν ἀνενοχλήτως».

19ης Ἀπριλίου. «Τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ στρατεύματά μας συνεχίζουν τὸν ἀγῶνα τῶν κανονικῶς. Μετὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Γερμανῶν ἐν Μακεδονίᾳ τὰ ἐν Ἀλβανίᾳ στρατεύματά μας ἐπέτυχον σύμπτυσιν χωρὶς νὰ παρενοχληθοῦν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς ἐκάστην περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς ἐπεχείρει νὰ παρεμβῆ, αἱ μονάδες μας ἀντεπετίθεντο, ἔτρεπον αὐτὸν εἰς φυγὴν καὶ τοῦ ἐπροξένουν βαρείας ἀπωλείας. Δύο τῶν Συνταγμάτων μας διεκρόδησαν ἰδιαιτέρως κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις ταύτας καὶ αἱ σημαῖαι τῶν ἐρνημονεύθησαν εἰς ἡμερησίαν διαταγὴν. Ἐσυνεχίσθη ἡ πρὸς νότον Γερμανικὴ τὴ ἀθῆσις, ἡ ὁποία ἐπηρεάζει τὰς ἐπιχειρήσεις ἐν τῇ Μακεδονίᾳ».

20ῆς Ἀπριλίου. «Εἰς τὴν Ἀλβανίαν ζοηρὰ δοῦσις τῆς ἐχθρικής ἀεροπορίας. Ὁ ἐχθρὸς ἐπεχείρησεν εἰς δύο σημεῖα νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν στρατευμάτων μας, ἀλλ' ἀπεκρούσθη μὲ βαρείας ἀπωλείας καὶ κατεδιώχθη πέραν τῶν γραμμῶν ἐξορμησέως του. Εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν, ὁ ἐχθρὸς παρὰ τὴν ἐπίμονον

δράσιν τῆς ἀεροπορίας του, οὐδαμοῦ κατώρθωσε νὰ διασπῆσῃ τὰς γραμμὰς μας».

21ης Ἀπριλίου. «Αἱ κινήσεις συμπύξεως τῶν δυνάμεών μας εἰς τὰς νέας ἀμυντικὰς τῶν θέσεις ἐπέτυχον πλήρως».

22ας Ἀπριλίου. «Ἡ σύμπτυξις τῶν στρατευμάτων μας ἐγένετο ἄνευ σοβαρᾶς πίεσεως ἢ παρεμβάσεως τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ ἐχθρική ἀεροπορικὴ δράσις ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐντατικὴ, ἀλλ' ὁ ἐχθρὸς ὑπέστη σοβαρὰς ἀπωλείας ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἀεροπορίας καὶ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ».

23ης Ἀπριλίου ὑπ' ἀριθ. 181. «Ἡ ἀπρόσπτος διάσπασις τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ μετώπου, ἡ ταχεῖα προέλασις τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων εἰς τὸ ὄροπέδιον τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἡ ἐνταῦθεν προελάουσα ἀποκοπὴ τῆς μετὰ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ στρατοῦ ἐλαφῆς ὡς ἐπίσης καὶ ἡ ἀπειλὴ τῶν νότιων τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ στρατευμάτων ἡμῶν ἀνέτρεψαν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν γραμμὴν τῶν δυνάμεών μας καὶ μᾶς ἐξηνάγκασαν εἰς εὐρείαν καὶ ἐσπευσμένην σύμπτυξιν. Ἡ ταχεῖα προώθησις τῶν μηχανοκινήτων Γερμανικῶν μέσων τῆς περιφερείας τοῦ Μοναστηρίου πρὸς νότον καὶ ἡ ὡς ἐκ τούτου ἀπόκλιμα τῆς κυρίας ὁδοῦ συμπύξεως τῆς ἀριστερᾶς πλευρᾶς τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου ἡμῶν, ἠνάγκασε τὰς δυνάμεις μας ταύτας, αἵτινες δὲν διέθετον ἀντιαρματικὰς μηχανὰς, νὰ λοξοδορήσωσι πρὸς ὄρεινους ὄγκους, ἐπὶ τῶν ὁποίων σύμπτυξις καὶ ἀνεφοδιασμός ἀπέβησαν προβληματικά. Ἡ κυρία μᾶζα τῶν ἐν Ἠπείρῳ δυνάμεών μας, ἡτις μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς ἀντεμετώπιζε νικηφόρος διπλάσιας Ἰταλικὰς δυνάμεις, συμμετέσχε καὶ αὐτὴ ἐπίσης εἰς τὴν γενικὴν σύμπτυξιν. Αἱ κινήσεις τῆς ἐξετελέσθησαν ἐν τάξει, παρὰ τὴν ἐπίμονον ἀντίδρασιν τῶν Ἰταλικῶν δυνάμεων, ἐναντίον τῶν ὁποίων πλειστάκις ἀντεπετέθη, συλλαμβάνουσα καὶ αἰχμαλωτοὺς. Ἐξ ἄλλου πολυάριθμα ἀεροπλάνα τοῦ Ἄξονος ἀνενοχλήτως ἐπιτίθεντο ἐναντίον τῶν συμπυκνωμένων στρατευμάτων μας καὶ τῶν μετόπισθεν ἐδημιούργησαν δυσκόλους συνθήκας διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ ἀνίσου ἀγῶνος τῶν ἐν τῷ Ἀλβανικῷ μετώπῳ Ἑλληνικῶν δυνάμεων μετὰ τὰς Γερμανικὰς καὶ Ἰταλικὰς τοιαύτας. Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ συνθηκολόγησις κατὰ τὴν ἑσπέραν τῆς 20ῆς Ἀπριλίου τῶν προμνησθεισῶν δυνάμεών μας πρὸς τὰς Γερμανικὰς τοιαύτας».

Είναι βέβαιον, ὅτι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς συνθηκολογήσεως αἱ Ἰταλικαὶ δυνάμεις δὲν εἶχον κατορθώσει νὰ εισέλθουν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, ἀλλὰ συνεκροτοῦντο ἀπὸ τὸν στρατὸν μας ἐντὸς τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔδαφους».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Π.

ΑΠΟΧΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΜΘΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ

ΚΡΙΣΕΙΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΤΥΠΟΥ

Ὅταν τὴν 21ην Ἀπριλίου, καθ' ἣν αἱ ἐν ὑποχωρήσει Βρετανικαὶ δυνάμεις κατέλαβον θέσεις ἐπὶ τῆς γραμμῆς Θεριοπιλῶν, ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἀναγνωρίζουσα ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στρατὸς δὲν ἠδύνατο νὰ παράσχη βοήθειαν εἰς τὰ Βρετανικὰ στρατεύματα καὶ συνεπῶς πᾶσα ἀντίστασις ἐν Ἑλλάδι δὲν ἦτο δυνατὴ, ἀπῆλαξε τὴν Βρετανικὴν Κυβέρνησιν τῶν περαιτέρω ὑποχρεώσεών της, ἤρχισεν αὐτὴ νὰ ἀποσύρῃ τὰ ἐκ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος στρατεύματά της (1).

(1) Ἀπόσπασμα τῆς πρὸς τὸν Βρετανὸν Πρόσβυον ἀπευθυνθείσης ἐπιστολῆς τὴν 2αν Ἰαπριλίου 1941, ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως κ. Τσουδεροῦ.

«Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐκφράζουσα πρὸς τὴν Βρετανικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὰ γενναῖα Αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα τὴν εὐγνωμοσύνην της διὰ τὴν βοήθειαν ποὺ προσέφεραν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν τῇ ἀμύνη της κατὰ τοῦ ἀδίκου ἐπιδρομέως, εἶναι συγχρόνως ὑποχρεωμένη νὰ προῖη εἰς τὰς ἀκολούθους δηλώσεις:

«Ἀφοῦ διεξήγαγε ἐπὶ ἕξ καὶ πλέον μῆνας νικηφόρον ἀγῶνα ἐναντίον πολὺ ἰσχυροτέρων ἐχθρικῶν δυνάμεων, ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἔφθασε τῶρα εἰς σημεῖον ἐξαντλήσεως καὶ ἐπὶ πλέον εὐρίσκεται τελειῶς ἐστερημένος μερικῶν μέσων ἀπαραιτήτων διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ πολέμου, ὡς εἶναι τὰ πυρομαχικά, τὰ μηχανοκίνητα ὀχήματα καὶ τὰ ἀεροπλάνα—μέσων διὰ τῶν ὁποίων ἀλλωστε ἦτο ἀνεπαρκῶς ἐφωδιασμένος ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ἡ κατάστασις αὕτη τῶν πραγμάτων καθιστᾷ διὰ τοὺς Ἑλληνας ἀδύνατον τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος με πιθανότητις ἐπιτυχίας καὶ τοὺς ἀφαιρεῖ ἰκάθε ἐλπίδα ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ παράσχουν βοήθειάν τιναν εἰς τοὺς ἀνδρείους Συμμάχους των. Ταύτοχρόνως λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς σημασίας τῶν Βρετανικῶν στρατευμάτων τῆς εἰς τὴν διάθεσίν των ἀεροπορίας καὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ μετώπου τὸ ὁποῖον ἡρωϊκῶς ὑπερασπίζουσιν αἱ Αὐτοκρατορικαί

Ἡ ὅλη δράσις περιορίζετο ἤδη εἰς τὸ πῶς θὰ συγκρατηθῆ ὁ ἔχθρὸς ὥστε νὰ ἐπιτευχθῆ ἡ ἀποχώρησις τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων ἐξ Ἑλλάδος, ἢ ἀκριβέστερον νὰ περιοσθῆ ὅ,τι ἦτο δυνατόν ἐκ τῶν δυνάμεων αὐτῶν. Ἡ Γερμανικὴ Στρατιωτικὴ Ἡγεσία ἀναμένουσα μίαν τοιαύτην ἀπόφασιν, προωθοῦσε ταχύτατα τὴν μηχανοκίνητον Μεραρχίαν τοῦ Χίτλερ ἐξ Ἰωαννίνων πρὸς νότον, διὰ νὰ φθάσῃ ἐγκαίρως εἰς τὸ Μεσολόγγιον καὶ τὴν Ναύπλιον· συνεχίζουσα εἶτα τὴν πορείαν τῆς εἰς Πελοπόννησον καὶ καταλαμβάνουσα τὴν ἐπὶ τῆς Διῶρυγος τῆς Κορίνθου γέφυραν, γ' ἀνακόμῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Βρεττανικῶν στρατευμάτων.

Ἐὰν ἀνεκόμῃ ὁ ρυθμὸς τῆς πορείας αὐτῆς καὶ δὲν ἐπετεύχθη ὁ ἀντικειμενικὸς τοῦ ἀντιπάλου σκοπός, ὁ ὁποῖος συνίστατο εἰς τὴν ἀποκοπὴν τῶν ἐν ὑποχωρήσει Βρεττανικῶν δυνάμεων, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸν ἡρωϊσμόν καὶ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων αἱ ὁποῖα ἀνεχάιτισαν καὶ ἐπεβράδυναν τὴν προέλασιν τῆς ἰδιαιτέρας Μεραρχίας τοῦ Χίτλερ εἰς τὴν Προύβεζαν, ὑποστάσαι ἀπολείας μέχρι δεκατισμοῦ. Χάρις εἰς τὴν ἀπαράμιλλον γενναϊότητα τῶν Ἑλληνικῶν ἐκείνων δυνάμεων, τὰ στρατεύματα αὐτὰ τῆς μηχανοκίνητου Μεραρχίας τοῦ Χίτλερ δὲν κατώρθωσαν νὰ φθάσουν εἰς Πάτρας παρὰ μόνον τὴν 26ην Ἀπριλίου, ἦτοι ἕξ ἡμέρας μετὰ τὴν ὑπ' αὐτῶν κατάληψιν τῶν Ἰωαννίνων. Ἡ γνωστὴ ἀκόμῃ ἐνεργεῖα τοῦ ἔχθρου, τῆς πτώσεως Ἀλεξιπρωτιστῶν εἰς Κόρινθον πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ ἀποφράξουν τὴν εἴσοδον τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων ἀπὸ τὸν Ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου εἰς Πελοπόννησον, ἔλαβε χῶ-

δυνάμεις ἔχουν ἀπόλυτον ἀνάγκην τῆς θρηθείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἀνευ τῆς ὁποίας δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ παρατείνουσι τὴν ἀντίστασιν αὐτῶν πέραν τῶν ὀλίγων ἡμερῶν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ συνέχισις τοῦ ἀγῶνος ἐνῶ οὐδὲν δύναται νὰ ἔχη ὠφέλιμον ἀποτέλεσμα, θὰ εἴχεν ὡς συνέπειαν νὰ ἐπιφέρῃ τὴν κατάρρευσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ τὴν περιττὴν αἱματοχυσίαν εἰς τὰς Συμμάχους Δυνάμεις. Ὡς ἐκ τούτου ἡ Βασιλικὴ Κυβέρνησις εἶναι ἠναγκασμένη νὰ δηλώσῃ ὅτι πᾶσα περαιτέρω θυσία τῆς Βρεττανικῆς ἐκστρατευτικῆς δυνάμεως θὰ ἦτο ματαίαια καὶ ὅτι ἡ ἔγκαιρος ἀποχώρησις των φαίνεται ὅτι κατεῖσθη ἀναγκαία καὶ ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ ἐκ τῶν κοινῶν συμφερόντων τοῦ ἀγῶνος».

ραν ὀλίγον ἐργά, ὥστε τὸ μείζον μέρος τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων νὰ ἔχη διαπεραιωθῆ εἰς Πελοπόννησον.

Αἱ ἐχθρικαὶ δυνάμεις διαρκῶς προσδοίμεναι, παρὰ πᾶσαν ἀντίστασιν, ἔφθασαν εἰς Ἀθήνας τὴν 27ην Ἀπριλίου διὰ Χαλκίδος. Ἄλλαι δυνάμεις διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ καὶ Κορινθιακοῦ ἐξ Ἠπείρου εἰσεχώρουν νοτιώτερον εἰς Πελοπόννησον ὥστε τὴν 28ην Ἀπριλίου αἱ Καλάμαι νὰ εὐρίσκωνται εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ.

Τὰ ὑπολειφθέντα ἐν Ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι Βρεττανικὰ στρατεύματα καὶ μὴ δηνηθέντα ἐγκαίρως νὰ διαπεραιωθῶσι εἰς Πελοπόννησον, ἐτόρπησαν εἰς τὰ ἀκρογιαλίας ὅπου φιλόξενοι λιμένες, ἡ Ραφίνα, ὁ Μαραθῶν, ὁ Πορτοράφτης, τὰ Μέγαρα, τοὺς ἐπέτρεψαν νὰ ἐπιβιασθῶσι πλοίων τοῦ Βρεττανικοῦ Ναυτικοῦ.

Τὰ διαπεραιωθέντα ἐξ Ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος εἰς Πελοπόννησον Βρεττανικὰ στρατεύματα ἐτόρπησαν καὶ αὐτὰ πρὸς τοὺς διακρούους λιμένας ἐπιβιάσεως, Ναυπλίου, Τολό (ἐγγὺς Ναυπλίου) Καλαμῶν, Μονεμβασίας, Κυθήρων, ὅποθεν καὶ ἐπεβιάσθησαν.

Παρὰ τὴν εἰς μεγάλην κλίμακα συμμετοχὴν καὶ δρασιν τῆς Γερμανικῆς ἀεροπορίας καὶ ἰδίως τῶν Στούκας, αἱ ἀπώλειαι τοῦ Βρεττανικοῦ Ναυτικοῦ ὑπῆρξαν ἀσημάντοι εἰς ἄνδρας καὶ πλοῖα, ἐν σχέσει μὲ τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον.

Τὸ Βρεττανικὸν καὶ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν ἀνεδείχθησαν καὶ πάλιν ἄξια τῆς φήμης καὶ ἱστορίας των, εἰς τὸν ἀτρομιον ρόλον ὃν ἐκάτερον τούτων διεδραμάτισεν ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς δράσεως καὶ ἐνεργείας των. Ἡ καθόλου συμβολὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ναυτικοῦ εἰς τὸ ἔργον τῆς μεταφορᾶς καὶ περισύλλογῆς ναυαγῶν, ἐστοίχισε εἰς τοῦτο οὐχὶ ἀσημάντους ἀπωλείας.

Ἡ διάσωσις 45.000 ἀνδρῶν (1) (ἐκ τοῦ συνόλου τῶν 58.000 τῶν ἀποβιασθέντων ἐν Ἑλλάδι) παρὰ τὴν ἀπεινῆ καὶ διαρκῆ δι-

(1) Μέρος τούτων ἐξεκένωθη ἐν Κρήτῃ, τοῦ ὑπολοίπου μεταφερθέντος εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Ἡ ὅλη περίοδος τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Συμμ. στρατευμάτων ἐξ Ἑλλάδος ἀρχομένην τὴν 24ην Ἀπριλίου, λήγει τὴν 1ην Μαΐου μεθ' ἣν οὐδεμία πλέον ὀργανικὴ Βρεττ. ἢ Ἑλλην. Μονὰς εὐρίσκετο ἐν Πελοποννήσῳ.

ωξιν τῆς μαινομένης ἔχθροιῆς ἀεροπορίας, ἀποτελεῖ πραγματικὸν κατόρθωμα τοῦ ὁποίου θὰ ἀναμνησκόνται πάντοτε οἱ ἐπιζήσαντες αὐτοὶ ἀπόστολοι τῆς Ἐλευθερίας· τὸ δὲ Βρετανικὸν καὶ Ἑλληνικὸν Ναυτικὸν, δικαίω θὰ καταχωρήσουν εἰς τὸν κώδικα τῆς ἱστορίας τῶν τῶν ἄλλων τοῦτων.

Αἱ ἀπώλειαι τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ ἐναντίου τῆς Ἑλλάδος ἀνῆλθον, κατὰ τοὺς ἀκριβεστεροὺς καὶ ἀνεπηρεάστους ὑπολογισμοὺς εἰς 5000 νεκροὺς καὶ 12000 τραυματίας. Τῶν Συμμάχων εἰς 4000 νεκροὺς καὶ 9000 τραυματίας, ἀγνοουμένους καὶ αἰχμαλώτους.

Κατ' ἄλλους βοχυρισμοὺς πολεμικῶν ἀνταποκριτῶν καὶ φιλοστόριον ἐρευνητῶν, αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἀναριθμοῦνται εἰς 20 καὶ πλέον χιλιάδας νεκροὺς, τραυματίας, ἀγνοουμένους, πλὴν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι κρίνονται ἐξωγκωμένοι καὶ ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς Ἐπίσης οἱ ἀριθμοὶ ταῦς ὁποίους ἀνέφερεν ὁ Χίτλερ ἐπὶ τῶν ἀπωλειῶν τῆς Γερμανίας, κατὰ τὸν ἐκφωνηθέντα λόγον του ἐν Βερολίῳ τὴν 4ην Μαΐου, δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ ὁ μειοῦντες εἰς τὸ τρίτον καὶ μόνον τοὺς ὑφ' ἡμῶν διδομένους ἀριθμοὺς. Συνεπῶς, δεόν νὰ δεχθῶμεν τοὺς ἀριθμοὺς, ἐνθα ἀνωτέρω, ὡς ἐγγύτερον εὐρισσομένους πρὸς τὴν ἀλήθειαν διὰ τε τὰς Γερμανικὰς καὶ Συμμαχικὰς ἀπωλείας.

Δὲν νομίζομεν ὅτι ὀλοκλήρουται τὸ παρὸν κεφάλαιον ἐὰν δὲν ἐνσωματώσομεν εἰς αὐτὸ δύο περιγραφὰς τῶν ἰδιαιτέρων πολεμικῶν ἀνταποκριτῶν τῶν «Τάιμς» καὶ τοῦ «Ἡμερησίου Τηλεγράφου» καὶ ἑτέρας τοιαύτης τοῦ Συνταγματάρχου Στάνλεϋ Κάσσον, ἐκ τοῦ βιβλίου του «Ἡ Ἑλλὰς ἐναντίον τοῦ Ἀξονος». Ἐκ τούτων ἡ μὲν πρώτη καὶ τρίτη εἶναι χαρακτηριστικὰ τοῦ φρονήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ τὸ ὁποῖον διετηρήθη ἀκμαῖον καὶ τὴν τελευταίαν ἀκόμη στιγμήν τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐξ Ἑλλάδος, ἡ δὲ δευτέρα σχετικὴ τοῦ τρόπου τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Συμμάχων ἐκ Δουγκέρκης καὶ ἐξ Ἑλλάδος.

«Τάιμς»: «Μὲ τὰ χεῖρια γρονθιασμένα καὶ τοὺς ἀντίχειρες ψηλά καὶ φωνάζοντας Νίκη! Νίκη! Χαίρετοῦσαν τοὺς Συμμάχους τοὺς ποῦ ἔκρευαν. Συγκεντρωθήκαμε τὴν Τετάρτη τὸ βράδυ καμμιὰ ἑκατοστὴ αὐτοκίνητα, σχηματίσαμε φάλαγγα καὶ πήραμε σιγά-σιγά

τὸ δρόμο τὸν παραλιακὸ, περάσαμε τὸν Ἴσθμὸ καὶ τὴν ἄλλη μέρα
 προῖ προῖ βρισκόμαστε στὸ Ναύπλιο

»Ἐμεῖ ἄνδρες καὶ αὐτοκίνητα, σκορπισμένα καὶ κρυφτήκαμε
 μέσα στοὺς εἰλαῶνες... Ὅλη μέρα μείναμε ξαπλωμένοι κάτω
 ἀπὸ τὰ δένδρα, ἀπ' ὅπου βλέπαμε τὰ Γερμανικὰ ἀεροπλάνα νὰ πε-
 ριπολοῦν ἀνενόητα, νὰ βομβαρδίζουν ἐδῶ, νὰ πυροβολοῦν ἐκεῖ.
 Εἴμαστε τυχεροί, γιατί ὡς ἀγὰ τὸ βράδυ ὁ ἔχθρος δὲν εἶχε ὑπο-
 ψιαστῆ καν πὼς ὀλόγυρα ἀπὸ τὴ μικρὴ πολιτεία χιλιάδες ἄνδρες
 ἦταν κρυμμένοι. Μόνο ἀγὰ πρὸς τὸ σούρουπο, μᾶς ἔρριξαν και-
 μιὰ εἰκοσαριά βόμβες, πὺ εὐτυχῶς δὲν προξένησαν μεγάλες ζη-
 μές. Οἱ μονάδες μας ξανασηματίσθηκαν τὴ νύχτα καὶ, ἀπ' οὐ
 κατέστρεψαν τὰ μεταγωγικὰ τοὺς ὁχήματα καὶ ὅτι ἄλλο βαρὺ καὶ
 θυσιαστικὸ μεταφόρο εἶχαν, κατέβηκαν στὸ λιμάνι — ἐκεῖ μᾶς περιμέ-
 ναν τρία βατόρια, τρία βατόρια πὺ εἶχαν ἀθόρυβα γλιστροῦσαι
 μέσα, στὸ πυκνὸ σκοτάδι...». Στάνλεϋ Κάσσον. «Οὐδέποτε, ἐγνώ-
 ρισα φιλοξενίαν, δυναμένην νὰ συγκριθῆ μὲ ἐκείνην, τὴν ὅποιαν
 μᾶς ἐπεφύλαξαν τὰ γυναικόπαιδα τοῦ Ναυπλίου. Ἐγνώριζον, ὅτι
 ἦτο ζήτημα χρόνου, προτοῦ αἱ βόμβαι, αἱ ὅποιαι προωρῶντο δι'
 ἡμᾶς, θὰ ἔλιπτον ἐπίσης καὶ κατ' αὐτῶν. Τὸ ἀπλοῦν γεγονός τῆς
 χρησιμοποίησεως τοῦ λιμένος των διὰ τὴν ἐγκένωσίν μας, ἐσήμαι-
 νεν ὅτι αἱ οἰκίαι των θὰ ἐβομβαρδίζοντο καὶ θὰ μετετρέποντο εἰς θρεῖ-
 ψια, καὶ ἐν τούτοις χωρὶς δισταγμὸν μᾶς ἔδωκαν πᾶν ὅ,τι εἶχον».

«Ἡμερήσιος Τηλέγραφος». «Ἔϊταν διαφορετικὰ ἀπὸ τὴ Δου-
 κέρκη. Στὴν Ἑλλάδα τὸ πλαγκάρισμα — καὶ γιὰ τὴν ἀκρίβεια ἢ
 μεταφορὰ τῶν ἀνδρῶν ἀπὸ τὶς ἀκτὲς στὰ πλοῖα — ἔκαμε περισσό-
 τερο παρὰ στὴ Γαλλία. Καὶ αὐτὸ γιὰ τὴν Ἑλλάδα οἱ στρατιώ-
 τες μας εἶχαν καὶ τὸν ὄπλισμό τους. Στὴν Ἑλλάδα ἐπίσης τὰ παι-
 διὰ μας δὲν ἔδειχναν σημάδια κοπώσεως. Τὰ περισσότερα, πρὶν τὰ
 πάρομε στὰ καράβια, πέρασαν μιὰ ὀλόκληρη ἡμέρα ξαπλωμένα
 κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα περιμένοντας νὰ νυχτώσῃ καὶ ν' ἀρχίσῃ ἡ
 ἐπιβίβαση. Στὴν Ἑλλάδα ἡ ἐπιβίβαση ἔγινε μέσα στὸ σκοτάδι, χω-
 ρὶς τὴ βοήθεια τότε ἐνὸς φωτός... Καὶ δὲν ἄκουσα νὰ πάθῃ τίπο-
 τε κανέναν».

Ὁ Χίτλερ ἀνασκοπῶν ἐν Βερολίῳ τὴν Βαλκανικὴν ἐκστρα-
 τεῖαν τὴν 4ην Μαΐου διὰ μακροῦ λόγου του, εἶπε τὰς ἐξῆς χαρα-

κτηριστικάς περιόδους διὰ τὴν ἀνδρείαν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ: «... ὀφείλω νὰ τονίσω κατηγορηματικῶς ὅτι ἡ ἐπιχείρησις δὲν καθυβήνετο ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. . . Τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Γερμανὸν στρατιώτην. Ἡ ἱστορικὴ ὁμῶς ἀκρόβεια μὲ ὑποχρεώνει νὰ εἶπω, ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἀντιπάλων, οἵτινες ἔλαβον τὰ ὄπλα ἐναντίον μας, οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐπολέμησαν μετὰ τοῦ μεγαλυτέρου θάρρους καὶ τῆς μεγαλυτέρας περιφρονήσεως πρὸς τὸν θάνατον».

Ἡ Διεθνὴς τύπος, ἀναφερόμενος εἰς τὰς ἐκ τοῦ μετώπου περιγραφὰς τοῦ ἀφθάστου ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς αὐτοθυσίας μεθ' ἧς οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἀντιμετώπισαν τὴν θύελλαν τοῦ πρὸς καὶ τοῦ σιδήρου τῶν Μηχανοκινήτων Γερμανικῶν φαλάγγων τονίζει: «Ὁ, τιδὴτατε καὶ ἂν συμβῆ, ἡ Ἑλλὰς, ἐνίκησε καὶ ὅλοι ὀφείλουσιν νὰ ἀποκαλυφθοῦν πρὸ αὐτῆς καὶ ν' ἀναγνωρίσουν τὸ ἠθικὸν τῆς μεγάλης».

Ἡ «Μαγχεστριανὸς Φύλαξ» τοῦ Λονδίνου εἰς ἄρθρον του καταλήγει: «Ὁρθῶς ἐγράφη ὅτι τοῦ λοιποῦ δὲν θὰ λέγεται ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ὡς ἥρωες, ἀλλ' ὅτι οἱ ἥρωες ἐπολέμησαν ὡς Ἕλληνες».

Ἡ «Γουόολ - Τελεγράφ» τῆς Ν. Ὑόρκης εἰς ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ Ἰδέξα πὺν λέγεται Ἑλλὰς» καταλήγει: Μία λέξις κομμάζει εἰς τὴν Ἑλλάδα, «Δοξασμένη».

49

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Αἱ ἀντιπατικαὶ καὶ ἀδέσποτοι εὐδήσεις, ἀλληλοσυγκρούμε-
ναι πάντοτε, αἱ ὁποῖαι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐκυκλοφόρουν εἰς Πε-
λοπόννησον, ἔφερον, ὅτε μὲν τὴν γραμμὴν Θεροποτυλῶν ἰσχυρὰν
καὶ συγκρατοῦσαν τὸν ἐχθρὸν, ὅτε δὲ διασπομένην μὲ προσέλασιν
αὐτοῦ εἰς Θήβας καὶ Ἀθήνας.

Ἡ αἰφνιδια ἄριζις ἀεροπορικῶν τμημάτων ἐν Πελοποννήσῳ
συναποκομιζόντων ἀντιαεροπορικὸν προσβολικὸν καὶ προσερχομέ-
νον ἐκ Τατάρου, Ἐλευσίνος καὶ Ἀθηνῶν ἢ δοῦσις τῆς ἐχθρικῆς
ἀεροπορίας εἰς τὰ κεντρικώτερα σημεῖα τῆς Πελοποννήσου, ἢ ἀ-
παύσει καὶ ἀποθαρρυντικὴ διαταγὴ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτι-
κῶν — περὶ ἀναστολῆς προσελεύσεως τῶν κληρωτῶν καὶ χορηγή-
σεως ἀμύνης ἁδείας εἰς τοὺς ὁπλίτας — ἢ πληροφορία ὅτι ἡ Κυ-
βέρνησις καὶ ὁ Βασιλεὺς ἐγκατέλειπον τὴν χώραν ἀποσυρόμενοι
εἰς Κρήτην, διέλυον τὰς ἀμφιβολίας περὶ τῆς τυχόν εὐνοϊκῆς ἐξε-
λέξεως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων.

Γεγυμνασμένος καὶ ἰκανὸς στρατὸς πρὸς ἄμυναν δὲν ὑπῆρχεν
ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκτὸς τῶν Ἐμπέδων Κορίνθου, Ναυπλίου Τρι-
πόλεως, Καλαμών, Σπάρτης, τὰ ὁποῖα ὡς Κέντρα ἐκπαιδεύσεως ἐ-
ξεγύμναζον τοὺς ἔχοντα στρατιωτικὴν ὑποχρέωσιν ἀγυμνάστους
κλαροτοὺς πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γραμμῆς τῶν πρόσω ὅπου ἂν αὕτη
εὐρίσκετο εἴτε εἰς Ὀλυμπον, εἴτε εἰς Θερομοτύλας, εἴτε εἰς Θήβας
καὶ ἠτοιμάζοντο μάλιστα αἱ πρῶται ἀποστολαὶ ὑπὸ Ἀξιοματικούς
ἐφέθρους ἐπὶ κεφαλής, οἵτινες οἰκεία βουλήσει ἐξεδήλωσαν τὴν ἐ-
πιτημίαν τῶν ὅπως ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ μέτωπον. Δυστυχῶς, τὸν ἐν-
θουσιασμὸν αὐτὸν τῆς ἀλάμου Ἑλληνικῆς Νεότητος, ἦτις μὲ τὸ

ὄπλον ἤδη ἀνά χεῖρας ἀνυπομόνως προσεδόκα τὴν ὥραν τῆς ἀναχωρήσεως, ἀνέκοψε νέα διαταγή δι' ἧς ἀνεστέλλετο ἡ ἀπόστολή ἐνισχύσεων εἰς τὸ μέτωπον, ὅπερ ἐξεφράζετο ὅτι ὁ στρατός θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἄλλαχού.

Ἡ κατάσταση, εἶχεν ἤδη ἀποσαφηνισθῆ καὶ μία ἰαχὴ ὡς ἀπὸ συμφρόνου ἠκούετο ἀπὸ παντοῦ «παῖνε γιὰ τὴν Κρήτην. Οὐδεὶς στρατιώτης ὑπεχρεώθη νὰ λάβῃ θέσιν εἰς τὴν νέαν πορείαν καὶ ἐξόρμησιν, ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς ἠθέλησε νὰ παραμείνῃ δοῦλος τοῦ ἐπερχομένου κατακτητοῦ, ἐκτὸς ὀλιγίστων δειλῶν καὶ μικροψύχων.

Τὴν Κρήτην, ὡς γνωστόν, εἶχον καταλάβῃ αἱ Σίμηχοι στρατιωτικαὶ Βρετανικαὶ δυνάμεις ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1940 κατόπιν προσκλήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, διὰ λόγους προνοίας πρὸς ἀποτροπὴν τυχόν ἐνεργείας τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου πρὸς κατάληψιν αὐτῆς.

Κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1940 μέχρι τοῦ Μαΐου 1941 περίοδον, οὐδεμίαν σοβαρὰ ἐργασία εἶχε πραγματοποιηθῆ ἐξ ἀποψέως ὀχυρώσεως τῆς Νήσου, κατασκευῆς ἀεροδρομίων ἐκστρατείας, πλὴν τῆς βελτιώσεως τῶν ὑπαρχόντων, τῆς ἐγκαταστάσεως ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῆς ἀπὸ θαλάσσης προστασίας τοῦ λιμένος τῆς Σούδας διὰ τῆς ποντίσεως ναρκῶν. Ἐκείνο δὲ τὸ ὄπλιον μὲ τὴν σατανικότητα καὶ δημαγωγίαν ἀπεκάλουν οἱ Γερμανοὶ «φρούριον τῆς Κρήτης» δὲν συνῆδε πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ πραγματικότητα, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸν Μαῖον τοῦ 1941.

Τώρα, τίνες οἱ λόγοι οἱ ὁποῖοι συνέτρεξαν ὥστε νὰ παραμεινθῆ ἐπὶ ἐξάμηνον ὀλόκληρον ἡ ἄμυνα τῆς Νήσου καὶ ἂν αὕτη ὠφελετο εἰς στέρησιν διορατικότητος τῆς Ἄνωτ. Βρετανικῆς Διοικήσεως ἢ εἰς ἔλλειψιν μέσων ὑλικῶν καὶ ἀνδρῶν, ὁ στρατιωτικὸς ἱστορικὸς τοῦ μέλλοντος θὰ ἔχῃ νὰ ἐκφράσῃ γνώμην, βάσει τῶν ἐπισήμων στοιχείων τὰ ὁποῖα θὰ ἔλθουν εἰς φῶς. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τῶν ἀνωτέρω προϋποθέσεων καὶ ἂν ἀκόμη δώσωμεν ἀπάντησιν συγκαταβατικὴν, ἢ προσωπικὴν μᾶς γνώμην εἶναι ὅτι, ἡ χρῆσι-μοποίησις ὑπὸ τῶν Γερμανῶν ὀπλιταγωγῶν ἀεροπλάνων, δὲν εἶχε προβλεφθῆ καὶ ὅτι ἡ ἐχθρική ἐνέργεια πρὸς κατάληψιν τῆς Κρή-

της θὰ περιορίζετο εἰς τὴν πῶσιν μεγάλου ἀριθμοῦ ἀλεξιπλοαι-
 στικῶν δυνάμεων ἐν συνδυασμῶ πρὸς ἀπόπειραν τῶν Γερμανῶν -
 Ἰταλῶν νὰ ἐνεργήσουν ἀποβάσεις ἀπὸ θαλάσσης πρὸς συντονισμὸν
 κοινῆς δράσεως συμμετοχῇ πάντοτε τῆς ἀεροπορίας. Ἡ ἔλλειψις
 τῆς αὐτῆς προοπτικῆς ὡς πρὸς τὰ μέσα τοῦ ἐχθροῦ, δικαιολογεῖται
 ἴσως, διότι δὲν ὑπῆρξε προηγουμένον οὔτε κατὰ τὴν Δουγκέσσην,
 οὔτε μετ' αὐτήν, οὔτε καὶ κατὰ τὰς ἐν Ἡπειρωτικῇ Ἑλλάδι ἐπιχει-
 ρήσεις. Καὶ ἡμῶν ἀκόμη τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Νήσου ἢ ἐμφά-
 νισις ὀπλιταγωγῶν ἀεροπλάνων -- δίκην τεραστίων φρεστῶν --
 τὰ ὅποια διεδοράμισαν προσέχοντα ῥῶλον, ἦτο ἐκτὸς πάσης προ-
 βλέψεως.

Παραδεχόμενοι τὴν ἀλήθειαν τοῦ στίχου τοῦ Μπλαῶ: «Ὅ,τι
 ἀντιλαμβάνεται τις καλῶς, τὸ ἐκθέτει καὶ σαφῶς» δὲν πρόκειται
 νὰ ἀφήσωμεν τὸν ἀναγνώστην ἔρμαιον τῶν σκέψεών του ἐπὶ τῶν
 ἀποριῶν πρὸ τῶν ὁποίων πολλάκις θὰ εὔρεθῃ. Αἱ λύσεις τὰς ὁποίας
 δίδομεν, πάντοτε εἶναι ἀπόρροια οὐχὶ αὐθαιρέτων συλλογισμῶν,
 ἀλλ' ἀποτέλεσμα σχολαστικῆς βασάνου ἐπὶ τῇ βάσει ὅλων τῶν δε-
 δομένων, ἐξεταζομένων οὐχὶ ἐπαναστατικῶς ἀλλὰ ψυχρῶς καὶ ἀν-
 τικειμενικῶς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ

ΕΚΚΕΝΩΣΙΣ ΕΛΛ. ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΕΙΣ ΚΡΗΤΗΝ. Ἡ Μάχη τῆς Κρήτης ὑπῆρξεν ἀπόρροια τῆς τελικῆς ἐκβάσεως τοῦ Ἑλληνο-Γερμανικοῦ πολέμου εἰς τὴν Ἑπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ συνέχεια αὐτοῦ, ἀσχέτως ἂν ἡ Ἑλλὰς εἶχε καμφθῆ προὐ τῶν σιδηροδρομικῶν δυνάμεων τῆς Γερμανίας. Ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ δὲν εἶχε καμφθῆ, ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶχε σὺβση :

Ἡ Κρήτη, τὸ τελευταῖον αὐτὸ προπύργιον τῆς Ἐλευθερίας, ἡ τελευταία αὐτῆ γωνία τῆς Ἐλευθέρας Ἑλληνικῆς Πατρίδος, ὁ Συμβολισμὸς τῆς Ἐθνικῆς ἐνότητος (1), ἀπετέλει καὶ πάλιν τὴν ἀφετηρίαν τῆς νέας ἐξορμήσεως, ἕνα Μεγάλον νέον Ἀρχαῖον ἔτοιμον, διὰ νέαν ὀλοκαύτωσιν χάριν τῆς Ἐλευθερίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ. Πολλὰ, χιλιάδες, νέοι Βύρωνες εὐρίσκοντο ἤδη εἰς Κρήτην, ἔτοιμοι νὰ δώσων τὸ αἷμα των, τὴν ζωὴν των, διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἐλευθερίαν.

Τὰ πρωτοπόρα Ἑλληνικὰ τμήματα πρὶν ἢ ὁ ἐχθρὸς εἰσδύσει εἰς Πελοπόννησον, ἀνεχώρουν ἐκ τοῦ Ἀργολικοῦ διὰ Κρήτην. Πέντε πλοῖα ἔμφροτα μὲ ἀτρόμους στρατιώτας ἐφέροντο πρὸς τὴν ἠρωστόζον Νῆσον, Μεγάλῃ Παρασκευῇ, ἡμέρα Σταυρώσεως τοῦ Κυρίου κατὰ συγκυρίαν, ἐγένετο ἡ ἐπιβίβασις καὶ μετ' ὀλίγον 24ωρον παραμονὴν τῶν πλοίων ὑπὸ ἀτρὸν, ἐπραγματοποιήθη ὁ ἀπόπλους τὸ Μ. Σάββατον τῇ συνοδείᾳ 2 Ἑλλ. Ἀντιτορπιλικῶν, μὲ γραμμὴν πλεύσεως πρὸς τὴν Ἐλευθέραν ἀκόμη τότε Κρήτην. Ὅλοι ἐπεζαλοῦντο τὴν βοήθειαν τοῦ Ἐσταυρωμένου ὅπως φθάσων σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς τὸν προορισμὸν των. Τὰ Ἑλληνικὰ πολεμικὰ συνοδεῖας, ὡσεὶ ἐμπροσθοφυλακὴ, διαρκῶς ἀνι-

(1) Ὁλος ὁ ἐλεύθερος καὶ ὁ ἀπελεύθερος Ἑλληνισμὸς ἀντεπροσωπεύετο διὰ τῆς ἀλκίμου νεότητός του: Ἀθηναῖοι, Ρουμελιῶτες, Μωραῖτες, Θεσσαλοὶ, Μακεδόνες, Θραῖκες, Ἑπειῶτες, Νησιῶτες, Κρήτες, Δωδεκανήσιοι, Βορειοπεριῶτες.

χνεύουν με δαιμονιώδη ταχύτητα πρὸς ὅλα τὰ σημεῖα καὶ διαρκῶς ἐκπέμπουν τὸ σήμα «προχωρεῖτε βραδέως» «ἡμιταχῶς» «ὀλοταχῶς». Ἐν τῷ μεταξύ δὲν ἔλειψαν κατὰ περιόδους οἱ συναγερομοί. Ἐν πραγματικῶς θαῦμα ἐπιτελεῖται ὥστε οὐδὲν ἐχθρικὸν ἀεροπλάνον νὰ ἐμφανισθῇ ὑπεράνω ἡμῶν, οὔτε καὶ ὁ θαυμαστός; στόλος τοῦ Ντούτσε νὰ σημειώσῃ τὴν ἐμφάνισίν του. Φαίνεται ἡ «Νόστρα μάρινα» νὰ μὴ ἠνείχετο τὸ βάρος τοῦ γελοίου στόλου του.

Τὴν 6.30' πρωϊνὴν ὥραν τῆς 20ῆς Ἀπριλίου ἡμέραν τοῦ Πάσχα, ὁ λιμὴν τῆς Σούδας ἐδέχετο ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ τὰ πλοῖα ἀντήλασον τὸν ποτόν ἀναστάσιμον χαριστικὸν «Χριστὸς Ἀνέστη» ὁ ὁποῖος ἐνέκλειε μίαν πλυσύνθετον ἔννοιαν καὶ περιεχόμενον ἀπὸ Ἑθνικῆς καὶ Θεοσηκευτικῆς πλευρᾶς.

Τὰ πλοῖα πρὸ τῆς εἰσόδου των εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας ἀνακόπτουν πορείαν «κρατοῦν» ἐν ἀναμονῇ διαταγῶν τοῦ Σημιαρχικοῦ Ναυαρχείου. «Ανακόψατε πορείαν μέχρι νεωτέρας διαταγῆς. Ἀραιώσατε ὀλοταχῶς λόγω βορβαθοδισμοῦ λιμένος» ἦτο ἡ πρώτη διαταγὴ τοῦ Ναυαρχείου, αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ πρώτη ἐπαφὴ μας μετὰ τὸν ἐχθρόν. Τὰ πλοῖα κινοῦνται ἤδη ὀλοταχῶς πρὸς διαφόρους διευθύνσεις λαμβάνοντα τὰς μεγαλειτέρας δυνατὰς ἀποστάσεις ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε νὰ μὴ παρουσιάξουν συγκεντρωμένον στόλον. «Ἐπισπείψατε ἀκολουθῶντες πορείαν πλοηγῶ λόγῳ πεδίου ναρκῶν» ἦτο ἡ δευτέρα διαταγὴ. Βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐφέρετο τὸ πολύτιμον φορτίον τῶν ΤΟΛΜΗΡΩΝ πρὸς τὴν ἀποβάθραν τῆς Σούδας. Νέα αἰφνιδιαστικὴ ἐπιδρομὴ ἀνακόπτει πρὸς στιγμὴν τὸν ρυθμὸν τῆς ἀποθιβάσεως, ὥστε μέρος τῶν τμημάτων νὰ παραμείνῃ εἰς τὰ πλοῖα, ἐνῶ ἕτερον ἐφέρετο συντεταγμένον πρὸς τὴν κεντρικὴν ἀρτηρίαν Σούδας - Χανίων. Ἐτέρα ἐπιδρομὴ ἀκολουθεῖ, χωρὶς γὰρ νὰ ἐπιτέλῃ χαλάρωσιν τοῦ σχηματισμοῦ τῆς φάλαγγος πεζικοῦ, ἐνῶ ἕτερας φάλαγγος ἀεροπορίας οἱ ἄνδρες λαμβάνουν μέτρα ἀτομικῆς προφυλάξεως, καθ' ὃ γινώσται τοῦ κινδύνου ἐκ τῆς δράσεως τοῦ ὄπλου των. Τὰ τάγματα, πρὸς τὸ ἐσπέρας, μερίμνη τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγείου, εὐρίσκονται ἐν καταταλισμῷ εἰς τοὺς χώρους σταθμεύσεώς των, προκειμένου τὴν ἐ-

πομένην νά γίνῃ ἡ κατανομή τούτων εἰς τὰς τρεῖς περιοχάς, Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ. Ἡ Ἀγγλική Ἐπιμελητεία (1) τίθει ἐπὶ τὸ ἔργον τῆς δι' ὅλα καὶ δι' ὅλους. Τὸ Ἀγγλικὸν Στρατηγεῖον ἀρρῖζει τοὺς συνδέσμον· Ἄγγλους ἐκπαιδευτάς προαιεμένον νά ἀρχίσῃ ἀμέσως ἡ ἐκπαίδευσις Ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν, συμφώνως πρὸς τὰ διδάγματα καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ νεωτέρου πολέμου (2) Ἐτσοσρα τῶν ταγματῶν παραμένον εἰς Χανιά, δύο ἐκκινουῖν διὰ Ρέθυμνον καὶ ἕτερα δύο δι' Ἡράκλειον.

Ἡ ἐκγύμνασις καὶ ἡ ἐν γένει ἐκπαίδευσις, ἔργον ἁρμομονικῆς καὶ καθημερινῆς συνεργασίας τοῦ Στρατηγοῦ Κίτσου Χρ. μετὰ τοῦ Ἀγγλοῦ Ταξιάρχου Κιάπελ καὶ τῶν Διοικητῶν τῶν ταγματῶν, συνετελεῖτο Μαν ἰκανοποιητικῶς διὰ τῶν Ἀξιωματικῶν μας καὶ τῶν παρ' ἐκάστῳ τάγματι ἀπεσπασμένων Ἀγγλῶν Ἀξιωματικῶν, ὥστε ἐντὸς ὀλίγου τὸ ἄμαχον αὐτὸ ἕλικὸν τῶν ὀπλιτῶν, νά ἀπὸτελέσῃ ἐντὸς μηνὸς περίπου ὀργανικῶς καὶ ἀρκετὰ Ἀξιωματικῶν μονάδας. Πρὸς δὲ, διὰ τῶν συνεχῶν πρὸς αὐτοὺς πατριωτικῶν ὀμιλιῶν, νά ἐμπνευσθῇ ἡ πίστις ἐπὶ τὴν νίκην καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς Συμμάχους Ἀγγλους, μετὰ τῶν ὁποίων ἀδελφικώτατα ἀργότερον συνεπολέμησαν. Γενικώτερον δ' ἀκόμη, νά ἐξηφωθῶσιν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἠθικῶς, ὥστε οὐ μόνον νά παρουσιάσωσι ψυχικὴν ἀνοσχὴν κατὰ τοὺς τρομεροὺς βομβαρδισμοὺς, ἀλλὰ καὶ νά ἀντιστοῦν κατὰ τὸν ἐπακολουθήσαντα ἀγῶνα κατὰ ἐχθροῦ συντριπτικῶς ὑπερέτερον, ἀπὸ γῆς καὶ ἀέρος, ἐπὶ δωδεκα-

(1) Τὰ Ἑλληνικὰ Τμήματα, ἐξ ἀπόψεως προφοδοσίας, ἀλλοῦ μὲν ὑπῆχθησαν ὑπὸ Ἀγγλικὴν Ἐπιμελητείαν, ἀλλοῦ δὲ ὑπὸ Ἑλληνικὴν. Τὰ ὑπὸ Ἀγγλικὴν Ἐπιμελητείαν ὑπαχθέντα τμήματα ἐλάβαν τὴν μερίδα τοῦ Ἀγγλοῦ στρατιώτου, μὲ μικτὴν ἀρτοδοσίαν ἐκ μπισκόων καὶ λευκοῦ ἄρτου.

(2) Εἰς Ἀλικιανὸν συνεκροτήθη ἀκπαιδευτικὴ διμοῖρια ὑπαξιωματικῶν καθὼς καὶ Σχολεῖον κατωτέρων Ἀξιωματικῶν. Μεθ' ἕκαστον θέμα ἢ ἀσκήσιν, σχετικῶν πάντοτε μὲ τὸν ἐπικείμενον ἀγῶνα, ἐγένετο κριτικὴ καὶ ἐπηκολούθει διαλογικὴ τακτικὴ συζήτησις μεταξὺ τῶν ἡμετέρων καὶ τῶν Ἀγγλῶν Ἀξιωματικῶν.

ἐνεργείας του. Ἄλλὰ, καὶ τὸ ἡμέτερον Στρατηγεῖον ἀναλόγως πρὸς τὰς φυσικὰς ἰδιότητας ταῦ ἔδαφους κατήρτιζε τὸ σχέδιον ἀμύνης ἀναζητοῦν τὰ πλεονεκτήματα δεσποζουσῶν τοποθεσιῶν, παρεχουσῶν μεγίστην τακτικὴν ἰσχύν, μεγαλυτέραν εὐχέρειαν ἀμύνης τῶν πρὸς αὐτὴν προσβάσεων, ἐκτεταμένην θέαν καὶ καλυτέραν παρατήρησιν. Φυσικὸν ὄθεν, νὰ ἐπιλεγοῦν ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ ὡς χώροι προσεδαφίσεως τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, οἱ μᾶλλον πεδινοὶ, ἀσχέτως θέσεων τῶν τμημάτων μας. Κατὰ τὴν πρὸ τῆς ἐχθρικής ἐνεργείας περίοδον συχνὰ ἀναγκασίσεις ἐλάμβανον χώραν ἡμέρας τε καὶ νυκτός, ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν ἀναζήτησιν καὶ ἐξακριβωσιν τῶν θέσεων μας, αἰτίνας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρίσκωνται ἄλλοῦ ποῦ, εἰμὴ εἰς μίαν παράλληλον γραμμὴν διαφόρου βάθους ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ κατὰ τὰς τρεῖς περιοχάς.

Τὸ ἔδαφος τῆς Κρήτης εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρειον μὲ μίαν συνεχῆ ὄροσειρῶν ἀπὸ Δυσσιῶν πρὸς Ἀνατολάς, ὥστε μακρόθεν νὰ θεωρῆται ὡς συνέχεια τῶν ὄρεων τῆς Πελοποννήσου. Τὰ ὄρη τῆς Κρήτης πρὸς μὲν τὴν νοτιαν παραλίαν - Λυβικὸν πέλαγος - πῆπτουν ἀποτόμως, πρὸς δὲ τὴν βορειαν παραλίαν - Κρητικὸν πέλαγος - κατέρχονται ὁμαλῶς καὶ ἀπφαλύπτουν τὰς πεδινὰς περιοχάς, αἱτινες ποικίλουν κατὰ βάθος ἀπολύγουσαι εἰς τὴν θάλασσαν.

ΜΟΡΦΗ ΑΓΩΝΟΣ. Δεδομένου καὶ γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ὁ ἀγὼν ἀποτελεῖ τὴν κατ' ἐξοχὴν πολεμικὴν ἐνέργειαν, πρέπει, πᾶν ὅ,τι γίνεται ἐν πολέμῳ, νὰ ἀποβλέπη πάντοτε εἰς τὸν ἀγῶνα. Πληθὺς ὄλη δεδομένα δέον νὰ λαμβάνηται ὑπ' ὄψιν πρὸ τοῦ ἀγῶνος, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ περισσότερα ἐκτιμῶνται καθ' ὑπολογισμόν μόνον, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πιθανοτήτων. Ἐξαιρετικῶς διὰ τὸν διεξαχθέντα ἀγῶνα ἐν Κρήτῃ, λόγῳ αἷς πρωτοτύτου μορφῆς του, οὐδαμοῦ ἀναφερόμενον ἢ προβλεπόμενον ἐν τῇ φιλοσοφίᾳ ἢ τῇ ἱστορίᾳ τοῦ πολέμου, ἔδει προκητικῶς, νὰ προβλέπη τις τὸν κατ' ἕκαστα τρόπον τῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ, ὅσον καὶ τὰ πεδία —χώρους—δράσεως τῆς ἐκλογῆς του. Ἐνταῦθα ἄς σημειωθῇ ὅτι, ἡ διαμόρφωσις τοῦ ἐδάφους ἀπετέλεσε τὸν ἀσφαλῆ παράγοντα καὶ ὁδηγόν, ὥστε μὲ μαθηματικὴν ἀκρίβειαν ἐνὸς Νεύτωνος καὶ Ἐὐλέρου, νὰ προβλεφθῶσι

ήμερον ολόκληρον καὶ νὰ προξενήσωσιν αὐτῷ ἐντελῶς ἀποσβέ-
πτους ἀπολείας, ὁμολογηθείσας μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἀγῶνος.

Ἐνισχυόμενα καθ' ἡμέραν τὰ ἐν λόγῳ τάγματα διὰ τῆς προ-
σελεύσεως ἐφέδρων καὶ μαχητῶν τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου, ἐλάμ-
θανον ἦδη τὴν μορφήν καὶ σύνθεσιν Συν)μάτων, ὑπὸ τοὺς ἀριθ-
μοὺς 1-8. Ἐκτὸς τῶν μονάδων αὐτῶν (1) εὗρισκοντο ἡ Στρατ.
Σχολὴ Εὐελπίδων, διαπεραιωθείσα ἐξ Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος διὰ
Μονεμβασίας εἰς Κρήτην μετὰ τῆς Σημαίας τῆς, ἡ Σχολὴ Χωρο-
φυλακῆς (2), τμήματα τῆς Β. Ἀεροπορίας καὶ τὰ οἰκεία ἔμπεδα
Χανίων Ρεθύμνης Ἡρακλείου. Βάσει τῶν δυνάμεων αὐτῶν καὶ
τῶν Σιμμαχικῶν τοιούτων — περὶ ὧν δὴ ἴδωμεν λεπτομεροῶς ἐν
σχετικῷ Κεφαλαίῳ — ἐξεπονήθη τὸ σχέδιον ἀμύνης τῆς Νήσου καὶ
ἐγένετο ἐν συνεχείᾳ περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου, ἡ κατανομή τῶν δυ-
νάμεων εἰς τὰς διαφόρους περιοχὰς ὅπου προεβλέπετο ἐνέργεια
τοῦ ἐχθροῦ.

Παραλλήλως πρὸς τὴν ἐργασίαν αὐτήν, συνεληρώθη ἡ ἐγ-
κατάστασις καὶ διασφάλισις 18.000 ἀχμαλώτων Ἰταλῶν εἰς διά-
φορα στρατόπεδα τῆς Νήσου καὶ τῶν ὁποίων ἐκρίθη σκόπιμος ἡ
μεταφορὰ εἰς Κρήτην ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

ΟΠΛΙΣΜΟΣ. Μετὰ τὴν ὡς προεῖρηται κατανομήν τῶν δυ-
νάμεων, ἐπαρουσιάσθη ζήτημα κεφαλαῖωδες, τὸ ζήτημα τοῦ ὀ-
πλισμοῦ, λόγῳ τῆς ἀνομοιομορφίας τοῦ ὀπλισμοῦ καὶ ἀνισότητος πε-
ρομαχικῶν οὐ μόνον μεταξὺ τῶν ταγμάτων ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν
λόχων. Παρὰ ταῦτα, διὰ τῆς ἀναπτυχθείσης δραστηριότητος ὑπὸ
τῶν Διτῶν καὶ τῶν Ἀξιοματικῶν τῶν Ταγμάτων καὶ χάρις εἰς τὴν
ἐνίσχυσιν εἰς ὑλίκον — κατὰ τὸ δυνατόν—ὑπὸ τῶν Ἀγγλων, κατορ-
θῆθη ὥστε, διὰ τῆς ἀνακατανομῆς τοῦ ὀπλισμοῦ καὶ τῆς ἐξισώσεως

(1) Ὑπῆρχε πρόθεσις ἀποστολῆς ἑνὸς σώματος ἐθελοντῶν
ἐξ Αἰγύπτου ὑπὸ τὸν Συν)ρχην Τσιγιάντε πλὴν δὲν ἐπραγμα-
ποιήθη τοῦτο λόγῳ δυσχερειῶν διὰ τὸν ὀπλισμὸν του.

(2) Ἡ Σχολὴ Χωροφυλακῆς κατὰ τὸν μετέπειτα ἀγῶνα, ἔ-
δρα ἐν τῇ περιρῆθι Ρεθύμνης, ἀπέβη ἀποφασιστικὸς παράγων λό-
γῳ ἀρτίας ἐκπαιδεύσεως καὶ πειθαρχίας. Δράσασα πολυμερῶς ὡς
ὄπλον πεζικόν, ἤγαγεν εἰς αἴσιον πέρας πᾶσαν ἀποστολὴν τῆς ὑ-
ποστῆσα σοβαρὰς ἀπολείας εἰς Ἀξιοματικούς καὶ ὀπλίτας.

τῶν πυρομαχικῶν μεταξὺ τῶν ταγμάτων καὶ διὰ τῆς πρακτικῆς καὶ θεωρητικῆς ἐκπαιδεύσεως νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο ὅσον ἢ πραγματικότητις ἐπέτρεπε.

Οὕτω, ὁ ὄπλισμός τῶν κατὰ τὴν περιοχὴν Χανίων Ἑλληνικῶν τμημάτων ἦτο κατὰ τὸ πλεῖστον τύπου Στάγκερ - Ἀμερικανικοῦ - με περιορισμένον ἀριθμὸν φυσιγγίων κατ' ἄτομον (1). Πυρομαχικὰ ἀσφαλείας κατὰ λόχον δὲν ὑπῆρχαν. Πολυβόλα Σαίεντ Ἐπιέν καὶ ὀπλοπολυβόλα 1915 γνωστῆς ἑλαττοματικότητος με ἰκανὸν ἀριθμὸν φυσιγγίων. Τῶν κατὰ τὴν περιοχὴν Ρεδύμνης Ἑλληνικῶν τμημάτων ὁ ὄπλισμός ἀπετελεῖτο, ἀπὸ Στάγκερ, Μάλινχερ, Γιοῶ, με περιορισμένον ἐπίσης ἀριθμὸν φυσιγγίων κατ' ἄτομον ὡς ἐπίσης καὶ τῆς περιοχῆς Ἡρακλείου ἀπὸ Στάγκερ, Μάλινχερ, Μάουζερ, Γιοῶ. Ὀπλοπολυβόλα 1915, πολυβόλα Σαίεντ Ἐπιέν, με ἀρκετὴν ποσότητα πυρομαχικῶν. Πλέον δὲ τούτων, ὑπῆρχε ἀριθμὸς τις Ἀγγλικῶν χειροβομβίδων καὶ ὀπλοβομίδων παρ' ἑκάστῳ τάγματι, τὸν χειρισμὸν τῶν ὁποίων μόλις τὴν προηγουμένην τῆς ἐχθρικῆς εἰσβολῆς εἶχον ἐμάθει οἱ στρατιῶται. Βολὴν ἐπὶ στόχων εἶχον κάμη 5 φυσιγγίων, ἐξ ἠλαττωμένης ἀποστάσεως 30 μέτρων με λίαν ἰκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα.

ΕΛΑΦΟΣ (2). Τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ ἐνὸς ἐδάφους πάντοτε ἐπεμβαίνουν διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ τρόπου ἐνεργείας καὶ τὸν καταρτισμὸν τοῦ σχεδίου ἀμύνει ἢ ἐπιθέσεως. Εἰς πολεμικὴν μάχῃς ἐνέργειαν τοιαύτης φύσεως καὶ κλίματος, ἦν ἐμελλε νὰ ἐπιχειρήσῃ, τὸ πρῶτον, ὁ ἐχθρὸς δι' ὄπλου εὐαισθήτου καὶ ἐπιρρεαζομένου ἐκ τῆς μορφολογικῆς καταστάσεως τοῦ ἐδάφους, εἶδει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὁ παρὰ τὸν οὗτος διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ σχεδίου

(1) Το ἀνώτατον ὄριον φυσιγγίων κατ' ἄτομον δὲν ὑπερέβη τὰς 3—4 δεσμίδας, ἧτοι 15—20 φυσίγγια. Οἱ νεοπροσερχόμενοι στρατιῶται ἐφωδιάζοντο μὲν δι' ὄπλου, πλὴν ἐστεροῦντο καὶ τοῦ ἐνός ἐτι φυσιγγίου καθὼς καὶ τῆς ξιφολόγχης.

Ἐιδικῶς διὰ τὴν ἐξεύρεσιν φυσιγγίων τύπου Στάγκερ ἀπεστάλη ἀεροπλάνον εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐπιστρέψαν ἀπρακτόν.

(2) Κατὰ τὴν διάρθρωσιν τῶν Κεφαλαίων δὲν προετάξαμεν ὡς εἶδει — τὸ ΕΔΑΦΟΣ, ἵνα τὸ συνδέσωμεν ἐν τῷ παρόντι Κεφαλαίῳ με τὴν ΜΟΡΦΗΝ ΑΓΩΝΟΣ.

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

τὰ σημεῖα πτώσεως τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν καὶ νὰ δοθῇ ἡ ιδεώδης διάταξις τῶν τμημάτων μας πανιστοῦ τῆς Νήσου.

Ὁ ἀγὼν τῆς Κρήτης, ὁ παραδοξότερος αὐτὸς ἀγὼν, δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ εἶναι, εἰς γεωγεωγραφικὸν, μία ἐπαναστάσις εἰς τὴν τακτικὴν τοῦ πολέμου.

Ὁ ἀγὼν γενικῶς τῆς Κρήτης, εἶναι σύνολον ἀγώνων λαβόντων χώραν εἰς τὰς περιοχὰς καὶ τὰς πόλεις Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου. Εἰς τὸν ἀγῶνα αὐτὸν ἐκάστης περιοχῆς παρατηρεῖ τις τὸ χαρακτηριστικὸν ὅτι οὗτος δὲν ἦτο ἐνταῖος διευθυνόμενος ὑπὸ ἑνὸς Ἀρχηγοῦ ἐν ἐκάστη περιοχῇ, ἀλλὰ ἀγῶνες χώρων, εἰς οὓς κατενέμετο ἐκάστη περιοχῇ, εἶχε κατόπιν τῆς πτώσεως Ἀλεξιπρωτιστῶν τοῦ ἐχθροῦ εὐθύς ἐξ ἄρχῆς εἰς διάφορα σημεῖα διὰ βιοχωρισμοῦ τῆς Περιοχῆς, εἴτε λόγω τῆς εἰσδύσεως αὐτοῦ εἰς τὰ σημεῖα αὐτὰ μετὰ τὴν πτῶσιν των, καὶ οὓς ἀγῶνας χώρων διημήθηνεν ἐκ πρωτοβουλίας ὁ εἰς ἕκαστον τούτων εὐρισκόμενος κατὰ βαθμὴν ἀνώτερος Ἀξιωματικός. Ἐκ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν ἐν ἐκάστῳ χώρῳ γεγονότων ἀναλυτικῶς, θέλει διαφανῆ σαφέστερον ὁ ὅλος ἀγὼν ἐκάστης περιοχῆς καὶ ἐπομένως ἐκ τῶν ἀγώνων τῶν περιοχῶν ὁ ὅλος ἀγὼν τῆς Κρήτης, ἡ Μάχη τῆς Κρήτης.

Ἰὴτω, ἡ ψυχικὴ δύναμις ἢ δύναμις χαρακτῆρος, τοῦ Ἀρχηγοῦ συνδυαζομένη πρὸς τὴν εὐφυίαν του διεδραμάτιζε σπουδαῖον ρόλον, δεδομένου ὅτι τὸ ἐμπλεκόμενον ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸν ἀγῶνα τμήμα, διετέλει ἀνευ ἀντιλήψεως τῆς γενικῆς καταστάσεως καὶ ἐστερεῖτο τῶν ἀπαραιτήτων πληροφοριῶν, ὁδηγιῶν καὶ συνδέσμου μὲ τὴν διοίκησιν. Ἀπαικτομένον ὡς ἦτο καὶ ἀνευ ἐπαρῆς πρὸς φιλίας μονάδας, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐλπίζῃ εἰς τὸν ἀνεφοδιασμὸν εἰς πυρομαχικὰ ἢ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν εἰς ἄνδρας.

Ἐπὶ τοιαύτας ἀπροβλέπτους συνθήκας καὶ τελείαν ἀπομόνωσιν, ἔδει ὁ ἡγήτωρ νὰ ἀναπτύξῃ ἰδιαίτην δραστηριότητα διὰ τὴν ἀνατροπὴν τοῦ σχεδίου τοῦ ἐχθροῦ, μὲ τὴν ἀδιαφιλονίκητον μάχισα ὑπεροχὴν τῆς ἰσχύος τῶν πυρῶν του. Καὶ παρετηρήθη, ἡγήτορες κατώτεροι Ἀξιωματικοί, εἰς τὸν κατὰ χώρους αὐτὸν ἀγῶνα νὰ ἀναγρέψουν τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ τὸν ἐκμηδενίσουν πλήρως. Ὅταν τέλος ἐξηγητήθησαν καὶ τὰ τελευταῖα πυρομαχικὰ των, νὰ ἐνεργή-

συν δια τῆς Ἑλληνικῆς λόγῃς τὴν καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ οἱ λίθοι νὰ ἀναπληρώσων — οὐχὶ κατὰ σχῆμα λόγον ἀλλὰ κατὰ σχῆμα ἔργου — τὰς χειροβομβίδας!

Ἐάν τις ἀπὸ ἔλλειψιν πρωτοβουλίας καὶ τῶν ἀπαρατήρων ἰδιοτήτων τοῦ ἡγήτορος ἐστερημένοι, δὲν ἤρθησαν εἰς τὸ ὕψος κτῆς υπερτάτης αὐτῆς θυσίας πρὸς τὴν πατρίδα καὶ δὲν παρέμειναν τυχόν εἰς τὸν ἀγῶνα μέχρι τοῦ ἐσχάτου δυνατοῦ ὁρίου, ἅς κριθῶσιν ἀπὸ τὴν ἑαυτῶν συνείδησιν ἀναλόγως...

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Ἑλληνικαί. Ἐκ τοῦ συνόλου τῆς δυνάμεως τῶν Ἐμπέδων Πελοποννήσου ἐσηματίσθησαν 8 τάγματα εἰς τὰ ὅποια δέον νὰ προσεθῶσι καὶ τὰ 3 τάγματα Ἐμπέδων Κρήτης. Πλέον τούτων ὑπῆρχον 2000 ἔνοπλοι χωροφύλακες τοῦ Σχολείου Χωροφύλακῆς, 300 Εἰσπαιδες καὶ 800 Ἴταροι τῆς Β. Ἀεροπορίας. Τὸ σύνολον τῆς δυνάμεως δὲν ὑπερέβαινε τὰς 14 χιλ. ὀπλιτῶν κατὰ τὸ πλεῖστον νεαρῶν νεοσυλλέκτων ἀγυμνάστων, τῶν ὁποίων ἡ ἐκπαίδευσίς ἀρξασμένη εἰς τὰ Κ. Ἐκπαίδευσίς Πελοποννήσου ἐσυνεχίσθη γοργῶς ἐν Κρήτῃ.

Συμμαχικαί. Ἡ ἀρχικὴ ἐν τῇ Νήσῳ φρουρὰ ἀπετελεῖτο ἐκ τῆς 14ης Ταξιορχίας πεζικοῦ (Π Συν)μα Μάυρης Φρουρᾶς Π Συν)μα Ὑπόχης καὶ Λαγκαστρὶ καὶ τὸ I Σύν)μα Οὐαίλων) καὶ 2000 Πεζοναυτῶν ἐξειδικευμένων διὰ τὸν χειρισμὸν τῶν ἀντιαεροπορικῶν καὶ ἐλαττίων πυροβολείων καὶ προβολέων. Οἱ Πεζοναῦται οὗτοι ἔμειναν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ὑποστρατήγου Γουέστον, ὁ ὁποῖος ἀντεκατέστησε τὸν Στρατηγὸν Φράμπλεργκ κατὰ τὰς τελευταίας φάσεις τῆς ἐκκενώσεως. Αἱ δυνάμεις αὗται αἰώνες ἀπὸ τοῦ Νομβρίου 1940 εὐρίσκειν ἐν Κρήτῃ ἐνισχύθησαν κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου μὲ 27 χιλ. περίπου ἀνδρῶν, οἵτινες ἦσαν ὑπολειμματα τῶν διελελυμένων μονάδων τῆς Ἑπαιρωτικῆς Ἑλλάδος, ἐκκενωθέντα εἰς Κρήτην καὶ ἀνήσαν εἰς τὴν IV καὶ V Ταξ. Νεοζηλανθῶν καὶ τὴν VI Μεραρχίαν Ἀυστραλῶν.

Ἐπῆρχε πρόθεσις ἐνισχύσεως τῆς 14ης Ταξ. πεζικοῦ μὲ τὴν 16 Ταξιορχίαν, ἀλλὰ ἐν μόνον γάμμα αὐτῆς εἶχε φθάσει εἰς τὴν Κρή-

την πρὶν ἢ ἐκοπάσῃ ἢ θύελλα. Κατὰ τὴν διαδοχὴν τῆς Μάχης, ἀπεβιάσθη καὶ ἕτερον τάγμα τῆς 16ης ταξ. πεζ. ἐκ Σκωτῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ τὸ πλοῖον τὸ ὁποῖον μετέφερε τὸ τρίτον τάγμα καὶ τὸ Ἐπιτελεῖον αὐτῆς, ὑπέστη βλάβην ὑπὸ ἐχθρικῶν βομβαρδιστικῶν καὶ ὑλεχρεώθη νὰ ἐπαναπλεύσῃ εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ ἀγῶνος ἀπεβιάσθησαν ἐπίσης καὶ δύο κάγματα Κοράντος, οἱ ὁποῖα ἔλαβον μέρος εἰς μάχας ὀπισθοφυλακῶν ἀπὸ Σούδας εἰς Σφακιά καθ' ἃς ἀπεδεκατίσθησαν.

Κατὰ τὸν κ. Τάτν Χολ ὅστις ἐδημοσίευσε τὴν μέχρι τοῦδε ἀκριβεστέραν περιγραφὴν τῶν ἐν Κρήτῃ ἐπιχειρήσεων ὁπλήσαν ἐν τῇ Νήσῳ 13500 Βρεττ. στρατεύματα, 7.100 Νεζήλ. 6.500 Αὐστρολοῖ καὶ ἄνω τῶν 1000 στρατιωτῶν δι' ὑπηρεσίας ἀνεφοδιασμοῦ ἐκ Κύπρου καὶ Παλαιστίνης. Εἰς τοὺς ἀναέρω ἀριθμοὺς ἦν προστεθῶσιν αἱ προαναφερόμεναι Ἑλλ. δυνάμεις, συγκροτοῦν ἐν σύνολον γύρωθεν τῶν 40 χιλιάδων(1)

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΔΥΝΑΜΕΩΝ — ΚΑΤΑΝΟΜΗ

Ἡ διάταξις πᾶν δυνάμεων ἐγένετο βάσει τῆς σπουδαιότητος καὶ εὐπαθείας τῶν ἐν ἐκάστη περιοχῇ στρατηγικῶν σημείων, ἀνάλογος τῆς εὐρύτητος τοῦ χώρου καὶ τῆς διαμορφώσεως τοῦ ἐδάφους. Ὡς ἐπόμενον ἦο καὶ ἡ ἀνάλογος διάρθρωσις τῶν δυνάμεων.

Ὁ προβλεπόμενος ἀγὼν ἀπέλειε τοὺς μέχρι τοῦδε γνωστοὺς σχηματισμοὺς καὶ διατάξεις — γεωμετρικὰς σχηματισμοὺς τῶν δυνάμεων — ἐνῶ ἐπέβαλαν ἀντιθέτως νέαν προσαρμογὴν, ἀνάλογον πρὸς τὴν φύσιν τοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ νέου ἀγνώστου ὅπλου, τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν.

Ἡ εἰκὼν τῆς διατάξεως τῶν δυνάμεων καὶ εἰς τὰς τρεῖς Περιοχὰς, προσεκόμизεν, τὴν ἐμπλοκὴν εἰς ἀγῶνας γεωγραφισμένους. Ἡ γνωστὴ κατὰ βάθος ἀμμάκωσις τῶν δυνάμεων, τῶν μὲν ὀπι-

(1) Βάσει ἀκριβεστέρων στοιχείων τὸ σύνολον τῶν Βρεττ. καὶ Ἑλλην. δυνάμεων δὲν ὑπερέβαινε τὰς 35 χιλ. κατανεμομένων ὡς ἀκολούθως :

Χανιά:	Πρώτης γραμμῆς	—	Υπηρεσία	18.500
Ρέθυμνον:	»	»	»	8.500
Ἡράκλειον:	»	»	»	7.500

σθαι τῶν δέ, καὶ ἡ ἀνάπτυξις μέρους αὐτῶν διὰ τὴν μάχην, δὲν ἔλαβε θέσιν. Κατ' ἐξαιρέσειν τὸ Σύν)μα πεζ. Γαλατᾶ ἔλαβε διάταξιν τακτικὴν μὲ μικρὰν, ἐλαχίστην, κατὰ βάθος κλιμάκωσιν, ἀναπτυχθὲν εὐθυγράμμως πῶς ἀπὸ θαλάσσης σχεδὸν, μέχρι Πύργου, διὰ μικρᾶς ἐπικαμπῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου. Ὁμοίαν περίου διάταξιν, διακεκομμένην, ἔλαβε καὶ τὸ Σύνταγμα πεζικοῦ Μουρνῶν τηρήσαν μίαν μικρὰν τακτικὴν—στρατηγικὴν ἐφευροσίαν.

Γενικῶς, ἡ διάταξις τῶν δυνάμεων καὶ κατὰ τὰς τρεῖς Περιόχαις, προσέλαβε ἄλλοῦ μὲν τὴν μορφήν ἀκανονίστου κύκλου ἀλλὰ καὶ τὴν μορφήν ἐλαφροῦ τόξου, μὲ κέντρον τὰς Πόλεις καὶ ἀκτῖνα ἀπ' αὐτῶν ποικίλλουσαν εἰς ἀπόστασιν. Οὕτω, πᾶν ἐκκεντρωμένον τμήμα ἀεὶ ἐπιτοπιστῶν θὰ εὐρίσκειτο, τρόπον τινά, ἐν ἐγκλισημῶ καὶ θὰ ἦτο βεβαία ἡ ἐξόντωσις του.

Ἡ κατανομή τῶν ὅλων δυνάμεων ἐγένετο ὡς ἔπεται: Ἐν τῇ περιοχῇ Χανίων, μία Ἀγγλικὴ Ταξιαρχία εἰς Ἀεροδρομίον Μάλεμε — Γαλατᾶ καὶ ἕτερα εἰς Χανιά περὶ τὰ ἀνατολικά καὶ νοτιο-ανατολικά ὑψώματα. Σύν)μα πεζ. εἰς Γαλατᾶν μέχρι Πατιστηρίων — Πύργον. Σύν)μα πεζ. εἰς Μουρνιὰς ἐλέγχον τὴν πεδιάδα Χανίων καὶ τὴν δημοσίαν ὁδὸν Χανίων — Μουρνιῶν — Κεραμειῶν. Σύν)μα πεζ. εἰς Καστέλλι μὲ προέκτασιν εἰς Κολυμπάρι, ἐνισχυμένον διὰ τῆς Σχολῆς Εὐελπίδων, τάγμα εἰς Ἀλικιανόν, τηροῦν ὑπὸ τὸν ἐλεγχόν του τὸ Στρατ. Συγκεντρώσεως Ἰταλῶν αἰχμαλώτων καὶ τὴν δημοσίαν ὁδὸν Χανίων — Ἀλικιανοῦ — Σκιρῆ — Φουρνέ. Ἐμπεδον τάγμα εἰς Χανιά, πρὸς προστασίαν τῆς πόλεως μὲ φράγμια κατὰ τὰς παρυκὰς τῆς πόλεως. Δύναμις συνολικὴ 18.500 χιλ.

Ἐν τῇ περιοχῇ Ρεθύμνης, μία Ἀγγλικὴ Ταξιαρχία εἰς Γεωργιούπολιν μὲ δύο Τάγματα ἀπεσπασμένα εἰς ἀεροδρομίον Πηγῆς—Σταυρωμένον. Δύα Τάγματα ἑλληνικὰ εἰς ἀεροδρομίον συνεργαζόμενα μετὰ τῶν ἐκεῖσε ἀγγλικῶν δυνάμεων. Ἐμπεδον Τάγμα, ἀνατολικῶς τῆς πόλεως μέχρι καὶ χωρίον Περιβόλια. Σχολὴ Χωροφυλακῆς, ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς περιμέτρου τῆς πόλεως μέχρι καὶ χωρίου Ἀτσιπόπολιν. Τμήματα πεζ. (λόχος προσκολλήσεως) μετὰ

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Χωροφυλακής αναμίξ εντός τῆς πόλεως. Δύναμις συνολικὴ 8.500.

Ἐν τῇ περιγῇ Ἡρακλείου, μὴ περίπου Ἀγγλικὴ Ταξιαρχία περὶ τὸ ἀεροδρομίου, ἐλέγχουσα τὴν περιφέρειαν ἀπὸ Καρτερού μέχρι Προαστείου Πάρου, μὲ Τάγμα μειωμένης δυνάμεως, ἀπεσπασμένον εἰς Τυμπάκιν (40 χλ. Ν.Δ. Ἡρακλείου), δύο Τάγματα Ἑλληνικά κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν περιμετρον τοῦ Ἡρακλείου ἐβέγγχοντα τὸ σύνολον τῶν ἐγγύς τῆς πόλεως προαστείων καὶ τὰς δημοσίας ὁδοὺς Ἡρακλείου—Πεδιάδας, Ἡρακλείου—Χανίων, Ἐμπεδον Τάγμα ἐπὶ τῶν Ἐνετικῶν Τειχῶν τῆς πόλεως μέχρι θαλάσσης. Δύναμις συνολικὴ 7.500 χιλ.

ΒΙΟΙΚΗΤΙΚΗ—ΤΑΚΤΙΚΗ ΥΠΑΓΩΓΗ ΕΛΛ. ΔΥΝΑΜΕΩΝ.

Ἐνῶ χρόνῳ συντελεῖτο μία τοιαύτη ἐξ ἀπαρχῆς ἐργασίας προσπάθεια διὰ τὴν δημιουργίαν ἑνὸς νέου Στρατοῦ μὲ νέας ἀντιλήψεις ἐπὶ τοῦ πολέμου τὸν ὁποῖον θὰ διεξήγαγε, τοῦ παραδοξοτέρου τῶν αἰώνων, ἀφικνεῖται εἰς Κρήτην ἀεροπορικῶς ὁ Βασιλεὺς μετὰ τοῦ Πρ. τῆς Κυβερνήσεως κ. Τσουδεροῦ τὴν 23ην Ἀπριλίου.

Ὁ κ. Τσουδερός πρὶν ἢ ἀπέλθῃ μετὰ τοῦ Βασιλέως εἰς Κρήτην, ἀπηύθυνε τὸ κάτωθι πρὸς τὸ Ἔθνος μῆνυμά του.

«Εἰς τὴν τόσον σκληρὴν καὶ πολὺ μεγάλῃν ἱστορικὴν γραμμὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν ἀναχωρῶ ἐξ Ἀθηνῶν (2) μετὰ τοῦ ἡρωϊ-

(1) Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλ. Κορυζῆ (18)4)41) καὶ μέχρι σχηματισμοῦ νέας Κυβερνήσεως, καθήκοντα Πρωθυπουργοῦ ἐξετέλεσεν ὁ Διοικητὴς Πρωτευούσης Ὑπουργὸς Κ. Κοτζιάς. Τὴν 20ην ἀναλαμβάνει ὁ Βασιλεὺς τὴν Προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως μὲ Ἀντιπρόεδρον τὸν Ναύαρχον Ἀλ. Σακκελαρίου, κατόπιν τῆς καταθέσεως τῆς ἐντολῆς σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως ὑπὸ τοῦ Στρατηγοῦ Ἀλ. Μαζάράκη. Μετ' αὐτὸν ἐβουλευσάμενοι εἰσέτι φοροὶ πολιτικοὶ ἡγέται ἄνευ ἀποτελέσματος, ὥστε τελικῶς τὴν 21ην ν' ἀποδεχθῇ καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν Προεδρίαν τῆς Κυβερνήσεως ὁ Ἐμμ. Τσουδερός.

Ὡς εἶναι ἱστορικῶς γνωστὸν δύο γνώμαι ἐξεδηλώθησαν ὡς πρὸς τὴν συνέχισιν τοῦ ἀγῶνος. Ἡ μία ὅτι ἔπρεπε νὰ δοθῇ καὶ ἡ τελευταία ἔστω μάχη ἐκτός ἢ καὶ ἐντός ἀκόμη τῶν Ἀθηνῶν, ἡ δὲ δευτέρα ὅτι ὁ ἀγὼν, ἔπρεπε νὰ συνεχισθῇ ἐπὶ ἐλευθέρου εἰσέτι Ἑλληνικοῦ ἐδάφους, ὡς ἡ Κρήτη. Πρὸς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀποψιν συνετάχθη ἡ τε Κυβέρνησις καὶ ὁ Βασιλεὺς.

(2) Κατὰ τὸ προσωπικὸν ἡμερολόγιον τοῦ τότε Πρωθυπουργοῦ.

κοῦ Βασιλέως διὰ νὰ μεταφέρωμεν τὸν ἀγῶνα εἰς Κρήτην, ποῦ εἶναι ἀντάξιον Σύμβολον τοῦ μεγάλου ἀγῶνος, τὸν ὁποῖον συνεχι-

γοῦ κ. Ἐμμ. Τσουδεροῦ, ἡ περιγραφή τῆς ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχωρή-
σεως αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Βασιλέως ἔχει ὡς ἀκολούθως:

«22 Ἀπριλίου μεσονύκτιον. Μετὰ ἐργασίαν χωρὶς ἀνάπαυσιν ὀλοκλήρου ἡμέρας, μέσα σ' ἐντυπώσεις τῶν εἰδήσεων περὶ τῆς πανταχόθεν καταρρεῦσεως, τῶν τορπιλλισμῶν τῶν βαποριῶν μας γύρω ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ τὸ Φάληρον — χάσαμε 14 βαπόρια στὸ Σαρωνικὸ ἐντὸς τῆς ἡμέρας — καὶ ἀφοῦ κατὰ τὴν ἐνδεκάτην τῆς νυκτὸς εἶδα τὸν Ἀρχιστράτηγον καὶ τοῦ συνέ-
σησα νὰ διαλύῃ τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖον τὴν ἐπομένην πρωὶ καὶ ὁ ἴδιος νὰ παραιτηθῇ γιὰ νὰ μὴν τὸν εὔρη ἢ κατοχὴ στὴν θέσιν του, κατέθεκα τὴν σκόλα τοῦ Ξενοδοχείου τῆς Μεγάλης Βρετανίας, ὅπου ἐστεγάζετο τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ καὶ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν. Μὲ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα εἶχαμε συμφωνήσῃ ἔτσι. Καθένας μας θὰ ἐφευγε χωριστὰ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ ἔμενε γιὰ τὸν Σκα-
ραμαγκᾶ, μὲ σημεῖον συναντήσεως τὴν Σχολὴν Τορπιλλῶν καὶ Ναρκῶν. Στὸ αὐτοκίνητο ἤμουν μὲ τὸ γιό μου τὸν Γιάν-
νη καὶ μὲ ἓνα ἀξιωματικὸν τῆς χωροφυλακῆς ποῦ ἔκαινε
χρὴ ὑπασπιστοῦ. Ξεκινήσαμε. Στους δρόμους τῆς Ἀθήνας δὲν
κινεῖται οὔτε ψυχὴ. Νεκροταφεῖο σκοτεινὸ. Κανένας φωτισμὸς.
"Ὅλα γύρω μας αὐξάνουν τὴν ψυχικὴν κούρασι καὶ ἐξυπνοῦν σκέ-
ψεις πένθιμες. Προχωροῦμεν ὅμως ἀποφασιστικὰ γιατί πιστεύομεν
ὅτι γρήγορα θὰ γυρίσωμεν νικηταί. Περνοῦμεν τὴν ὁδὸν Πειραιῶς
καὶ μπαίνομεν τὴν ὁδὸν ποῦ ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Σκαρμαγκᾶ — Ἐ-
λευσίνα. Ἀτελειώτος ὁ δρόμος καὶ ὁ χρόνος μέσα στὸ σκοτάδι.
Ὁ ὁδηγὸς τοῦ αὐτοκινήτου γνωρίζει ποῦ μᾶς ὁδηγεῖ καὶ διὰ μέ-
σου ἐνὸς μονοπατιοῦ — καροδρόμου — φθάνομεν εἰς τὸν τόπον τῆς
συναντήσεως. Ὁ Βασιλεὺς μὲ τὴν ἀκολουθίαν του εἶναι πρωτο-
φθασμένος, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀγγλίας Πάλερετ, καθὼς καὶ Ἄγ-
γλοι καὶ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται τῆς ὑπηρεσίας.
Ἡ φυσιογνωμία ὄλων κουρασμένη καὶ στρατιῶτικὴ. Ὁ Βασιλεὺς δι-
δει ὁδηγίαν εἰς τὸν Αὐλάρχην του διὰ τὸν Ἀρχιστράτηγον, συμ-
φάνως πρὸς ὅσα τοῦ εἶχον καὶ ἐγὼ συστήσῃ. Κατὰ τὰς 2 μετὰ τὸ
μεσονύκτιον, ἦτοι τὴν δευτέραν πρωϊνὴν ὥραν τῆς 23 Ἀπριλίου,
Ξεκινοῦμεν πρὸς τὴν ἀποβάθρα. Ἀποχαιρετοῦμεν ὅσους θὰ πα-
ραμείνουν. Εὐχαί γιὰ τὴν Νίκην καὶ γιὰ γρήγορην ἐπιστροφή. Μὲ
βαρκοῦλες φθάνομεν εἰς τὸ ὕδροπλάνον, τύπου Σάντερλαντ ποῦ
θὰ μᾶς μετέφερε εἰς τὴν Κρήτην.

Ἀραδιαζόμεσθε εἰς τοὺς στενοὺς μπάγκους δεξιὰ καὶ ἀρι-
στερὰ τοῦ ὕδροπλάνου, ὑπὸ ἓνα ἀμυδρὸν φῶς ποῦ μόλις διέκρινεν

ζει τὸ ἔθνος, αἰσθάνομαι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ εἰπῶ, ὅτι εἶμαι ἀληθῶς ὑπερήφανος διὰ τὴν ἔθνικὴν αὐτὴν πολιτικὴν προᾶξιν, ἣ ὅ

ὁ ἕνας μας τὴν σκιάν τοῦ αλλοῦ... Περνᾷ μιά ὥρα περνᾷ καὶ ἄλλη μιά ὥρα... καὶ πάντα εἰμεθα ἐκεῖ ἀκίνητοι. "Ἐπρεπε νὰ φύγωμε σ' ὀρισμένη ὥρα. Κοντὰ μας ἀκούονται κανονιοβολισμοί... Πρὶν ἀκόμη σκάση ἡ πρώτη γραμμὴ τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας, ἡ μηχανὴ τοῦ ὑδροπλάνου τίθεται σὲ κίνησι καὶ σχεδὸν ἀμέσως εἰμεθα ἐπάνω ἀπὸ τὴν θάλασσαν, πετώντες πρὸς τὴν Κρήτην μὲ μεγάλην ταχύτητα. "Ὅταν ἔφεξε περισσότεραν παρατηρῶ, ὅτι, χάριν ἀσφαλείας προφανῶς, πετοῦμεν μόλις 50 ἢ 100 μέτρα πάνω ἀπὸ τὴν θάλασσα. Σὲ μίαν ὥραν ἀφ' ὅτου πετάξαμε φαίνονται τὰ θουνα, τῆς μαρτυρικῆς Πατρίδος μου καὶ σὲ μισή ὥρα ὑπερπηδοῦμεν τὸν λακόν τοῦ ἱστορικοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ κατεβαίνομεν ἀσφαλῶς εἰς τὸ κέντρον τοῦ κόλπου τῆς Σούδας κοντὰ σὲ μιά ξύλινη πρῶχειρη ἀποβάθρα.

Ἐμπιπκάρομεν γρήγορα. Ἀπὸ στιγμὴν σὲ στιγμὴν ἀνεμένοντο τὰ Γερμανικὰ στούκας γιὰ τὴν πρωϊνὴν τῶν παγανιά. Οὐλοῦντο Ἰαγγίλοι ἀξιωματικοὶ καὶ Ἕλληνες τῆς χωροφυλακῆς μας περιμένοντες.

» Στὴν ἀποβάθρα στέκομαι μπροστὰ ἀπὸ τὸν Βασιλέα καὶ τοῦ λέω:

» Μεγαλειότατε, ῥήμερον εἶναι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Εὐχόμεναι νὰ εἶναι θεοθὸς εἰς τὸν ἀγῶνα, τοῦ ὁποίου ἠγεῖσθε. Καὶ τοῦ χρόνου νικηταὶ εἰς τὴν Ἀθήνα.

Ἐὐχαριστῶ τοὺς ἀξιωματικούς καὶ πᾶς ἀρχάς, καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ αὐτοκίνητον τοῦ τὸν ἀνέμενε διὰ νὰ τὸν μεταφέρῃ εἰς τὴν Κνωσσόν, τὴν ἔδραν τοῦ Βασιλέως Μίνως.

» Ἐρωτῶ τὰς ἀρχάς τοῦ λιμένος διὰ τὴν τύχην τῆς οἰκογενείας μου, πού εἶχε ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὴν Ἐλευσίνα 48 ὥρες πρὶν ἀπὸ μένα ἐπὶ τοῦ ἀντιτορπιλικοῦ «Πάνθηρ» διὰ τὴν Κρήτην.

» Μανθάνω ὅτι δὲν εἶχε φθάσῃ ἀκόμη καὶ φυσικὰ μοῦ γεννῶνται δίκαιαι ἀμφιβολίαι διὰ τὴν τύχην τῶν. Προφανῶς συνήτησαν μεγάλας δυσκολίας ἀπὸ ἀεροπλάνα, διότι τὸ ταξεῖδι εἶναι μάλισ δέκα ὥρων.

» Πέρνομεν θέσεις ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων, πού εἶχον διατεθῆ γιὰ μᾶς καὶ ὕστερα ἀπὸ τρεῖς ὥρες φθάνομεν στὴν Κνωσσόν. Ἡ Α. Μ. ἐγκαθίσταται εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀρχαιολόγου "Ἡθῶν κτισμένον σὲ σχέδιον μινωϊκόν. Ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἐγκαθιστάμεθα εἰς διάφορα σπίτια τοῦ Ἡρακλείου.

» Ἀπ' ἐδῶ καὶ πέρα ἀρχίζουν νέες προσπάθειες μὲ πίστιν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ βέβαιες ἐλπίδες...».

ποία συμβολίζει κατά τὸν πληρέστερον τρόπον τὴν ἀκαμπτον Ἑλληνικὴν ψυχὴν καὶ διαδηλώνει τὴν σταθερὰν θέλησιν ὅλων μας νὰ μὴ ὑποταχθῶμεν εἰς τοὺς ἐπιδρομεῖς.

Ἀλλανόμεθα κατὰ μιᾶς ἀδίκου ἐπιθέσεως, ἀλλὰ καὶ πρωτοφανοῦς ἀτιμίας, ἣ ὅποια εἶναι ἡ ἔναντιόν μας ἐκ τῶν νότιων ἐπιθέσεως μιᾶς αὐταρχατορίας ἑκατὸν ἑκατομμυρίων, διὰ νὰ σώσῃ τὴν ἀναστροφὸν σύντροφόν της, τὴν ὅποیان εἴχομεν νικήσῃ.

Ἀπὸ τῆς δοκιμασίας τοῦ τραχυτάτου αὐτοῦ ἀγῶνος, κατὰ τῆς φιλίας μας, τὸν ἦλοιο ἀποδοκιμάζουν καὶ βδελύσσονται πάντες οἱ ψυχικῶς ἀνώτεροι καὶ ἐλεύθεροι λαοὶ τῆς Γῆς, θὰ ἐξέλθωμεν νικηταί, δοξασιμένοι καὶ μεγαλωμένοι. Ἡ ἠθικὴ δύναμις τῆς Χώρας μας οὐδέποτε ἄλλοτε ἔφθασεν εἰς τὸ ὕψος τῆς τῆς σημερινόν.

Ἡ ἀνευ Κυβερνητικῆς ἐξουσιοδοτήσεως ὑπογραφείσα μὲ τοὺς Γερμανοὺς στρατιωτικὴ ἀνακαυχῆ, εἶναι, φαίνεται, θεβιασμένη πρᾶξις κοπώσεως δικαιολογημένης ὕστερα ἀπὸ ἄνισον, βλλὰ νικηφόρον ἐξάμηνον ἀγῶνα, καὶ εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς συντριπτικῆς πίεσεως, τὴν ὅποیان ὁ ἐχθρὸς ἤσκησε κατὰ τοῦ γενναίου στρατοῦ μας.

Ὁ ἀγὼν εἶναι γεμῆτος ἀπὸ ὑλικὰς καταστροφὰς καὶ ἀπὸ ἀνάνδρα πλήγματα κατὰ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ μας. Αἱ ζημίαι δὲν πτοοῦν γενναίους ἀνθρώπους. Αὐτὲς ἀποκαθίστανται καὶ θὰ ἀποζημιωθοῦν. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες θὰ συμμερισθῶμεν τὰς ζημίας καὶ θὰ τὰς διανεμήσωμεν μὲ ἐκείνους, οἱ ὅποιοι θὰ τὰς ὑποστοῦν. Τοῦτο εἶναι ἰσορᾶ καὶ ἀπαράβατος ὑποχρέωσις.

Ἕλληνες, καρτερεῖτε. Ἐτοι ἀξάνουν τὰ ἠθικὰ κέρδη τῆς Χώρας, διὰ τῶν ὁποίων σύντομα θ' ἀνεγερθῇ ἡ νέα μεγάλη Ἑλλάς. Τὰ Ἔθνη, τὰ ὅποια τηροῦν τὴν τιμὴν των καὶ σέβονται τὰς φιλικὰς των ὑποχρεώσεις, ἀποκτοῦν τίτλους, ἐξυψητοῦντας τὰ συμφέροντά των. Οἱ τίτλοι μας αὐτοὶ εἶναι γραμμένοι μὲ αἷμα καὶ περιγράφουν θυσίας καὶ ὑπερτάτους ἠρώτασμούς. Οφείλομεν νὰ τοὺς σεβασθῶμεν καὶ νὰ τοὺς περιφρουρήσωμεν.

Νὰ εἰσθε βέβαιοι, ὅτι γρήγορα ξημερώνει λαμπρὰ Ἑθνικὴ ἡμέρα, ἡ μεγαλυτέρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἡ Κυβέρνησις ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει της εἰς Χανὰ, ἐν ἐκ τῶν

πρώτων της ἔργων ἦτο ἡ περὶ τὰ τέλη Ἀπριλίου γενομένη ἀνά-
κλησις πάντων τῶν ἐν Κρήτῃ ἀποτάκτων καὶ ἀποστράτων ἀξιω-
ματικῶν τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν πρώτην σειρὰν ἐφεδρείας.

Τὴν μὴν μέχρι τότε ὑπάρχουσαν Ἀνωτ. Στρατ. Διοίκησιν
Κρήτης, κατένειμεν ἡ Κυβέρνησις εἰς ἕξ τοιαύτα, ἵνα ἀπ' ἐνὸς
μὲν, ἅπαντες οἱ ἀνακληθέντες Ἀνωτ. Ἀξιωματικοὶ ἀναλάβουν
Διοικήσεις, καὶ ἀπ' ἑτέρου, διὰ τὸ εὐκολώτερον τῆς Διοικήσεως
τοῦ Στρατοῦ ἐν ὕψει μάλιστα ἀγῶνος καὶ ὡς ἀκολούθως:

- α) Ἀνωτ. Στρατ. Δ)σις Κρήτης, Ὑποστρ. Σκουλάς Ἀχιλ.
- β) Στρατ. Δ)σις Χανίων, Ὑποστρ. Γαργάρας Ν.
- γ) Στρατ. Δ)σις Ρεθύμνης Συν)χης Ποθουλᾶκης Στ.
- δ) Στρατ. Δ)σις Ἡρακλ. - Λασηθίου Ὑπ. Λιναρδάκης Μιχ.
- ε) Στρατ. Δ)σις Ἡρακλείου Συν)χης Παπαθανασόπουλος.
- στ) Στρατ. Δ)σις Λασηθίου Συν)χης Μηλιαρᾶς Γεώργιος.

Οἱ ἐκ τῶν ἀνακληθέντων Ὑποστρ. Τζανακίτης, ὠρίσθη ὑ-
πουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, ὁ δὲ Καφᾶτος Σόλ. Γεν. Διευθυντὴς
τοῦ Ὑπουργείου.

Ὁ μέχρι τότε Ἀνωτ. Στρατ. Δ)τῆς Κρήτης Ὑποστρ. Κί-
τσος Χρ. ὡς ἀρχαιότερος ὠρίσθη Ἐπιθεωρητὴς τοῦ Στρατοῦ με-
ἔδραν τὸν Ἀλιμανόν, ὅπου Κ. Ἐκπαιδεύσεως τῶν ταξιμάτων καὶ
οὐλαμοῦ Ὑπαξιωματικῶν ὑπὸ Ἀγγλοῦς Ἐκπαιδευτὰς καὶ ὅπου ἡ
σοβαροτέρα περιοχὴ (Ἀλιμανὸς - Μάλεμε - Γαλατᾶς) ἀπὸ ἀ-
πόψεως μελλουσῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἡ μὲν ἐπιθεώρησις τοῦ Στρατοῦ ὑπῆγετο Διοικητικῶς εἰς τὸ
Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, αἱ δὲ Στρατ. Δ)σεις, ὑπὸ τὴν
Ἀνωτ. Στρατ. Δ)σιν Κρήτης. Ἀπασαί αἱ Στρατ. Δ)σεις ὑπῆ-
χθησαν τακτικῶς ὑπὸ τὰς ἐν ἐκάστη Περιουσίᾳ Ἀγγλ. Ταξιαρχίας,
ὑφ' ἃς καὶ ἐντάχθησαν αἱ μονάδες τῶν ἀναμίξ μετὰ Ἀγγλικῶν
τοιούτων. Ἀρχιστρατήγος τῶν Συμμαχικῶν καὶ Ἑλληνικῶν δυνά-
μεων, ὠρίσθη ὁ Στρατηγὸς σερ Μπέρναρντ Φράμπουργκ, ὅστις
εἰσέτι συμπληρώσει ἐνὸς μηνὸς ὑπηρεσίαν ἐν Κρήτῃ.

Τ Μ Η Μ Α Ι

ΑΝΘΡΩΠΝΤΑ ΜΕΤΡΑ ΑΠΟ ΤΗΣ 18ης ΜΑΪΟΥ 1941 ΠΡΟ ΤΗΣ
ΠΤΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΙΣΤΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ. Αί πληροφορίες περί τῆς ἐπιχειρήσεως ἐχθρῆς ἐνεργείας πρὸς κατάληψιν τῆς Κρήτης συνίσταντο εἰς τὴν ἀπὸ ἀέρος ἐνεργείαν διὰ τῆς ἐκκενώσεως Ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ ἐνδεχομένως τοιαύτης ἀπὸ θαλάσσης ἀποβατικῆς (1).

Αἱ πληροφορίες αὗται ἐν ταῖς περιοχαῖς Χανίων καὶ Ρεθύμνης ἐπαρουσκίζοντο ὑπὸ συγκεκριμένην μορφήν με καθορισμένης χρονολογίας, ὥστε ἐγκαίρως αἱ διάφοροι μονάδες νὰ εὐρίσκονται ἐν συναγερωῇ καὶ νὰ ἔχωσι λίθει θέσεις μάχης. Ἐν τῇ περιοχῇ Ἡρακλείου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἑλληνικάς δυνάμεις, οὐ μόνον ἐπετροῦντο συγκεκριμένων πληροφοριῶν (2) καὶ διαταγῶν, ἀλλὰ

(1) Αἱ διατεθεῖσαι δυνάμεις δια τὴν εἰσβολὴν ἐν Κρήτῃ περιελάμβανον Ἀεροπορικὰς μονάδας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Φόν Ριτχόφεν, μίαν Μεραρχίαν Ἀλεξιπτωτιστῶν δυνάμεις περίπου 15 χιλ. ἀνδρῶν καὶ μονάδας Ἀλπινιστῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Στόουντεν, καὶ πολυαριθμοὺς μονάδας Μεταγωγικῶν ἀεροπλάνων διαφόρου χωρητικότητος.

Ἄπασαι αἱ μονάδες αὗται εἶχον ἐνταχθῆ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Στρατηγοῦ Λύερ, διοικητοῦ τοῦ Δου Ἀεροπορικοῦ στόλου.

Διὰ τὴν ἀπὸ θαλάσσης ἀποβατικὴν ἐνέργειαν εἶχε συγκεντρωθῆ μέγας ἀριθμὸς θαλασσίων μέσων εἰς τοὺς λιμένας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Δωδεκανήσου. Τὴν προστασίαν αὐτῆς ἀρμάδας ταύτης εἶχον ἀναλάβῃ μονάδες τοῦ Ἰταλικοῦ στόλου καὶ τὸ 8ον Γερμανικὸν Ἀεροπορικὸν Σῶμα.

(2) Ἀπὸ 11ης Μαΐου ὁ λοχαγὸς Πέττλέμπουρι ἐπληροφό-

διετέλου ἐν ἀγνοίᾳ ὅτι ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς 20ῆς Μαΐου διεξήγετο σκληρὸς καὶ συνεχὴς ἀγὼν ἐν τῇ περιφερείᾳ Χανίων, ἐναντίον τῶν πρώτων Ἀλεξιπρωτιστῶν. Βεβαίως, αἱ συνεχεῖς ἀπὸ ἀέρος ἀναγνώσεις κατὰ τὴν ἡμέραν καὶ οἱ ἀλλεπάλληλοι βομβαρδισμοὶ—πολυβολισμοὶ κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας τῶν κεντρικῶν ὁδῶν τῆς πόλεως Ἡρακλείου, προσημαίοντο τὴν ἐπιχειρήσασαν ἐχθρικήν ἐνέργειαν. Οὐχ ἦττον, ἡ ἔλλειψις ὑπευθύνων πληροφοριῶν καὶ διαταγῶν, ἐδημιούργουν ἀμφιβολίας καὶ κινδύνους, τόσον διὰ τὸν ἀστικὸν πληθυσμὸν ὅσον καὶ τὸν στρατὸν, δυνάμενον νὰ αἰφνιδιάσῃ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας τοῦ πολέμου, τὰ ἐκ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ καὶ τῆς ἐπακολουθοῦσης συγχύσεως ἀποτελέσματα. Καὶ ἡ προηγηθεῖσα ἔντονος ἀεροπορικὴ δράσις διὰ Στοίας ἐναντίον τοῦ λιμένας τῆς Σούδας καὶ αἱ ἐκ ταύτης προελθούσαι μεγάλαι καταστροφαὶ εἰς ἀψυχὸν ὕλκον, δὲν ὑπῆρξεν ἄλλο τι ἢ μὴ τὸ προοίμιον τῆς ἐπιχειρήσασαν ἐχθρικῆς εἰσβολῆς.

Οὕτω, τὴν 18ην Μαΐου, ἡ Διοίκησις τοῦ βου Συντάγματος πεζικοῦ διεβίβασεν ἐκ τοῦ σταθμοῦ Διοικήσεως Γαλατᾶ δι' ἐκτάκτου ἀγγελιοφόρου τὴν πρώτην διαταγὴν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτὴν τεταγμένα τμήματα τοῦ ὑποτομέως Ποτιστήρια — Τριγωνομετρικῶν — Πύργον ἔχουσαν οὕτω: «Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης λάβετε θέσεις μάχης. Βεβαίαι πληροφορίαι φέρουν ὅτι Ἀλεξιπρωτισταὶ θὰ ἐνεργήσουν αὐριον εἰς τομέα μας. (1) Ἀναφέρατε λήψην καὶ ἐκτέλεσιν». Ἀντορχῆς Γρηγορίου Μιχ.

ρει τὸν μετ' αὐτοῦ ἐν Ἡρακλείῳ συνεργαζόμενον ὀπλαρχηγὸν Κ. Πολιτάκην περὶ τῆς ἐπιχειρήσασαν ἐχθρικῆς εἰσβολῆς. Τὴν 14ην ἐπανεβεβαίον τὴν πληροφορίαν χωρὶς νὰ καθορίσῃ χρονολογικῶς τὴν ἡμερομηνίαν τῆς ἐχθρικῆς ἐνεργείας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς Περιοχὰς Χανίων καὶ Ρεθύμνης εἰς ἃς σχολαστικῶς σχεδὸν καθορίζετο ἡ χρονολογία πτώσεως τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν, ὡς θὰ πληροφορηθῇ ὁ ἀναγνώστης ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ παρόντος Κεφαλαίου.

(1) Κατ' ἀνεξακρίβωτον μέχρι σήμερον πληροφορίαν παρασχεθεῖσαν ὑπὸ Γερμανῶν αἰχμαλώτων, ἡ ἀναβολὴ τῆς πτώσεως Ἀλεξιπρωτιστῶν ἀντὶ τῆς 18ῆς τὴν 20ὴν Μαΐου ὠφείλετο εἰς τελεσιγραφικὴν πρόσκλησιν τῆς Γερμανίας πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ὅ-

Τὴν 19ην Μαΐου ἐπηκολούθει δευτέρα διαταγή: «Ἐξοικολογήσατε κατέχοντες θέσεις: μάχης ὡς καὶ πρότερον. Βέβαιαι πληροφορίες φέρουν ὅτι Ἀλεξιπρωτιστὰι ἀσφαλῶς θὰ ἐνεργήσωσι αἰθριον. Ἐπειγόντως παραλάβετε κινδύα πυρομαχικῶν πολυβόλων καὶ ὄπλοπολυβόλων καθὼς καὶ χειροβομβίδας». Ἄντ' ἰσχύος Γρηγορίου Μ.

Ὀλόκληρός ἤδη ἡ Περιοχὴ Χανίων, ὡς ἐν ἐνιαῖον πεδίων Μάχης μὲ παράπλευρα καὶ συναδελφωμένα τὰ Ἑλληνικὰ καὶ Συμμαχικὰ στρατεύματα, ἀγρυπνοῦν, ἀκοίμητοι δοράκοντες καὶ φρούροι τῆς Ἐλευθερίας. Πλήρης κατανόησις τῆς σοβαρότητος τῆς καταστάσεως ὑπάρχει μεταξύ Ἀξιοματικῶν καὶ ὀπλιτῶν. Οἱ Ἀξιοματικοὶ γίνονται οἱ χειριστὰι τῶν πολυβόλων καὶ ὄπλοπολυβόλων· οἱ πυροβοληταὶ εἰς τὸ στοιχεῖα τῶν ἔτοιμοι πρὸς πυροβολῆσιν· τὰ ἀντιαεροπορικὰ ἔτοιμα εἰς θέσιν βολῆς· ὁ Νεοζηλανδὸς καὶ Αὐστραλὸς στρατιώτης, πρότυπον πειθαρχίας, καταλαμβάνει τὴν θέσιν του, πρῶγμα, εἰς τὸ ὁποῖον ἔχουν προηγηθῆ τὰ ἀπειροπόλεμα ἀλλ' ἀτρόμητα «φρανταράκια μας»! Μία ἀδημονία μὲ τινα ἐκνευρισμὸν μεμιγμένη τοὺς συνέχει, διὰ τὴν καθυστέρησιν τοῦ ἀναδόχου... ὁ ὁποῖος θὰ γίνῃ ἀφορμὴ καὶ αἰτία νὰ λάβουν τὸ πρῶτον βάπτισμα τοῦ πυρός. Ἄλλ' ἴσως ἴσως καὶ αὐτὴ ἡ περιέργεια ἐπαυξάνει τὸν ἐκνευρισμὸν, τοῦ νὰ γνωρίσουν τοὺς ἀπροσκήτους αὐτοῦ· δαίμονας τῆς κολάσεως καὶ τῶν αἰθέρων, τοὺς ὁποῖους ἡ φαντασία δυσκολεύεται νὰ παρομοιάσῃ μὲ ἀνάλογον εἰκόνα τῆς συγχρόνου ζωῆς.

Οὐδαμοῦ, οὐδεμίαν κίνησιν παρατηρεῖται ἐκτὸς τῶν ἀγγελιαφόρων καὶ ἐπιτελῶν Ἀξιοματικῶν. Δύσκολον καὶ εἰς τὸν πλέον ἀριστοτέχνην ἐρευνήτην ν' ἀνακαλύψῃ τὰς θέσεις τῶν τμημάτων μας. Τὸ πᾶν ἔχει «καμουφλαρισθεῖ» τὸ πᾶν ἔχει ἀφομοιωθῆ πρὸς τὴν διαμόρφωσιν καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ἐδάφους. Εὐεργετικὰ προπετάσματα προβάλλουν οἱ ὄρμηαι στάχυες, προσφέροντες καὶ αὐτοὶ τὴν συμβολὴν τῶν καὶ οἱ ὁποῖοι διὰ πολλοὺς Ἀλεξιπρωτιστὰς ἔγιναν τὸ σάβανόν των...

πως παραδοθῆ ἡ Κρήτη καὶ ἀποφευχθῆ ἡ καταστροφὴ τῆς. Μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς 48ῶρου προθεσμίας, ἥτις ἐτάσσετο, ἤρχισε ἀμέσως ἡ ἐχθρική ἐνέργεια τὴν πρώτην τῆς 20ῆς Μαΐου.

Ἔνας σκοπός, μιὰ κοινὴ Ἑλληνικὴ καὶ Συμμαχικὴ Ἰδέα καὶ Ἀντίληψις ἐνώνει ὅλους: «Μὲ τὴν Κρήτη ὡς ἀφετηρία γιὰ τὴν νέα ἔξορμησι, νὰ δώσωμε τὴ λευτεριά στὴν ὑπόλοιπὴ Ἑλλάδα μας». Καὶ ἡ Ἰδέα πρέπει νὰ γίνῃ Ἔργον, Πράξις, Πραγματικότης!

Ἄλλὰ τί ἐν τῷ μεταξύ ἐγίνετο ἐν Ρεθύμῳ καὶ τί ἐν Ἡράκλειῳ; Ἰδωμεν.

Αἱ ἐπίσημοι ἀνακοινώσεις τῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν πρὸς τὴν Ἑλλ. Στρατ. Διοίκησιν Ρεθύμης, συμπίπτουσαι πρὸς τὰς τῶν Χανίων κατὰ τε τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐπιχειρήσεως ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ δι' Ἀλεξίπρωτιστῶν, παρέρχονται τὴν δυνατότητα καὶ εὐκαιρίαν ὥστε νὰ δοθῇ ἡ καλύτερα διάταξις τῶν τμημάτων, τὰ ὅποια καὶ ἐκεῖ διετέλουσιν ἤδη ἐν ἀναμονῇ ἑτοιμα πρὸς μάχην.

Μὲ τὸ ἠθικὸν ἐξυψωμένον καὶ μὲ ἀκατάβλητον τὴν θέλησιν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸν ἀναμενόμενον ἀγνωστον ἐπισκέπτην, ἔστω μὲ τὰ ὑπάρχοντα πτωχὰ μέσα, ἀνέμενον εἰς τὰς θέσεις των. Καὶ ἔδοξεν ἀδιαφρονίτικτος ἦτο ἡ συναδέλφωσις Ἑλληνικῶν καὶ Ἀγγλικῶν στρατευμάτων, καθὼς καὶ ἡ συνεργασία πλήρης καὶ ἀρμονικῆ. Μὲ τὴν συμπαραστάσιν μάλιστα μιᾶς Μεγ. Αὐτοκρατορίας εἰς τὸν ἁνώνα, ἔτι περισσότερον ἐδραιούτο ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ πεποίθησις ἐπὶ τὴν Νίκην. Καὶ πράγματι, ἐν τῇ ἐξελίξει τῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς θὰ ἴδωμεν, εἰς τὸ Ρεθύμνον παρεμείναμεν κύριοι τῆς καταστάσεως μέχρι τέλους τοῦ ἀγῶνος.

Εἰς τὸ Ἡράκλειον ἀνεξαρτήτως τῆς παροχῆς ἐπισημῶν καὶ ὑπευθύνων πληροφοριῶν ἢ οὐ περὶ τῆς ἐκδηλωθησομένης ἀμέσου ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ, εἶχε συντελεσθῆ ὅλη ἡ προπαρασκευὴ τοῦ ἀγῶνος καὶ τὰ τμήματα ἐν παντὶ καὶ πάντοτε ἦσαν ἑτοιμα πρὸς μάχην εἰς τὰς θέσεις των, βάσει τοῦ σχεδίου ἀμύνης. Καὶ ἐνταῦθα ὅπως εἰς τὰς περιοχὰς Χανίων—Ρεθύμης, αἱ ἑλληνικὰ δυνάμεις ἀπήγοντο τακτικῶς ὑπὸ τὴν Ἀγγλικὴν Διοίκησιν, ἥτις ἔδει νὰ ἐπιτηθεῖτο ἐνήμερος ἀπὸ τὸν Ἀγγλον Ἀρχιστράτηγον περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ἐχθρικής εἰσβολῆς.

Διὰ τὴν ἱστορίαν δεόν νὰ σημειωθῇ ὅτι ἀσχετῶς πρὸς ὅ,τι ἡ

ἐφαρμογή τῆς νεωτέρας τακτικῆς τῶν Γερμανῶν ἀπέδιδε διὰ τῆς κεραινοβόλου ἐνεργείας καὶ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ, δὲν προεβλέφθη ἢ κατὰ χρόνον τόσον ταχὴν ἐχθρική ἐνέργεια ἐναντίον τῆς Νήσου. (1) Καὶ τοῦτο διότι, μόλις εἰκοσαήμερον ἔμεσολάβησεν ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Πελοποννήσου, γνωστοῦ ὄντος ὅτι κατὰ τὴν 1ην Μαΐου εὗρισκαντο εἰσέτι συμμαχικαὶ δυνάμεις ἐν αὐτῇ, αἱ δὲ Νῆσοι πρὸ μικροῦ εἶχον καταληφθῆ. Εἰδικαὶ ἀκόμη συνθήκαι, ἤμισα εὐνοϊκαὶ διὰ τὸ ἐγγεῖρημα τοῦτο, ὡς ἡ θρυλουμένη ὀχύρωσις τῆς Κρήτης, ἢ ἀπὸ πολλοῦ παρουσία Συμμαχικῶν στρατευμάτων καὶ ἡ ἐπίσχυσις αὐτῶν διὰ τῶν ἐξ Ἑπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἐκκενωθέντων τοιούτων, ἢ ἐχθρότης ἐνὸς λαοῦ ἡρωικοῦ καὶ ὑπερηφάνου, δὲν παρεῖχον τὴν δυνατότητα καὶ πιθανότητα κἂν ἀπολείρας, κατὰ τὸ προηγοῦμενον τῆς βίβλου, εἰς τὴν Ἀγγλίαν ἐρ' ὅσον μάλιστα ἐτηροῦντο αἱ αὐταὶ περίπου ἀναλογίαι. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Στρατηγὸς Οὐέβελ, ἀπῆγγησε καταρατικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα, ἂν ἦτο δυνατόν νὰ κρατηθῆ ἡ Κρήτη.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΜΥΝΗΣ. Γενικὸν σχέδιον ἀμύνης τῆς Νήσου ὑπῆρχε, πλὴν οὐδέποτε εἶδε τὸ φῶς, τὸ ὁποῖον ἀφεώρεα τὴν γενικὴν ὀργάνωσιν καὶ ὀχύρωσιν τῆς Κρήτης, καθὼς καὶ τὴν κατανομήν τῶν ὑπαρχουσῶν δυνάμεων κατὰ τὰς τοεῖς Περιοχάς. Αἱ πρὸ τῶν ἐπιχειρήσεων διαταχθεῖσα μετακινήσει τῶν μονάδων ὑπὸ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγείου, ὑπῆρξαν συνέπεια τῆς τροποποιήσεως τοῦ ὀρχικοῦ σχεδίου ἀμύνης, βάσει τῶν πληροφοριῶν τοῦ Συμμαχικοῦ Στρατηγείου περὶ τῶν προθέσεων τοῦ ἐχθροῦ. Κατὰ τοῦτο, τὰ τμήματα ἔδει νὰ ἐνεργήσωσιν ὡς ἀκολούθως:

α) Ἐν περιπτώσει πτώσεως Ἀλεξιπρωτιστῶν: Τὰ τμήματα ὤφειλαν νὰ ἐνεργήσωσιν ἄμεσον ἐπίθεσιν καὶ ἐκκαθάρισιν αὐτῶν, τῇ συνεργασίᾳ τῶν παρ' ἐκάστη Ταξιαρχία διαθεσίμων ἀγμάτων μάχης. Πρὸς τοῦτους, αἱ ὁδοὶ ἔδει νὰ ὄσιν ἐντελῶς ἐλεύθεροι, ἀπαγορευομένης πάσης κινήσεως πολιτῶν καὶ στρατιωτῶν.

(1) Χαρακτηριστικὸν τυγχάνει τὸ γεγονός, ὅτι 4 ἡμέρας πρὸ τῆς ἐχθρικής ἐνεργείας διετάχθησαν ἀσκήσεις πρὸς παρέλασιν, προκειμένης τῆς παραδόσεως τῶν Πολεμικῶν Σημειῶν εἰς τὰ Σιν)ματα.

β) Ἐν περιπτώσει ἀποβάσεως ἀπὸ θαλάσσης: Τὰ τμήματα ἔδει νὰ ἐνεργήσωσιν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς πρώτης παραγράφου, ἀσκοῦντα τὴν μεγαλύτεραν δυνατὴν πίεσιν ἐπὶ τοῦ ἐχθροῦ πρὸς τὴν παραλιακὴν κατεύθυνσιν.

γ) Ἐν περιπτώσει συνδεδρασμένης ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ ἀέρος καὶ θαλάσσης: Τὰ τμήματα θὰ ἀντέτασσαν ἄμυναν καὶ εἶτα θὰ ἀνελάμβανον ἐπιθέσειν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς α' καὶ β' παραγράφου.

Ἀνεφοδιασμοὶ εἰς πυρομαχικά καὶ τροφίμα: Διὰ τοῦ Κ. Ἐπιμελητείας καὶ τῶν Σταθμῶν ἀνεφοδιασμοῦ.

Διακομιδαί: Εἰς σταθμοὺς ἐπιθέσεως καὶ ἐκεῖθεν εἰς νοσοκομεῖα. Αὐτὸ ὑπῆρξε τὸ σχέδιον ἀμύνης, τὸ ὁποῖον ἀνεκοινώθη προφορικῶς εἰς τοὺς διοικητὰς τῶν μονάδων, οἵτινες τὸ συνεπλήρωσαν, πάντοτε προφορικῶς, εἰς τὰς λεπτομερείας του. Ὁ καθορισμὸς γραμμῆς ἀμύνης, ἀφῆθη εἰς τὴν πρωτοβουλίαν καὶ τὴν τακτικὴν ἀντίληψιν τῶν διοικητῶν, ἀναλόγως τῆς τακτικῆς καταστάσεως, ὡς αὕτη θὰ διεμορφοῦτο, ἐπὶ τῶν μελλουσῶν ἐπιχειρήσεων.

Αἱ γινόμενα προπαρασκευαστικαὶ ὑποδειγματικαὶ ἀσκήσεις, μὲ θέματα «πτώσις Ἀλεξιπτοιστῶν» «ἐκκαθάρισις» «προσβολὴ ἐστιασίων ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ δι' ὄμιον πάσης κατηγορίας», περιέκλειον κατὰ τὸν ὑποδειγματικώτερον καὶ πρακτικώτερον τρόπον τὸ ὅλον σχέδιον ἀμύνης. Συνεπῶς, πᾶς πλατυσμιὸς τοῦ σχεδίου ἀμύνης διὰ κενῶν λέξεων, μόνον φιλολογικὸν χαρακτῆρα καὶ περιεχόμενον θὰ εἶχε, ἐν ᾧφει μάλιστα ἀγῶνος ἀγνώστου εἰς μορφὴν καὶ ἔκτασιν μέχρι σήμερον.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΕἰΣΒΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΧΘΡΟΥ. α') Ἄμεσοι καταλήψεις τῶν ἀεροδρομίων καὶ τῶν πόλεων διὰ κεραυνοβόλου δράσεως τῶν Ἀλεξιπτοιστικῶν τμημάτων. Πρὸς τοῦτοις ἔδει νὰ καταληφθῶσιν αἱ ἔξοδοι τῶν πόλεων, ἵνα δι' αὐτῶν εἰσβάλῃ ὁ κύριος ὄγκος τῶν δυνάμεών του.

β') Ἀποκοπὴ τηλικῶν συγκοινωνιῶν Χανίων, Ρεθύμνης, Ἡρακλείου.

Ἐφοδιασμὸς εἰς Πυρομαχικά: Ἀπὸ Ἀέρος, διὰ καταδείξεως τῶν θέσεων διὰ τῶν εἰδικῶν πανῶ.

Ἐφοδιασμὸς εἰς τροφίμα: Διὰ τῶν ἀποθηκῶν τοῦ Ἀγγλικοῦ

στρατοῦ, αἱ ὁποῖαι, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν Γερμανῶν, ἦσαν πλήρεις καὶ πλουσιώταται.

Διακομιδὴ τραυματιῶν : Εἰς σταθμοὺς ἐπιδέσεως καὶ τὰ ὀργανούμενα πρόχειρα χειρουργεῖα (1).

ΔΙΑΜΟΡΦΩΘΕΙΣΑ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 20ὴν ΜΑΪΟΥ

Κατὰ τὴν 20ὴν Μαΐου ἅπασαι αἱ δυνάμεις — Ἀγγλοελληνικαὶ — ἦσαν διατεθειμέναι ὡς ἀκολούθως:

α') Ἀγγλικαὶ δυνάμεις — Α' Περιοχὴ (Χανίων).

Στρατηγεῖον εἰς Ἅγ. Ματθαῖον, ἐγγὺς Προφήτου Ἡλία, (ἀρχὴ λαμοῦ Ἀκρωτηρίου).

Πόλις Χανίων : 1 Τάγμα περὶ Ἀνατολικά καὶ Νοτιοανατολικά ὑψώματα, με λόχον εἰς Ἀκρωτήρι.

Σούδαν : 1 Τάγμα συγκροτούμενον ἐκ πεζῶν, πεζοναυτῶν, ἑθγατῶν Παλαιστινίων — Κυπρίων.

Τομεὺς Γαλατᾶ : 1 Τάγμα ἐνισχυμένων Νεοζηλανδῶν Ταγματάρχου Σμίθ, εἰς Λαράσοφ, με ἐπαφὴν πρὸς βον Ἑλλ. Σύνταγμα Γαλατᾶ, μία πυροβολοχία καὶ τινὰ ἑλαφρὰ ἄρματα μάχης.

Τομεὺς Μάλεμε : 2 Τάγματα εἰς Ἅγ. Μαρίνα — Μονοκοῦμαρο, Ἀνατολ. Μάλεμε, (ΙΥ Ταξιορχία πεζικοῦ), λόχος εἰς Σταλό.

Τομεὺς Καστελίου — Κολυμπαρίου : Ἐπιτελεῖον ὑπὸ Ταγματάρχην Μπατίγγ.

Β' Περιοχὴ (Ρεθύμνης).

(Στρατηγεῖον εἰς Γεωργιούπολιν. 1 Τάγμα (ἢ ὑπόλοιπος δύναμις Ταξιορχίας πεζ. Βεῦζυ) Γεωργιούπολιν.

Τομεὺς Πηγῆς — Σταυρωμένος, ὅπου τὸ Ἀεροδρόμιον : 1 Τάγμα Αὐστραλῶν, ἐνισχυμένον, ταγματάρχου Φόρντ, μεθ' ἐνὸς πυροβόλου.

(1) Δὰ τῆς προσγειώσεως Ἀνεμοπτέρου τὴν πρώτην ἀμέσως ἡμέραν Ἀνατολικῶς τῶν Φυλακῶν Ἀγυῖας παρὰ τὴν λίμνην, ἐπέτυχεν ὁ ἄχθρὸς τὴν ὀργάνωσιν καὶ λειτουργίαν ἐν ταῖς Φυλακαῖς προτύπου καὶ ἰδεώδους Χειρουργεῖου, τὸ ὁποῖον — κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις τῶν ἐκεῖ κρατηθέντων αἰχμαλώτων Ἀξιωματικῶν μας — ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς προέβαινεν εἰς ἀκρωτηριασμοὺς καὶ χειρουργικὰς ἐπεμβάσεις Γερμανῶν Ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ Ἀεροπόρων.

Γ' Περιοχή (Ήρακλειον).

Στρατηγεῖον εἰς Χρυσοπηγὴν (Προάστειον Ήρακλείου), Διοικητὴς Ταξιαρχίας Κιάτελ.

Τομεῦς Ρουσῶν, ἔνθα τὸ Ἀεροδρόμιον : 1 Τάγμα ἐνισχυμένον διατεταγμένον ἀπὸ Καρτεροῦ μέχρι προαστείου Πόρου.

Εἰς χώρον Τυμπαζίου Μεσσαράς (40 χιλ. Ν. Δ. Ήρακλείου) : 1 Τάγμα ἠματωμένης δυνάμεως, με ἐνδιαμέσουσ σταθμοῦς ἑλέγχου — παρατηρήσεως, μέχρι Χρυσοπηγῆς. Ὑπηρεσία.

Ἑλληνικαὶ δυνάμεις. (1) Α' Περιοχή.

Πόλις Χανίων: Ἐμπεδον τάγμα, ἐντὸς καὶ περὶ τὴν πόλιν.

Τομεῦς Γαλατᾶ: 1 Σύν)μα (6ον) εἰς πρώτην γραμμὴν, ἀπὸ Γαλατᾶ διὰ δημ. ὁδοῦ μέχρι Πύργου.

Τομεῦς Καστελλίου — Κολυμπαρίου: 1 Σύν)μα (1ον) με τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων ἐπὶ τῆς στενωποῦ Κολυμπαρίου.

Τομεῦς Μουρνιῶν — Περιβόλια: 1 Σύν)μα (2ον).

Τομεῦς Ἀλικανοῦ: 1 Τάγμα διὰ τὴν φρούρησιν Στρατ. Αἰχμαλώτων Ἰταλῶν καὶ τὸν ἑλεγχον ἐπὶ ὁδῶν Ἀλικιανοῦ—Σκιπῆ.

Β'. Περιοχή.

Πόλις Ρεθύμνη: 1 Τάγμα χωροφυλακῆς μετὰ τοῦ λόχου προσκαλλήσεως, ἐντὸς καὶ περὶ τὴν πόλιν.

Χωρίον Πηγῆ — Ἐσταυρωμένος 1 τάγμα (4ον).

» Ἀδελε 1 τάγμα (5ον).

Εἰς χώρον Ἀλιμπάν Μετόχι, Ἀνατολικῶς πόλεως: Ἐμπεδον τάγμα ἐνισχυμένον μετὰ πολυβόλων.

Χωρίον Περιβόλια: Λόχος.

Πάνορμον: Λόχος χωροφυλακῆς.

Χωρίον Ἀτσιπόπουλον Ν. Δυτικῶς πόλεως 6 χιλ.: Διλοχία χωροφυλακῆς.

Γ'. Περιοχή:

Πόλις Ήρακλείου: 1 Τάγμα (ἔμπεδον) ἐπὶ τῶν Ἐνετιῶν

(1) Ὃπου ἀναφέρεται τάγμα (Ἑλληνικόν) ἐννοεῖται τάγμα Νεοσυλλέκτων. Τὰ καθ' ἕκαστα περὶ τῶν ταγμάτων τούτων ἀναφέρονται εἰς οἰκεία Κεφάλαια. Ἐπίσης ὅπου γίνεται λόγος περὶ Συναμματος (Ἑλληνικοῦ) ἐννοεῖται τάγμα Νεοσυλλέκτων ἐν ἀναπόδει.

Τειχῶν τῆς πόλεως με προεχωρημένα τμήματα Ἀνατολικῶς καὶ Νοτιοανατολικῶς τῆς πόλεως.

Τοξοειδὲς σύμπλεγμα Προαστείων, Χρυσοληγῆς, Πατέλλες, Νεκροταφείον (Ν. Ἀνατολικῶς τῆς πόλεως): 1 τάγμα.

Ἐπικαιπὴ ἀπὸ Νεκροταφείου, Μασταμπᾶ, Κορώνη (Ν. Δυτικῶς τῆς πόλεως): 1 τάγμα.

Εἰς θέσιν Καρτερός (4 χιλ. Ἀνατολ. Ἡρακλείου) καὶ εἰς ὀρεινὴν τοποθεσίαν Κακὸν Ὄρος: Τμήματα πῆκτου ὡς στήριγμα καὶ ἐφεδρεία Ἀεροδρομίου.

ΜΑΧΗ ΚΡΗΤΗΣ (Παροραματικός).
Κλίμαξ 1: 100000

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ
- Δ Στρατιώτες
 - Σύνταγμα Ταγμα Αγγλικών
 - Λόγος Αγγλικών
 - Σύνταγμα Ταγμα Ελληνικών
 - Λόγος Ελλήνων
 - Όρμη Ηρακλειού
 - ~ Αξιοσημειώται από 1000
 - ← Αξιοσημειώται από 50000 απόδ.
 - ↓ Φυλακία
 - 3 Στρατός
 - Στρατός Πρωτών Αξιωματικών
 - Λόγος Στρατιωτών Συμμετοχών
 - 8000 Πρωτοστράτες

Γενική διάταξις Ἑλληνοβρετανικῶν δυνάμεων κατὰ τὴν μάχην

Τ Μ Η Μ Α Ι Ι

Δ' ΠΕΡΙΟΧΗ (Χανίων)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΠΤΩΣΙΣ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΙΣΤΩΝ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

20 Μαΐου ὥρα 5η πρωΐνῃ (1) «Ὑστερα ἀπὸ τὴν σιγὴν καὶ τὴν ἡρεμίαν τῆς νυκτός, καθ' ἣν ἡ ἐπαγρύπνησις οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἐχαλάρωσε τὴν προσοχὴν τῆς, δὲν ἔβλεπέ τις κατὰ τὸ λυκόφως εἰ μὴ τὴν κόπωσην ἐξωγραφισμένην εἰς τὰ πρόσωπα τῶν στρατιωτῶν μας ἐκ τῆς ἀγρυπνίας. Ἡ πρωΐνῃ ἄροσιὰ, μαζί με τὰς πρώτας ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλίου, ἤρχετο ὡς ἄρωμα καὶ λουτρόν εἰς τὰ κουρασμένα πρόσωπά μας. Ἡ «τουαλέττα» ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὀπωσθήτετε καὶ νὰ συμπληρωθῇ με λίγο νερό, ὅσον πολῦτιμο καὶ ἄν ἦτο. Τὰ πηγάδια καὶ ἔξυπνα χιούμορ δὲν ἔλειψαν, με πρωτότυπα νεογλωσσικά ὑποκοριστικά. Πολλοί, παρὰ τὸ σύνηδες, ἐπροτίμησαν νὰ μὴ ξηροισθοῦν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα καὶ ἄλλοι ἀντιθέτως, ἵνα δώσουν ἀνάλογον εἰκόνα τῆς προσωπικότητός των εἰς τοὺς ἀναμινομένους ἐξ οὐρανοῦ ἐπισκέπτας! Οἱ πρώτοι ἴσως ἐφάνηκαν τυχερότεροι, διότι οἱ δεύτεροι δὲν ἐπόλεβαν νὰ ολοκληρώσουν τὸ ξύριμά των καὶ ἡ γνωριμία των προσέλαβε κατὰ τὸ πολὺ κομικόν.

»Ἡ ἀνάγκη τοῦ πρωΐνου ροφήματος, διὰ τοὺς πλείστους μας, ἔμεινεν ὡς ἐπιθυμία καὶ ἰδέα, διότι οἱ ἐπισκέπται πεινασμένοι φαίνεται ἀπὸ τὸ ταξεῖδι των, ἔλεσαν «με τὰ μούτρα εἰς τὰ καζάνια». Μερικοὶ τοῦτων, οἱ τυχερότεροι, παρὰ τὴν θεομὴν ὑποδοχὴν...

(1) Ἡ ἐντὸς παρενθέσεων περιγραφὴ, τυγχάνει πιστῆ ἀντιγραφὴ ἐκ τοῦ Πολεμικοῦ Ἡμερολογίου τοῦ γράφοντος, κατὰ λεκτικόν καὶ περιεχόμενον, ἀναφερομένη εἰς τὸν τομέα Γαλατᾶ.

τὴν ὁποῖαν τοὺς ἐπεφύλαξεν ἡ ὑπηρεσία τῶν μαγεύρων, κατώρθωσαν νὰ κορέσουν τὴν πείναν των, ἐνῶ ἄλλοι «μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα» θὰ συνεχίζουσαν αἰωνίως τὸ ρόφημά των εἰς τοὺς κήτους καὶ Παραδείσους τοῦ Μωάμεθ ! Τὰ πολυβόλα μας τοὺς εἶχαν δεῖξει τὸν δρόμον...

«Ὡρα βῆ πρωΐνῃ. » Ἡ εἰδικὴ ὑπηρεσία ἐρεύνης καὶ παρακολούθησεως μᾶς μεταδίδει ὅτι, «βόμβος μακρόθεν ὄλονεν πυκνούμενος χαρακτηρίζει βεβαίαν τὴν προσέγγισιν ἀεροπλάνων». Μηχανικῶς, ὅλοι οἱ ἄνδρες εὐρίσκονται πάλιν εἰς τὰς θέσεις των ἔτοιμοι πρὸς μάχην. Αἱ ἀμφιβολίαι καὶ ἡ ἀβεβαιότης ἔχουν διαλυθῆι. Τὰ πρῶτα κίματα τῶν βομβαρδιστικῶν ἀεροπλάνων σκορπίζουσαν ἤδη ἀφθόνως τὰ κομφετί των... πού συνενοῦνται εἰς τὸ κενὸν μὲ τὰ δικὰ μας. Εἶχεν ἀλλάξει ἡ σκηνή.

«Τὴν ἡρεμία καὶ γαλήνη εἶχε διαδεχθεῖ ὄχι ἡ τριζυμία, ἀλλὰ ἡ ἀληθινὴ κόλασις. Ὁ ἐκνευριστικὸς συριγμὸς, ὁ πολυβολισμὸς καὶ ὁ βομβαρδισμὸς ἐνούμενοι εἰς ἓνα σύνολον πανδαιμονίου χοροῦ, εἰς τὸν ὅποιον ὑποχρεωτικῶς συμμετέχομεν, ἀποτελεῖ τὸ κορύφωμα τῆς πρώτης ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ, πού ὡς ἀρχὴν ἔθεσε παντοῦ, τὸν ἠθικὸν κλονισμὸν τοῦ προσβληθησομένου διὰ τῆς δράσεως τῆς ἀεροπορίας.

«Ὁλος ὁ πεδινὸς χώρος, ἀπὸ κοιλάδος Ἀλικιανοῦ - Ἀγυιάς - Γαλατᾶ, μέχρι Χανίων - Σούδας, βομβαρδίζεται, πολυβολεῖται, ἀναφλέγεται, χωρὶς διακοπὴν. Τὸ ἕψος τῶν ἀεροπλάνων πολλὰς φορές δὲν ὑπερβαίνει τὰ ἐλάχιστα μέτρα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔχει ἐπιτύχει τοῦ σκοποῦ του ὡς πρὸς τὸν ἠθικὸν κλονισμὸν μας. Ἀντιθέτως μάλιστα.

«Οἱ ἀγύμναστοι στρατιῶται μας, πού θ' ἀναδειχθοῦν κατὰ τὴν μάχην οἱ ἀντιπροσωπευτικώτεροι τύποι τοῦ πολεμιστοῦ, κάνουν ἔναρξιν τοῦ πυρὸς ἐναντίον τῶν ἀεροπλάνων, πρᾶγμα πού γενικεύεται ἐξ ἐνστάτου καθ' ὅλην τὴν γραμμὴν. Φαίνεται νὰ θίγεται ἡ φιλοτιμία... τοῦ πολυβόλου, κι' ἀρχίζει μὲ τὴν σειρά του τὰς πρώτας ριπὰς. Ματαίως ὁ μοναδικὸς σαλπικτῆς μας σαλπίζει «παύσατε πῦρ», ματαίως ἐλεμβαίνουν οἱ ἀξιωματικοὶ μας μὲ προφανῆ κίνδυνον τῆς ζωῆς των, ὄχι διότι δὲν συγκινοῦνται ἀπὸ τὴν πη-

γαία καὶ αἰθόρομη αὐτὴ πολεμικὴ ἐνέργεια, ἀλλὰ διότι τὰ φη-
σίγγιά μας, εἶναι μετρημένα χωρὶς ἐλπίδα ἀνεφοδιασμοῦ

»Τὸ ἀεροδρόμιον Μάλεμε - Γαλατᾶ, δέχονται τὰ βαρύτερα
πλήγματα τοῦ ἐχθροῦ καὶ μόλις διακρίνονται ἀπὸ τὰ τεράστια
σύννεφα καπνοῦ καὶ σκόνης. Ἡ ἐπίθεσις βεβαίως αὐτῇ, δὲν ἦτο
δυνατὸν νὰ εἶνε ἀπλῶς «παρενοχλητικὴ ἐπιδρομὴ», ἀλλὰ τὸ προ-
οίμιον σοβαρωτέρας ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ πεδινὴ περιοχὴ
Σούδας - Χανίων, δὲν παραμένει ἔξω τῆς σφαίρας τῆς ἐχθρικῆς
ἐνεργείας, οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ πόλις τῶν Χανίων. Ἡ περιοχὴ Κα-
στελλίου μέχρι Κολιμπαρίου δέχεται ὀλιγότερον τὸ βάρος τῆς
ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς, ἐνῶ ἡ περιοχὴ Μουρνιῶν σχεδὸν οὐδόπως.

«Ὡρα 8η πρωϊνὴ. »Νέοι ἄγνωστοι μέχρι τῆς στιγμῆς ἀστέ-
ρες ἢ μᾶλλον, κομήται... ἤρχισαν νὰ παρουσιάζωνται ἐπὶ σπογγῆς
τοῦ στερεώματος, με ἀργυρόεσσαν στολὴν, ὑπερήφανοι, ἐπιβλητι-
κοί, βραδυνήντηοι, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν ἐὰν ἡ οὐρὰ των ἀκινδύ-
νως πρόκειται νὰ ἐγγίση τὸν πλανήτην...μας. Εἶνε τὰ ἐλικόπτερα,
ἀνευώτερα ἢ ἄλλως πως ἀνεμοπλάνα».

«Ὡρα 8 καὶ 15' πρωϊνὴ. Τεράστια τρικινητήρια ὀπλιταγωγὰ
ἀποτελοῦντα μίαν καταφανῆ παραφωνίαν εἰς ἐμφάνισιν καὶ κίνη-
σιν, πρὸς τὰ βομβαρδιστικά, κατὰ κύματα ἐρχόμενα με μεγάλας
ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσεις, ἔρριπτον τὰ πρῶτα τμήματα τῶν ἐλεξι-
πτωιστῶν. Ὁ ἀριθμὸς ἐκάστου κύματος τῶν ὀπλιταγωγῶν ἦτο
διάφορος. Ἄμα τῇ προσεγγίσει των εἰς Κρήτην, διεσπῶντο, ἀκο-
λουθοῦντα ἴδιαν κατεύθυνσιν ἕκαστον τούτων. Πικροχόχρωμα ἀλε-
ξιπτώτα, λευκά, φαιά, φαιοπράσινα, κόκκινα, καφέ — ἀναλόγως
τοῦ προσρισμοῦ των — αἰωροῦντο ἤδη εἰς τὸ κενόν, κατερχόμενα
ἠρέμα. Πολλὰ τούτων, δὲν ἠκολούθουν κάθετον πῶσιν οὔτε ἐτή-
ρουν ἀποστάσεις κανονικὰς ἀπ' ἀλλήλων, προσεγγίζοντα ἐνίοτε με-
ταξὺ των, ἐνῶ ἕτερα ἀπεμακρύνοντο τοῦ πεδίου προσεδαφίσεώς
των. Συνεπεία τῆς ἐκτροπῆς ταύτης, τινὲς τῶν ἀλεξιπτωιστῶν, εὐ-
ρέθησαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἐνῶ ἕτεροι, περιπλανηθέντες εἰς ὄρει-
νοὺς ὄγκους, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι ὑπὸ τῶν χωρικῶν μας. Ἐ-
ναίρια δυστυχήματα ἀπὸ τὰ πλέον φορικτὰ πού εἶνε δυνατὸν νὰ
σιλλάξῃ ἢ φαντασία τοῦ ἀνθρώπου ἐπιηκολούθησαν, ὀφειλόμενα
εἰς μοιραῖα περιστατικά. Ὡς βολίδες ἐφέροντο οἱ ἀτυχεῖς οὔτοι

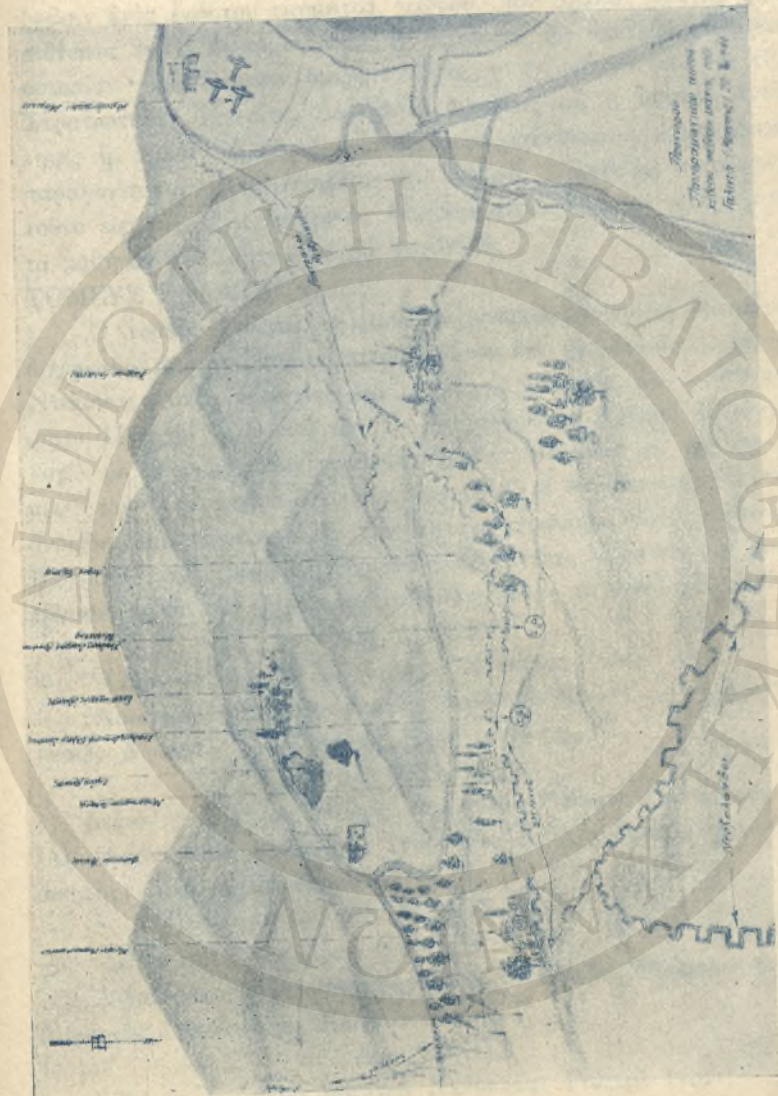
ἀλεξιπτωτιστῶν πρὸς τὴν γῆν, μεταποιοῦμενοι εἰς ἄμορφον μᾶζαν.

Κύριοι, ὡς γνωστὸν, τοῦ ἀέρος οἱ Γερμανοὶ, δὲν ἐδίωξαν νὰ κατέλθουν μέχρῃ τοῦ ἐδάφους — ἐκμεταλλεῦόμενοι φυσικὰ τινὰ πεδία προσγειώσεως — πρὸς ταχύτεραν ἀποβίβασιν ἰλικου καὶ ἀνδρῶν ἐκ τῶν ἀεροπλοίων. Ρυμουλκοῦντά — τὰ πρῶτα ἰδίως κίματα τῶν ὀπλαταγωγῶν — ἀριθμὸν τινὰ ἀνεμοπλάνων — δίκην μεταγωγικῶν — ἐξησφάλιζον κατὰ τὸ μᾶλλον τὸν ἀνεροδιασμόν τῶν μαχομένων ἀλεξιπτωτιστῶν, δεδομένου ὅτι ταῦτα, προσγειούμενα ὁμαλῶς ἢ ἀνωμάλως, παρεῖχον τὴν πιθανότητα νὰ εὐρεθῶσιν ἔστω τινὰ ἐξ αὐτῶν, ἐντὸς τοῦ πεδίου δράσεώς των. Ἄς σημειωθῇ, ὅτι τὰ ἀνεμοπλάνα ταῦτα, διεδραμάτισαν σπουδαῖον ρόλον διὰ τοὺς μαχομένους ἀλεξιπτωτιστὰς, ἀν καὶ πολλὰ τούτων καταστράφησαν ἢ ἔπεσαν εἰς τὰς γραμμὰς μας. Ἰδιαιτέρως ἡ περιοχή Μάλμε, ἥπου τὸ ἀεροδρόμιον, ἐγνώρισε τὰ περισσότερα, ὀλιγότερα δὲ ἡ περιοχή Ἀλικιανοῦ-Ἀγριᾶς-Γαλατᾶ.

Ὁ ἀγὼν, ἡ μάχη, ἔχει ἀρχίσει ἀπὸ τῆς 8 καὶ 30' καθ' ὄλιγν τὴν ἑκτασιν τῆς περιοχῆς Χανίων. Ὅσοι τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν διέφυγον τῶν πυρῶν μας κατὰ τὸ στάδιον τῆς προσγειώσεώς των, μάχονται ἤδη κεκαλυμμένοι ἀπὸ τοὺς στάχυάς, τὰς πτυχώσεις τοῦ ἐδάφους, τοὺς κρατῆρας — λάκκους, χάσματα — τοὺς ὁποίους ἀβόμβαι εἶχον διανοίξει. Τὰς χειροβομβίδας τὰς ὁποίας ἐξεσφενδύνουν ἐναντίον μας κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσεδαρσίσεώς των, ἀναπληροῦν τώρα τὰ αὐτόματα, τὸ πολυβόλον, οἱ ὄλμοι. Καταφανῆς ἡ ὑπεροχὴ τῶν ὄπλων των καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν πυρῶν των. Παρὰ ταῦτα ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ τῶν δυνάμεών μας, ἰσορροπεῖ τὴν κατάστασιν καὶ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μετατρέψωμεν τὴν ἄμυναν εἰς ἐπίθεσιν.

Εἰς τὸν τομέα Γαλατᾶ, διεξάγεται εἰς ἀγὼν οὐχὶ ὡς ὁ παραδοξότερος τῶν αἰώνων, ἀλλὰ αὐτόχρονη ἐπαναστατικὸς εἰς τὴν ἐπιθετικὴν τακτικὴν ἀγὼν, ἐν τῇ μορφῇ του, μεταξὺ τοῦ πλανήτου μας καὶ τοῦ Ἄρεως, πὺν ἀδιαλείπτως κεραυνοβολεῖ τὰς γραμμὰς μας ἀπὸ τοῦ αἰθέρος, ἵνα συνεχίσῃ τοὺς μύδρους του ἀπὸ τοῦ ἐδάφους.

Μόλις ὡς τὰ τμήματά μας ἐμπλέκονται εἰς ἓνα κατὰ μέτωπον ἀγῶνα ἵνα ἔλθουν τελικῶς εἰς τὴν σῶμα πρὸς σῶμα πάλην, δέχονται προσβολὴν ἐκ τῶν νότων καὶ τοῦ πλευροῦ των. Μόνον μη-

Διάταξις Ἑλληνοβρετανικῶν δυνάμεων τομέως Γαλατᾶ

χανισμός μαθηματικῆς ἀκριθείας θὰ ἠδύνατο νὰ καθορίσῃ τὴν δρασὶν ἐνὸς ἐκάστου τμήματος, καθόσον πᾶν σχέδιον ἀμύνης ἢ ἐπιθέσεως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ καὶ τῇ ἐκτελέσει, θὰ ἀπετέλει καθαρὴν οὐτοπίαν καὶ ἔλλειψιν διορθωτικότητος — ἢ σοβαρότητος — τῆς Στρατιωτικῆς Ἠγεσίας. Αἱ ἠθικαὶ δυνάμεις καὶ ἡ τακτικὴ ἀντίληψις ἢ μᾶλλον, ἡ εὐφροσύνη τοῦ ἡγήτορος, ἀπέβαινον οἱ μοναδικοὶ παράγοντες τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ ἀγῶνος, ὥστε νὰ συνοψισθῇ τοῦτο εἰς τὰς ἐξῆς ἱστορικὰς ἐπιγραμματικὰς λέξεις: «Πράξατε τὸ καθήκον σας, ἄμυνα μέχρις ἐσχάτων».

ΤΟΜΕΥΣ ΓΑΛΑΤΑ

Ὁ τομεὺς Γαλατᾶ, σχηματίζων ἐλαφρὴν τοξοειδῆ διάταξιν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ, στηριζομένου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρυφῆς Ντάμπιας (ναί), ἐξικνεῖτο διὰ μεγάλης ἐπικαμπῆς τοῦ ἀριστεροῦ μέχρι Πύργου (ναί) καὶ τῶν ΒΔ χαραδρώσεων χωρίου Μουρνῶν (ὄχι) με γενικὸν τόξον — ἀνάπτυγμα — δυσανάλογον τῆς δυνάμεώς του. Ὀλόκληρος ὁ τομεὺς ἐξησφαλίζετο διὰ δυνάμεως 2.000 ἀνδρῶν διατεταγμένων εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, ἄνευ τακτικῆς ἢ στρατηγικῆς ἐφεδρείας, εὐρισκόμενος πάντοτε ἐν ἐπαφῇ καὶ συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Νεοζηλανδικῶν δυνάμεων ταγματάρχου Σιῦθ.

4ος ΛΟΧΟΣ

Ἄκρον δεξιόν: Δεξιὰ παρυφὴ Ντάμπιας (ναί).

Ἄριστερόν: Σημεῖον ἐπαφῆς δημοσίας ὁδοῦ Γαλατᾶ-Ἀγνιάς (ναί). Διοικητῆς Ὑπολοχαγὸς Ξηρογιαννάκης Κ.

2ος ΛΟΧΟΣ

Δεξιόν: Σημεῖον ἐπαφῆς δημ. ὁδοῦ Γαλατᾶ-Ἀγνιάς (ὄχι).

Ἄριστερόν. Τέρμα ἐλαιῶνος (ναί) ἕως Κ. Χαράδρας (ὄχι). Διοικητῆς: Λοχαγὸς Γιαννοιλάκης Κ.

5ος ΛΟΧΟΣ

Δεξιόν: Κ. Χαράδρας (ναί).

Ἄριστερόν: Δεξιὰ παρυφὴ λόφου Νεκροταφ. Γαλατᾶ (ναί). Διοικητῆς Ὑπολοχαγὸς Κωνσταντίνιδης Γ.

6ος ΛΟΧΟΣ

Δεξιόν: Ἄριστερὰ παρυφὴ Νεκροταφ. Γαλατᾶ (ναί).

Ἄριστερόν: Ἄριστερὰ παρυφὴ λόφου Ἀγροζιτῆμ. Μαροκαντενάκι (ναί). Διοικητῆς: Ὑπολοχαγὸς Εὐμορφόπουλος Ἀνέστης.

ΝΕΚΡΑ ΖΩΝΗ

Ἐκεῖθεν τοῦ ἀριστεροῦ (γραμμῆ σωματοπλεγμάτων) μέχρι σημείου ἐπαφῆς δημ. ὁδοῦ Ἀγιάς-Χανίων (ναί).

1ος ΛΟΧΟΣ

Δεξιόν: Σημεῖον ἐπαφῆς δημ. ὁδοῦ Χανίων-Ἀγιάς (ναί).

Ἀριστερόν: Δεξιόν Τριγωνομετρικοῦ (ὄχι). Διοικητῆς Ὑπολοχαγός: Σταυρουλάκης Γ.

3ος ΛΟΧΟΣ (Ὑποτομεύς)

Δεξιόν: Δεξιόν Τριγωνομετρικοῦ (ναί) ἕως Χαράδρας Βαρουπέτρου (ὄχι) ἕως Ποτιστήρια (ναί). (Πρώτη γραμμὴ ἀντιστάσεως).

Ἀριστερόν: Ἀντέρειαμα δεξιόν Πύργου (ναί) ἕως ΒΔ Χαράδρῶσεων Μουρνιῶν (ὄχι). (Κυρία γραμμὴ ἀντιστάσεως).

Διοικητῆς Λοχαγός Συλαμιανάκης Γεώργιος.

Σταθμὸς Διοικήσεως Τομέως Σύνματο: (βου) Ἀνατολ. παρῆρη χωρίου Γαλατᾶ παρὰ τοὺς εἰλαιῶνας. Διοικητῆς Γρηγορίου Μιχ. ἀντ)ρχης.

Ὑποδιοικητῆς Ψιμούλης Ι. λοχαγός.

Ὑπασπιστῆς Ἀθηνέλλης Ἀθαν. λοχαγός.

Οἴκ. Ὑπηρεσιῶν Διαλλινᾶς Μενέλ. λοχαγός.

Χρηματικοῦ Ἀνυφαντάκης Κ. ὑπολοχαγός.

Ὑλικοῦ Δήμου Γ. ἀν)γός.

Ἐκροδιασμοῦ Βαμβακᾶς Γ. ἀνθ)γός.

Σταθμὸς Ἐπιδέσεως Μακροῖδης Γ. ἀνθ)πίατρος.

Μικρόν πρὸ τῆς ἐκκενώσεως τῶν πρώτων ἀλεξιπτωτιστῶν, οἱ διοικητὰί λόγων καὶ τμημάτων, με ἐπισφαλῆς τὸν διοικητὴν τοῦ Σύνματο: εὐρίσκοντο εἰς τὰς θέσεις των, ἔτοιμοι νὰ ἐκτελέσουν τὴν διαταγὴν «πράξατε τὸ καθήκον σας», δίδοντες αὐτοὶ οὗτοι πρῶτοι τὸ παράδειγμα τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν πατρίδα.

Πρῶτος: κατὰ βαθμὸν, πρῶτος εἰς τὸ καθήκον, πρῶτος εἰς τὴν νίκην, πρῶτος εἰς τὸν θάνατον, πρῶτος ἐν πρώτοις, πῖπτει ἠρωτικῶς μαχόμενος, σχεδὸν ἀκάλυπτος, ὁ ἡμῖθεος διοικητῆς τοῦ

Συν)ματος; Μιχ. Γρηγορίου, αντισυνταγματάρχης. Τραυματισμέ-
νες σοβαρῶς ὡς ἦτο, δὲν ἀπεσύρθη τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἐσυνέχισε
τοῦτον, μὲ τὸ ὄπλον ἀνά χειρας, παρορμῶν καὶ ἐνθουσιάζων τοὺς
στρατιῶτας μὲ τὴν Ἑλληνικὴν πολεμικὴν ἰαχήν: «'Αέρα! 'Αέρα»,
«Τοὺς φάγαμε», μὲ ἐπιστέγασμα τοῦ πατριωτισμοῦ του κατὰ τὴν
τελευταίαν ἐκπνοὴν του «Ζήτω ἡ Ἑλλάς». Εὐθὺς ἀμέσως μετ' αὐ-
τὸν, πύπτει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ὁ ἥρωϊκὸς καὶ ἐνθουσιώδης
ὑποδιοικητὴς τοῦ Συν)ματος I. Ψιμούλης, λοχαγός, ἀκάλυπτος
καὶ αὐτὸς, μὲ τὸ ὄπλον ἀνά χειρας.

Τὸ δεξιὸν τοῦ τομέως Γαλατᾶ, ὑπὸ τὸν διοικητὴν τοῦ 4ου λό-
χου ὑπολοχαγὸν Ξηρογιαννάκι Κ. διεξάγει ἤδη μετ' ἀποφασιστι-
κότητος διμέτωπον ἀγῶνα, ἀποκορῶν ἀποτελεσματικῶς τὰς κατὰ
μέτωπον καὶ πλευρικῶς ἐπιθέσεις τοῦ ἐχθροῦ. Ἄγῶν πείσμων, συ-
νεχῆς, ἀγριοῦ, συνεχίζεται ἐπὶ ὥρας, χωρὶς ν' ἀνατραπῆ ἑκατέρω-
θεν ἢ ἰσορροπία καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀγῶνος. Τὸ ἀκατάβλητον
θάρρος τοῦ Ξηρογιαννάκι, μὲ τὸν κατ' ἔξοχὴν ἰδιάζοντα Κρητι-
κὸν χαρακτῆρά του, συμπαρασύρουν τὸν λόχον εἰς μίαν ὀρηκτικὴν
ἀντεπίθεσιν, ὥστε νὰ ὑποχρεωθῆ ὁ ἐχθρὸς νὰ ὑποχωρήσῃ ἀποδε-
κατιζόμενος ὑπὸ τῶν πυρῶν τῶν πολυβόλων του, δεδομένου, ὅτι ὁ
εἰρημένος 4ος λόχος ἦτο κυρίως λόχος πολυβόλων. Τρίτον, εὐγε-
νὲς καὶ ἥρωϊκὸν θῦμα τοῦ καθήκοντος ὁ Ξηρογιαννάκις, πύπτει
νεκρὸς, βληθεὶς θανασίμως εἰς τε τὴν κεφαλικὴν καὶ κοιλιακὴν
χώραν ὑπὸ ριπῆς ἐχθρικοῦ πολυβόλου. Ὁ θάνατός του δὲν ἀπο-
θαρρύνει τοὺς στρατιῶτας, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐμφυχώνει αὐτοὺς, ὥστε
τὸ ἀντίτιμον νὰ τὸ ἐπιτύχουν διὰ πλήρους ἐκμηδενίσεως καὶ ἐξευ-
τελισμοῦ τοῦ ἐχθροῦ, ζητοῦντος προστασίαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους.

Ὁ 2ος λόχος, ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Γιαννουλάκι Κ., προσβλη-
θεὶς ἐξ ἀρχῆς κατὰ μέτωπον καὶ ἐκ νότων, διεξήγαγεν ἀγῶνα συ-
νεχῆ καὶ ἐξ ἴσου σκληρὸν δεδομένου ὅτι ὁ συνεχόμενος αὐτῷ 5ος
λόχος Ὑπολ. Κωνσταντινίδη, ἀπεκάλυψε τὸ πλευρόν του, πράγμα
ὅπερ γενικώτερον ἔθεσεν ὑπὸ ἄμεσον κίνδυνον ὀλόκληρον τὸν το-
μέα. Διὰ ταχείας προεκτάσεώς του κατώρθωσε μὲν νὰ ἀποφράξῃ
τὸ κενόν, πλὴν ἐξησθένησε τὸ κέντρον τοῦ λόχου του ἐπὶ τοῦ ὁποίου
ἔδεδεχτο τὴν μεγαλυτέραν ἤδη ἐχθρικὴν πίεσιν. Ἡ αὐτοθυσία καὶ
ἐμμονὴ εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐπέτρεψαν κοινὴν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν

μετά τοῦ βου λόχου, ἥτις ἔσχεν ὡς ἀποτελέσμα τὴν ἐξόντωσιν πλέον τῶν 300 Ἀλεξιπποτιστῶν. Ὁ ἀκατάβλητος ἦρως Ἀνθ)γὸς Καλογριδῆς πίπτει νεκρὸς ἐκ τῶν πρώτων.

Ὁ βος λόχος, ὑπὸ τὸν ὑπολοχαγὸν τοῦ πυροβολικοῦ Εὐμορφοποιὸν Ἀνέστη, μὲ ἀποκεκαλιμμένον τὸ δεξιόν του εἶχε διττὴν ἀποστολήν: τὴν προστασίαν τῆς νεκρᾶς ζώνης μέχρι καὶ τῆς δημόσου Ἀγυῖας — Χανίων διὰ πρῶν φραγμοῦ καὶ τὴν κάλυψιν τοῦ Νεκροταφείου Γαλατᾶ ὡς θέσει· στρατηγικῆς σημασίας. Τὰ ἐπιτιχόντα τὸ ρῆγμα ἐπὶ τοῦ βου λόχου Ἀλεξιπποτιστικὰ τμήματα προσέβαλλον ἀλληλοδιαδόχως τὸ πλευρόν του, ἵνα διὰ τῆς εὐρύσεως τοῦ ρήγματος ἀπειλήσουν τὴν ἐκ τῶν γῶτων προσβολὴν τῶν τμημάτων μας, ἐνῶ ἕτερα τμήματα ἐχθρικά προωθοῦντο πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Νεκροταφείου, ὑπερβάντα πρὸς στιγμήν τὸ ὕψος τῆς γραμμῆς μας. Οὕτω, διετάχθη ἐλαφρὰ σύμπυξις τοῦ λόχου πρὸς τὸ νεκροταφεῖον διὰ τὴν κάλυψιν αὐτοῦ. Ἡ σοβαρότης τῆς καταστάσεως ἦτις δυνατόν νὰ ἀπέληγεν εἰς βάρος ὀλοκλήρου τοῦ τομέως, δὲν ἐπέτρεπε τὴν παραχώρησιν οὐδὲ σπιδαμῆς γῆς. Τεταγμένοι ὡς ἄλλοι 300 τοῦ Λεωνίδα, ἔδει νὰ πέσουν ἐν ἀνάγκῃ μέχρις ἐνός, ὥστε νὰ δοθῇ καιρὸς ἐπεμβάσεως εἰς τὸν ἀγῶνα νέων δυνάμεων. Ὁ ἀγὼν καὶ ἐνταῦθα σκληρὸς καὶ ἀνισος, ἐκρύβθη τελικῶς διὰ τῆς Ἑλληνικῆς λόγχης, ἥτις οὐ μόνον ἀπέτρεψε τὴν διεύρυσιν τοῦ ρήγματος, ἀλλ' ὑπεχρέωσε τὸν ἀντίπαλον ἀποδεκατιζόμενον νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ του καὶ νὰ υποχωρήσῃ πρὸς τὴν κοιλάδα Ἀγυῖας. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πίπτουν νεκροί, ἥρωϊκῶς μαχόμενοι ὁ γνήσιος Σπαρτιάτης ἀνθ)γὸς πυροβολικοῦ Κοιλιᾶκος Παναγ, καὶ ὁ ἐνδοσιώδης δόκιμος ἀξιωματικὸς Πιπέρης, ἐν ᾧ συνεχρόνως τραυματίζεται σοβαρῶς ὁ διοικητὴς τοῦ λόχου.

Ἄς σημειωθῇ ἰδιαιτέρως πρὸς λύσιν τυχόν ἀποριῶν, ὅτι τοιαύτη ἔπληρξεν ἡ μορφή καὶ ὁ χαρακτὴρ τοῦ ἀγῶνος κατὰ τὸν χρόνον μιᾶς περιμέτρου 2 112 χιλιομέτρων, ὥστε ἀνεξαρτήτως τῶν φάσεων καὶ τῶν διακυμάνσεων τοῦ ἀγῶνος, τὰ τμήματα ἀμφοτέρωθεν νὰ ἔρχονται ἐπὶ τῷ τέλει εἰς τὴν σῶμα πρὸς σῶμα πάλην. Τοιοῦτοτρόπως τὸ Ἀγγλικὸν πυροβολικὸν πρὸ ὡς ἀποφασιστικῶς παράγων κατὰ τὴν μάχην θὰ ἠδύνατο νὰ δράσῃ καὶ ν' ἀνακουφίσῃ τὰ μαχόμενα τμήματά μας ἢ καὶ νὰ μεταβάλλῃ ἐπὶ τὸ εὐνοϊκώτερον

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

τὴν πορείαν τοῦ ἀγῶνος, ἠδράνησεν ἐντελῶς, διότι ἢ καθ' οἰομένη-
ποτε τρόπον συμμετοχὴ του θὰ ἔθετε ἐν κινδύνῳ τὰ ἡμέτερα τμή-
ματα. Οὔτε ἐπὶ ἐλευθέρου πεδίου βολῆς, οὔτε ἐπὶ ἀποστάσεων ἡ-
δύνατο νὰ ὑπολογίσῃ, καθόσον ἀνά πάσαν στιγμὴν τὰ πάντα ὑφί-
σταντο τὰς μεταλλάξας τοῦ πρωτοτύπου αὐτοῦ ἀγῶνος. Σημειω-
θεῖσα πρὸς στιγμὴν δράσις Νεοζηλανδικοῦ πυροβολικοῦ ἐκ Δαρά-
τοφ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν γραμμῶν μας, ἐστοίχισε τὴν ζωὴν πλ.
λῶν ἡμετέρων στρατιωτῶν, ὥστε νὰ ζητηθῇ ἡ ἄμεσος παῦσις τοῦ
πυρός.

Τὸ ἀριστερόν τοῦ τομέως — 3ος λόχος ἐνισχυμένος — ὑπὸ δι-
οικητὴν τὸν λοχαγὸν Συλαμανάκη Γ. παρὰ τὴν πλευρικὴν καὶ
κατὰ μέτωπον ἐπίθεσιν ἢν ἀπὸ προῖτας ὑφίσταται, διατηρεῖ σταθε-
ρῶς τὰς θέσεις του παρὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ δεξιοῦ του, συνε-
τεία τοῦ οἴηματος καὶ τῆς ἀποδιοργανώσεως, τὰ ὁποῖα ἐπέτυχεν
ὁ ἐχθρὸς ἐπὶ τοῦ 1ου λόχου ὑπολοχαγοῦ Σταυρούλακη Γ. Ἡ τα-
χεῖα σήμερις μίᾳς διμοιρίας τοῦ 1ου λόχου ὑπὸ τὸν ἀνθ' ἄνδρον Πα-
λκόπουλον, ταχθεῖσης πλαγιοφυλακῆς τῆς γραμμῆς ἀμύνης, ἀνα-
τρέπει τὸ σχέδιον τοῦ ἐχθροῦ, τὸ ὁποῖον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δημι-
ουργίαν μικροῦ προγεφυρώματος.

Ἀσχέτως ἂν τὸ δυσανάλογον πρὸς τὰς δυνάμεις τοῦ Συναμάτος
μεγάλον ἀνάπτυγμά του, προῦπέθετε ἀνεξαρτησίαν πολεμικῆς δρά-
σεως τοῦ Ὑποτομέως Πύργου, ἤδη τὸ ἐπέβαλεν ὁ διὰ τοῦ οἴημα-
τος διαχωρισμὸς τοῦ Συναμάτος εἰς δύο πτέρυγας.

Ἐκ τῆς χαλαρώσεως τοῦ συνεχιζομένου πάντοτε ἀγῶνος καὶ
τῆς πινάκτου τῶν πυρῶν τοῦ ἐχθροῦ, ἐγένετο φανερόν ὅτι αἱ ἀ-
πόλειαι αὐτοῦ ἦσαν σοβαραὶ, ὥστε ἡ Ἄνωτ. Στρατ. Γερμ. Ἡγε-
σία πρὸν ἦν ὁ ἐχθρὸς εὐρίσκειτο εἰς διαρκῆ ἐπαφὴν, ν' ἀποφασίσῃ
τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν ἐνισχύσεων, αἵτινες ἤρχισαν καταφθάνου-
σαι ἐξ ὄλων τῶν σημείων τοῦ ὀρίζοντος, ἢ ἐπέμβασις τῶν ὁπλοίων ἀ-
γατρέπει κατὰ τι τὴν κρατοῦσαν ἕως τότε στρατιωτικὴν κατάστα-
σιν.

Εἰς τὸν Γαλατῶν καὶ εἰδικῶς ἐπὶ τοῦ Νεκροταφείου, ὅπου πρὸς
στιγμὴν εἶχε θέσει πόδα ὁ ἐχθρὸς κατὰ τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας
κατόπιν ἐνισχύσεώς του, ἐξεδιώχθη δι' ἀντεπιθέσεως τῶν ἡμετέ-
ρων δυνάμεων, βοηθομένων ὑπὸ τῶν χωρικῶν Γαλατῶ. Ἐπίμονοι

προσπάθειαι τῶν Γερμανῶν ὅπως ἀνατρέψουν τὴν πρώτην γραμμὴν ἀμύνης τοῦ Ὑποτομέως καὶ δι' αὐτῆς προωθηθοῦν πρὸς Πύργον ἀποτυγχάνουν παρὰ τὰς ἀπωλείας μας καὶ τὴν ἀχρηστεύουσιν ἑνὸς τῶν πολυβόλων θέσεως ἐπὶ τοῦ τριγωνομετρικοῦ (κέντρον τῆς πρώτης γραμμῆς ἀμύνης). Ἐτέρα δύναμις ἐκ τῶν νεοαφριχθέντων Ἀλεξιπρωτιστῶν, κατόπιν καταγισμού δι' ὄμιον μέσης κατηγορίας ἐναντίον τῶν θέσεων τῆς κυρίας γραμμῆς ἀντιστάσεως (Πύργος), ἐπιτίθεται ἀποφασιστικῶς, πλὴν ἡ λόγχη καὶ αἱ χειροβομβίδες ἀπαγορεύουσιν τὴν ἀνάρρησιν πρὸς Πύργον. Τὰ πυρομαχικὰ ἔχουν ἐξαντληθῆ καὶ ὡς ὑποκατάστατα αὐτῶν χρησιμοποιοῦνται οἱ λίθοι, οὐχὶ κατὰ σχῆμα λόγου, ἀλλὰ κατὰ σχῆμα ἔργου. (1)

Εἰς τὸ Πάνθεον τῶν νεκρῶν εἰσέρχεται, ὁ ἴδιος Ἀξιωματικὸς Πιτέρης πεσὼν ἡρωικῶς μαχόμενος ἐν Γαλατᾷ, εἰς τὴν χορείαν τῶν τραυματιῶν προστίθενται οἱ λοχαγοὶ Σιλαμιανάκης καὶ Ἀνθ. γοὶ Γιαννακῆος, Χορταρᾶς, Ἀδαμίδης, Δήμιον, Ρίζος Στ. καὶ ὑπολ. Ἀνικραντάκις Κωνστ.

Γεγονὸς τὸ ὅποῖον ἤσχησε ἐπίδρασιν τινα ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνδρῶν μας, ὑπῆρξεν ἡ ἀπώλεια στοιχείων πυροβολικοῦ τεταγμένου ὀπισθεν βορειοδυτικῶς τοῦ Πύργου. Παρὰ τὴν αὐτοθυσίαν τῶν πυροβολητῶν νὰ μὴ ἐγκαταλείψουν τὰ πυροβόλα τῶν μέχρῃ τελευταίας στιγμῆς καὶ ἀπ' οὗ οἱ πλείστοι ἔπεσαν νεκροὶ καὶ τραυματίαι, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ἀγῶνα ἀχρηστεύσαντες τινὰ τῶν πυροβόλων των.

Ἐὰν τὸ Πυροβολικὸν ἐν τῇ ἐνεργείᾳ του στερεῖται ἀνεξαρτησίας, τὸ Πεζικὸν τοῦναντίον ἐξ ὄλων τῶν ὄπλων κένηται περισσότερο ἢ καὶ ἀπεριόριστον ἀνεξαρτησίαν δράσεως. Οὐχ ἦττον τὸ Πυροβολικὸν ὡς τὸ φοβερώτερον τῶν ὄπλων ἐξ ἀπόψεως ἔ-

(1) Κατὰ τὴν 3 μ. μ. ὄραν ὑπὸ σφοδρότατον καταγισμόν ὄλων ἐγένετο Συμβούλιον τῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ Ὑποτομέως ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ λοχαγοῦ Μωραϊτάκι, καθ' ὃ ὁμοφώνως ἀπεφασίσθη ἡ χρῆσις τῆς λόγχης ἐλλείψει φυσιγγίων, ὅπερ ἐθουσιωδῶς ἀπεδεχθῆσαν τὰ τμήματα.

Πολλῶν ἐκ τῶν ἐνταῦθα σοβαρῶς τραυματιῶν στρατιωτῶν, δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ διακομιδὴ ἐλλείψει μέσων καὶ ὑπηρεσίας τραυματιοφορέων καὶ ὧν ἀγνοεῖται ἡ τύχη.

σχίας πυρός, χαλυβδώνει τὰ νεῦρα καὶ τονώνει τὸ ἥθικόν τοῦ πεζοῦ στρατιώτου διὰ τῆς παρουσίας του. Ἡ ἀπουσία αὐτοῦ κατὰ τὴν μάχην, ὡς πολεμικοῦ ὄπλου καὶ ἥθικου παράγοντος, μειώνει ἐντελῶς ἰδιαίτερος τὸ Πεζικὸν ὄπλον, διότι ἡ ἐνέργειά του ἐν τῷ ἀγῶνι συνδέεται πρὸς τὴν τοῦ πεζικοῦ λόγῳ τῆς καταστρεπτικῆς ἰσχύος του. Δυνατὸν ν' ἀμφισβητεῖται σήμερον ἡ προέχουσα θέσις του — ἀσχέτως ἂν εἶναι ὑποτεταγμένον ὄπλον εἰς τὸ Πεζικὸν — μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἀεροπορίας ὡς ὄπλου καθαρῶς πολεμικοῦ, ἀναμφισβητήτου εὐρύτερας δράσεως, εὐελξίας καὶ ἀποτελεσματικότητος, πλὴν πάντοτε τὸ Πυροβολικὸν θὰ παραμείνῃ ὄπλον ὑπερέχον, ὄπλον τῶν μεγάλων ἀποφάσεων.

Ἐὰν τυγχάνει ἀληθοφανῆς ἡ πληροφορία ἡ ὑπὸ Αὐστραλοῦ Ἀξιοματικοῦ παρεχομένη, καθ' ἣν «εἶδε καὶ κανονάκια δεδεμένα εἰς τρία ἀλεξίπτωτα τὸ καθένα, νὰ κατεβαίνουν μαζί μὲ τοὺς Ἀλεξίπτωτιστῆς» δέον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ ἀπαλογοισμὸς ἐνὸς 12ῶρου συνεχοῦς, σκληροῦ καὶ ἐναλασσομένου ἀγῶνος, ἰδὲν ὑπῆρξεν βαρνοποιητικὸς διὰ τὸν ἐχθρόν. Εἰς Μάλμε καὶ Γαλατὰ εἶχον ἐκμηδενισθεῖ κατὰ τὰ 3)5 αἱ δυνάμεις του, αἱ δὲ ἀπώλειαι του εἰς ἀεροπλάνα καὶ ἀνεμοπλάνα ἀνῆρχοντο εἰς σεβαστὸν ἀριθμὸν λόγῳ τοῦ εὐστόχου πυρός τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ.

Ὁ ἀγὼν γενικῶς ἀπ' ἀρχῆς, εἶχε προσλάβει τὴν μορφήν ἀμώτιδος καὶ παλιρροίας ἄνευ διακοπῆς. Τὰς τυχὸν ἐπιτυχίας τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν ἡμέραν, ἀνέτρεπον οἱ ἡμέτεροι κατὰ τὰς ἐσπερινὰς ὥρας, καθ' ἃς ἀνεστέλλετο πᾶσα ἀπὸ ἀέρος ἐνίσχυσις αὐτοῦ. Ἡ συμμετοχὴ Συμμαχικῶν ἐλαφρῶν ἀρμάτων μάχης εἰς τὸν ἀγῶνα ἦτο ἐπιβállουσα ὥστε πρὸ τῶν ἀπωλειῶν ἃς ὑφίστατο ὁ ἐχθρὸς νὰ μὴ δύναται οὐ μόνον νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν ἐπιτυχίαν του, ἀλλὰ καὶ ἐνίοτε νὰ παραχωρῇ τὴν θέσιν του.

Κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας, καθ' ἃς ὁ ἐχθρὸς συνετάσσετο εἰς ὀργανικὰ τμήματα κατόπιν τῆς διὰ συμπεφωνημένων σημείων καὶ σημάτων καταδείξεως τῶν θέσεών του, τὰ ἡμέτερα τμήματα βοηθούμενα ὑπὸ τῶν χωρικῶν, ἐνήργουν νυκτερινὰς ἐπιθέσεις διὰ μικρῶν δυνάμεων, ἐπιτυγχάνοντα τὴν σύλληψιν αἰχμαλώτων εἰς ἀντίρροπον τῶν ἡμετέρων αἰχμαλώτων.

Ἡ ἐξασθένεισις τῆς ἰσχύος τῆς πρώτης γραμμῆς ἀντιτάσεως

(Τριγωνομετρικόν Ὑποτομέως Γαλατᾶ) ἐκ τῶν ἀπωλειῶν καὶ τῆς ἀχρηστεύσεως δύο πολυβόλων θέσεω; τοῦ Ἀνθ)γοῦ Σταματοποῦλου, ἐπέβαλε τὴν λήψιν νέας διατάξεω;. Ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν ὀπλοπολυβόλων χειριζομένων ὑπὸ τῶν Ἀνθ)γῶν Ἀδαμίδη καὶ Χορταρᾶ ἤρχισε κανονικὴ σύμπτυξις διὰ κεκαλυμμένων ὁδεύσεων πρὸς τὴν κυρίαν γραμμὴν ἀντιστάσεω;. Παρενοχλητικαὶ ἐνέργειαι τοῦ ἐχθροῦ οὐδὲν ἀποτέλεσμα ἔσχον.

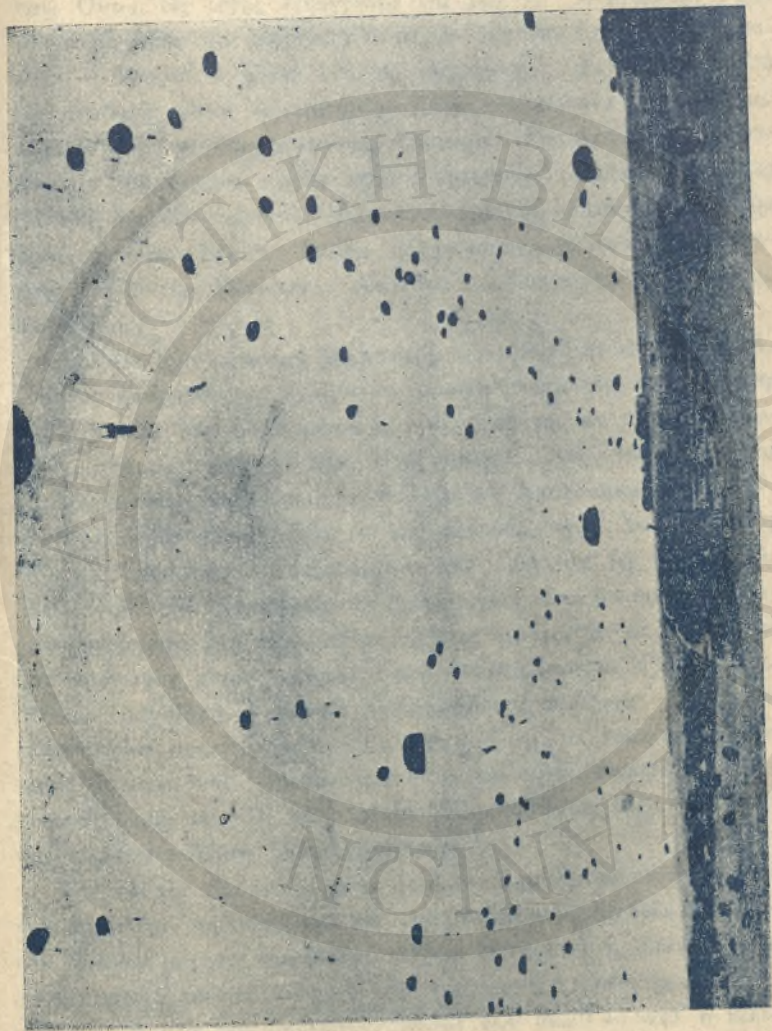
Αἱ ἐπι ἀνατολικώτερον τοῦ Πύργου (ἄκρον ἀριστερὸν τοῦ τομέω; Γαλατᾶ) δεσπόζουσαι τοποθεσίαι — ἐλαφρῶ; ὄρειναι — προσεφέροντο διὰ καλύτεραν ἀμυναν, ὡ; παρέχουσαι μεγαλύτεραν τακτικὴν ἰσχύν, ἐκτεταμένην θέαν καὶ παρατήρησιν πρὸς τε τὴν κοιλάδα Ἀλικιανοῦ—Γαλατᾶ καὶ τὴν πεδιάδα Χανίων· πλέον δέ, ἂν μὴ μεγαλύτερον βεληνεκῆ; εἰς τὴν βολὴν, πάντω; μεγαλύτερον ἀκρίθειαν· πέραν δέ τούτων, ἐπετυγχάνετο ἐπαρὴ μετὰ τοῦ 2ου Συν)ματος Μουρνιωῶν ἀνεπάφου ἤδη ἄτε μὴ δεχθέντος Ἀλεξιπρωτιστά;· Ὑπῆρχε ἐν τοσοῦτω καὶ ἡ ἐλπίς περὶ τῆ; τυχόν ἐξευρέσεω; φυσιγγίων Στάγεο ἢ ἔστω καθολικῆ; ἀλλαγῆ; τοῦ ὀπλισμοῦ.

Μοιραίω; ἀνάπολεῖ τις τὸ διαρκῆ; αἴτημα τῶν στρατιωτῶν πρὶν ἢ ἐκσπάσει ἡ θύελλα:

«Φυσίγγια, φυσίγγια δώστε μας καὶ σᾶ; χαρίζε με τις Μωραϊτάδες καὶ τὰ Βούτυρα». Τὸ αἴτημα αὐτὸ ἐπανηχεῖ ἤδη εἰς τὰ ὦτα μας, διότι οἱ στρατιῶται ἔστεροῦντο καὶ τοῦ ἐνό; ἐτι φυσιγγίου, ὡ; στε νὰ μεταβῇ ὁ λοχαγὸ; Μωραϊτικῆ; Κ. εἰς τὸν παρὰ τὸ χωρίον Μουρνιῆ; σταθμὸν διοικήσεω; τοῦ 2ου Συν)ματος, διὰ τὰ καθ' ἑκαστα ἐπὶ τῆ; τυχόν ἐξευρέσεω; φυσιγγίων ἢ τῆ; ἀλλαγῆ; τοῦ ὀπλισμοῦ καὶ ἐνεργητῆ τὴν ἐπομένην πρωίαν ἐκκαθάρισι; πρὸς Πύργον καὶ δυτικώτερον. Ματαίᾳ ἐλπί; φροῦδα ὄνειρα! Μόνον τὸ φιλοδόρημα καὶ ἡ κληρονομία ἀγνώστων εὐεργετῶν. Γερμανῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν καὶ αἰχμαλώτων μᾶ; ἀπέμενε. Ἦτοι, τὰ αὐτόματα καὶ τὰ φυσίγγια των (7 85) τὰ ὁποῖα προσηρωμῶζοντο ἀκριβῶ; ἐπὶ τῶν ὀπλων Στάγεο.

ΤΟΜΕΥ; ΑΛΙΚΙΑΝΟΥ

Ἡ ἀμυνα καὶ προστασία τοῦ τομέω; Ἀλικιανοῦ, ἐξησφαλίζε-το διὰ τάγματο; δυνάμεω; 350 ἀνδρῶν, διατεταγμένων κατὰ χώρους ἀνεξαρτήτου; ἀναλόγω; τῶν προβλέψεων καὶ τῶν πιθανότη-

Κάθοδος αλεξιπτωτιστών — Ρίψεις έφοδίων

των. Οὔτω, εἰς λόχος τεταγμένος ἐπὶ τῶν Ν. Ἀνατολικῶν ὑψο-
μάτων εἶχε ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῶν πυρῶν του τὴν διημ. ὁδὸν Ἀλικι-
ανοῦ — Φουρνὲ — Σκινὲ (Ν. Α. Ἀλικιανοῦ). Ἄλλος λόχος ἐπὶ
τῆς συμβολῆς ὁδῶν Ἀλικιανοῦ — Σκινὲ διὰ τὸν ἔλεγχον καὶ προ-
στάσιαν τῆς μεγάλης γεφύρας (ποταμοῦ Πλατανιά) με παρα-
τήρησιν καὶ πορείαν πυρῶν πρὸς Κυροτομάδω - Ἀγνιά. Οὐλαμὸς
ἐπὶ τῶν δυτικῶν παρυφῶν Ἀλικιανοῦ καὶ ἄλλος οὐλαμὸς διὰ τὴν
φρούρησιν τοῦ Στρατ. Ἰταλῶν Αἰχμαλώτων, με σταθμὸν Διοικη-
σεως παρὰ τὴν Γέφυραν Ἀλικιανοῦ. Διοικητὴς ταγματάρχης
Κάρκοιλας.

Ἐν ἐκ τῶν κέντρων βαρύτητος τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν ὁ Ἀ-
λικιανὸς ἐπαρουσίασεν ἰδιάζουσαν μορφήν κατὰ τὸν ἀγῶνα λόγῳ
τῆς συνελείας τῶν βομβαρδισμῶν διαλύσεως τοῦ ἐν αὐτῷ στρατο-
πέδου αἰχμαλώτων Ἰταλῶν, τῆς πτώσεως Ἀλεξιπρωτιστῶν καὶ
τῆς δυσαναλογίας χώρου καὶ δυνάμεων. Ἀποσκομιμῆναι ὡς εὐ-
ρέθησαν αἱ δυνάμεις αὐτὰ ἐκ τῆς πλευρᾶς τῶν Χανίων εὐθὺς
ἀπὸ τῆς πτώσεως Ἀλεξιπρωτιστῶν εἰς Ἀγνιάν (3 χιλ. Β. Α.
Ἀλικιανοῦ), ἀναγκάσθησαν νὰ διεξαγάγουν ἕνα σκληρὸν καὶ εὐ-
ματηρὸν ἀγῶνα (1), τὸν ὁποῖον ἀθρόως συνέτριξαν οἱ χωρικοὶ με-
τ' ἅτι πρόχειρον εἶχον: Κυνηγετικὰ ὄπλα, Σασελῶ, Γκρᾶ, περι-
στροφὰ, μαχαίρας, ἀξίνας, πτύα, ράβδους πελέκεις. Ὅλα αἱ
πληροφορίαι συμπέπτουν καὶ ἐπιβεβαιοῦν ὅτι, με τοιαῦτα πρωτο-
γونا, ἀρχαῖκά καὶ ἀρχαιολογικά ὄπλα καὶ μέσα, ἐκρατήθη ὁ Ἀ-
λικιανὸς μέχρι καὶ τῆς 25ης Μαΐου, ἔξοντωθέντων ὅλων τῶν καθ'
ἡμέραν ἐκνεουμένων Ἀλεξιπρωτιστῶν.

Ὁ ἐκ τῆς διαλύσεως τῶν Ἰταλῶν Αἰχμαλώτων κίνδυνος διὰ
τὴν ἀσφάλειαν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ πληθυσμοῦ, ἐπέβαλε τὴν λη-
ψὴν ἀμέσων μέτρων ἀσφαλείας. Οὔτω διετάχθη ἡ παντὶ τρόπῳ
συγκέντρωσις τούτων ὀπισθεν τοῦ μετώπου ἐπὶ κεκαλυμμένης το-
ποθεσίας, ἰδιὰ τε τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν τῶν ἰδίων — καθ' ὃ πλεῖ-

(1) Ἡ παρουσία καὶ ἀνάμιξις εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ Στρατηγοῦ
Κίτρου — καίπερ μὴ ἔχοντος ὑπεύθυνον διοίκησιν — ἐπέδρασε λίαν
εὐεργετικῶς εἰς τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν.

στοι ἐφρονεύθησαν καὶ ἐτραυματίσθησαν ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν — καὶ τοῦ μαχομένου στρατοῦ.

ΤΟΜΕΥΣ ΧΑΝΙΩΝ — ΣΟΥΔΑΣ

Ὁ τομεὺς Χανίων, μὲ κέντρον τὴν πόλιν Χανίων, ἔσχημάτιζεν ἓνα κύκλον, ἢ περιφέρεια, τοῦ ὁποίου περιελάμβανε, Δυτικῶς τὴν πεδιάδα Χανίων μὲ ὄριον διαχωρίσεως τὴν ἀνατολικῶς τοῦ Γαλατᾶ γραμμὴν, ἐκεῖθεν βαίνων Ν. Ἀνατολικώτερον δι' ἐπικαμπῆς διὰ Χρυσοπηγῆς Περιβολίων, Σταθμοῦ Ἀσυρμάτου — Μουρνιῶν, ἤγετο, ἀπτόμενος ἑλαφρῶς τῶν κρασπέδων Μαλαξῆς, εἰς τὸ Ἀνατολικὸν ἄκρον τῆς περιφερειακῆς ἀμύνης (Φρούριον Ἰτζεδίν). Βορείως καὶ Βορειοανατολικῶς, ἐπερατοῦτο κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ κύκλου ἐπὶ τῆς στενωποῦ (λαμοῦ) τοῦ Ἀκρωτηρίου, μὲ ἔλεγχον διὰ φυλακῶν τῆς ἐνδοχώρας αὐτοῦ.

Ἡ ἀμυνα τῆς τε πόλεως καὶ τοῦ τομεῶς ἐξησφαλλίζετο, ἀπὸ μὲν τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων διὰ τοῦ ἐμπέδου τάγματος Χανίων καὶ τῆς διαθέσιμον δυνάμεως τῆς Χωροφυλακῆς ἀπὸ δὲ τῶν Συμμάχικων δυνάμεων δι' ἑνὸς τάγματος συγκροτούμενου ἐκ δυνάμεως πεζοναυτῶν καὶ στρατιωτῶν βοηθητικῶν ὑπηρεσιῶν. Βαρὺ καὶ ἑλαφρὸν ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικὸν, πολυβολεῖα, ἢ ἐπάκτιος ἀμυνα τῆς Σούδας, ἢ ὑπηρεσία τῶν προβολέων συντελήρου τὴν ὅλην ἀμυναν.

Βάσει κοινοῦ σχεδίου ἐγένετο ἡ κατανομὴ τῶν δυνάμεων ἀναλόγως τῆς εὐπαθείας ἐκάστου σημείου καὶ τῆς πιθανῆς προσβολῆς του ἀπὸ ἀέρος ἢ θαλάσσης.

Ὀλόκληρος ὁ τομεὺς Χανίων — Σούδας ἀπετέλεσε πεδίον δράσεως τοῦ ἐχθροῦ πολὺ πρὶν τῆς ἐχθρικῆς εἰσβολῆς. Διὰ καὶ τοὺς τῆς ἡμέρας, δι' ἀλλεπαλλήλων κινήσεων Στούκας βρομβάρδιζε γενικῶς μὲν τὴν Σούδαν καὶ τὰς περίξ ἐγκαταστάσεις καὶ θέσεις, εἰδικῶς δὲ τὰς θέσεις τῆς ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης διὰ βομβῶν παντὸς διαμετρήματος. Οὕτω, ἐπέτυχε εὐθύς ἀμέσως τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς εἰσβολῆς 20ῆν Μαΐου νὰ κατασιγήσῃ καθυμνῶν ἀπάσας σχεδὸν τὰς πυροβολαρχίας, καὶ εἰδικώτερον τὰς τοῦ θαρῶς πυροβολικοῦ τὰς ἐγκατεστημένας ἐπὶ τῆς Σούδας καὶ τὸν

Ἄγ. Λουκᾶν παρὰ τῷ Νεκροταφείῳ, με ἀπολείας τῶν Συμμαχικῶν δυνάμεων ἄνω τῶν 200 ἀνδρῶν οἵτινες μέχρις ἀχρηστεύσεως τῶν πυροβόλων των δὲν ἀπεχωρίσθησαν αὐτῶν.

Τοχυραὶ δυνάμεις Ἀλεξιπρωτιστῶν, ἐκκενωθεῖσαι παρὰ τὴν θέσιν «Ἅγιος Λουκᾶς» ἐξεκαθαρίσθησαν ἐντὸς ὀλίγων ὥρων ὑπὸ Ἑλληνικῶν καὶ Συμμαχικῶν τμημάτων, ἐνεργούντων ἀπὸ κοινῆς καὶ συνδεδυασμένως ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ. Ὁ ἀγὼν εἰς τὸ τελικὸν τοῦ στάδιον, προσέλαβε τὴν μορφήν πάλης σώματος πρὸς σῶμα μετὰ τὴν ἀθάνατον Ἑλληνικὴν λόγχην, ἣν καὶ τὰ Σύμμαχα τμήματα ἐχρησιμοποίησαν. Ὅσοι τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν δὲν ἐφρονεύθησαν, συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι περιδεεῖς καὶ τρέμοντες. Ἐτέρα ὁμάς πετοῦσα παρὰ τὸ Μνημεῖον τῆς Ἐλευθερίας ἐπὶ τοῦ Ἀκροτηρίου, δὲν εἶχε καλύτεραν τύχην ἐκκαθαρισθεῖσα μέχρις ἐνὸς ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν πεζοναυτῶν καὶ τμημάτων τοῦ ἐμπέδου τάγματος Χανίων.

Ἐτέρα ὁμάς πεσοῦσα κατὰ τὸν χώρον τῆς I. Μονῆς Ἁγίας Τριάδος ἐπέτυχε τὴν κατάληψιν τῆς Μονῆς καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν πινῶν ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς ὑπηρεσίας Ναυτικῶν παρατηρητηρίων. Κατὰ τὸν μετέπειτα ἀγῶνα καὶ αἱ Νησιῶδες αὐταὶ ἐξεκαθαρίσθησαν διὰ κοινῆς καὶ συνδεδυασμένης ἐνεργείας χωρικῶν μετ' Ἀγγλικῆν ἀποσπλάματος.

Ἄπαντες οἱ πυρήνες τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν, μέχρι καὶ τῆς 23ης Μαΐου, ἐξεκαθαρίζοντο καθ' ἅπαντα τὸν τομέα, Χανίων—Σούδας ὑπὸ τῶν τμημάτων τοῦ ἐμπέδου Χανίων καὶ τῶν Συμμαχικῶν δυνάμεων. Ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ του εἰς ἅπαντας τοὺς τομεῖς τῆς Περιοχῆς Χανίων, ἐπλήξθη τὴν πίεσιν του ἐπὶ τοῦ Μάλμε, ἐξ οὗ ἤλπιζε εἰς ἐπιτυχίαν καὶ ἐπικράτησιν. Παραλλήλως ἀπὸ τῆς 23ης Μαΐου ἤρχισε τὸν καταστρεπτικὸν βομβαρδισμόν τῆς πόλεως Χανίων, τὸν ὅποιον ἐσυνέχισε διαότερον καὶ ἀγριώτερον τὴν ἡμέραν τῆς 25ης καὶ 26ης Μαΐου. Τὸ ἐμπέδον τάγμα Χανίων ἔχον ἐπὸς τῆς τακτικῆς ἀποστολῆς του καὶ τὴν ἐντολήν του ἀνεφοδιασμοῦ ἅπαντων τῶν τμημάτων καὶ τῶν Κ. ἀεπαθεύσεως εἰς τρόφιμα, ὄπλα καὶ πυρομαχικά, ἐξηκολούθησε τοῦτον κατὰ τὸ δυνατόν καὶ κατὰ τὸ στάδιον τῶν βομβαρδισμῶν

στόχος τῶν ὁποίων ὑπῆρξαν, ἐκτὸς ἄλλων, αἱ ἀποθήκαι τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν.

ΤΟΜΕΥΣ ΜΟΥΡΝΙΩΝ

Ὁ τομεὺς Μουρνιῶν (2ον Σύν)μα) σχηματίζων ἑλαφρὰν τοξοειδῆ διάταξιν διὰ τῶν ὄρεινῆς φύσεως κατερχομένων πρὸς τὸν ποταμὸν ὑψομίτων (Βορ. Βορειοανατολ. Βορειοδυτικῶς) ἐνθα ἢ κυρίως ἀμυνά του, ἤλεγχε συγχρόνως τὰς πρὸς Κεραμεῖα (Νοτίως) ὀδεύσεις καὶ Περιβόλια δι' ὠθημένων ἀποσπασμάτων, Φυλάκια προωθημένα ἐπὶ τῆς διημ. ὁδοῦ Μουρνιῶν — Χανίων συμπλήρουν τὴν διάταξιν.

Ἰσχυρὰ δύναμις Ἀλεξιπρωτιστῶν — διλοχία ἐνισχυμένη — πεσοῦσα πρὸς Περιβόλια (1) ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν Βασιλέα (2) καὶ τὴν συνοδείον Του, ἐτρόπη πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς κοιλάδος, εὐρεθεῖσα ἐκτὸς τῶν ὁρίων τοῦ τομέως Μουρνιῶν. Προσβλήθεισα τελικῶς, ὡς εὐρέθη ἀπομεμονωμένη, ἐπὶ τῶν προκεχωρημένων φυλακίων τοῦ τομέως Χανίων καὶ ἀποσπασματος τοῦ 2ου Συν)ματός Μουρνιῶν, ἐπικουρουμένων καὶ ὑπὸ χωρικῶν τῶν Περιβολίων, ἐξοντώθη ἅπασα ἡ δύναμις αὕτη τῶν

(1) Ἀπόσπασμα δυνάμεως ἡμιδιομοιρίας προωθηθὲν πάραυτα ἐκ τοῦ ὑποτομέως Γαλατῆ, ὑπὸ τὸν Ἀνθ)γόν Γιαννακάκον Η, μετὰ τὴν ἐντολὴν νὰ προσβάλλῃ τὴν δύναμιν ταύτην, εὐρέθη πρὸ ἰσχυρᾶ ἀντιστάσεως ὑποχρεωθὲν νὰ ὑποχωρήσῃ μὲ τινὰς τραυματίας. Ἡ δύναμις αὕτη ἐτύγχανεν ἡ ἐπίλεκτος τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν, ἀνερχομένη εἰς ἑκατοντάδας τινάς.

(2) Ἐάν ὁ Βασιλεὺς εἶχε κοιμηθῆ εἰς ἅς 20 Μαΐου - τὴν Δευτέραν ἑσπέρας - εἰς τὸ ἀγράφτη «Πελεκασίνα» ἔγχο διήμεν ἕως τότε, τὴν ἐπομένην πρωίαν, Τρίτην, θὰ εὐρίσκετο αἰχμάλωτος ἢ φονευμένος. Προσκλήσει καὶ προτροπῇ τοῦ κ. Τσουδεροῦ, ἀπὸ μίαν πηγαίαν διαίσθησιν, ἐδέχθη νὰ παραμεινῇ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ καπετάν Γιώργη Βολάνη, ὁμοῦ μετὰ τοῦ κ. Τσουδεροῦ. Γοιμοτροπῶς εὐρέθησαν ἀμφότεροι ἐκτὸς τοῦ κέντρου πτώσεως τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν, δεδομένου, ὅτι ἡ ἀναφερομένη οἰκία κεῖται νοτιώτερον τῶν Περιβολίων τῆς Κυθωνίας. Διὰ τοῦ ὁρομολογίου Παναγιᾶ - Θέρισου - Ἀλικῆς - Λευκὰ Ὀρη - Σαμαριά - Ἀγ. Ρούμειλα ἔφθασαν ὀδικῶς κατόπιν τριήμερου συνεχοῦς πορείας εἰς τὸν λιμενιάκον τῆς Ἀγ. Ρούμειλης ἐξ οὗ παρελήφθησαν ὑπὸ Ἀγγλικῶν πολεμικῶν.

Ἀλεξιπρωτιστῶν ἔξαιρέσει ἐλάχιστον διασωθέντων — προσορι-
νῶς — διὰ τῆς φυγῆς, τῶν ὑπολοίπων παραδοθέντων μὲ ἀνηλω-
μένας τὰς χεῖρας.

ΤΟΜΕΥΣ ΚΑΣΤΕΛΛΙΟΥ

Ὁ τομεὺς Καστελλίου ἐξησφαλίζετο διὰ Συν)ματος (1ον
Σύν)μα) μὲ ἀποστολήν: Τὴν ἀπόρρουσιν τυχὸν ἐχθροικῆς ἐνερ-
γείας ἀπὸ θαλάσσης (πιθανὸς χώρος ἢ ἀμιάδης παραλία μεταξὺ
Κολιμπαρίου καὶ ὄρου Καστελλίου) καὶ τὴν ἑκκαθάρισιν Ἀλε-
ξιπρωτιστῶν. Μὲ τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων ἐπὶ τῆς στενωποῦ Κο-
λιμπαρίου, ἐσχημάτιζε μίαν διακεκομμένην γραμμικὴν παράταξιν
μὲ τὸν κίριον ὄγκον τῆς δυνάμεως εἰς Καστέλλι, ἔνθα Σταθμὸς
Διοικήσεως. Διοικητῆς Συν)ρχης Παπαδημητρόπουλος, Ἴππ-
δοαδεχθεὶς τὸν ταγ)ορχὴν Σκορδύλην Ἀλ. Τακτικῶς ὑπῆγετο ὑπὸ
τὸν ταγ)ορχὴν Μπαίτιγ.

Τοιαύτη ἡ διάταξις τοῦ τομέως κατὰ τὴν 20ὴν Μαΐου καθ' ἣν
μετὰ συνεχῆ καὶ σφοδρὸν ἀπὸ ἀέρος βομβαρδισμόν βξεκενώ-
θησαν τὰ πρῶτα τμήματα τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν δυνάμεως περι-
που 200. Τὸ Σύν)μα ἐπιταθὲν ἀμέσως εὐχερῶς ἐξόντωσεν ἅπαν-
τας πλὴν 22, ἐξ ὧν 11 τραυματίαι. Ἀφθονία ὀπλισμοῦ καὶ πυρο-
μαζικῶν — τῶν ὁποίων καὶ ἐνταῦθα ἐστεροεῖτο τὸ Σύν)μα — περι-
ῆλθεν εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ Συν)ματος, πλὴν ἀπεκόπη τῆς πέραν
Καστελλίου πρὸς τὰ Χανιά τηλ)κῆς ἐπικοινωνίας, διατελοῦν ἐν
ἀγνοίᾳ τῆς τακτικῆς καταστάσεως μέχρι τῆς 25ης καθ' ἣν οὐδε-
μία σοβαρὰ πολεμικὴ ἐνέργεια ἔλαβε χώραν.

Ἡ ἀποστολὴ καὶ δοῦσις τοῦ Συν)ματος οὐσιαστικῶς εἶχε λή-
ξει ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας καθ' ἣν ἐξηγνητλήθησαν ἐξ ὀλοκλήρου
τὰ φυσίγγια τῶν στρατιωτῶν. Θὰ ἠδύνατο τοῦτο μετὰ τὴν ἐπι-
τευχθεῖσαν ὀλοκληρωτικὴν ἑκκαθάρισιν τοῦ τομέως του νὰ εἴλη
εἰς ἐνίσχυσιν τῶν Συμμ. τμημάτων Μάλαμε, ἂν διέθετε μικρὸν
ἔστω ἀριθμὸν πυρομαζικῶν, ὅποτε μετὰ βεβαιότητος δύναται νὰ
λεχθῆ ὅτι ἡ κατάστασις θὰ μετεβάλλετο ἄρδην. Συνεπῶς, ἡ κα-
τὰ τρόπον ὑπολανθάνοντα ἐκδηλωθεῖσα ἀπὸ Ἀγγλικῆς πλευρᾶς
ἐπίκρισις διὰ τὴν ἀδράνειαν τοῦ παρὰ τῷ Συν)ματι Συνδέσμου

Ταγματάρχου Μπαϊτιγκ δὲν στηρίζεται ἐπὶ τῆς πραγματικότητος. Ἡ πρὸς τὸ Σύνμα διαταγή καθ' ἣν ἐν περιπτώσει πίεσεως ἔδει ν' ἐχθρῇ τοῦτο νοτίως τοῦ Καστελλίου καὶ ἐκεῖθεν ἀνατολικῶς ἐγκαθιστάμενον εἰς 3 χιλ. ἀπόστασιν τοῦ Μάλεμε, μόνον θεωρητικὸν προσωρινὰν χαρακτῆρα θὰ εἶχε.

Ἀπωλείας ἔσχεν 2 ἀξιωματικοὺς φονευθέντας ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης καὶ 3 τραυματίας, καθὼς καὶ τινε ἀρρυθμὸν φονευθέντων καὶ τραυματισθέντων στρατιωτῶν. Ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐφονεύθη εἰς ὑπολογαγὸς καὶ ἐτραυματίσθη ὁ ταγματάρχης Μπαϊτιγκ.

ΤΟΜΕΥΣ ΜΑΛΕΜΕ

Ὁ τομεὺς Μάλεμε (1) ὅπου τὸ ἀεροδρόμιον, συμπεριλαμβανόν Ἀνατολικῶς, ἐπὶ εὐθείας γραμμῆς τὴν Ἀγ. Μαρίναν, ἀπετέλει συνέχειαν τοῦ τομέως Γαλατᾶ. Δυτικῶς ἀμέσως συνέχεται διὰ Κολιμπαρίου πρὸς τὸν τομέα Καστελλίου, Ν. Ἀνατολικῶς ἐπέβαλεν ὁ τομεὺς Ἀλιζιανοῦ ὡς πλαγιοφύλαξις ἐνῶ Βορείως ἐπροστατεύετο ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Ἡ ἄμυνα καὶ προστασία τοῦ ἀεροδρομίου ἐξησφαλίετο ἀποκλειστικῶς διὰ Συμμαχικῶν δυνάμεων. Ἦτοι διὰ τῆς V Ταξιαρχίας πεζικοῦ Νεοζηλανθῶν, τεταγμένης εἰς τὰς περὶ τὸ ἀεροδρόμιον θέσεις, καὶ τῆς IV τοιαύτης (ἀμφοτέρων ἡλαττωμένης δυνάμεως) τεταγμένης ἀνατολικῶς εἰς Ἀγ. Μαρίναν ὡς ἐφεδρικῆς δυνάμεως καὶ διὰ τὴν ἀπόκρουσιν ἐχθρικής τυχόν εἰσβολῆς ἀπὸ θαλάσσης. Ἐλάχιστον ἐναπομένον —συνεπεία τῶν βομβαρδισμῶν— ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικόν, ἐλάχιστα πολυβολεῖα ἐπίγεια, ἐλαφρὰ ἄρματα μάχης, συνεπλήρουν τὴν ὅλην ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τοῦ ἀεροδρομίου τὸ ὁποῖον ἀπετέλεσε τὸν κύριον ἀντικειμενικὸν στόχον τοῦ ἐχθροῦ ἀπὸ τῆς ἐνάροξεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω, μέχρι τοῦ ἀπογεύματος τῆς 20ῆς Μαΐου, πρώτης ἡμέρας τῶν ἐπιχειρήσεων, εὗρισκοντο περὶ τὸ Μάλεμε καὶ ἐπὶ λω-

(1) Ἐν τῇ σελ. 66 καὶ εἰς τὸν στίχον Τομεὺς Μάλεμε δεόντῶς προστεθῆ: 2 τάγματα (V Ταξιαρχία πεζικοῦ) εἰς Ἀεροδρόμιον

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

οὐδος γῆς ἐχούσης μῆκος 10 μιλίων περίπου καὶ πλάτος 3, πλέον τῶν 3 χιλιάδων Ἀλεξιπρωτιστῶν, πρὶν δὲ ἐπέλθῃ τὸ σκότος τὰ ἀντιαεροπορικά πυροβόλα τοῦ ἀεροδρομίου εἶχον τεθεῖ ἐκτὸς μάχης, τὸ δὲ 22ον τάγμα Νεοζηλανθῶν, εἶχεν ἐκτοπισθεῖ ἐν τῶν περὶ τὸ ἀεροδρόμιον θέσεών του κατόπιν σκληροῦ καὶ ἐναλασσομέτου ἀγῶνος. Τὰ μεταξὺ Μάλεμε καὶ Ἀγ. Μαρίνας προσγειωθέντα τμήματα τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν, εὐρεθέντα μεταξὺ δύο πυρῶν, εἶχον ἐξοντωθῆ κατὰ τὸ σύνολον σχεδόν. Ἐχθρικά ἀεροπλάνα ἀφιέμενα ἀνεμποδίστως νὰ προσγειωθῶσιν ἀπετέλουν τὸν στόχον τῶν Συμμαχικῶν δυνάμεων ὥστε μετὰ βεβαιότητος νὰ λεχθῆ ὅτι οὔτε ἐν τῶν ἀεροπλάνων δυνάμεων οὐδὲ μετὰ καταστροφῆς Παρὰ ταῦτα, ἂν καὶ εἶχε κατορθώσει ὁ ἐχθρὸς νὰ ἐδραιώσει

δύναμιν τινα εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Μάλεμε ὑπῆρχε κατὰ τὴν νύκτα τῆς 20ῆς Μαΐου βάσιμος λόγος νὰ πιστεύεται ὅτι θὰ ἐξεδιόκετο τελικῶς. Ὁ βάσιμος οὗτος λόγος καθ' ἡμᾶς δὲν ἦτο ἄμοιρος τῆς διαχύτου καὶ ἐπισήμου πως πληροφορίας καθ' ἣν πρὸς τὸ ἑσπέρας θὰ ἤρχοντο Κυπριακὰ Σύνθημα μετὰ τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου. Ὑπῆρχε φαίνεται τοιαύτη πρόθεσις, διότι ἐκ καθ' ἑξοχὴν ὑπευθύνου καὶ σοβαρᾶς πηγῆς ἐπεβεβαιώθη τοῦτο αὐθημερόν, πλὴν ἄγνωστον διὰ τίνας λόγους τελικῶς δὲν ἐπραγματοποιήθη.

21ην Μαΐου. Ὀλίγον πρὶν τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου ἤρχισαν τὸ προπαρασκευαστικὸν στάδιον τοῦ ἀγῶνος — κατὰ τὸ προηγουμένον τῆς 20ῆς — διὰ σφοδροῦ πολυβολισμοῦ, μυδραλιοβολισμοῦ τῶν θέσεών μας ἀπὸ ὕψους ἑλαττων τῶν 25 μέτρων καὶ συγχρόνου βομβαρδισμοῦ ὀρισμένων τοποθεσιῶν δι' ἐκκρηκτικῶν καὶ ἐμπρηστικῶν βομβῶν. Ὁ ἐχθρὸς διετέλει ἐν γνώσει τῶν θέσεών μας, διότι ἐπιμελῶς ἀπέφευγε νὰ βομβαρδίσῃ θέσεις ἃς κατεῖχον οἱ Γερμανοί.

Τὴν 8.30' πρωϊνὴν ὥραν ἤρχισαν καταφθάνοντα τὰ πρῶτα ὀπλιταγωγὰ τὰ ὁποῖα μετὰ τὴν ἐκκένωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου κροτίου των παρεχώρουν τὴν θέσιν των εἰς ἕτερα. Τὸ Μάλεμε καὶ ὁ Παλατᾶς, ἀπετέλεσαν καὶ πάλιν τὰ κέντρα βαρύτητος τῆς ἐχθρῆς ἐνεργείας. Πλέον τῶν 2000 Ἀλεξιπρωτιστῶν εἶχον ἐκκενω-

1
θεῖ μέχρι τῶν μεσημβρινῶν ὥρῶν, ἵνα φθάσουν τὰς 10 ἕως 12
χιλ. μέχρι τῶν ἑσπερινῶν ὥρῶν. Τόσον εἶχεν ἐνισχυθεῖ ὁ ἐχθρὸς
ὥστε ἐκεῖ πού εἶχε τὴν 20ῆν Μαΐου ἑκατοντάδας τινὰς Ἀλεξι-
πρωτιστῶν ἢ ἀριθμῆ ἤδη πολλὰς χιλιάδας. Τοιουτοτρόπως ὁ ἡ-
μέτερος ἀγὼν καθίστατο ἐτι δυσχερέστερος, δεδομένου ὅτι τόσον
τὰ Συμμαχικὰ ὅσον καὶ τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα οὐδαμῶθεν ἀνε-
μενον ἐνισχύσεις.

Ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ Γαλατῶ κατόρθωσε καὶ πάλιν νὰ θέσῃ πό-
δα τὰς ἀπογευματινὰς ὥρας ἐπὶ τῆς νοτίας παρυφῆς τοῦ χωρίου
(Ντάμπια περὶ τὸ Νεκροταφεῖον — ἀσθενὲς σημεῖον) μὲ σκοπὸν
νὰ ἐνεργήσῃ ὑπερξερωτικήν κίνησιν καὶ νὰ θέσῃ ὑπὸ ἀπειλὴν ἐκ
τῶν νότιων τὰ τμήματα Γαλατῶ καὶ ἐκκαθαρίζων τὸν τομέα τοῦ-
τον νὰ ἐνεργήσῃ εἰτα ἐκκαθαριστικῶς πρὸς τὸν τομέα Ἀλκιανοῦ.

Διὰ τῆς ἐγκαίρου ἐπεμβάσεως Νεοζηλανδικῶν τμημάτων
προωθηθέντων ἐκ Δαυρίσω καὶ τῆς κρατεράς ἀμύνης ἦν ἀντέτα-
ξαν τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα βοηθοῦμενα ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὸν λοχαγὸν
Γεωργιάννην ἰσχυρᾶς καὶ ἡρώϊκῆς ομάδος τῶν χωρικῶν Γαλατῶ,
κατορθώθη ὥστε κατόπιν διώρου ἀκλιροῦ καὶ ἐκ τοῦ συστάθην
πλέον ἀγῶνος νὰ ἐκτοπισθῆ ὁ ἐχθρὸς ἐκ τε τοῦ ὑψώματος καὶ τῶν
παρακειμένων αὐτῷ οἰκιῶν, ἐν αἷς εἶχεν ὄχρωσθῆ, ὑποχρεωθείς
νὰ ἐπαναστρέψῃ εἰς τὴν περὶ τὴν Ἀγυιᾶν βάσιν ἐξορησέως του.
Λόγω τῆς ἐπελεύσεως τοῦ σκοτούς καὶ τῆς ἐλλείψεως αὐτομάτων
ὄπλων καὶ ἄλλων πολεμικῶν μέσων ἀνεκότη ἢ περαιτέρω κατα-
δίωξις τοῦ ἐχθροῦ, ἐγκαταλείψαντος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης
ἄρκετον ἀριθμὸν αὐτομάτων ὄπλων, πιστολίων, διοπτρῶν, καθῶς
καὶ δεκάδας τινὰς νεκρῶν ἐν οἷς καὶ τὸν Διοικητὴν τῶν Ἀλεξι-
πρωτιστῶν ταγματάρχην Ντέρτα. Ἐξ ἀνακρινώσεων αἰχμαλω-
τισθέντων Ἀλεξιπρωτιστῶν κατὰ τὴν μάχην, ὁ Γαλατῶ θὰ ἐδέ-
χετο τὴν ἐπομένην ἄγριον ἀεροπορικὸν βομβαρδισμόν, ἐφ' ἔσον
δὲν κατελήφθη, ὅπερ ἀληθῶς καὶ ἐπραγματοποιήθη.

Ἐν τῷ Μύθῳ ὁ ἐχθρὸς ἐπέτυχε νὰ κερδίσῃ νέον ἔδαφος μὲ
ἐλαφρῶν πρὸς ἀνατολὰς ὑποχώρησιν τῶν Ἀγγλικῶν δυνάμεων.
Ἡ δημιουργία μικροῦ μὲν ἀλλὰ σταθεροῦ προγεφυρώματος τοῦ
ἐχθροῦ ἐπέβαλε τὴν λήψιν ἀμέσων ἀποκράσεων. Οὕτω, κατόπιν
ἐπισταμένης ἐξετάσεως τῆς καταστάσεως, ἀπεφασίσθη ὅπως κατὰ

τὴν νύκτα τῆς 21ης πρὸς τὴν 22αν Μαΐου ἐνεργηθῆ νυκτερινὴ ἐπίθεσις διὰ δύο ταγμάτων τῆς 5ης Νεοζηλανδικῆς Ταξιαρχίας μὲ τὴν ὑποστήριξιν ἐλαφρῶν ἀρμάτων μάχης, μὲ σκοπὸν τὴν ἐκδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῶν περὶ τὸ ἀεροδρομίον θέσεών του.

Ἡ ἐξαπολυθεῖσα ἐπίθεσις ἐν τῇ ὀρμητικότητι τῆς ὑπὸ τὴν βοήθειαν τοῦ σκότους, κατώρθωσε νὰ ἀνατρέψῃ πᾶν τὸ προσυκχὸν ἐμπόδιον καὶ νὰ φθάσῃ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἀεροδρομίου περὶ τὰ ἔξημερώματα. Ἡ ἐπέλευσις ἤδη τοῦ φωτός τῆς ἡμέρας, ὑποχρεωτικῶς ἐχαλάρου τὴν ὀρμητικότητα τῆς ἐπιθέσεως, ὥστε πρὸ τοῦ κινδύνου τῆς ἀποκοπῆς τῶν τμημάτων αὐτῶν, νὰ διαταχθῆ κανονικὴ ἀναδίπλωσις τούτων εἰς τὰς θέσεις ἐξορμήσεως, χωρὶς νὰ ἐπιτευχθῶσι δυστυχῶς οἱ ἀντικειμενικοὶ σκοποί, οἵτινες, ὡς προεβλήθη, συνίσταντο εἰς τὴν ἐκτόπισιν τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τῶν περὶ τὸ ἀεροδρομίον θέσεών του μέχρι τῆς αὐγῆς, δεδομένου ὅτι ὁ μετέπειτα ἀγὼν ἐξήρχετο πλέον τῆς κατηγορίας τῶν νυκτερινῶν ἐπιχειρήσεων. Οἴζοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ ἀφηνιδιασμοῦ τούτου θὰ καθορίζετο ἢ περαιτέρω πολεμικὴ ἐνέργεια καὶ δοῦσι, μὲ εὐρύτερους πάντοτε ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς, οἵτινες ἀνετράπησαν διὰ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἐπιχειροῦντων τμημάτων, ἀνευ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν ἀγῶνα ἄλλων δυνάμεων τῆς Ταξιαρχίας (1).

Ὁ ἐχθρὸς προβλέπων ὡς πιθανὴν τὴν ἐνέργειαν τοῦ ἀφηνιδιασμοῦ, εἶχεν ἐλαρχῆ κάλυψιν ὑπὸ τῶν προφυλακῶν του ὑπομῖαν διάταξιν ἀκτινοειδῆ ἀπὸ Βορρᾶ - Ἀνατολῶν - Δυσμῶν, διὰ τὴν συστάσεως ἐν κύκλῳ, ὥστε ἡ προσπέλασις τῶν Νεοζηλανδικῶν τμημάτων οὔτε εὐπαθὲς σημεῖον ν' ἀνακαλύψῃ οὔτε διδοῦν τινα νὰ δυνηθῆ νὰ διανοίξῃ ἐπὶ τῶν ἐχθρικῶν γοαμιῶν.

Ἐν συμπεράσματι, κατ' ἀξίωμα κεφαλαῖως, παραδεδομένον ἀπὸ τῶν Ναπολεοντείων χρόνων καὶ ἐντεῦθεν νυκτερινὴ ἐπίθεσις δύναται νὰ πραγματοποιηθῆ καὶ νὰ ἐπιτύχῃ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιστάσεις καὶ ὑπὸ συνθήκας εὐνοϊκᾶς, εἰς τρόπον ὅ-

(1) Τὰ ἐπιχειρήσαντα τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ Ἀεροδρομίου Νεοζηλανδικὰ τμήματα ἀπώλεσαν πλέον τοῦ ἡμίσεως τῆς δυνάμεώς των εἰς νεκροῦς καὶ τραυματίας.

στε ὁ ἐχθρὸς νὰ ἐμπλακῆ εἰς ἀγῶνα πρὶν λάβῃ τὸν καιρὸν νὰ ὑποχωρήσῃ. Ἀλλὰ τοῦτο προϋποθέτει τὴν μὴ ἐπαρκῆ κάλυψιν τοῦ ὑπὸ τῶν προφυλακῶν ἢ ἂν οὗτος ἔχει καταληφθῆ ὑπὸ πανικοῦ καὶ νὰ ἔχωμεν πάντως, ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὸ ἠθικὸν τῶν στρατιωτῶν μας.

ἘΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ ΕἰΣΒΟΛῆ ΑΠΟ ΘΑΛΑΣΣΗΣ

Περὶ τὸ μεσονύκτιον τῆς 21ης πρὸς τὴν 22αν Μαΐου, μία φεγγαβολία μὲ διαλειπούσας λάμψεις, κρότοι βαρέων τηλεβόλων, τεράστιαι πύρινα στίλαι μὲ μίαν διαρκῆ ἀνταίγειαν μεμιγμένα, πικρὰ σύννεφα καπνοῦ, ἤρχοντο ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ ὄριζοντος. Προφανὲς καθίστατο ὅτι ὁ Ἀγγλικὸς Στόλος εὐρίσκειτο ἐν δράσει ἐντὸς τοῦ Κρητικοῦ Πελάγους, ἀκοίμητος φρουρὸς τῆς νήμφης τοῦ Αἰγαίου Κρήτης.

Ὁ ἐχθρὸς ἐν τῇ ἀποτυχίᾳ του νὰ καταλάβῃ τὴν Κρήτην εὐθὺς ἀπέσπασε ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς του ἐπεχείρησε τὴν ἀπὸ θαλάσσης εἰσβολὴν μὴ ὑπομαζόμενος τὴν παρουσίαν τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου — κατὰ τὸ προηγούμενον τῆς ἀπουσίας τῆς ἀεροπορίας, — ὥστε ν' ἀποπειραθῆ ἀπόβασιν ἀπὸ τῶν βορείων ἀκτῶν τῆς Νήσου διὰ πολλῶν πλοίων, ὁρμωμένων ἀπὸ τῆς Δωδεκανήσου ἢ τῶν Ν. λιμένων τῆς Πελοποννήσου τῇ συνοδείᾳ πολεμικῶν. Ἡ ὀλοκληρωτικὴ καταστροφὴ ἦν ὑπέστη ὁ ἐχθρὸς διὰ τῆς καταβυθίσεως ὅλων τῶν πλοίων εἰσβολῆς, ὁμολογήθη καὶ ἀπὸ Ἀξονικῆς πλευρᾶς, ὥστε αἱ ἀπώλειαι του νὰ ὑπολογίζωνται ἀπὸ 2—5 χιλιάδας πνιγέντας Γερμανοὺς μὲ τὴν τιμητικὴν συνοδείαν καὶ αὐτῶν τῶν 2 πολεμικῶν σκαφῶν. (1). Ὁ ἐχθρὸς, παρὰ τὴν καταστροφὴν

(1) Τὸ ἐν Κρήτῃ Βρετανικὸν Στρατηγεῖον ἀνεκοίνου ραδιογράφημα τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Στόλου τῆς Μεσογείου Ναυάρχου Κάνιγκαμ καθ' ὃ, «Ἀγγλικὴ Μοῖρα ἐκ δεκάδος ἐλαφρῶν σκαφῶν κατέλαθεν εἰς ὀλίγων μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Δυτικῆς ἀκτῆς τῆς Κρήτης Νηπομποτὴν ἐκ πολυαριθμῶν πλοίων παντὸς μεγέθους καὶ εἶδους, συνοδευομένην ὑπὸ Μοίρας Ἰταλικῶν ἐλαφρῶν σκαφῶν. Ὁλόκληρος ἡ Νηπομποτὴ μετὰ τῆς συνοδείας ἐβυθίσθη. Ἐπρόκειτο περὶ μίας Μεραρχίας πεζικοῦ (Ἀλπινιστῶν)».

καὶ ἀποτυχίαν ταύτην, εὐθύς ἀμέσως τὴν ἐπομένην ἐπεχείρησε δι' ἑτέρας «Ἀρμάδας» ἐλαφρῶν πλοιαρίων, ἱστοφόρων, φορηγίδων, βενζινοπλοίων, ἢ τύχη τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρξε καλύτερα τῆς τῶν προηγουμένων, διασκορπισθέντων καὶ καταβυθισθέντων κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ κυριαρχούντος ἐπὶ τῶν ὑδάτων Ἀγγλικοῦ Στόλου.

Ἡ ἐξαιρετικὴ αὐτῆ δρασίς καὶ ἐπιτυχία τοῦ Βρεττανικοῦ Ναυτικοῦ, ἥτις ἐστοίχισεν αὐτῷ τὴν ἀπώλειαν 2 καταδρομικῶν καὶ 4 ἀντιτορπιλικῶν συγκρινομένη μετὰ τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐχθροῦ νὰ ἀποθιβάσῃ ἔστω καὶ ἓνα στρατιώτην εἰς τὴν ξηρὰν παραμένει ἄνευ ἰδιαίτερας τιμῆς σημασίας (2).

ΑΜΥΝΤΙΚΑΙ - ΕΠΙΘΕΤΙΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ ΜΕΧΡΙ 25ης ΜΑ.Ι.ΟΥ

Εἰς τὸν τομέα Ἀλικιανοῦ ἡ θαυμασία δραγάνωσις τοῦ πολεμικοῦ μετώπου τῶν χωρικῶν συνεργαζομένων μετὰ τοῦ στρατοῦ, δὲν ἐπέτρεψε οὐδὲ τὴν ἡμέραν αὐτὴν εἰς τὰ ἐκκενωθέντα νέα τμήματα Ἀλεξιπρωτιστῶν νὰ μολίνουσι τὸ ἱερόν ἔδαφος τοῦ Ἀλικιανοῦ, ἐξοντωθέντων μέχρις ἑνὸς, παρὰ τὴν προσπάθειάν των νὰ εἰσέλθουσι διὰ τῆς δυτικῆς παρυφῆς εἰς τὸ χωρίον. Τὰ πρωτόγονα πολεμικὰ ὄπλα τῶν χωρικῶν, ἔχουσι ἤδη ὑποκατάστατα αὐτῶν, τὰ αὐτόματα ὄπλα καὶ τὰ περιστροφὰ τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν.

Εἰς τὸν τομέα Μουρνιῶν, λόγῳ τῶν χαραδρώσεων καὶ τοῦ ἐν γένει ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους, ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐπεχείρησεν ἐπιθετικῶς ἢ μὴ δι' ὄπλων ἄνευ οὐδενὸς ἀποτελέσματος ἄνευ οὐδεμιᾶς ἡμετέρας ἀπωλείας. Συγχρόνως ἐμυδραλιοθόλει δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὴν ἐξωτερικὴν περίμετρον, εἰς ἀρκετὸν βάθος, τοῦ χωρίου, μὴ δυνάμενος φαίνεται ὁ ἐχθρὸς νὰ ἀνακαλύψῃ τὰς θέσεις τοῦ Συνατοῦ λόγῳ τοῦ δασώδους τῆς περιοχῆς.

Εἰς τὸν τομέα Χανίων - Σούδας, ἐκτὸς τῆς ἀποκοπῆς τῶν

(2) Τὸ Βρεττανικὸν πολεμικὸν Ναυτικὸν ἐπλήρωσε θάρ-
τατον τὸν φόρον διὰ τὴν ἄμυναν τῆς Κρήτης μετὰ τὴν ἀπώλειαν 3 εὐ-
δρόμων καὶ 6 ἀντιτορπιλικῶν, ἐκτὸς ἄλλων ἀρκετῶν βοηθητι-
κῶν πλοίων τοῦ Στόλου.

-τηλ)κῶν συγκοινωνιῶν καὶ τῆς κατασιγήσεως ὁλοκλήρου σχεδὸν τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, οὐδὲν προγεφύρωμα κατὰ τὴν θάλασσαν εἰς ἐπιτυχίαν, ἔξοντοφθέντων ἢ συλληφθέντων αἰχμαλώτων τῶν προσεδαρφθέντων Ἀλεξιπρωτιστῶν.

Εἰς τὸν τομέα Καστελλίου - Κολιμπαρίου ἡ Σχολὴ τῶν βυβλίπων εἰς ἣν εἶχεν ἐμπιστευθεῖ ἡ στενωπὸς Κολιμπαρίου πρὸς Μάλεμε διεξάγει ἀπὸ διημέρου ἕνα ἐπικὸν ἀγῶνα μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐκδιώσῃ τὴν στενωπὸν, πράγμα ὅπερ ἀνακουφίζει τὰ μαχόμενα Συμμαχικὰ στρατεύματα ἐν Μάλεμε. Ἡ Λεγεὼν αὐτῆ τῶν 300 ὁλονὲν προσθέτει νέα ὀνόματα ἀγνώστων ἡρώων εἰς τὸ Πάνθεον τῆς Ἀθανασίας προβάλλουσα ὡς Κρητικὸν ἀπροσπέλαστον Τεῖχος τὰ στήθη τῆς, πρὸ τοῦ ὁποίου θεωρεῖται ἡ Μηχανὴ καὶ ὁ Σίδηρος μᾶς Αὐτοκρατορίας, πλὴν καὶ αὐτὴ κίπτεται τελικῶς πρὸ τῶν ὑπερέτερων δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ, ὑποχωρήσασα νοτιώτερον.

22—23 Μαΐου. Ὁ ἐχθρὸς ὡς εὐνόητον, ἦτο ἤδη εἰς θέσιν νὰ ἐνισχύῃ ἀπὸ ἄεροε ἀδιαλείπτως τὰ στρατεύματά του εἰς ἐμφύχον καὶ ἀμύχον ὕλικόν, ὥστε νὰ παρέχῃ ἀπειλητικὰς ἐνδείξεις περὶ τῆς ἀνανότητός του ὅπως μεταπηδήσῃ ἀπὸ τῆς ἀμύνης εἰς ἐπίθεσιν, τοῦτο δὲ καθ' ὃν χρόνον ἡ V Νεοζηλανδικὴ Ταξιαρχία ἤρχισε νὰ ἀποσύρεται πρὸς Ἀνατολὰς διὰ νὰ ἐνωθῇ μετὰ τῆς IV Ταξιαρχίας εἰς Ἀγ. Μαρίναν.

Τὸ ἀριστερὸν τοῦ τομέως Γαλατᾶ συνεργαζόμενον μετὰ τοῦ 2ου Συν)ματος Μουρνιῶν, ἐπεχειρεῖ ἀπὸ κοινοῦ κατὰ τὸ λυκαυγὲς ἐκκαθαριστικῶς πρὸς Πύργον, μὲ σκοπὸν τὴν ἀνακατάληψιν αὐτοῦ. Ὄραν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐπιθέσεως, ἐπανέκαμπτον τὰ τμήματα εἰς τὰς θέσεις τῆς ἀρετηρίας των, εὐρεθέντα πρὸ ὑπερέτερων δυνάμεων καὶ καλῶς ὀργανωμένον ἐχθροῦ μὲ σοβαρὰς ἀπολείας εἰς νεκρούς καὶ τραυματίας, ἐν οἷς καὶ αὐτοῦ τοῦ διοικητοῦ τῶν ἐπιχειρούντων τμημάτων, λοχαγοῦ Διακοποῦλου δεχθέντος ριπὴν πολυβόλου εἰς τὴν καρδιακὴν χώραν. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ, ἀρίστη ἀφηνδιαστικῶς ὁ Ἀγγλὸς Ταξίαρχος προσκαλέσας εἰς εἰδικὴν σύσκεψιν τὸν Συν)οχὴν Φιωτάκιν, καθ' ἣν μετ' ἐξέτασιν ἐνδείλεχθ' ἡ στρατιωτικὴ καταστάσεως ἀπεφασίσθη ὅπως

ἐνεργηθῆ ἑτέρα ἐπίθεσις μετὰ μεγαλυτέρων δυνάμεων κατὰ τοῦ Ν. Α. τοῦ Πύργου.

Δύναμις διλοχίας περίου — Δ)τῆς λοχαγὸς Φωτόπουλος — διὰ τῶν Β. Δ. ἀντερειαμάτων Μουρνιῶν προσέβαλλεν διαδοχικῶς τὴν προεχωρημένην γραμμὴν τοῦ ἐχθροῦ ἦν καὶ ἀνέτρεψε παρ' ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐχρησιμοποίησε ἀφθότους ἀτομικοὺς ὄμιλους ἐναντίον τῶν προσελανόντων τμημάτων. Λόγω τῶν σοβαρῶν ἀπολειῶν, ἰδιά τραυμασιῶν — μέρος μόνον τῶν ὁμοίων κατώρθου ἢ ὑπηρεσία τῶν τραυματιοφορέων νὰ διακομισθῆ εἰς Μουρνιές — ἀνεκόπη ἢ ἐπίθεσις καὶ τὰ τμήματα ἀναδιπλούμενα κανονικῶς ὑπεχώρησαν εἰς Μουρνιές. Ὁ παρακολουθῶν τὴν ἐπιχείρησιν Ἄγγλος Τοξιστοχὸς ἀφ' οὗ ἐξέφρασεν τὸν θαυμασμόν του διὰ τὸ ἀκατάβλητον πολεμικὸν μένος τῶν στρατιωτῶν μας, ἀπῆλθεν ὑποσχόμενός τὴν κατὰ ἕνα οἰοδύηποτε τρόπον ἀποστολὴν ὀπλων καὶ φυσιγγίων. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη τὸ ἐρώτημα ἂν συνέφερε νὰ συνεχισθῆ ὁ ἐπιθετικὸς ἀγὼν ἢ θὰ ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ διεξαγάγωμεν ἕνα ἐνεργητικὸν ἀμυντικὸν ἀγῶνα μὲ τὴν ἐξάντλησιν μάλιστα τῶν πορομαχικῶν.

Οὕτω, εἰς Γαλατᾶν ἢ κατὰστασις δὲν εἶχε μεταβληθεῖ παρ' ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐνήργησε τοπικὴν ἐπίθεσιν διὰ τῆς ὁδοῦ Φυλακῶν — Ἀγιάς — Γαλατᾶ, σημειώσας τοιαύτην ἐπιτυχίαν, ὥστε νὰ κινδυνεύσῃ ὁλόκληρος ὁ Γαλατᾶς. Ἀντεπίθεσις ἐνεργηθεῖσα ὑπὸ Ἑλληνικῶν τμημάτων βοηθουμένων ὑπὸ μικρᾶς δυνάμεως Νεοζηλανθῶν, οὐ μόνον καθήλωσε τὸν ἐχθρὸν ἀλλὰ καὶ τελικῶς ἀπόθησε τούτον εἰς τὰς ἀρχικὰς γραμμὰς του.

Ἐἰς Μάλεμε ἢ κατὰστασις ἀπέβαινε σοβαρωτέρα κατὰ τὸ ἐσπέρας τῆς 23ης, δεδομένου ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τῆς 22ας εἶχε σταθεροποιήσῃ τὸ προγεφύρωμά του καὶ ἠδύνατο εὐχερῶς καὶ διαρκῶς νὰ ἐπικρατεῖν τοῦτο. Ἀποτέλεσμα, ὡς προελέχθη, ὑπῆρξεν ἢ σήμεπτωξις τῆς V Ταξιαρχίας πεζικοῦ εἰς θέσεις Δ. τῆς Ἀγ. Μαρίνης ἵνα συνδεθῆ μετὰ τῆς IV Ταξιαρχίας πεζικοῦ. Παρ' ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἐτήρησε συνεχῆ ἐπαρῆν ἐνεργῶν παρενοχλητικᾶς κινήσεις ἐν τούτοις τὴν κυρίαν ἐπίθεσίν του τὴν ἀνέβαλε διὰ τὴν 24ην.

Ἐἰς τοὺς τομεῖς, Ἀλιμανοῦ, Σοίδας — Χανίων παρὰ τὴν ἐνισχυσιν τῶν ἐσπιῶν ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ διὰ νέων τμημάτων

Ἀλεξιπρωτοιστῶν καὶ βαρυτέρων ὅπλων μέχρι καὶ πυροβάλλων τῶν 37, οὐδὲν εἶχεν ἐπιτύχει ὥστε παντοῦ νὰ παραμένωμεν κύριοι τῆς καταστάσεως.

Εἰς τὸν τομέα Καστελλίου—Κολυμπαρίου ἐπεκράτησεν ἡρεμία τοῦ Συν)ματοῦ ἀσχοληθέντος εἰς τὴν ὀργάνωσιν γραμμικῆς μάχης εἰς τὴν Ἀνατολικὴν παρυφὴν τοῦ χωρίου.

Ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ καθ' ὅλας τὰς βραδυνας καὶ νυκτερινὰς ὥρας εἶχεν ἀρχίσει ἡ διαρροὴ τῶν κατοίκων Χανίων ἀπὸ τὴν μόνην ἀπομένουσαν ἐλευθέραν ὁδὸν Χανίων—Μουρνιῆς—Κεραμειά, ἐξ ἧς ἐσυνεχίζετο καὶ ὁ ἐφοδιασμός τοῦ στρατοῦ.

Ἐκτὴν Μικρασιατικῆς καταστροφῆς διέρρεον περὶ ἄνθρωποι πάσης ἡλικίας καὶ κατηγορίας, συναποκομίζοντες μεθ' ἑαυτῶν τὸ φορτίον τὸ ὁποῖον ἐπέτρεπον «τὰ νειῶτα ἢ τὰ γηρατειά των». Οὐδεμία λιποψυχία, δυσφορία, ἀγανάκτησις, διαμαρτυρία, παρ' οὐδενὸς ἐξεδηλοῦτο καὶ οὔτε ἀμφιβολία εἰς οὐδενὸς τὴν σκέψιν ἐγεννῶντο διὰ τὴν τελικὴν ἐπικράτησιν τοῦ δικαίου ἀγώνος μας. Συνεχισταὶ αὐτοὶ μιᾶς παραδόσεως ἐξήρποντα γενεῶν πού ἀπὸ δύο χιλιάδων ἐτῶν ἐπολέμων σχεδὸν διαρκῶς ὑπὲρ τῆς Ἐλευθερίας ἐναντίον ἀμειλίκτων ἐχθρῶν, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποστῶσι σήμερον ψυχικὴν ἀλλοίωσιν ἀπὸ τὴν νέαν σταυροφορίαν τῶν Ἀξονικῶν δυνάμεων. Οἱ Γερμανοὶ ἐγνώριζον ὅτι οἱ Κρήτες θὰ ἦσαν ἀκαμπτοὶ πολεμισταί, διὰ τοῦτο ἐφήρμοσαν τρομακτικὴν καὶ σκληρὰν τακτικὴν, πιστεύοντες, ὅτι ἡ τακτικὴ αὕτη συγκερασμένη μετὰ τὴν Μηχανὴν καὶ τὸν Σίδηρον, θὰ ἐκαμπτον ἴσως τὴν ψυχὴν των. Ὁ θαυμασμός των, ἂν καὶ μεμιγμένος μετὰ τὸ μῖσος των, δὲν τοὺς ἠμπόδισε νὰ μᾶς τὸ ὡμολογήσουν. «Μὲ τέτοιο ἐξωριστὸ λαὸ σὰν καὶ οὗτος, ἡ Γερμανία θὰ μπορούσε νὰ θαυματοεργήσῃ, κοῦρια πού ἡ Κρήτη δὲν μπορεῖ νὰ μεταφερθῇ στὴ Γερμανία».

24—25 Μαΐου. Εἰς τὸν τομέα Γαλατᾶ, ὁ ἐχθρὸς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν — κατὰ τὸ προηγούμενον — ἐχάλαρωσε τὸν ρυθμὸν τῆς ἐπιθέσεώς του διὰ νέων δυνάμεων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τὸν ἀπὸ ἀέρος βομβαρδισμόν τῶν θέσεών μας διὰ Στοίας, ὥστε ἡ γραμμὴ ἀμύνης νὰ ὑποχωρήσῃ ἐλαφρῶς Ἀνατολικότερον ἐπὶ καλυπτομένης τοποθεσίας. Ὁ ἐχθρὸς ἐπιφυλακτικῶς δὲν εἶχεν ἀποτολμησῆ νὰ εἰσέλθῃ εἰς Γαλατᾶν προωθηθεὶς μέχρι σχεδὸν τῆς παρυφῆς αὐ-

τοῦ. Τὸ ἀλόγισμα τῆς 25ης ἤρχισεν γενικὴ ἐπίθεσις τοῦ ἐχθροῦ κατόπιν προηγηθέντος ἐντατικοῦ ἀεροπορικοῦ βομβαρδισμοῦ, μυδραλισβολισμοῦ καὶ πολυβολισμοῦ ἀπὸ χαμηλοῦ ὕψους διαρκέσαντος ἄπὸ τρεῖς ὀλοκλήρους ὥρας. Ἡ ἐπίθεσις αὕτη ὑπεστηρίχθη ἤδη ἐκ δύο πυροβόλων καὶ πολλῶν βαρέων ὄμιων, τὸν χεῖμαρρον τῆς ὁποίας δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀνακόψουν τὰ ἡμέτερα τμήματα ἀποχρεωθέντα νὰ ἀποσυρθῶσιν ἐντὸς τοῦ χωρίου καὶ ἔτι ἀνατολικότερον ἐνωθέντα μετὰ τῶν Ἀγγλικῶν τμημάτων. Ὀδομαχία ἐλάμβανον ἤδη χώραν ἐν Γαλατᾷ ὑποστηριζόμενα ὑπὸ τιναν ἐλαφρῶν τάνκς Ἀγγλικῶν, ἐν τῶν ὁποίων βλήθην διὰ χειροβομβίδος ἀκνητοποιήθη κατασφαγέντος ἐξ ὀλοκλήρου τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ βαρβάρου ἐπιδρομέωσι. Ἐτερον τάνκς ἀπεσύρθη τῆς μάχης καὶ οὕτω ὁ ἐχθρὸς ἔγινε κύριος σχεδὸν ὀλοκλήρου τοῦ Γαλατᾶ.

Τὴν 21ην πρὸς τὴν 22αν ὥραν γενομένης νυκτερινῆς ἐπιθέσεως ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Νεοζηλανδικῶν δυνάμεων βοηθουμένων καὶ ὑπὸ τῆς ἠρωϊκῆς ομάδος τῶν χωρικῶν Γαλατᾶ, ἐξεδιώχθη ὁ ἐχθρὸς ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τοῦ χωρίου ἀποσυρθείς εἰς τὴν Δυτικὴν, Νοτίαν καὶ Β. Δυτικὴν παρυφὴν τοῦ χωρίου. Ἐπισχυθεῖς οὗτος κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς διὰ νέων δυνάμεων Ἀλεξιπρωτιστῶν, ἀνέλαθε νέαν ἐπίθεσιν τὴν πρωΐαν τῆς 26ης πρὸς τῆς ὁποίας τὰ ἡμέτερα τμήματα ἐκάμφθησαν κατόπιν σκληροῦ καὶ ἀνίσου ἀγῶνος, ὑποχωρήσαντα πρὸς ἀνατολὰς ἐνωθέντα μετὰ τῶν ἐν ὑποχωρήσει ἤδη Ἀγγλικῶν δυνάμεων.

Ἡ ἠρωϊκὴ αὕτη προσπάθεια τῆς ἀνακαταλήψεως τοῦ Γαλατᾶ ὑπὸ τῶν Ἑλληνοβρετανικῶν δυνάμεων, χαρακτηρίζεται ὡς μία ἐκ τῶν μεγαλυτέρων προσπαθειῶν ποῦ κατεβλήθησαν πρὸς ὑπερβολισμὸν τῆς Κρήτης (1).

(1) Κατὰ τὸ τηρούμενον μητρώων ὑπὸ τοῦ Αἰδ. Ἐφημερίου Γαλατᾶ κ. Βασ. Ρουμελιωτάκη αναπτύξαντος ἐξαιρετον πομπικὴν καὶ χριστιανικὴν δρᾶσιν καὶ ἐνταφιάσαντος τοὺς φονευθέντας κατὰ τὰς διαφόρους μάχας τοῦ Γαλατᾶ, ὁ ἀριθμὸς τούτων οὐδὲν βεβαίως πλήρης + ἔχει ὡς ἀκολουθῶς:
 α') Ἀγγλοὶ 149 ἐξ ὧν 2 Ἀξιωματικοί.
 β') Ἕλληνες 71 ἐξ ὧν 9

Ἀκόμη εἰς λόγον τοῦ Χίτλερ εἰπόντος ὑπεροπτικῶς ὅτι «τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Γερμανὸν στρατιώτην», ὑπῆρξεν ἡ ἀπάντησις ὅτι «τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Ἕλληνα καὶ τὸν Βρεττανὸν στρατιώτην».

Κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας μάχας ἔπλεσαν ἠρσικῶς μαχόμενοι ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πολλοὶ Ἕλληνοι καὶ Ἕλληνες στρατιῶται ἐν οἷς δύο Ἕλληνοι ἀξιωματικοί, ἐτραυματίσθησαν δὲ σοβαρῶς οἱ λοχαγὸς Γιαννουλάκης Κ. καὶ ἀνθ' ἑαυτοῦ Βαμβακῆς.

Ἀς σημειωθῆ διὰ τὴν ἱστορίαν ὅτι ἀφιχθεὶς ἀνώτερος Γερμανὸς ἀξιωματικὸς εἰς Γαλατᾶν μετὰ τὴν κατάληψίν αὐτοῦ, εἶπεν μεγαλοφώνως κατόπιν μικρᾶς μελέτης ἐπὶ τινος χάρτου : «Ἐπεσεὺν ὁ Γαλατᾶς, τὸ μεγαλύτερον κέντρον ἀντιστάσεως τῆς Κρήτης. Αὔριον τὴν πρωΐαν θὰ εἶμεθα μέσα εἰς τὰ Χανιά» (2).

Ἐἰς τὸν τομέα Μάλαμει, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν δύο αὐτῶν ἡμερῶν ἐλάβησαν χώραν σφοδρὰ καὶ ἀδιάκοποι μάχαι ἐν διαρκεί ἑπαρῇ μὲ τὸν ἐχθρὸν, καθ' ἃς τὰ Σημιαστικὰ στρατεύματα ἐξετοπίσθησαν βαθμιδῶν ἕκ τῶν θέσεών τῶν, ὑποχωροῦντα Ἀνατολικῶς καὶ Νοτιοδυτικῶς τοῦ ἀρχικοῦ ἐχθρικοῦ προγεφυρώματος.

Ἐἰς τὸν τομέα Μουρνιῶν, οἱ Ἕλληνικαὶ δυνάμεις ἄνευ χαλαρώσεως τῆς συνοχῆς τῶν, ὑπεχώρησαν Ν.Α. ἐγγύς τοῦ χωρίου Κεραμειά, καθόσον ὁ ἐχθρὸς ἀνακαλύψας τὰς θέσεις τῶν, ἤρχισε σφοδρὸν βομβαρδισμόν δι' ἐκρηκτικῶν καὶ ἐμπορηστικῶν βομβῶν μέχρι καὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ Χανιῶν — Μουρνιές — Κεραμειά, ἀποκόψας πᾶσαν ἐπικοινωνίαν καὶ ἀνεφοδιασμόν, ὥστε νὰ γεννᾶ-

Ἐλλείπει ταύτοτήτων δὲν ἀνεγνωρίσθησαν:

α') Ἕλληνοι 17, β') Ἕλληνες 30.

Προσθεθέντων τῶν ἀπωλειῶν τοῦ Ὑποτομέως Γαλατᾶ καὶ τῶν Μουρνιῶν, αἱ Ἕλληνικαὶ ἀπώλειαι ἐξισοῦνται πρὸς τὰς τῶν Ἕγγλων. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω αναφερομένων ἀπωλειῶν, ἐφανεώθησαν ἐν Γαλατᾶ κατὰ τὰς μάχας καὶ ἕκ τῶν βομβαρδισμῶν 42 πολῖται.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἀνήλθον περίπου εἰς 2 χιλιάδας Ἀλεξιπτωτιστᾶς, Ἀλπινιστᾶς, ἐνταφιασθέντας εἰς 4 Νεκροταφεία καὶ πολλοὺς ὁμαδικοὺς τάφους περὶ τὸν Γαλατᾶν.

(2) Τ' ἀνωτέρω ἐλέγχθησαν εἰς τὴν Γερμανικὴν μεταφράζοντος τοῦ ἐκέῖσε παραμένουτος εἰσαγγαλέως κ. Κλαμαρῆ.

ται πρόβλημα ὁ περαιτέρω ἐφοδιασμός εἰς τροφάς.

Πρὸ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ἀδυναμίας εἰρήσθω τοῦ στρατοῦ, ν' ἀναγκασθῆ τὴν προόδον τοῦ ἐχθροῦ, οἱ χωρικοὶ ὀρμηφύτως ἐξηγέρθησαν ἀξιοῦντες ἐπιμόνωσ ὄπλα. Ἀλλὰ δὲν ἦσαν μόνον οἱ χωρικοὶ ἦσαν οἱ δικαιούμενοι περισσότερον παντός ἄλλου, στρατιῶται μας, διότι ὄσων ἐξυμνλοῦντο ἐντελῶς τὰ φυσίγγια Στάγιερ, ἐπανωπλιζοντο δι' ὄπλου Γκροᾶ, ἐπικανδύνου καὶ διὰ τὴν ἀτομικὴν ἀσφάλειαν λόγῳ τῆς καταστάσεώς του. Οὕτω, πρὸ τῆς πίεσεως αὐτῆς καὶ συμφώνως πρὸς τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν τοῦ Ἁγγλου Ταξιάρχου, ἀφίχθησαν κινώτια πλήρη καινουργῶν ὄπλων Ἀγγλικῶν καὶ φυσιγγίων διὰ τῶν ὁποίων ἐφοδιάσθη τὸ πλεῖστον τῶν στρατιωτῶν μας, παραχωρηθέντων τῶν ὄπλων Γκροᾶ εἰς τοὺς χωρικοὺς. Ἦτο δυστυχῶς ἀργά!

Εἰς τὸν Τομέα Ἀλικιανοῦ, ὁ ἐχθρὸς δὲν εἶχεν ἐπιτύχει νὰ θέσῃ πόδα. Ἐλάχιστοι Ἀλεξιπρωτισταὶ εἰσελθόντες πρὸς στιγμὴν εἰς τὸ χωρίον διὰ τῆς δυτικῆς ἐξόδου ἐφονεύθησαν μέχρις ἐνός. Ἐντεῦθεν ἡ σκληρότης καὶ ἡ ἔκτασις τῶν ἀντιποίνων ἐναντίον τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ἄμα τῇ καταλήψει του.

Εἰς τὸν Τομέα Καστελλίου, σμήνη ἐχθρικών βομβαρδιστικῶν ἀπὸ πρωίας ἤρξαντο τρομακτικοῦ βομβαρδισμοῦ πολυβολισμοῦ τῶν θέσεων τοῦ Συν)ματος καὶ τῶν ἐγγύς χωρίων ἐνῶ συγχρόνως δύναμις Γερμανικοῦ πεζικοῦ ἐπετίθετο ἐναντίον τοῦ Συν)ματος ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἡ καταλήψις τοῦ Καστελλίου καὶ ἡ σχεδὸν ἀποδιογάνωσις τοῦ Συν)τος τὸ ὅποιον ἤρχισε συμπτυσσόμενον Νοτίως τοῦ Καστελλίου καὶ εἶτα Ἀνατολικῶς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Χανίων πρὸς λήψιν ἐπαφῆς μετὰ τῆς Στρατ. Διοικήσεως. Μετὰ σύντονον πορείαν 4 ἡμερῶν ἐφθάσαν εἰς Καρὸς Ἀσποκοράνου ἐξ οὗ ἀπελύθησαν οἱ στρατιῶται τοῦ Συν)ματος. Μέρος αὐτῶν ὑπὸ τὸν Ταγμ. Κουρκούτην ἐτράπη πρὸς Σφακιὰ ἔνθα τὸ πλεῖστον ἠχμαλωτίσθη λόγῳ ἀφηνιδιασμοῦ τῶν Γερμανῶν.

Εἰς τὸν Τομέα Χανίων—Σούδας συνεχίζων πάντοτε ὁ ἐχθρὸς τὸν βομβαρδισμὸν ἐναντίον τῆς πόλεως Χανίων καὶ τῶν περὶ ἐξ διὰ Στούκας ἐπέτυχεν μὲν νὰ μεταβάλλῃ κατόπιν τοῦ πολυκόρου συνεχοῦς καὶ σφοδροτάτου βομβαρδισμοῦ ἀλόκληρα τετράγωνα εἰς σφοδρῶς πετρωμάτων, δὲν κατώρθωσαν ὅμως οὐδαμοῦ τοῦ τομέως

νά σχηματίσῃ ἔστω καὶ μικρὸν προγεφύρωμα ἢ νά θέσῃ σταθερὸν πύδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ.

ΣΥΜΠΤΥΞΙΣ ΣΥΜΜΑΧΙΚΩΝ — ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ — ΕΠΙΒΙΒΑΣΙΣ

26 Μαΐου Ὁ ἐχθρὸς ἀνενόητος σχεδὸν μετέφερε διὰ τῶν ὀπλιταγωγῶν Ἀλπινιστικὰς δυνάμεις μετὰ βαρέων ὀπλίων, συντεταγμένας εἰς ὀργανικὰ τμήματα. Κατέχων τὸ ἀεροδρομίον Μάλεμε μετεχειροῦζετο τοῦτο ὡς ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ μὴ στρατιωτικοῦ ἀεροδρομίου ἐν καιρῷ εἰρήνης. Παρὰ τὴν γενναίαν καὶ ἱστορικὴν δοῶσιν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Συμμαχικῶν δυνάμεων, εἶχεν ἀπαλεσθῆ ἢ τελευτάα ἐλλίς πρὸς ἀνακατάληψιν τῆς περιοχῆς Μάλεμα καὶ γε κώτερον εἶχε κλονισθεῖ ἢ ἐμπιστοσύνη περὶ τῆς δυνατότητος νά ζοατηθῆ αὐτὴ ἡ Κρήτη.

Αἱ κύρια Συμμαχικαὶ δυνάμεις συμπυκνῶμεναι ὑπὸ τὴν κάλυψιν ὀπισθοφυλακῶν εἶχον ὑποχωρήσει εἰς τὴν γραμμὴν Σούδας-Στόλο πρὸς ἣν ἐκινουῖντο τὰ τμήματα τοῦ τομέως Χανίων καὶ γενικῶς τὰς πρὸς Δ. τῶν Χανίων Ἀγγλοελληνικὰ στρατεύματα. Ἐξηντηλέμενα ἀπὸ ἀγῶνα 7 ἡμερῶν καὶ νικτῶν ἀπ' ἐνός, εὐρεθέντα δ' ἀπ' ἐτέρου πρὸ ὑπερέτερων δυνάμεων κατὰ τε τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ἰσχὴν τῶν ὀπλίων τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἔστερημένα πυρομαχικῶν καὶ τροφῶν, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νά μαμφθῶσι. Παρὰ ταῦτα, οὐ μόνον δὲν ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ἐχθρὸν νά σημειώσῃ οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐπιτυχίαν ἀλλ' ἀπεναντίας ἐπροξέστησαν τοιαύτη φθοράν εἰς μίαν Ἡγεμονεύουσαν τότε Αὐτοκρατορίαν ἐπὶ τῆς Εὐρώπης, ὥστε νά ὑποχρεωθῆ αὐτὴ νά ρίψῃ εἰς τὸν ἀγῶνα ὀλόκληρον τὸ βάρος τῆς ἀεροπορίας της καὶ τὸ σύνολον τῶν ἐπιλέκτων Μεραρχικῶν τῶν Ἀλεξίπποτιστῶν της.

Κατόπιν τῆς ἐλευθερίας κινήσεως ἦν ἀπέκτα ὁ ἐχθρὸς ἐπ' ὀλοκλήρου τῆς πεδιάδος Χανίων, διετάχθησαν ὑπὸ τῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως τὰ Ἑλληνικὰ τμήματα τοῦ τάγματος Χανίων ὅσως ἀποσυρόμενα κατευθυνθῶσι πρὸς τὸ χωρίον Νεροκούρου. (N. A.

Χανίων 9 Χιλ.) καὶ καταλάβωσι θέσεις πλαγιοφυλάξεως τῆς ὁδοῦ Χανίων-Σούδας. Ἄς σημειωθῆ ὅτι ὁ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τῆς 25ης καὶ 26ης συνεχίζομενος ἄγριος καὶ πρωτοφανῆς εἰς βίαν βομβαρδισμὸς τῆς πόλεως δὲν ἀνεκόπη εἰ μὴ τὴν 21ην ὥραν τῆς 26ης Μαΐου ὅτε καὶ ἐδόθη ὁ καιρὸς εἰς τὰ τμήματα τῆς ἐσωτερικῆς περιμέτρου νὰ ἐξέλθωσι τῆς πόλεως.

Ἡ προώθησις ἐχθρικῶν δυνάμεων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Μουρνιῶν-Κεραμειᾶ ἔδου εὐρίσκοντο εἰσεῖτι Ἑλληνικὰ τμήματα ἐν προφυλακαῖς ἐλέγχοντα καὶ τὴν ὁμώνυμον δημοσίαν ὁδὸν, ἐπέββαλε τὴν λήρην ἀναλόγου διατάξεως τῶν τμημάτων μας. Οὕτω, διατάχθη ἡ σύμπτυξις τῶν προκεχωρημένων τμημάτων ἐπὶ Νοτιώτερον ἐπιστενωτέρας γραμμῆς ὁ δὲ ἐνισχυμένος 3ος λόχος τοῦ βου Συν)ματος τακτικῶς ὑπαχθῆις εἰς τὸ 2ον Συν)μα Μουρνιῶν, καταλάβη διὰ νυκτὸς τοὺς Ν. Δ. τῆς Ἀγ. Βαρβάρας (ἐξοχικὴ περιοχὴ μετὰ ὁμώνυμον ἐκκλησίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς Κεραμειᾶ) ὄρεινους ὄγκους μὲ ἐστηρικμένον τὸ δεξιὸν εἰς τὸ ὕψος τῆς δημ. ὁδοῦ, ἐνισχυομένων συγχρόνως τῶν πτερυγῶν τῆς ἀμύνειας δι' ἐντάξεως εἰς ἐκατέραν τῶν διαθεσίμων πολυβόλων. Ὡς ἐφεδρεία παρέμεινεν ἡ διαθεσίμος δύναμις τοῦ Συν)τος μετὰ ἡμιδιομορίας τοῦ 3ου λόχου Ἀνθ)γοῦ Νίκα ὑπὸ τοὺς ἐλαιῶνας Ἀνατολικῶς τῆς δημ. ὁδοῦ, ὅπου καὶ ὁ Σταθμὸς Διοικήσεως.

27 Μαΐου. Ἀπὸ τῆς 5ης πρωϊνῆς ὥρας τὰ τμήματα εἶχον καταλάβει τὰς θέσεις των — ὡς ἀνωτέρω — μὲ τὸ δεξιὸν ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Σιλαμιανάκη, τὸ κέντρον ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Μωραϊτάν καὶ τὸ ἀριστερὸν ὑπὸ τὸν ταγ)ρχην Τρικουράκη. Κατόπιν προηγηθέντος σφοδροῦ βομβαρδισμοῦ τῶν νέων θέσεων ἀπὸ ἀέρος, ἤρχισαν κινούμενα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην τμήματα Ἀλβανιστικὰ κατὰ μάζας, μὴ ὑποφασζόμενα ἴσως τὴν παρουσίαν δυνάμεων ἐκεῖσε. Τὴν 6.30' τὸ κέντρον προσέβαλε τὰ πρῶτα ἀνιχνευτικὰ τμήματα τοῦ ἐχθροῦ τὰ ὁποῖα συνέτρεξεν ἀμέσως ὁ κύριος ὄγκος τῶν δυνάμεων του. Ἐπὶ ὀλόκληρον ἐξάωρον δὲν παρεχωρήθη οὐδὲ σπυδαφὴ γῆς εἰς τὸν ἐχθρὸν χάρις εἰς τὸν ἀριστον ὀπλισμὸν τῶν Στρατιωτῶν μας καὶ τὰ ἀφθονα πυρομαχικά. (Ἐπιπλοὶ Ἀγγλικὰ 150 φουσίγια κατ' ἄτομον). Αἱ καταφθάνουσα διαρκῶς ἐπισκέψεις τοῦ ἐχθροῦ ἀνέτρεπον τὴν μέχρις τινὸς ἰσορροπίαν ὥστε

νά διαταχθῆ ἡ ὑποχώρησις πρὸς Κεραμειὰ καὶ ἐκεῖθεν εἰς Γέρω-
λάκκο. Ὁ ἐχθρὸς ἀπέφυγε νά τηρήσῃ ἐπαρὴν στραφείς πρὸς τὸ
χωριὸν Μουρνιές, τὸ ὁποῖον καὶ κατέλαβεν. Διχμάλοιοι τινὲς
Ἄλεξιπρωτιστὰὶ περιήλθον εἰς χεῖρας μας μεταχθέντες εἰς Γέρω-
λάκκο.

Εἰς τὸν Τομέα Σούδας-Χανίων, εἶχον εἰσδύσει ἤδη τμήματα
μοτοσυκλετιστῶν καταλαμβάντα ἐπικαίρους θέσεις καὶ κτίρια κατὰ
μῆκος τῆς ἀκτῆς καὶ εἰς ἀρκετὸν βάθος πρὸς ἀνατολάς. Καθ' ὅ-
λην τὴν ἡμέραν σφοδρὸς ἀγὼν συνήπτετο, κυρίως ὀπισθοφυλακῶν,
ἀπὸ Βοροῶ πρὸς Νότον καὶ ἀπὸ Σούδας πρὸς Σφακιά. Τὸ Ἐμπε-
δον τάγμα ἀπὸ Νεροκούρου διὰ Θερίσσου- Γέρωλάκκο ἤχθη εἰς
χωριὸν Στίλος (15 χιλ. Ν. Ἀνατολ. Χανίων) ἔνθα ὑπεστήριξε
τὴν ὑποχώρησιν τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων πρὸς Μπαμπιλιῆ
ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Χανίων-Στίλος-Φρέ-Ηρακλεῖον σχὸν μάλιστα καὶ
ἕνας ἀπολείας εἰς γειρούς καὶ τραυματίας.

Ἡ 27η, Μαΐου καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις καὶ ἐπισήμους πληρο-
φορίας, ὑπῆρξεν ἡ ἀποφασιστικὴ ἡμερομηνία διὰ τὴν ἐκκένωσιν
τῆς Κρήτης. Τὴν αὐτὴν ἡμερομηνίαν 27ην πρὸς τὴν 28ην Ἰταλι-
καὶ δυνάμεις ὁμοίωμεναι ἐκ Δωδεκανήσου ἀπεβιβάζοντο εἰς Σητεί-
αν, προτιθέμεναι νά προσβάλουν τὸ Ἡράκλειον ἀπὸ Ἀνατολῶν.
Μόνον ἡ ἔγκαιρος παρουσία τοῦ Ἀγγλικοῦ Στόλου κατὰ τὴν νύκτα
τῆς 28ης πρὸς τὴν 29ην ἐπέτρεψε εἰς τὰ Συμμαχικὰ στρατεύματα
τῆς περιοχῆς Ἡρακλείου ν' ἀποσυρθῶσι καὶ ἐπιβιασθῶσι τῶν
πλοίων ἀνενοχλήτως. Πέραν ὅμως τοῦ παράγοντος τούτου, τοῦ
Ἀγγλικοῦ Στόλου ἕτερος παράγον σοβαρώτερος ὑπῆρξεν ἡ κατὰ
τὰ ὑψώματα Ἀϊ-Λιᾶ Ἡρακλείου συνεχισομένη σφοδρὰ μάχη, εἰς
ἣν εἰσῆλθε τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν δυνάμεων τοῦ ἐχθροῦ, ὥστε
ἡ Γερμανικὴ διαβήσις νά μὴ προβῆ οὐδ' εἰς ἀπλήν ἢ θεαματικὴν
πισθονοηλικὴν ἐνέργειαν ἐναντίον τῶν ἀποχωρούντων Συμ-
στρατευμάτων.

28-31 Μαΐου. Εἰς Γέρωλάκκο, ἔνθα ὑπῆρχε ἡ πληροφορία
ὅτι εὐρίσκετο ἡ Στρατ. Διοίκησις ἐγκατεστάθησαν ἐν προφυλα-
καῖς τὰ ἐν ὑποχωρήσει τμήματα ὁμοῦ μετὰ τοῦ τάγματος-μειωμέ-
νης δυνάμεως-Παπαθανασίου (τάγμα τοῦ 2ου Συν)ματος Μουρ-
νιῶν) προτιθέμενα ἵνα διὰ Κάμπων στραφῶσιν πρὸς τὸ Ἡρά-

πλεον και ἔλθωσι εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἐκεῖ μαχομένων δυνάμεων. Ὑπὸ τὴν κάλλιπιν ἰσχυρᾶς ἀνταγιοφυλακῆς ἐτέθη ἡ φάλαγξ ἔν πορείᾳ πλὴν δὲν ἠδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὴν πορείαν τῆς ἀφ' ἐνὸς διότι ἐτέθη ὑπὸ τὸ σφυροζόλημα τῆς Γερμανικῆς ἀεροπορίας καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι ἐν τῷ μεταξὺ εἶχον καταληφθῆ τόσον τὰ Χανιά ὅσον καὶ τὸ Ρέθυμιον, ἐπόμενον δὲ ἦτο νὰ εἶχε πέση καὶ αὐτὸ τὸ Ἡράκλειον. Τοιοῦτοτρόπως ἡ φάλαγξ ἀνεστράφη εἰς τὰ ὀπίσω ἀφ' οὗ ἠχρήστευσε τὸν ὀπλισμὸν τῆς καὶ κατέστρεψε τὰ πορομαχικά τῆς, παραμείνασα ἐν καταλισμῷ εἰς Γέρο-λίεσκο μέχρι τῆς 29ης. Διὰ δρομολογίου, μέσῳ Νεροκούρου, τὸ ὅλοϊον καθώρισε καὶ ἐγνώρισε εἰς τὴν ἀεροπορίαν ἡ Γερμανικὴ διοίκησις ἐτέθησαν τὴν 30ὴν Μαΐου ἔν πορείᾳ τὰ τμήματα ὁμοῦ μετὰ τμημάτων Χωροφυλακῆς καὶ ἄλλων ὀπλων με κατεύθυνσιν τὰ Χανιά. Ἐκεῖ, μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ ἐναπομείναντος ἀχρήστου ὀπλισμοῦ, (ἐλλείψει τῶν κινητῶν οὐραίων καὶ διασφαγῆν τῶν κανῶν) ὠδηγήθησαν τὰ μὲν μίχμα τμήματα εἰς τὸ Στρατόπεδον συγκεντρώσεως ἀγχισμαλῶτων Παιδικῶν ἐξοχῶν, ἡ δὲ Χωροφυλακὴ εἰς Χανιά δι' ἀνάληψιν ὑπηρεσίας. Ἔτερα τμήματα Ἑλληνικά, καταλαβόντα θέσεις πρὸς Μπαμπάλῃ—Φρέ, ὡς ὀπισθοφυλακὴ τῶν πρὸς Σφακιά ὑποχωρούντων στρατευμάτων, κυκλοφέντα τὴν 29ην Μαΐου ὑπὸ Γερμανικῶν δυνάμεων, ἀγχισμαλωτίσθησαν, ἀφ' οὗ ἐξήντησαν τὰ φυσάγγιά τὸν μέχρις ἐνός, ὠδηγηθέντα τελικῶς εἰς τὰ Στρατόπεδα ἀγχισμαλῶτων.

Ἡ 31η Μαΐου ὑπῆρξεν ὁ ἐπίλογος τῆς Μάχης τῆς Κρήτης. Οἱ πέραν τῆς ἡμερομηνίας αὐτῆς παραμείναντες Ἄγγλοι ἐν Κρήτῃ ἢ ἀγχισμαλωτίσθησαν κατὰ τὸ πλεῖστον, ἢ ἐτρόπησαν πρὸς τὰς ὁρεινὰς περιφερείας τῶν Σφακίων, ἐνθα ὠργανώθη κατόπιν ὁ ἀνταρτικὸς ἀγὼν, ὁ ἀγὼν ἀντιστάσεως, ὁ ὁποῖος συνῆδε πρὸς τε τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν Κρητῶν (1). Τοῦτον συνέτρεξαν εὐθὺς ἀ-

(1) Τὰ ὑστεροφῆμως πως δημοσιευθέντα περὶ ἀμέσου ἐνάρξεως ἀνταρτικῶ ἀγῶνος εἰς Λευκὰ Ὀρη ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς - οὔτε καν λαβόντας μέρος εἰς τὸν τακτικὸν ἀγῶνα - δὲν ἀνταπακρίνονται πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν. Ἡ ξηρὰ ἀλήθεια εἶναι ὅτι, ὁ χωρικό- πληθυσμὸς (φεύγων τὴν ἀμέσως ἐκδηλωθεῖσαν ἀγριότητα τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ καὶ ἐγκαταλείπων τὰ

μέσως παλαίμαχοι αγωνισταὶ τῆς Κρήτης καὶ πλῆθὺς ἄλλη στρατιωτικῶν, χωρικῶν καὶ ἀκόμη κληρικῶν. Ἐντεῦθεν ἐξεπήδησε καὶ ὁ πρῶτος στρατὸς τῆς Μ. Ἀνατολῆς καὶ ὡς τοιοῦτος ἀνεγνωρίσθη καὶ ὁ στρατὸς τῶν ἐπιχειρήσεων Κρήτης δυνάμει Συντακτικῆς Πράξεως τῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ ἐν ὑποχωρήσει πρὸς Σρακιά Συμμαχικά στρατεύματα μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων, ἀπέκρουον τὰς ἐχθρικὰς ἐπιθέσεις παρὰ τὴν ἀγριότητά των καὶ τὴν συμμετοχὴν ἀσμάτων μάχης. Δὲν ὑπέσχετο ἀμφιβολία ὅτι ὑπὸ τὴν κάλυψιν τῶν Αὐστροελληνικῶν αὐτῶν δυνάμεων ἐδόθη καιρὸς εἰς δύο Νεοζηλανδικὰς Μεραρχίας περικοῦ νὰ φθάσουν εἰς Σρακιά, ὁπόθεν ἐπεβιβάζοντο ἐπὶ τρεῖς νύκτας Ἀντιτοπιλικῶν καὶ ἄλλων ἐλαφρῶν σκαφῶν, καθόσον τὴν ἡμέραν παρεμένον ὑπὸ τὴν κάλυψιν τῶν ελαιῶνων, σπηλαίων, ἀγριοδένδρων. Ἡ Γερμανικὴ ἀεροπορία οὐδεμίαν ἐπιδρομὴν ἐνήργησεν εἰς τὴν ἀκτὴν καὶ τοὺς λόφους. Μικρὰ τμήματα Γερμανῶν διεισδύσαντα ἐκ τῶν ἀνωθεν τῶν Σρακιῶν λόφων ἐξοντώθησαν τελείως.

Δ Ι Α Γ Γ Ε Λ Μ Α

ΒΑΣΙΛΕΩΣ — ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ

23ης ΜΑΪΟΥ

Τὸ ὑπὸ τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἀπευθυνθὲν Διάγγελμα πρὸς τὸ Ἔθνος πρὶν ἢ ἀπέλθωσι τῆς Νήσου ἔχει οὕτω:

Πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν,

Καθ' ὃν χρόνον εἴμεθα ἀκόμη ἀπησυχασμένοι ἐν Κρήτῃ μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν ὅλων τῶν ἐπὶ τοῦ θλευθέρου Ἑλληνικοῦ εἰδήφους διαθέσιμων ἐθνικῶν δυνάμεων πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ καταστήσωμεν αὐτὰς ἱκανὰς νὰ ἀγωνισθῶσι παρὰ τὸ πλεονόν τῶν γενναίων Βρεττανῶν συμμάχων μας, ὁ ἐχθρὸς ἤρχισεν ἐπιχειρήσεις εἰς εὐρείαν κλίμακα κατὰ τῆς Νήσου.

πάντα, κατέφυγε πανοικεὶ πρὸς τὰς ὄρεινὰς περιοχὰς διὰ τὴν ἀσφάλειάν του καὶ μόνον. Ὁ ἀνταρτικὸς ἀγὼν ἀντιστάσεως ἐναντίον τοῦ κατακτητοῦ, ὀργανώθη μετὰ τὴν λῆξιν τῶν ἐπιχειρήσεων Κρήτης, ἀσχετος ἐντελῶς τυγχάνων πρὸς τὴν συμβολὴν τοῦ πηθυσμοῦ κατὰ τὴν περίοδον τῆς Μάχης τῆς Κρήτης.

Μετὰ ἔντονον δι' ἀεροπλάνων δρᾶσιν αὐτοῦ, διασχέσασαν πολλές ἡμέρας, ἡ μάχη διὰ τὴν Κρήτην εἰσῆλθεν εἰς κρίσιμον φάσιν. ὅταν τὴν πρωΐαν τῆς Τρίτης, 20ῆς Μαΐου, ὁ ἐχθρὸς ἔξαπέλυσεν ἀπόβασιν στρατοῦ ἐξ ἁέρος.

Ἔνας ἐκ τῶν κυρίων ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ὑπῆρξεν ἡ περιοχὴ, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκατο ἡ κατοικία μου καὶ ἡ κατοικία τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Πράγματι δὲ ἡ πρώτη ὁμὰς τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν προσεγγεώθη εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων ἀπὸ τῆς οἰκίας μου, ἀμέσως δὲ ἤρχισεν μάχη μεταξὺ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν καὶ τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων τῆς περιοχῆς ταύτης. Ἐπειδὴ ἡ κυρία δύναμις τοῦ ἐχθροῦ μᾶς ἐχωρίζεν ἀπὸ τῶν στρατευμάτων μας, ἦτο ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη νὰ ἀποχωρήσωμεν διὰ νὰ ματαιώσωμεν τὰ ἐναντίον ἡμῶν ἐχθρικά σχέδια.

Ἀπὸ τὴν Παναγιά καὶ βραδύτερον ἀπὸ τὸ Θέρισσον, ὅπου ἐσταθμεύσαμεν, διὰ νὰ παρακολουθήσωμεν τὴν πορείαν τῆς μάχης, ἀπεδέχθη, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπικοινωνήσωμεν οὔτε μὲ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς κυβερνήσεως οὔτε μὲ τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον. Μεταγενεστέρως ἐξηκριβώσαμεν, ὅτι αἱ Ἐθνικαὶ καὶ Συμμαχικαὶ, στρατιωτικαὶ καὶ πολιτικαὶ ἀρχαὶ ἐπεχείρησαν νὰ ἐπικοινωνήσουν μὲ ἡμᾶς ἄνευ ἐπιτυχίας. Κατὰ συνέπειαν συνεχίσαμεν τὴν πορείαν μας πρὸς ὀρεινότερα διαμερίσματα.

Κατόπιν προσεκτικῆς ἐρεύνης, μετὰ τῶν ὑπερθύνων ἡμῶν συμβούλων, τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως, ἐπέισθημεν, ὅτι ἡ ἐξακαλούθησις τῆς παραμονῆς μας ἐν Κρήτῃ καθίστατο ἐμπόδιον εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων. Διὰ τοῦτο ἀπεφασίσαμεν μετὰ βαθείας λύπης νὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἀπὸ τὴν ἠρωϊκὴν νῆσον, ὅπου τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα μαζὺ μὲ ὅλους τοὺς Κρητὰς, ἀδιακρίτως φύλου καὶ ἡλικίας, ἐξηκολούθουν νὰ ἀγωνίζωνται μὲ ἀξιοθαύμαστον θάρρος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλευθερίας τῶν κατὰ τῶν ἀνεπιτυχῶν προσβολῶν τοῦ ἐχθροῦ, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιοεῖ μὲ τὴν γκωστήν του ἀγριότητα πᾶν μηχανικὸν μῖσον ποῦ ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του.

Ἀπομακρυνόμεθα προσωρινῶς τῆς νῆσου διὰ νὰ μεταβῶμεν ἐπὶ Βρετανικοῦ ἐδάφους, ὅπου ἔχομεν προσκληθῆ. Αὕτη εἶναι ἡ

μόνη ὁδός, ἢ ὅποια θὰ καταστήσῃ εἰς ἡμᾶς δυνατόν νὰ ἐκπληρώσωμεν τὰ καθήκοντα, τὰ ὅποια μᾶς ἐπιβάλλουν τὰ ἔθνη ἀσμερόντα. Ἡ πρόθεσις ἡμῶν εἶναι νὰ ἀφιερῶσωμεν καὶ ἐκεῖ ὁλόκληρον τὴν δραστηριότητά μας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγαπητῆς μας Πατρίδος, τὴν ὅποیان ὑπερήρισαν τὰ τέκνα αὐτῆς ἀπὸ τῶν Ἀλβανικῶν καὶ Βουλγαρικῶν συνόρων μέχρι τῆς Κρήτης μετὰ παραδειγματικῆς ἀνδρείας κατὰ τῆς ἀπειλῆς τῆς ὑποδουλώσεως. Εἰμεθα πεπεισμένοι, ὅτι τὰ συμφέροντα ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους ἐπιβάλλουν, ὅπως ἡ νόμιμος ἡμῶν Κυβέρνησις ἔξακαλουθήσῃ λειτουργοῦσα ἐν στενωπᾷ συνεργασίᾳ μετὰ τῆς Κυβερνήσεως τῆς Α. Βρετανικῆς Μεγαλειότητος καὶ νὰ συμμερισθῇ μετὰ τοῦ γενναίου Βρετανικοῦ λαοῦ καὶ τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ὑφίσταται οὗτος μετὰ τόσῃς εὐφυγίας, καὶ τὰς προσπάθειάς, τὰς ὁποίας καταβάλλει μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ μεγάλου Ἀμερικανικοῦ Λαοῦ, πρὸς θρίαμβον τῆς ἰδέας τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῆς Δημοκρατίας.

Εἶμαι ὑπερήφανος διὰ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν καὶ ἰδιαίτερος τῆς Μεγαλονήσου, τοῦ ὁποίου αἱ πατροπαράδοτοι ἀρεταὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, τῆς γενναιότητος καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀξιοπροεπείας εὐρηκάν καὶ πάλιν τὴν δύσκολον εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλωθοῦν μὲ τόσῃν ἀποφασιστικότητι καὶ αὐτοθυσίᾳ, ἢ ὅποια ἐπισύρει τὸν γενικὸν θαυμασμόν.

Εἶμαι εὐγνώμων πρὸς πάντας τοὺς εἰς τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα συγγεντροφθέντας ἀξιωματικούς καὶ στρατιώτας ὄλων τῶν εἰς τὴν διάθεσίν μου ἐθνικῶν δυνάμεων, διότι κατὰ τὴν κρίσιν αὐτῆν στιγμῆν, μαζὺ μὲ τοὺς θρυλικούς κατοίκους τῆς Νήσου, συνηκτίσθησαν πέριξ τῆς Ἐθνικῆς Σημαίας διὰ νὰ μὲ συντρέξουν ἀμοφῶνως εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῶν μέσων τοῦ ὑπερτάτου ἀγῶνος διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Πατρίδος καὶ διὰ τὴν τελικὴν νίκην. Ἡ Κρήτη ἀπέστη ἐκ νέου τὸ σῆμα τῆς ψυχικῆς καὶ ἠθικῆς ἐνότητος ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ἀδελφῶν μας καὶ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς Ἐθνικῆς τιμῆς.

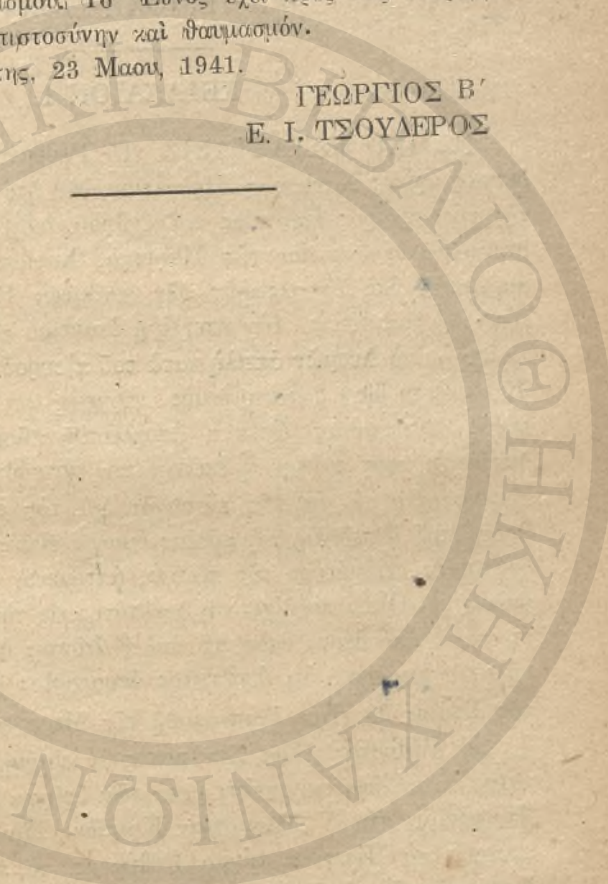
Ἀλευθυρόμενος πρὸς πάντας τοὺς ἀκαίους τούτους ὑπερασπιστὰς τῆς Πατρίδος, συνιστῶ ἀγάπην καὶ ἀλληλεγγύην, ἢ ὅποια μαζὺ μὲ τὴν αὐτοθυσίαν καὶ τὴν ἀνδρείαν εἶναι ἀπαραίτητος

διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀγῶνος.

Ἐχετε πίστιν εἰς τὴν τελικὴν νίκην, ἡ ὁποία εἶναι ἰδική μας. Ἡ τιμὴ, ἡ ὁποία σᾶς περιμένει, εἶναι μεγάλη διότι σεῖς εἴσατε ἢ τελευταῖας ἀλλὰ ἔνδοξος καὶ μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ ἀνίκητος ἑπαλξίς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ Ἔθνος ἔχει πρὸς σᾶς ἑστωακμένα τὰ βλέμματα μετὰ ἐμπιστοσύνην καὶ θαυμασμόν.

Λευκὰ Ὄρη Κρήτης, 23 Μαου, 1941.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Β'
Ε. Ι. ΤΣΟΥΛΕΡΟΣ

ΤΜΗΜΑ ΙΙΙ

Β'. ΠΕΡΙΟΧΗ (Ρεθύμνης)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ. Τὸ Ρεθύμιον, ὡς ὁ μέσος συν-
δεικὸς κρῖκος Χανίων — Ἡρακλείου, δὲν ἦτο νοητὸν νὰ μείνη ἐκ-
τός τῆς σφαίρας ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ, διότι ἐὰν οὗτος ἐπεχείρη
μεμονομένως ἐναντίον τῆς Περιοχῆς Χανίων τὰ πλευρά του θὰ
παρέμενον ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῶν δυνάμεων Ρεθύμνης ἢ Ἀνατο-
λῶν καὶ ἀντιθέτως ἐὰν ἐπεχείρη ἐναντίον τῆς Περιοχῆς Ἡρα-
κλείου ἢ ἀπὸ Δυσμῶν ἀπειλὴ κατὰ τοῦ πλευροῦ του θὰ ἦτο διαρκής.
Ἐπεβάλλετο ὅθεν ὁ συντονισμὸς ἐνεργείας καὶ πρὸς τὰς Περιοχάς
αὐτάς ταυτοχρόνως, ὥστε ν' ἀποκλεισθῇ πᾶσα τυχὸν μετακίνησις
δυνάμεων πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κατεύθυνσιν. Τὸ ἔδαφος,
προσεφέρετο τὰ μάλιστα εὐνοϊκῶς διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ ἐχ-
θροῦ, καθ' ὃ πεδινὸν καὶ μᾶλλον ὀμαλὸν εὐθύς ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἐ-
ξωτερικῆς περιμέτρου τῆς πόλεως, ἀπτόμενον σχεδὸν ἰσοῦπῶς τῆς
θαλάσσης. Οὕτω παρείχετο ἡ δυνατότης εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐνεργή-
σῃ τόσον ἀπὸ ἀέρος ὅσον καὶ ἀπὸ θαλάσσης ἀποβατικῶς, ἐφ' ὅσον
μάλιστα ἐπίστευεν ὅτι ἀκάλυπτος ἀεροπορίας ὡς ἦτο ὁ Βρεττανι-
κὸς Στόλος θὰ εἶχεν ἐξαφανισθῇ τῆς Μεσογείου.

Τὸ Ρεθύμιον, ἔδρα Συν)ματοσ ἐν εἰρήνῃ καὶ Ἐμπέδου τάγ-
ματος ἐν πολέμῳ, συνεχρότει μετὰ τῶν ἑτέρων Συν)μάτων Χανίων,
Ἡρακλείου, τὴν V Μεσαρηϊάν Κρητῶν. Τὴν φρουράν του συνε-
κρότου, τὸ Ἐμπέδον τάγμα Ρεθύμνης, τὸ παράρτημα Σχολείου
Χωροφυλακῆς, ἢ Διοίκησις Χωροφυλακῆς Ρεθύμνης, δύο τάγμα-
τα πεζικοῦ ἐκ τῶν ἐκ Πελοποννήσου μεταφερθέντων ἀγυμνάστων,
συναρμυκῆς δυνάμεως 5 χιλ. περίπου ἀνδρῶν. Αἱ κατὰ τὸ α' δεκα-
ήμερον ἀριχθεῖσαι Συμμαχικαὶ δυνάμεις ἀπετελοῦντο ἐκ μιᾶς Τα-
ξιαρχίας Αὐστρολῶν μετ' ἀναλόγων βοηθητικῶν ὄπλων καὶ πυρο-

βολικῶς ὥστε τελικῶς αἱ τε Ἑλληνικαὶ καὶ Συμμαχικαὶ δυνάμεις ν' ἀποτελέσουν ἓνα σύνολον δυνάμεως πλεόν τῶν 8 χιλ. ἀνδρῶν.

Ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρξεν σύντονος καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν μορφήν τοῦ ἐπικειμένου ἀγῶνος. Ὁ ἐνυπάρχων ἠθικὸς καὶ πατριωτικὸς κόσμος τῶν στρατιωτῶν ὁμοῦ μετὰ τὸ πολεμικὸν μένος, ἐξυψώθησαν ἐπιπερισσότερον, ἢ δὲ ἀγάπη πρὸς τοὺς Συμμάχους κατέστη πραγματικῆ, ἀδελφικῆ.

Ὁ ὅπλισμός δὲν εὐρίσκετο εἰς καλύτεραν κατάστασιν τοῦ τῆς Περιουχῆς Χανίων καὶ Ἡρακλείου. Ἀνομοιογενής, ἀνομοιόμορφος, ἐλλειπής, μετ' ἐλάχιστον ἀριθμὸν φυσιογγίων. Ὅλοι οἱ τύποι — διὰ τὴν ὅπλιζοῦ Μουσείου — παρήλανον. Ἐξαιρέσειν ἀπέτελλον τὰ πολυβόλα τύπου Σ. Β. καὶ τὰ ὅπλοπολυβόλα 1915 μετ' ἀρκετὸν ἀριθμὸν πυρομαχικῶν.

Βάσει σχεδίου ἐνεργείας ἐκπονήθέντος ὑπὸ τοῦ Συν)ρχου Νικολακάκη Γ. ἐγκεκριμένου ὑπὸ τῆς Στρατ. Δ)σεως Κρήτης καὶ υἱοθετηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀγγλου Ταξίαρχου, ἡ ὅλη Περιουχὴ ἐχωρίσθη εἰς δύο τομεῖς, Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν μετ' κέντρον τὴν γέφυραν Πλατανέ. Οὕτω, δύο τάγματα Ἀυστραλῶν (ταγματάρχης Φόουτ) μετὰ δύο ταγμάτων Ἑλληνικῶν (Ἀντ)ρχης Τρύφων καὶ Ταγματάρχης Κολλονᾶς) ἀνελάμβανον τὸν Ἀνατολικὸν τομέα τοῦ ἀεροδρομίου Πηγῆς ἢ φρουρὰ Ρεθύμνης (Συν)ρχης Νικολακάκης) τὸν Δυτικὸν τομέα μετὰ τῆς πόλεως καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Ἀγγλικῆς Ταξιαρχίας (19ῆ Ἀυστραλ., Ταξ. περσικῶ) ὑπὸ τὸν Βεῦξ, τὸν περὶ τὴν Γεωργιούπολιν χώρον.

Ἡ κατανομὴ τῶν δυνάμεων ἐγένετο ὡς ἀκολούθως: Τρεῖς τῶν λόχων τοῦ Ἐμπέδου, Ἀνατολικῶς τῆς πόλεως εἰς τοὺς παρὰ τὴν γέφυραν Ἀγ. Μάρκου (Ἀλιμπάν Μετόχι) ἐλαιῶνας — Λοχαγὸς Σαρακιανάκης, Λοχαγὸς Νικολιδάκης, Ὑπολ. Βιστάκης. — Ἐντὸς τοῦ χωρίου Περιβόλια καὶ παρὰ τὴν θέσιν Ἀγ. Γεώργιος εἰς λόχος — Ὑπολ. Πορτάλιος. — Τὸ τάγμα τοῦτο ἐτέθη ὑπὸ τὴν διοίκησιν Ταγ)ρχου Κίρια. Δυτικῶς τῆς πόλεως εἰς λόχος Σχολεῖου Χωροφυλακῆς — Ὑπομ. Παπαδόπουλος, — εἰς χωρίον Ἀτσιπόπουλον (6 χιλ. Ν. Δ. τῆς πόλεως) δύο λόχοι — Ὑπομ. Μαιτέζος, Ὑπομ. Τζέθης. — Ἐντὸς τῆς περιμέτρου τῆς πόλεως ὁ λόχος προκολήσεως Ἐμπέδου — Λοχαγὸς Δοκιμάκης — καὶ τέσσαρες λόχοι Χω-

ροφυλακῆς μικρᾶς δυνάμεως, — Ἀνθ)ρχος Παναγιωτόπουλος, Τραϊφόρος, Μοίσαρχος Τσοτᾶκος καὶ Ὑπομ. Λαφαγιάννης — Ἐπὶ τοῦ Φρουρίου τῆς πόλεως (Φορτέσα) ἐγκατεστάθη εἰδικὸν φυλάκιον — Ἀνθ)γὸς Στανουλάκης — μετὰ πολυβάλλον διὰ τὴν ἀντιαεροπορικὴν ἄμυναν καὶ παρατήρησιν.

Διὰ τὴν ὡς ἀνωτέρω κατανομήν, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψει τὰ πλέον εὐλαθῆ σημεῖα ἅτινα προσεφέροντο εἰς τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως. Ἀντικειμενικῶς σκοπὸς, ὅλων τῶν τμημάτων τῶν οὕτω πῶς κατανεμηθέντων, καθωρίσθη ἡ τελεία καταστροφή καὶ ἐκμηδένισις ἢ ἀχμάλωσία τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἡν περίπτωσιν ἀπεπειράτο ἀπόθασιν ἀπὸ θαλάσσης ἢ ἀπὸ ἀέρος, στενὴ ἐπαρῆ τῶν εἰς Ἀιμῶν Μετόχι δυνάμεων μετὰ τῶν εἰς τὸ δεξιὸν εὐρισκομένων Σημμαχικῶν δυνάμεων.

Αἱ πληροφορίες καὶ ἐν τῇ Περιοχῇ ταύτῃ περὶ τῆς ἐπιχειρήσεως εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ ὑπῆρξαν κατηγορηματικαί, ὥστε ἀπὸ τῆς 18ης τοῦ μηνὸς Μαΐου τὰ τμήματα νὰ εὐρισκονται ἐν πολεμικῷ συναγεμῶ καὶ νὰ ἔχουν λάβῃ θέσεις μάχης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΠΤΩΣΙΣ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΙΣΤΩΝ — ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

20 Μαΐου. Ἡ κατ' ἐξοχὴν εἰρηρικὴ αὐτὴ περιφέρεια ἐδέχετο, μετὰ τὴν σειρὰν τῆς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου τὴν λυσσάδην μάχην τῆς Γερμανικῆς ἀεροπορίας. Σιμὴν βομβαρδιστικῶν καὶ καταδιωκτικῶν ἐπέδρομων καὶ ἐβομβάρδιζον ἀδιακρίτως ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως Ἀνατολικῶς μέχρι τοῦ Ἐσταρωμένου ἐπὶ ὄρας ὁλοκλήρους — κατὰ τὸ προηγούμενον τῆς περιοχῆς Χανίων.

Τὴν 2αν μ. μεσημβρινὴν ὥραν, νέα σιμὴν ἐνεφανίσθησαν καταδιωκτικῶν ἀεροπλάνων συνοδευομένων ὑπὸ βαρέων βομβαρδιστικῶν, τὰ ὁποῖα ἀπὸ μικροῦ ὕψους ἱπτάμενα, ἐβομβάρδιζον, ἐπολυβόλον καὶ ἐμισθραλιοβάλλον τὴν περιοχὴν ἀπὸ Ρεθύμνου—Ἐσταρωμένου, ἀδιακρίτως στόχασιν ἐπὶ ὁλόκληρον ὥραν. Ὁ βομβαρδισμὸς οὗτος, ἐπέτετάθη ἐπὶ τῆς πόλεως καὶ τῶν πέριξ συνοικισμῶν πρὸς τρομοκρατίαν, ὡς γνωστὸν, τοῦ πληθυσμοῦ. Ἀνόπιοι χω-

οικοί εργαζόμενοι εἰς τοὺς ἀγρούς ἢ βόσκοντες τὰ ποιμνία των ἐπολιβολοῦντο. Ἡ αἰθρία ἀτμόσφαιρα τοῦ Μαΐου μετεβάλλετο εἰς ὀμβλωδή ἐκ τῶν καπνῶν, τοῦ κομποροῦ καὶ τῶν φλογῶν. Τὸ τριεφανεκὸν δίκτυον κατεστρέφετο καὶ πᾶσα τηλ. συγχοινωνία μετὰ τῶν φρουρῶν τῶν χωρίων καὶ τοῦ τηλ. κέντρον Χανίων ἀπεκόπτετο, ἂν καὶ πολὺ πρὶν δὲν ὑφίστατο τοιαῦτη, δεδομένου ὅτι τὴν ἐχθρικὴν ἀπὸ 8ης πρωΐνῃς ὥρας εἰσβολὴν εἰς τὴν Περιοχὴν Χανίων, ἐπλήροφοροῦντο παρ' Ἀγγλῶν Ἀξιωματικῶν πρόερχομένων ἐκ Χανίων.

Τὴν 3.15 ὥραν μ. μεσημβρίαν κατέφθανον τὰ πρῶτα ὀμβλιταγωγὰ ἀεροπλάνα κατὰ κίματα, ἐκκενοῦντα ἀπὸ ὕψους 80—100 μέτρων τὸ ἀνθρώπινον φορτίον των καὶ τὸ λοιπὸν παντοδαπὸς ὑλικὸν, ἀπαραίτητον διὰ τὴν ἐπιπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των. Εἰς δύο χιλ. ὑπελογίσθησαν οἱ ἐκκενωθέντες Ἀλεξιπτοισταί, ἐπὶ ἐκτάσεως 18 περίπου χιλιομέτρων, ἤτοι: ἀπὸ Λατζίμᾶ ἕως Ἐσταρσομένου — Ἀεροδρόμιον — Περιβόλια, Ἐργοστάσιον ΒΙΟ ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς παρυφῆς τῆς πόλεως Ρεθύμνης. Ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ Δυτικῶς ταύτης οὐδεὶς Ἀλεξιπτοιστὴς ἔπεσεν. Τὰ ἡμέτερα τμήματα ἀναλαμβάνουν εὐθὺς ἀμέσως ἐπιθετικὸν ἀγῶνα, συνεργαζόμενα ὅπου αἱ συνθήκαι τὸ ἐπέτρεπον. Τὰ ἐν τῇ πόλει τμήματα ὑπὸ τὸν Ταγματάρχην τῆς Χωροφυλακῆς Χανιώτην ἐξορμῶντα ἐναντίον τοῦ κατὰ φάλαγγα, δίκην πορείας, οὐδεῖντος ἐχθροῦ, πρὸς τὴν πόλιν, προσβάλλον τοῦτον εἰς θέσιν ΒΙΟ (Ἐργοστάσιον Ἐλαιουργίας - Σαπωνοποιίας). Ὁ ἐχθρὸς δεχθεὶς τὰς πρῶτας ριπὰς πολυβόλων Ἀνθ)γοῦ Χναράκι καὶ ἀμέσως τὰ πρῶτῶν λόχων τῆς Χωροφυλακῆς, ἀναγκάζεται πανικῶδῆτος νὰ ζητήσῃ σωτηρίαν εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ἐργοστασίου καὶ εἰς τὰ παρακειμένα οἰκία. Χαρακτηριστικὸν τοῦ πανικοῦ ὄν ὑπέστησαν οἱ Γερμανοὶ ἐκ τοῦ αἰφνιδιασμοῦ τούτου, ὑπῆρξεν ὅτι ἐν τῇ συγχύσει καὶ παραξένῃ των, ἀνεμποδίστως ἀνεχώρησαν οἱ κάτοικοι τῶν ἀνωτέρω οἰκιῶν.

Οὕτω πως ἤρχισεν ὁ ἀγὼν μετὰ τὸ ἐπιθετικὸν πνεῦμα τῶν ἡμετέρων, διαρκῶς προωθουμένων πρὸς περισφιγξίν καὶ ἐξάντωσην τοῦ ἐν ἀμύνη παντοῦ εὐρισκομένου ἐχθροῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ νέα

κείμενα Ἀλεξιπρωτιστῶν κατέφθανον, ὥστε ὁ ἀγὼν νὰ καθίσταται πεισματωδέστερος.

Ἐκ τῶν πρώτων ἐπιτυχιῶν ἡμῶν, τὸ ἠθικὸν τῶν ἀνδρῶν ἀνεπιδρώθη καὶ ἕξ᾽ ἄλλοι πλέον ἀπὸ ἐνθουσιασμὸν μὲ τὴν κλασικὴν πολεμικὴν ἰσχὴν τοῦ Ἑλλήνος μοχητοῦ ΑΕΡΑ, ΑΕΡΙΑ, καθίστανται ὀρμητικώτεροι. Μετὰ τριῶρον σκληρὸν ἀγῶνα ἐπιτυχάνουν νὰ τρέψουν εἰς ἀτακτὸν φυγὴν τὸν βάρβαρον ἐπιδρομέα ὑποχωροῦντι πρὸς τὸ χωρίον Περιβόλια (3 χιλ. Ἀνατολ. Ρεθύμνης), ἀφοῦ ἐγκατέλειψεν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης σοβαρὸν ἀριθμὸν νεκρῶν καὶ τραυματιῶν, ἀφθονοὺς πολεμικὸν ὕλικόν καὶ τινὰς ἀχμαλώτους.

Νέα, ζῶντα πάντοτε, ἱστορικὰ παραδείγματα τοῦ ἠρωτισμοῦ τῆς αὐτοθυσίας καὶ τοῦ καθήκοντος πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Ἐλευθερίαν. Ὁ Ἀνθ)γὸς Χλεμπογιάννης Ν^ο πίπτει ἐκ τῶν πρώτων μὲ τὸ περιστροφὸν ἀνά χεῖρας παρὰ τὸ ἐξοχικὸν καφενεῖον «Κρησιὰ» (300 μ. Ἀνατολικῶς ΒΙΟ) μετ' αὐτὸν ὁ ὀπενιμοτάρχης Λαμπρόπουλος Κ. παρὰ τὴν παραλίαν (Β. Α. ΒΙΟ) καὶ ὁ χωροφύλαξ Γιάννακας παρὰ τὴν θέσιν «Κρησιὰ». Τραυματίζονται δὲ οἱ: Ἀνθ)ρχος Τραϊφόρος, Ἀνθ)γὸς Εὐέλπης Κοτσουλῆς, ὁ Ἀνθ)γὸς Πρόκος καὶ τινες ἄλλοι ἀγνωστοὶ ἥρωες τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα δὲν ἐξηκριβώθησαν εἰσέτι.

Τὰ ἡμέτερα τμήματα συνεχίζουσι τὴν καταδίωξιν τοῦ ἀτάκτως ὑποχωροῦντος ἐχθροῦ πέραν τοῦ μεσονυκτιοῦ, ζητοῦντες τὴν προστασίαν τοῦ ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ σκότους. Οἱ χωρικοὶ κάτοχοι ὡς ἦσαν καὶ τῆς τελευταίας πτυχῆς τοῦ ἐδάφους, προσέρχονται ὀδηγοὶ τῶν τμημάτων μας, ὥστε νὰ μὴ δοθῆ καιρὸς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν εἰς τὸν καταδιωκόμενον ἐχθρὸν νὰ ἀνασυνταχθῆ.

Ἡ λαμπρὰ αὕτη ἐπιτυχία τῶν τμημάτων μας καὶ ἡ ἐκ ταύτης ἀναπτέρωσις τοῦ ἠθικοῦ τῶν ἀνδρῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κλονιζόμενον ἠθικὸν τοῦ ἀντίπαλου, παρεῖχον τὴν βεβαιότητα νὰ πιστεῖται τις ὅτι ἐὰν ἤθελε συνεχισθῆ ἡ καταδίωξις τοῦ ἐχθροῦ χωρὶς νὰ δοθῆ ὁ καιρὸς εἰς τοῦτον νὰ ἀνασυνταχθῆ, ἀσφαλῶς ἡ προῖτα τῆς ἐπομένης θὰ εὔρισκε τὰ ἡμέτερα τμήματα ἔχοντα τελείως κατασυντρίψῃ τὸν ἀντίπαλον εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην, ἡ δὲ διώκεις θὰ ἠδύνατο ἀπερισπαστως νὰ σπεύσῃ εἰς ἐνίσχυσιν τῶν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἀεροδρομίου μαχομένων Ἑλληνοβρετανικῶν θινά-

μεων αἴτινες δὲν ὑστέρησαν εἰς ὀρμητικότητα, ἡρωϊσμόν καὶ αὐτοθυσίαν. Παρ' ὅτι ὁ ἐχθρὸς κατώρθωσε πρὸς στιγμὴν νὰ θέσῃ πόδα ἐπὶ τοῦ ἀεροδρομίου, δὲν ἠδυνήθη νὰ σταθεροποιήσῃ τὴν θέσιν του ἐπὶ πολὺ διότι κατόπιν θιαίαις ἀντεπιθέσεως τῶν Αὐστραλιανῶν καὶ κυρίως τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων τοῦ 4ου τάγματος ἐξεδιώχθη τοῦτου μὴ ἐπιτυχόντος οὐδενὸς περὶ τὴν Πηγὴν προγεφυρώματος.

Κατεχομένον ἤδη σταθερῶς τοῦ ἀεροδρομίου ἀπὸ μὲν τῶν πλευρῶν, Ἀνατολικῶς καὶ Δυτικῶς, διὰ τῶν δύο ταγματικῶν Αὐστραλιανῶν τάγμ. Φόροντ, ἀπὸ δὲ τοῦ Νότου διὰ τοῦ 4ου τάγματος Τούρλωνος, ἔδει νὰ ἐκκαθαρισθῶσιν οἱ εἰς τὰ πλευρὰ αὐτοῦ ἀνενοχλήτως ἐκκενωθέντες Ἀλεξιπρωτισταί, ἑλλείπει ἡμετέρον δυνάμεων, ἤτοι, Ἀνατολικῶς τοῦ ἀεροδρομίου εἰς Χαμαλεῦρι - Ἐπταυρωμένος - Ν. Μαγνησία καὶ Δυτικῶς αὐτοῦ εἰς τὴν περιοχὴν χωρίου Πλατανέ. Ἡ τοιαύτη ἐκκαθαριστικὴ ἐνέργεια καὶ ἀποστολὴ ἀνετέθη εἰς τὸ 5ον τάγμα Κολλονᾶ ὅπερ ἦτο τεταγμένον Νοτίως τοῦ ἀεροδρομίου ὡς στήριγμα καὶ ἐφεδρεία αὐτοῦ. Χωρῆσαν εἰς δύο ἀποσπάσματα τὸ σύνολον τῆς δυνάμεως τοῦ ἐκινήθη περὶ τὸ μεσονύκτιον μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἐκκαθάρισιν τοῦ Ἀνατολικῶς τοῦ ἀεροδρομίου συνοικισμοῦ Σταυρωμένος ὅπου εὗρισκοντο περίπου 500 Ἀλεξιπρωτισταί (καὶ τὴν κατάληψιν τοῦ Δυτικῶς τοῦ ἀεροδρομίου χωρίου Πλατανέ ὅπου εὗρισκοντο περὶ τοὺς 400 Ἀλεξιπρωτισταί. Λόγω τοῦ σκότους ἐχρησιμοποιήθησαν ἀριστοὶ ὁδηγοὶ χωρικοὶ διὰ τὴν τήρησιν τῶν κατευθύνσεων. (1)

Πειθαρχημένα τὰ τμήματα πρὸς τοὺς κανόνας τῶν νυκτερινῶν πορειῶν καὶ ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ σκότους καὶ τῶν ἐλαιοδένδρων, πλησιάζουν τὰ ὄρια τοῦ ἐχθροῦ ὅστις ἀφηνδιασθεὶς καὶ καταδικασόμενος ἤδη ὑπὸ τῶν ἡμετέρων διὰ τῆς λόγχης τρέτεται εἰς

(1) Ἀντάξιος διάδοχο- τοῦ Ἡγουμένου τῆς ὀλοκαυτώσεως τοῦ Ἀρκαδίου Γαστριῆλ ὁ Ἡγούμενος τῆς αὐτῆς Μονῆς Διονύσιος, προσῆλθεν ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς μαχομένης 11α τριέδος ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης, ὡς σύνδεσμος καὶ μαχητής, ὡς πατὴρ τέλος, φροντίζων διὰ τὴν τροφοδοσίαν τῶν στρατιωτῶν, ἀσκῶν τὰ μάλιστα εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ μαχομένου στρατοῦ διὰ τῆς σεμνότητος καὶ τοῦ ἡρωϊσμοῦ του.

Κατὰ τὰς ὡς ἄνω καὶ τὰς μετέπειτα ἐπιχειρήσεις ἔλαβον μέ-

φρυγν. (1) Ὑπολείμματά τινα τούτου διαφυγόντα τῆς καταστροφῆς δημιουργοῦν νησίδα ἀντιστάσεως εἰς τὸν συνοικισμὸν Σταυρομένως ὅπου ἐγκαθίστανται ἀμυντικῶς, ἐνῶ ἐτέρα δύναμις τούτου 200 περίπου καταφεύγουν εἰς συνοικισμὸν Λατζίμα. Τὸ ἀντέρεισμα Βεράν - Ἐπισκοπῆς - Ν. Μαγνησία μέχρι θαλάσσης ὄσον καὶ τὸ ἀντέρεισμα Ἀστέρι - Χαμιλεῦρι μέχρι Ἐσταυρωμένου εἶχον βυκαθαρισθεῖ μέχρι τῶν προῖνων ὥρῶν.

Ἡ πορεία τῶν ἐπιχειρήσεων διαρκῶς ἐξελισσομένων κατὰ τὸν χώρον τοῦ τοιμέως Ρεθίμνης ἐπέβαλε τὴν αὐτοπρόσωπον παρουσίαν καὶ τὴν παρακολούθησιν κατὰ τὸ δυνατόν τοῦ ἀγῶνος ὑπὸ τῆς διοικήσεως, πρῶγμα ἀδύνατον διὰ τὸν Συν)ρχην Νικολακάκιον - ἀνάπτηρον ἐκ παλαιοῦ πολεμικοῦ τραύματος περὶ τὴν λεκάνην - ὥστε νὰ ὀρθῶ ἄντικατάστατης ὁ ταγμ. πεζ. Τζιφάκης Χρ.

21 Μαῖου. Τὸ ἐνεργοῦν κλιμάκιον τοῦ δεξιοῦ ἀποσπάσματος ταγμ. Κολλονᾶ, πρὸς Ἐσταυρωμένον, ἀποκτῆσαν ἤδη ἐλευθερίαν ἐκινήσεως, ἀναλαβὸν περὶ τὴν μεσημβριαν ἐπιθετικὸν ἀγῶνα ἐναντίον τοῦ συνοικισμοῦ καθιλοῦται πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν πυρῶν τοῦ ἐχθροῦ τραυματιζομένου σοβαρῶς τοῦ ὑπολ. Σαλούστρου καὶ φονεομένου συγχρόνως τοῦ ὀδηγοῦ χωρικοῦ ὀλίγα μέτρα πρὸ τοῦ συνοικισμοῦ. Φανερόν γίνεται ὅτι ἄνευ τῆς ἐπεμβάσεως Πυροβολικοῦ ἢ ὀμιων ἢ κατάληψης τοῦ συνοικισμοῦ καθίσταται ἀδύνατος.

ρος ἐνεργητικῶς οἱ, Λοχαγὸς Λιόδης, Ὑπολ. Βιστάκης, Κατζιράκης, Σαλούστρος, Ἀνθ)γοὶ Γκίκας, Καμιώτης, Πετρόπουλος, Ταμπάκης, Κοπάσης, Δημητριάδης Βαγγῆς (πесόντες), Ἀνθ)στοὶ Σερβετιάδης, Ἀργυριάδης καὶ πλείστοι ἄλλοι.

(1) Ἀντίγραφον Διαταγῆς Ταγ)ρχου Φόρντ πρὸς τὸν Διοικητὴν τοῦ 5ου Ἑλληνικοῦ τάγ)τα Ληφθείσης δι' ἀσφραγίδος:

Διοικητὴν 5ου τάγματος

20)5)41

Ἐκ μέρους τοῦ Ταγ)ρχου Φόρντ

Οἱ Αὐστραλοὶ ἀναφέρουν ὅτι εἶναι ὑπερήφανοι πολεμῶντες παρά τὸ πλευρὸν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Κρητῶν, οἱ ὁποῖοι ἔδρασαν κατὰ θαυμάσιον τρόπον. Ἀποσπάσατε ἓνα ἐκ τῶν λόχων σας εἰς τὸ Ἀνεξάρτητον Αὐστραλιανὸν Τάγμα. Ἐπιστρέψατε ὕστερον εἰς τὰς ἀρχικὰς σας θέσεις ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον.

Συγχαρητήρια διὰ τὴν λαμπρὰν ἐπιτυχίαν σας.

ΦΟΡΝΤ Ταγ)ρχης

Ἡ καταδίωξις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ πρὸς Περιβόλια ὑποχωροῦν-
τος ἐχθροῦ ἐσυνεχίσθη μέχρι τινὸς, ἀνακοπιῖσα λόγῳ τοῦ σκότους
καὶ τῆς ἀναμύξεως εἰς τὸν ἀγῶνα ἐτέρων τμημάτων. Τοῦτο ὡς εὐ-
νόητον, ἐπέτρεψεν εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀνασυνταχθῆ καὶ νὰ κατα-
λάβῃ τὸ ὕψαια ἔνθα ἡ Ἐκκλησία «Ἅγιος Γεώργιος» Περιβολίων
καὶ τὴν Νοτίως τοῦτου ὑπερχειμένην θέσιν «Καστελάκια» σπου-
δαιοτάτης στρατηγικῆς σημασίας δεσπίζουσαν ἐφ' ὀλοκλήρου τῆς
περιοχῆς πρὸς Δυσμάς.

Ἐάν ὁ σκοπὸς ἐνὸς πολέμου εἶναι ὁ ἔξαναγκασμὸς τοῦ ἀντι-
πάλου εἰς ὑποταγὴν διὰ τῆς ἐκμηδενίσεως- καταστροφῆς τῶν
ἐνόπλων δυνάμεών του καὶ τῆς καταλήψεως τοῦ ἐδάφους του, δὲν
ἔπεται ὅτι καὶ ἀπὸ μίαν ἀποφασιστικὴν ἐνέργειαν οὔτε κἀν ἀπὸ
σειρὰν συνακολούθων τινῶν ἐπιτυχιῶν, δύνатаι νὰ κριθῆ ἡ ἔκβα-
σις τοῦ πολέμου. Διότι, πάντοτε ὁ ἠττώμενος, ἐκτὸς ἄλλων παρα-
γόντων, δύνатаι νὰ ἐλπύσῃ ἀκόμη καὶ εἰς τὴν ἀναστροφὴν τῆς τύ-
χης. Οὐχ ἦττον, ἅμα ὡς περιέλιθη ἡ πρωτοβουλία εἰς τὸν ἐπιτυθέ-
μενον, ἀσχέτως τῆς σημασίας καὶ τῆς κλίμακος ἐφ' ἧς θὰ ἐνεργή-
σῃ, μικρᾶς ἢ μεγάλης, συμφέρον ἔχει νὰ συνεχίσῃ τὸν ἀγῶνα μέ-
χρι τοῦ δυνατοῦ ὁρίου, δεδομένου ὅτι ὁ ἐπιτυθέμενος πάντοτε ἀ-
ποβλέπει εἰς θετικὸν τινα σκοπὸν. Ἀκόμη, τὸ καλύτερον ἐκ τῆς νί-
κης ἀποτέλεσμα ἀπόλλυται ἐνίοτε, οὐ μόνον ἐκ τῆς ἀναστολῆς τῆς
καταδίωξεως τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως ταχύτητος
ἐν τῇ καταδίωξει.

Περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου νέα σμήνη καταδιωκτικῶν καὶ
βομβαρδιστικῶν ἀεροπλάνων κατέφθανον, βομβαρδίζοντα καὶ πο-
λυβολοῦντα ὅλην τὴν Περιοχὴν. Τὴν μεσημβριανὴν ὁ διευθύνων τὰς
ἐπιχειρήσεις ταγμ. Τριφάνης διατάσσει νέαν ἐξέφρησιν τῶν τμη-
μάτων πρὸς ἐπανακατάληψιν τοῦ ἐγκαταλειφθέντος ἐδάφους καὶ
ἐπιτυγχάνει μὲν τοῦτο, ἀλλὰ μὲ ἀρκετὰς ἀπολείας τῶν ἀνδρῶν (18
χωροφύλακες νεκροὶ ἐκτὸς τῶν τραυματιῶν). Τὴν ἡν μ. μεσημ-
βρινὴν ὄραν δι' ἐπιθέσεως τοῦ δεξιοῦ ὑπὸ διμοιρίας Χωροφυλά-
κων ὑπὸ τὸν Ἀνθ)γὸν Παπαγιαννάκην, καταλαμβάνεται ἡ σπου-
δαιοτάτη θέσις «Καστελάκια» καὶ οἱ Γερμανοὶ ὑποχωροῦν πρὸς
Ἅγ. Γεώργιον καὶ ὀχυροῦνται ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸν
περίβολον ταύτης. Διὰ τῶν κυριευθέντων ταχυβόλων αὐτομάτων

καὶ πυροβόλων ὄπλων, ὀπλιζονται πλείστοι ἄοπλοι ἄνδρες καὶ ἀνεφοδιάζονται εἰς πυρομαχικά οἱ ἔχοντες ὄπλα Στάγιερ, δεδομένου, ὡς προελέχθη, ὅτι ταῦτα προσηρμίζοντο ἐπὶ τοῦ ὄπλου.

Οὕτως ἐξελίχθη ὁ ἀγὼν κατὰ τὴν 21ην Μαΐου χωρὶς νὰ ἐπιτευχθῇ ἐπαφή μετὰ τῶν ἐν Περιβολίσι καὶ Ἀλμπάν Μετόχι λόχων.

22 Μαΐου. Κατὰ τὸ προηγούμενον τῆς 21ης, ἐπαναλαμβάνεται ὁ βομβαρδισμὸς καὶ πολυβολισμὸς τῶν θέσεών μας, ὥστε οἱ ἄνδρες νὰ κρατῶνται ἐν πλήρει ἀδρανεῖα, ἐνισχυομένων οὕτως εἰς ἀνεμποδίστως τῶν ἐν Περιβολίσι Γερμανῶν. Ἡ πόλις τῆς Ρεδύμνου συμπεριλαμβάνεται ἤδη εἰς τὴν ἀκτίνα δράσεως τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας, ἐφ' ἧς σημειοῦνται αἱ πρῶται καταστροφαὶ πλείστον οἰκημάτων, ἐν οἷς τοῦ μεγάρου τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς μὲ θύματα τοὺς ἐν αὐτῇ συνεργαζομένους Νομάρχην Τσαγκοῦν Γ., τὸν Διοικητὴν Χωροφυλακῆς Ἀντ)ρχην Μανιουδάκιν Στυλ. καὶ τινὰς πολίτας. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐχαλαρώθη πῶς ἡ ἀεροπορικὴ δράσις τοῦ ἐχθροῦ, ἣτις ἐπέτρεψε τὴν προώθησιν τῶν τμημάτων μας πρὸς τὰ Ἀνατολικῶς τῆς γαφύρας Κόρακα θύματα ἄτινα καὶ κατέλαβον. Μετ' ἀνάπαυαν, προωδοίμενα ἔτι περαιτέρω παρὰ τὴν πείλονα ἀντίστασιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐπιτυγχάνουν τὴν περισφιγξίν ἀπὸ πολλῶν σημείων τῶν ἐν Ἀγ. Γεωργίῳ ὀχυρωθέντων Ἀλεξιπωτιστῶν, τὴν θέσιν τῶν ὁποίων καθιστοῦν δυσχεροτάτην. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ πίπτει νεκρὸς, βληθεὶς ὑπὸ σφαίρας πολυβόλου ἐχθρικοῦ ἀεροπλάνου, ὁ ἀγέροχος καὶ ἐνθουσιώδης Ἀνθ)γὸς Μιαούλης Ν.

Ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν Ἀλεξιπωτιστῶν, ὅπως καὶ εἰς τῆς Περιούχας Χανίων Ἡρακλείου, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν διεκόπη πρᾶγμα εὐεργετικὸν καὶ δι' ἡμᾶς καθ' ὃ σχεδὸν πάντοτε τὰ τμημάτα μας εἶχον τὸ μεριδίον των, ὥστε ἐν πολλοῖς νὰ λυθῇ τὸ ζήτημα τοῦ εφοδιασμοῦ των εἰς ὑγ. ὑλικὸν καὶ γενικώτερον εἰς πυρομαχικά.

Ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων παρὰ τὸ ἀεροδρόμιον Πηγῆς ἔβαιναν ἐξαιρετικῶς ἰκανοποιητικὴ. Οἱ Ἀγγλοὶ μετὰ τῶν συνεργαζομένων Ἑλληνικῶν δυνάμεων παρέμενον κύριοι τῆς καταστάσεως καθ' ὅλην τὴν περιοχὴν. (1) ἔτι δὲ καὶ εὐέλπιδες διὰ τὰς

(1) Ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐπὶ πλέον τεκμήριον τοῦ βαθμοῦ τῆς μαχητικότητος τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων, εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ

μελλούσας επιχειρήσεις. Ἐτεροι πληροφορία παρασχεθεῖσαι τῷ ἐσπέρας ὑπὸ τοῦ Ἀνθ)στοῦ Σαραντηνάκι ἀρχικαλωτισθέντο; ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ ἀποδράσαντος - ἀνέφερον ὅτι ἡ δύναμις τῶν ἐν Περιβολοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἁγίου Γεώργιου Ἀλεξιπποτιστῶν δὲν ὑπερέβαινε τοὺς 250 λόγῳ τοῦ ἀποδεκατισμοῦ των. Ἐπιπλέον δὲ ὅτι οἱ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Γεώργιου Γερμανοὶ εἶχον συγκεντρώσει ἐν αὐτῇ ἀριθμὸν τινα γυναικοπαίδων διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν τῶν Γερμανῶν. Τοῦτο ἐτύχχανεν ἀληθῆς καθόσον καὶ ἐν τῇ Περιοχῇ Ἡρακλείου εἰς τὴν οὐχὶ ἔντιμον αὐτῆν πράξιν προσέησαν, χρησιμοποίησαντες παρὰ πάντα ἀνθρώπινον καὶ Διεθνῆ νόμον, γυναικοπαῖδα ὡς ἀσπίδα κατὰ μίαν προχώρησίν των.

Ζήτημα σοβαρὸν καὶ προέχον παρουσιάζετο ἐκ τῆς ἐλλείψεως ἄρτου εἰς ἀμφοτέρους τοὺς τομεῖς, ὅπερ καὶ κατέστησαν γνωστὸν ἀφικθέντες Ἄγγλοι ἀξιωματικοί, μετὰ τὴν πληροφορίαν ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἀνατολικοῦ τομέως ἔβαινον πρὸς τὸ τέλος των μετὰ τὴν τελείαν ἐκμηδένισιν τῶν Ἀλεξιπποτιστῶν. Τὸ ζήτημα τοῦ ἄρτου καὶ τῆς τροφοδοσίας ἐν γένει τῶν τμημάτων, ἐλύθη τόσον εὐνοϊκῶς, ὥστε νὰ μὴ στερηθῶσι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων, χάρις εἰς τὴν γενναίαν εἰσφορὰν τῶν χωρικῶν.

23 Μαΐου. Περὶ τὸ ἔσπερας τῆς 22ας ἀρίστη λόγος Αὐστραλῶν ἐκ Γεωργιουπόλεως μετὰ 2 πυροβόλων πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἐπιχειρούντων τμημάτων, ὅστις ἀπὸ τῆς πρωΐας προωθεῖτο εἰς τὴν ζώνην τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἀνακαλυφθεὶς ὑπὸ τῆς ἀεροπορίας μὲν ὡς ἤρχισε βολὴν, ὑπεχρεώθη ὑπ' αὐτῆς νὰ παραιτηθῇ τῆς περαιτέρω ἐνεργείας του καὶ ν' ἀποσυρθῇ τοῦ ἀγῶνος μετὰ τινὰ ἀπολείας. Τὰ ἡμέτερα τμήματα παρὰ τὴν ἔντονον δρᾶσιν τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας, ἐπιτυχάνουν ἐλαφρὰν προώθησιν τῶν θέσεών των, περισφιγγοντα, ἔτι περισσότερον τὸν ἐχθρὸν.

24 Μαΐου. Ὑπὸ τὴν προστασίαν ἰσχυρᾶς ἀεροπορίας ἐνεργεῖ

Ἀρχιστρατήγου Φράϊμπεργκ τηλ)μα τοῦ Ταξιάρχου Βεύζου ἐπὶ δειχθέν τῷ ὑπουργῷ κ. Δημητρακάκι ἔχον ἐπὶ λέξει:

«Κρήτες καὶ Ἕλληνες στρατιῶται μάχονται ὑπέροχα. Οἱ ἄνδρες μου εἶναι ὑπερήφανοι ποὺ μάχονται παρὰ τὸ πλευρόν τους».

Βεύζου

ὁ ἐχθρὸς ἀπεγνωσμένην ἐπέθεσιν πρὸς βελτίωσιν τῶν ἐν Ἀγ. Γεωργίῳ θέσεών του. Βράχοι ἀκλόνητοι τὰ προσβαλλόμενα τμήματα ὑποχρεοῦν τὸν ἀντίπαλον μετὰ ἐξάωρον συνεχῆ ἀγῶνα εἰς ὑποχώρησιν ἐγκαταλείποντα εἰς χεῖρας τῶν ἀρχετοῦς αἰχμαλώτους, ἀφθονον πολεμικὸν ὕλικόν ἱκανὸν δὲ ἀριθμὸν νεκρῶν καὶ τραυματιῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Αἱ ἡμέτεραι ἀπώλεια ἀνῆλθον εἰς δεκάδας τινὸς μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ δόκ. ἀξιωματικὸς Κασραντάρης ἠρωτικῶς μαχόμενος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς διμοιρίας του βληθεὶς εἰς τὴν κεφαλὴν.

Οἱ αἰντικῶς ἤδη ἐγκατασταθέντες Ἀλεξιπρωτισταὶ εἰς τὸν συνοικισμὸν Σταυρωμένος ἀναλαμβάνουσι περὶ τὴν 10ην ὥραν ἐπίθεσιν καὶ ἐπιτυγχάνουν νὰ ἀπωθήσωσι κατὰ πρὶ τὰ προκεχωρημένα ἡμέτερα τμήματα, ἀνακαταλαμβάνοντες μεμονωμένην οἰκίαν βορείως τῆς Ν. Μαγνησίας. Τὴν 15ην ὥραν κατόπιν ἐπιθέσεως εἰληχὲν ἀνακαταληφθεὶ ὁ λόφος μετὰ τῆς μεμονωμένης οἰκίας τραπέντων τῶν Γερμανῶν πρὸς Λατζιμᾶ ἀφ' οὗ ἐγκατέλειψαν πολλοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔπεσε νεκρὸς ὁ ἐνεργήσας τὴν ἔφοδον Ἀνθῆλγὸς Βαγγῆς.

Ὁ ἀπὸ τῆς 13ης ὥρας τῆς 23ης Μαΐου ἀρξάμενος τρομερὸς διὰ Στούκας βομβαρδισμὸς ἀδιακρίτως στόχων ἐπὶ μετώπου 20 χιλ. καὶ βάθους 6 χιλ. ἦτοι ἀπὸ Κοιμπέ (Δ. τῆς πόλεως) μέχρις Ἐσταυρωμένου - Λατζιμᾶ ἐπεσώρευσε νέας καταστροφὰς εἰς στρατιωτικὰ κτίρια, Νοσοκομεῖα, οἰκήματα.

25 - 26 Μαΐου. Πρὸς κάλυψιν τοῦ παρουσιαζομένου κενοῦ παρὰ τὴν θέσιν 3 Μοναστήρια (4 χιλ. Ν. τῆς πόλεως) ἀποστέλλεται ὑπὸ τὸν λοχαγὸν Τσανοῦκα νεοσυγκροτηθεὶς λόχος ἕξ Ἰταλιῶν ἄλλων ἀποσταλέντων ἐκ Χανίων ἀπὸ τῆς προηγουμένης. Ἡ κατάστασις γενικῶς παρουσιάζει ποιὰν τινα στασιμότητα ἐκτὸς τῆς ἐπαφῆς ἣτις ἐπιτυγχίνεται μετὰ τῶν τμημάτων Πηγῆς κατόπιν τῆς καταλήψεως τῆς θέσεως «Καστελάκιας» καὶ τῆς κατόπιν αποφασιστικῆς ἐπιθέσεως αἰχμαλωσίας ἀπάντων τῶν ἐν Ἐσταυρωμένῳ Ἀλεξιπρωτιστῶν ἀνευ οὐδεμιᾶς ἡμετέρας ἀπωλείας. Πλέον τῶν 250 πτωμάτων κατέκειντο νεκρὰ ἐκτὸς ἄλλων παλαιότερων. ἄτινα εἶχεν ἐξεμέσει ἡ θάλασσα. Ἀφθονον ὕλικόν περιῆλθεν εἰς χεῖρας μας συνιστάμενον ἀπὸ τυφέκια, ἀτομικὰ ταχυβόλα, πολυβόλα, ἀντι-

αρματικά, χειροβομβίδας, πιστόλια, τηλεμετρα, τηλέφωνα, ραδιοπομποίς, μοτοσυκλέτας, ύγ. ύλικών στρατοπεδείας και πληθύν φυσίγγίων. Περιβολαί ἐπὶ ἀρκετῆς ἐκτάσεως εἶχον ὀργανωθεί με σύρματα, παγίδας, χειροβομβίδας, ἐκκαθαρισθεῖσαι χάρις εἰς τὴν ἐμπειρίαν μαχητῶν τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώπου.

27 Μαΐου. Αἱ ἀπομένουσαι ἤδη ἔσται ἀντιστάσεως τοῦ ἐχθροῦ κατὰ τὴν Περιοχὴν Ρεθύμνης ἦσαν: Ἡ τῶν ἐν Ἀγ. Γεωργίῳ στενωῶς πολιορκουμένων, ἢ τῶν εἰς Λατζίμα καταφυγόντων ὑπολειμμάτων καὶ ἀσήμαντος τοιαύτη εἰς Σκαλέταν Ἀνατολικῶς Ρεθύμνης. Ἄπασαι αἱ ἔσται αὗται ἀντιστάσεως ἦσαν καταδικασμέναι θάπτον ἢ θράδιον εἰς παράδοσιν ἐφ' ὅσον νέοι παράγοντες δὲν θὰ ὑπεισέρχοντο ὥστε ν' ἀνατραπῆ ἢ τόσον εὐνοϊκῆ ὑπὲρ ἡμῶν στρατιωτικῆ κατάστασις. Τοῦτου ἕνεκα ὀρθῶς ἡ Ἀγγλικὴ διοίκησις δὲν διέταξεν ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις περιορισθεῖσα εἰς τὴν προστασίαν καὶ κατοχὴν τοῦ ἀεροδρομίου ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐξελίξεως τῆς καταστάσεως.

Ἐκ τῶν πυρῶν τῶν ἐν Ἀγίῳ Γεωργίῳ Γερμανῶν ἐφρονεύθη ὁ Ἀνθ' ἄγος Παπαγιαννάκις δεχθεὶς σφαῖραν εἰς τὴν μεταπικρὴν χώραν.

28 Μαΐου. Ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις ἐξελίσσεται τόσον εὐνοϊκῶς ὑπὲρ ἡμῶν, ὥστε νὰ πιστεύεται ὅτι ἐὰν καὶ εἰς τὰς ἑτέρας Περιοχὰς Ἡρακλείου, Χανίων, ὁ ἐχθρὸς εὐρίσκειτο εἰς τοιαύτην μειονεκτικὴν θέσιν, οὐδ' ὀλλως ἀπίθανόν νὰ παρητήτο τῆς περαιτέρω ἐπιχειρήσεως πρὸς κατάληψιν τῆς Κρήτης. Διότι, 9ην ἤδη ἡμέραν τῆς εἰσβολῆς δὲν εἶχεν ἐπιτύχει αὐθένει ἐδαφικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν, Οὐδαμοῦ τῆς Περιοχῆς κατόρθωσε νὰ προελάσῃ καὶ εὐρύνη τὸ ἔδαφος κατὰ βάθος καὶ πλάτος, ὥστε τὰ ἐκκενωθέντα τμήματα τῶν Ἀλεξίπτωτιστῶν νὰ ἔλθωσι εἰς ἑταίρην πρὸς ἀλληλα. Περιορισμένον δὲ ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμητικῆς δυνάμεως ὡς ἦτο τὸ Σῶμα τῶν Ἀλεξίπτωτιστῶν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀναλωθῆ ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τῆς Κρήτης, ὥστε βασίμως νὰ πιστεύεται ὡς ἀληθοφανῆς ἢ πληροφορία, καθ' ἣν εἶχεν ἀποφασισθεῖ ἐν Βερολίῳ ἡ διακοπὴ τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸ τῶν τρομακτικῶν ἀπωλειῶν τοῦ ὄπλου τούτου. Τὰ Ἑλλ. τμήματα διὰ τῶν λαφύρων τοῦ ἐχθροῦ ἔχουσι ἀποκτήσει ἤδη ἀρκετὴν ἰσχὴν εἰς τὸν ὀ-

πλισμόν των. Εἰς ἑκατοντάδας ὄλας ἀνέρχονται, τὰ ὀπλοπολυβόλα, εἰς δεκάδας τινάς τὰ πολυβόλα καὶ οἱ ὄμοιο τῶν 8.5 καθὼς καὶ ἀπομοικτοί τοιοῦτοι, τὸν χειρισμόν τῶν ὁποίων ἄριστα εἶχον ἐκμάθει, πλέον δὲ τούτων ἱκαναὶ ποσότητες πυρομαχικῶν.

Πρὸς ὀλοκληρωτικὴν πλέον ἐκκαθάρισιν τῆς καταστάσεως, θαμιβάνεται κοινὴ ἀπόφασις ὅπως τὴν ἐπομένην 29ην γίνῃ συνδυασμένη ἐνέργεια τῶν δύο τομέων ἐναντίον τῶν ἐν Ἀγ. Γεωργίῳ πολιορκουμένων Γερμανῶν, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν ὄλων τῶν δυνατοτήτων διὰ τὴν βεβαίωσιν τῆς ζωῆς τῶν ἐν αὐτῷ κρατουμένων γυναικοπαίδων ὑπ' αὐτῶν. Ἡ περιοχὴ 3 Μοναστηρίων βομβαρδίζεται ἤδη ἀπὸ ἀέρος συνεχῶς, ἰδιαίτερος δὲ ἡ χωρὶς «Τρωπητῆ» ἔνθα ὁ προκεχωρημένος σταθμὸς διανομῶν ὑπὸ τὸν Ἀνθ)γόν Ἀντωνιάκιν.

Οὕτως εἶχεν ἡ κατάστασις ὅτε πληροφορίαι γενικαὶ παρεῖχον τὴν εἰκόνα τῆς καταστάσεως ἐν τῇ Περιοχῇ Χανίων λίαν δυσμενῆ καθ' ἣν τὸ Μάλεμε εἶχε καταληφθῆ, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις εἶχον ἀπέλθει ἐκ Κρήτης καὶ μόνον ὁ Ὑπουργὸς Δημητροκάκης Στυλ. παρέμενεν ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Κυβερνήσεως, οἱ δὲ Ἀγγλοὶ ὑπεχώρουν πρὸς Σφακιά προκειμένου νὰ ἀπέλθουν καὶ οὗτοι ἐπιβιβαζόμενοι πλοίων.

Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τούτων καθαρῶς πλέον προέκυπτεν ὅτι συνέχισις τοῦ ἀγῶνος ἐν τῇ Περιοχῇ Ρεθύμνης ἀπέβαινε πάντη φραταία, ἔδει δὲ ν' ἀναμῆνῃ τις ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὴν ἐμφάνισιν μηχανοκινήτων φελάγγων τῶν Γερμανῶν.

29 Μαΐου. Αἱ δυσμενεῖς αὐταὶ πληροφορίαι τῆς νυκτὸς φυσικῶν ἦτο νὰ ἀσκήσουν σοβαρὰν βλάβην ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ ὄλων. Ἐπιβεβαιωτικὸν τῆς οὕτω διαμορφουμένης καταστάσεως ὑπῆρξε πῆγμα ληφθῆν τὴν 10ην πρωΐνῃν ὄραν ἐξ Ἐπισκοπῆς (20 χιλ. τῆς πόλεως ἐπὶ τῆς ἀμαξίτης ὁδοῦ), καθ' ἣν οἱ Γερμανοὶ μοτοσικλετισταὶ διήλθον ἐξ Ἐπισκοπῆς κατευθυνόμενοι εἰς Ρεθύμνον. Ἡ διοίκισις τοῦ διαμερίσματος Ρεθύμνης (Συν)ορχης Ποδουλάκης -) λαβοῦσα γνῶσιν, ἀπέστειλεν ἀμέσως διαταγὴν ὅπως ὁ μὲν ταγμ. Χαριώτης, γνώστης τῆς Γερμανικῆς, μεταβῆ πρὸς συνάντησιν τῶν Γερμανῶν καὶ διαπραγματευθῆ τὰ τῆς πόλεως, ὁ δὲ ταγμ. Λογιάκης ἀποσύρῃ τὰ τμήματά του πρὸς Νότον (Βούσινα) ἵνα

ἀποφύγη τὴν αἰχμαλωσίαν διαλύων συγχρόνως αὐτά. Ὁ πρῶτος, ἀρνείται νὰ μεταβῆ πρὸς συνάντησιν τῶν Γερμανῶν, ἐνῶ ὁ δεύτερος ἀποσυρόμενος πρὸς Νότον συμφώνως τῇ διαταγῇ, δὲν ἔχει τὸν καιρὸν νὰ εἰδοποιήσῃ τὰ λοιπὰ τμήματα. Οὕτω προηγηθέντων τῶν Γερμανῶν ἠχμαλώτισαν ἅπασαν τὴν φρουρὰν μετὰ τῶν πλείστον Ἀξιωματικῶν.

Οἱ Γερμανοὶ προωθηθέντες πρὸς Ἀνατολὰς συνήντησαν τὴν λυσσώδη ἀντίστασιν τῶν Αὐστραλῶν, ὥστε ὁ ἀγὼν νὰ συνεχισθῆ μέχρι τῶν νυκτερινῶν ὥρῶν τῆς 30ῆς Μαΐου, καθ' ἣν ὑπέκλυαν καὶ οὗτοι σιληφθέντες αἰχμάλωτοι, ὅσοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τραπῶσι πρὸς Νότον καὶ διὰ τῶν ὄρεων φθάσωσι πρὸς τὴν ἀκτὴν.

Δυστυχῶς, ἡ διαταγὴ ἣτις ἐστάλη δι' ἀεροπλάνου πρὸς τὴν ἐξ Ἑλλήνων καὶ Αὐστραλῶν φρουρὰν, ἣτις ὑπερήσπιζε τὸ Ρεδυμνον, δι' ἣς ἐντέλλοντο τὰ τμήματα ν' ἀποσυρθῶσι Νοτίως καὶ διὰ τῶν ὄρεων ἀχθῶσιν εἰς τὴν ἀκτὴν, οὐδέποτε ἔφθασε, καθόσον τὸ μεταφέρον αὐτῆν ἀεροπλάνον κατερρίφθη πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς τὸν προορισμὸν του. Ἡ διαταγὴ αὕτη δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποσταλῆ διὰ ξηρᾶς, διότι ἡ μεταξὺ Ρεδυμνον καὶ Σούδας συγκοινωνία ἦτο ἀποκλεισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις εἶχε περιχαρακωθεῖ εἰς ἀποσχέδια ὄχυρά ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἐλέγχων ἀπάσας τὰς διαβάσεις.

ΤΜΗΜΑ IV

Γ'. ΠΕΡΙΟΧΗ (Ήρακλείου)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ I

ΓΕΝΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ. Τὸ Ἡράκλειον, κέντρον περίου τῆς Νήσου, ἀπετέλεσε τὸν δεξιὸν τομέα τῆς ὅλης παρατάξεως, καθ' ὅσον ἡ Ἀνατολικώτερον τούτου περιοχὴ παρέμεινε ὡς νεκρὰ ζώνη.

Τὸ Ἡράκλειον, δεύτερον κέντρον βαρύτητος τῆς ἐχθρικῆς ἐνεργείας λόγῳ τῆς ὑπάρξεως ἐν αὐτῷ ἀξιολόγου ἀεροδρομίου προσεφέρετο εὐνοϊκῶς διὰ τοῦ ἐδάφους του διὰ τὴν προσεδάφισιν Ἀλεξιπρωτιστῶν καὶ ἀκόμη παρεῖχε μεγαλυτέραν δυνατότητα εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἐνεργήσῃ ἀποβατικῶς ἀπὸ θαλάσσης, ὡς ἐγγύτερον εὐρισκομένου τοῦ συμπλέγματος τῆς Δωδεκανήσου. Παρ' ὅτι ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἐδάφους ἔχει δευτερεύουσαν σημασίαν ἐν τῷ ἀγῶνι, διὰ τὸ νέον αὐτὸ ὄπλον τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν ἐνεῖχε ὑπερέχουσαν ἀξίαν καὶ αὐτὴν παρεῖχε τὸ ἔδαφος καθ' ὅλην τὴν παράλληλον ἔκτασιν ἀπὸ θαλάσσης ἐπὶ μετώπου ἀρκετῶν χιλιομέτρων.

Ἰδιαιτέρα χαρακτηριστικὰ καὶ κοινὰ πλεονεκτήματα τοῦ ἐδάφους ὑπὲρ τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατὰ τὰς τρεῖς Περιοχάς, διατὶ νὰ μὴ ἐνεργήσῃ οὗτος σύγχρονον ἐπίθεσιν ἀλλὰ μετὰ ὄλοκληρον; Ἡ ἀπάντησις δίδεται ἐξ ὑπευθύνων ἀνακοινώσεων Ἀνωτ. Ἐπιτελῶν Ἀξιωματικῶν τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν: «Διότι παρεμίναμεν ἦσχοι, ὅτι εἰς τὴν Περιοχὴν τῶν Χανίων καὶ εἰς τὴν πρῶτην μας ἐνέργειαν, ὄχι μόνον δὲν θὰ προσεβάλλετο ἀντίστασις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ τυχὸν στοιχειώδης ἄμυνα θὰ παρέλθεν ὀλίγας ὥρας μετὰ τὴν εἰσβολὴν, ὥστε διὰ τῆς κατάληψεως τοῦ Μάλμε καὶ τῆς ἐκκενώσεως τακτικοῦ στρατοῦ καὶ μηχανοκινήτων μέσων νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ κατάληψις τῆς ὑπολοίπου Κρήτης, ἄνευ περαιτέρω ἐπεμβάσεως τῆς Ἀεροπορίας ἢ Ἀλεξιπρωτιστικῶν δυνάμεων».

Ἡ φρουρά τοῦ Ἡρακλείου κατὰ τὸ 3ον δεκαήμερον τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ἀπληρῆζετο ἐκ τῶν ἐξῆς δυνάμεων:

Ἑλληνικά. Εἰς λόγος διὰ τὴν φρούρησιν δύο Στρατοπ. Λιγ-
μαλ. Ἰταλῶν. Ἐμπέδον Ἡρακλείου ἐξ ὀκτὼ λόχων περίτου, οἱ ἀν-
δρες τῶν ὁποίων ἐτύγγαγον κατὰ τὸ πλεῖστον παρόπληκτοι, τραυμα-
τῖαι, ληξασειοῦχοι.

Δύο τάγματα ἀγυμνάστων ἐκ τῶν ἐκ Πελοποννήσου μεταφερ-
θέντων. Συνολικὴ δύναμις Ἑλληνικῶν τμημάτων συμπεριλαμβανο-
μένης καὶ τῆς διαθεσίμου δυνάμεως Χωροφυλακῆς 3.500 περίτου.

Συμμαχικά. Μία ταξιορχία πεζικοῦ μετὰ ἀναλόγου δυνάμεως
βοηθητικῶν ὄπλων συνολικῆς δυνάμεως 4.000 περίτου. Ἦτοι σύ-
νολον δυνάμεων 7.500.

Ἡ ἐκπαίδεσις καὶ ἐνταῦθα ὑπῆρξε σύντονος καὶ παράλληλος
πρὸς τὴν τῶν ἄλλων περιοχῶν. Ἐὰν καθ' ὁμολογίαν γενικὴν ἐδίδετο
ἐλαχίστη πίστωσις χρόνου, ἡ ἐκπαίδεσις θὰ ἦγετο εἰς τὸν μᾶλλον
ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν ἴσως δὲ ἀπέβαινε καὶ ἰδανικῆ.

Ὁ ὅπλισμός, κατὰ τὸ προηγουμένον τῶν ἄλλων περιοχῶν, ὑ-
πῆρξεν ἀνομοιογενῆς καὶ ἀνομοιόμορφος. Τοῦ Ἐμπέδου κατ' ἀρχὴν
ἀπέτελετο ἀπὸ Μάνλιερ πλὴν διαταγῆ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς
Ἀμύνης εἶχον μεταφερθεῖ εἰς Πειραιᾶ, πολὺ πρὸ τῶν ἐπιχειρήσεων
προκειμένου ν' ἀποσταλῶσιν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον. Οὕτω ὁ
μὲν ὅπλισμός τοῦ ἐμπέδου ἐπεριωρίσθη ἀπὸ Μάουζερ καὶ Γκρά,
τῶν δὲ ταγμάτων ἀγυμνάστων ἀπὸ Στάγιερ μὲ ἐλάχιστον ἀριθμὸν
φυσιγγίων. Πολυβόλα Σ. Ε., ὄπλοπολυβόλα 1915, μὲ ἀρκετὰ πυ-
ρομαχικά, ὡς ἐπίσης ἱκανὸς ἀριθμὸς τρομπλὸν καὶ χειροβομβίδων.

Ἡ διάταξις καὶ κατανομή τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων εἶχεν ὡς
ἀκολούθως :

Ἐν Τάγμα ἀγυμνάστων, ἀπὸ Χρυσοληγῆς, (Προάστειον Β.
Α. Ἡρακλείου 1 χιλ.), ὑψώματα Πατέλες μέχρι νεκροταφείου.

Ἐν τάγμα ἀγυμνάστων, ἀμφοτέρω τὰ τάγματα τυγγάνουσι
μειωμένης δυνάμεως—ἀπὸ Νεκροταφείου, Προάστειον Μασταμ-
πᾶ μέχρι Κορώνη Μαγαρά (Ν. Δ. Ἡρακλείου 11) 2 χιλ.).

Ἐν τάγμα—Ἐμπέδον —, ἀπὸ Κορώνη Μαγαρά, Θέρισσον
μέχρι θαλάσσης, (ἐκβολῶν ποταμοῦ Γιδόφυρο).

Τμήματα πεζικοῦ, Χανίων Πόρτα, Καινούργια Πόρτα, τρεῖς

Καμίρες, Μπεντενάκι, ἑπτὰ Μπαλτάδες, μὲ παρατηρητήριον μετὰ πολυβόλων δι' ἀντιαεροπορικὴν βολὴν ἐπὶ τοῦ Ἐνετικῆς Πύργου τοῦ λιμένος.

Λόχος, περὶ τὸν Βαρτερόν ὡς στήριγμα ἀεροδρομίου καὶ τμήματά τινα περὶ τὰς θρεινὰς θέσεις Κακοῦ ὄρους.

Τῶν Συμμαχικῶν δυνάμεων ἡ διάταξις καὶ κατανομή εἶχεν ὡς ἀκολούθως:

Μία Ταξιαρχία πεζικοῦ, — μείον δυνάμεως Τυμπακίου — ἀπὸ Βαρτεροῦ (Β. Α. Ἡρακλείου 4 χιλ.), μέχρι Προαστείου Πόρου συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀεροδρομίου Ρουσῶν.

Τμήματα Ταξιαρχίας — ἡ ὑπόλοιπος δύναμις — εἰς χωρὶον Τυμνάκι (64 χιλ., Ν. Δ. Ἡρακλείου) μετ' ἐνδιαμέσων σταθμῶν, φυλακίων, ἀπὸ Τυμπακίου μέχρι Χρυσοπηγῆς, ὅπου τὸ Ἀγγλικὸν Στρατηγεῖον.

Ἡ διάταξις αὕτη προῖον συνεργασίας Ἀγγλικῶν καὶ Ἑλληνικῶν Στρατ. Ἀρχῶν, ἔτυχε τῆς πλήρους ἐγκρίσεως τοῦ Ταξιαρχοῦ Κιάπελ. Τοιοῦτοτρόπως τὴν μὲν προστασίαν τῆς πόλεως ἀνελάμβανον αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις, τοῦ δὲ ἀεροδρομίου αἱ Ἀγγλικαὶ τοισαῖται. Βάσει τοῦ γεν. σχεδίου ἀμύνης, ἢ τε πόλις τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὸ ἀεροδρόμιον Ρουσῶν θ' ἀπετέλουν κέντρα, ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ, ὡς καὶ πράγματι συνέβη. Ἡ ἄμυνα καθ' ἕκαστον τομέα, συμπληρώθη δι' ὀργυμάτων, πολυβολείων, ὀδοφραγμάτων ἐντὸς καὶ ἔκτὸς τῆς πόλεως.

Ὡς προελέχθη, ἐκ τῶν εἰς ἐνεργεῖαν ἀνακληθέντων Ἀξιωματικῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως Τσουδεροῦ, ὁ μὲν Ὑποστράτηγος Λιμαρδάκης Μιχ. ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν τῶν Διαμερισμάτων Ἡρακλείου καὶ Λασηθίου, ὁ δὲ (Συν)ρχης Παπαθανασόπουλος τὴν διοίκησιν τῶν ἐν Ἡρακλείῳ Ἑλλ. δυνάμεων. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο διαμερίσμα οὐδεμίαν ἐπετεύχθη στρατιωτικὴ ὀργάνωσις, καίτοι ἰκανὰ στελέχη Ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ἐστάλησαν, λόγῳ τῆς ραγδαίας ἐξελίξεως τῶν γεγονότων καὶ τῆς ἁλλείψεως ὀπλισμοῦ.

Ἐντὸς τῶν πληροφοριῶν τῆς Ἀγγλικῆς ὑπηρεσίας πληροφοριῶν, περὶ τῆς ἐπιτετιμένης ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ δι' Ἀλεξιστρατιστῶν, οἱ ἐν προομίῳν ἀλλεπάλληλοι βομβαρδισμοὶ καὶ πολυβολισμοὶ κατὰ τὰς ἑσπερινὰς ὥρας στρατιωτικῶν στόχων καὶ τῆς πόλεως Ἡ-

Ηρακλείου, ἡ ἔντονος ἀναγνωριστικὴ δράσις κατὰ τὴν ἡμέραν, σαφῶς ἐδεικνυον τὴν ἐπιχειρήσασαν ἐχθρικήν ἐνέργειαν, ἀνεξαρτήτως ἂν αὐτῆ, ὡς θεμελιώδους ἀρχῆς τῶν Γερμανῶν, ἀπέβλεπεν εἰς τὸν κλονισμὸν τοῦ ἠθικοῦ τοῦ πληθυσμοῦ καὶ τοῦ στρατοῦ. Ἰδιαιτέρως ἔντομος ὑπῆρξεν ὁ βομβαρδισμὸς τῆς 16ης Μαΐου ἐξ οὗ κατεστράφη τὸ πᾶν καὶ ἦτις ἡμερομηνία ἀποτελεῖ τὴν ἀφειθηρίαν τῆς ἐξόδου τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως Ἡρακλείου. Οἱ πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας κάτοικοι ἀπὸ τῶν ἐσπερινῶν ὥρῶν μέχρι τῶν πρωϊνῶν εἰς ἀτελευτήτους σειρὰς καὶ φάλαγγας ἐτρέποντο πρὸς τὴν ἀνυπόδητον ἀκόμη πρὸς τὰ Νότια μέρη τοῦ Ἡρακλείου ὑπὸ ἀνηλεῆ βομβαρδισμὸν καὶ μυδραλιοβολισμὸν τοῦ ἐχθροῦ. Τὰ πάσης φύσεως μεταφορικὰ μέσα ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ ὄμοι γερόντων τῆς προίμου γενεᾶς ὑπεβάσταζον ἀγογγύστως δυσβάστακτον βάρος, διὰ τὴν ἡλικίαν των. Βιβλικαὶ μορφαὶ αὐταὶ γνωρίζοσσαι καὶ ἄλλους κατακτητὰς προσεφίητεον ἀπὸ τότε τὴν δεβαίαν τιμωρίαν τῆς Γερμανίας ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἀσφαλῆ νίκην τῶν Συμμαχικῶν ὅπλων. Ἡ ἱστορικὴ Μονὴ τοῦ Ἀγ. Γεωργίου Ἐπαναστῆρ ἔγενετο τὸ καταφύγιον (1) τῶν πλείστων κατοίκων ὅσον καὶ ἄλλα παρακεκλιμένα χωρία. Καὶ εἰς ἄλλας ἐποχὰς τῆς Τουρκοκρατίας ἴδια, ἢ ἐν λόγῳ Μονῆ ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς εἰς τοὺς καταφυγόντας Χριστιανοὺς ἔνθα εὔρισκον ἀσπλιν καὶ φιλοξενίαν. Ἢδη εἰς τοὺς κώδικας τῆς προσέθετο καὶ τὴν νεωτέραν αὐτὴν τιμητικὴν σελίδα, ἦτις ἐλπίζεται νὰ εἶναι καὶ ἡ τελευταία τοῦ τόσον δογμασθέντος πληθυσμοῦ τοῦ Ἡρακλείου, ἐκ τῆς βαρβαρότητος τοῦ νεωτέρου ἐ-

(1) Αἱ πλείστα τῶν Ἱ. Μονῶν τῆς Μέσης καὶ Δυτικῆς Κρήτης ἀπέβησαν τὰ κέντρα συγκεντρώσεως τῶν ὑπολειμμάτων τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατοῦ, μέγα μέρος τῶν ὁποίων ἐφυγαδεύθη εἰς Μ. Ἀνατολὴν μερίμνη καὶ προστασία τῶν Ἡγουμένων καὶ Ἱερομονάχων ἐξαιρέτως δ' ὄλως τοῦ Ἡγουμένου τῆς Ἱ. Μονῆς Πρέβελι Λαγομβάρδου. Ἡ λεηλασία, ἡ ἀπογύμνωσις, ἡ δήμεσις καὶ ἡ ἐν γένει καταστροφὴ τῶν Μονῶν ὑπῆρξάν τὰ ἀντίποινα τοῦ βαρβάρου καταικτητοῦ διὰ τὴν πατριωτικὴν καὶ πολυμερῆ συμβολὴν των εἰς τὸν ἀγῶνα.

Εὐγενεῖς Ἰαγγλοὶ Ἀξιωματικοὶ εἰς ἐνδειξιν εὐγνωμοσύνης καὶ ἀνογνωρίσεως τῶν Ἐθνικῶν ὑπηρεσιῶν τῶν Ἱ. Μονῶν προσέφερον πολύτιμα ἀναθήματα ἀμέσως μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Νήσου.

πιδρομέως, μὴ φεισθέντος οὔτε τῆς ζωῆς τῶν ἀνυπόπτων γυναικοπαίδων, ἀλλ' οὔτε καὶ αὐτῶν τῶν ἱστορικῶν Μνημείων τῆς τέχνης καὶ τοῦ καθ' ἑαυτοῦ Μινωικοῦ πολιτισμοῦ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

ΠΤΩΣΙΣ ΑΛΕΞΙΠΤΩΤΙΣΤΩΝ — ΠΟΛΕΜΙΚΑΙ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

20 Μαΐου. Τὴν 16ην περίπου ὥραν, πολυάριθμα μεγαθήρια ἀεροπλάνου ἀεροπλάνου ἐμφανίσθησαν εἰς τὸν ὄριζοντα προσερχόμενα ἀπὸ θαλάσσης συνδεδεμένα ὑπὸ βομβαρδιστικῶν. Μετὰ ὀλίγον βομβαρδισμὸν — λόγῳ τοῦ προεχωρημένου τῆς ὥρας — ἤρχισαν νὰ ρίπτονται Ἀλεξιπτωτισταί, κατ' ἀρχάς μὲν εἰς ὄλιγον ἀπὸ τὴν περιοχὴν τὴν κατεχομένην ὑπὸ τῶν στρατευμάτων μας, ἴτοι: εἰς Ἀεροδρομιον, Ρουσέξ, Πόρον, Χρυσοπηγὴν, Ἄγ. Ἰωάννην, Μαστομιτῶν, Θέρισσον, Ἐσταυρωμένον Γιόφυρον εἰτα δὲ ἐπὶ τῶν ἀμπελώνων καὶ ἐλαιῶνων, Δυτικῶς τοῦ Ἡρακλείου μέχρι θαλάσσης.

Ἡ ἐπανάστασις ἐν τῇ γνωστῇ μέχρι σήμερον τακτικῇ τοῦ πολέμου, ἐξεδιπλώθη ὑπὸ τὴν μᾶλλον εὐρεῖαν μορφήν ἐνταῦθα εὐθύς ἀμέσως, διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προβλεφθῇ ποῦ ἡ ἄμυνα ἐπρεπε νὰ εἶναι ἀπόλυτος καὶ ποῦ σχετικῇ, πράγμα ὅπερ ἀσκεῖ κεφαλαίωδη ἐπιρροαὴν ἐπὶ τῶν διατάξεων τῆς μάχης. Οὕτω, ἐντεταγμένα μικρὰ τμήματα εἰς θέσεις οἷχι ἐξαιρετικῆς σημασίας νὰ δεχθῶσιν ἰσχυρὰν τὴν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀντιθέτως τμήματα ἰσχυροτέρας δυνάμεως ἐντεταγμένα ἐπὶ θέσεων κεφαλαίωδους σημασίας νὰ δεχθῶσιν ἐλαφροτέραν τὴν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ.

Σημειωτέον, ὅτι παρὰ τὴν πρῶν προκαθορισμένην, μόνον θεωρητικὴν ἀξίαν ἔσχεν, καθόσον τὸ νέον αὐτὸ ὄπλον τῶν Ἀλεξιπτωτιστῶν ἐκκενοῦμενον καὶ ἐπηρεαζόμενον ὑπὸ τοῦ πνέοντος ἀνέμου προσεδαφίζεται καὶ δοῦ καθ' ὁμάδας διαφόρου δυνάμεως κατὰ μέτωπον πλευρικῶς καὶ ἐκ τῶν νῶτων, συγχρόνως. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀγὼν καὶ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν προσέλαβε τὴν μορφήν σειρᾶς

μερικῶν συμπλοκῶν, ταυτοχρόνον σχεδὸν ἢ καὶ διαδοχικῶν, κατὰ χώρους πάντοτε, ἐκάστη τῶν ὁποίων συνέντερχε εἰς τὸ γενικὸν ἀποτέλεσμα.

Τὸ ἀποτέλεσμα αὐτὸ εἰς ἐκάτερον τῶν ἀντιπάλων ἔδει νὰ ἦ ταχὺ καὶ ἀμετάθετον δεδομένου ὅτι ἐφεδρεῖαι ἀμφοτέρωθεν δὲν διετίθεντο πρὸς ἐλέμβασιν καὶ διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τυχόν ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν μαχομένων τμημάτων ἢ καὶ ἀπαιροσὴν ἐνὸς ἀρνητικῶν ἀποτελέσματος. Ἡ ἰδέα καὶ τὸ αἰσθημα αὐτὸ τῆς ἀπομονώσεως ἐκάστου μεγάλου ἢ μικροῦ τμήματος ἐν τῷ καθόλου ἀγῶνι, ἐπέφερε μίαν ἀπίστευτον αὔξησιν τῶν ἡθικῶν δυνάμεων τῶν στρατιωτῶν μας, ὥστε νὰ παραβλέπουν στοιχειώδεις κανόνας ἀτομικῆς προφυλάξεως καὶ νὰ ρίπκωνται εἰς τὴν μάχην τοῦ καθ' ἕκαστα χώρου, μὲ τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν, ἐμπιστευόμενοι τὴν ἔκβασιν τοῦ ἀγῶνος εἰς τὰ ἴδια τὰ ὄπλα των.

Ἡ ἀρχὴ ἣτις ἀπέκτησε ὀλονὲν μεγαλυτέραν ἀξίαν, ἡ ἀρχὴ ὅτι πρέπει νὰ ὀδηγῶμεν εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης τὸ μεγαλύτερον ποσὸν δυνάμεων, εἶχεν ἐξαντληθεῖ δι' ἡμᾶς, Ὅτι εἶχομεν τὸ διεθέσαμεν ἄνευ ἐφεδρειῶν, ἄνευ δυνατότητος μετασχηματισμοῦ τῆς διατάξεως τῆς μάχης. Ἐπ' ἴσοις ὄροις καὶ δυνάμεσιν, ὁ ἀγὼν πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἐσημείωσε μετατόπισιν τῆς ἰσορροπίας ὑπὲρ ἡμῶν. Τὸ θάρρος, ἡ ἐπιδειξιότης καὶ τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα τῶν ἡγητῶρων παντὸς βαθμοῦ, ἔδιδε οὐ μόνον σχετικὴν ἰσχύν εἰς τὸ μαχόμενον τμήμα, ἀλλὰ καὶ ἐνίοτε ἀπόλυτον μὲ τὸν ἐνδοξον θάνατόν των.

Εἰς γενικῶς πανηγυρικῶς ὄρμηγῶδες τῶν ὄπλων ὑποδέχεται καθ' ὅλους τοὺς τομεῖς τὰ πρῶτα Ἀλεξιπρωιστικὰ τμήματα. Πλείστοι ἐξ αὐτῶν εὐρίσκουν τὸν θάνατον εἰς τοὺς αἰθέρας πρὶν ἢ μολύνουν μὲ τὴν παρουσίαν των τὸ ἱερόν ἔδαφος. Σκληρῶς καὶ ἀποφασιστικῶς ἀγῶν ἀρχίζει ἐξ ἐγγυτατῆς ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀμβλύνει τὴν ὀρμὴν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν ἡμετέρων, οἵτινες τοῦθναντιὸν καθίστανται ὀρμητικώτεροι, ὥστε ὁ ἀγὼν νὰ κρίνεται ὑπὲρ αὐτῶν εὐθύς ἀμέσως. Ὁ ἐχθρὸς πρὸ τοῦ ἀπροσβλέπτου «πληθίσματος τοῦ» εἰς τὰς Περιοχὰς Χανίων, Ρεθύμνης, ἐπισχύει διαρκῶς τοὺς πρώτους πυρῆνας τῶν Ἀλεξιπρωιστῶν μὲ νέους τοιοῦτους καὶ ἐξακολουθεῖ ἔφ' ὅσον ἡ ἡμέρα τὸ ἐπιτρέπει.

Αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις παρὰ τὴν μειονεκτικὴν κατάστασιν τοῦ ὀπλισμοῦ των καὶ τῆς ἰσχύος τῶν πυρῶν των, ἔναντι τῆς τρομερᾶς τοιαύτης τοῦ ἀντιπάλου, ἀμύνονται κατ' ἀρχὴν καὶ εἶτα ἐπιτίθενται. Κατόπιν ἐνὸς τριώρου συνεχοῦς ἀγῶνος, ἡ ἐσπέρα εἶρε τὰ τμήματά μας στεροῶς κατέχοντα τὰς θέσεις των καθ' ὅλην τὴν Περιοχὴν, ἐφ' ἧς πλήρης ἡρεμία ἐπικρατεῖ, ἔξοντοθάντων κατὰ τὸ σύνολον σχεδὸν τῶν πρώτων Ἀλεξιπρωτιστῶν.

Αἱ περὶ τὸ ἀεροδρομίου Συμμαχικαὶ δυνάμεις ἐπιλακείσαι καὶ αὐτὰ εἰς τὸν ἀγῶνα δὲν ἐπέτρεψαν οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν εἰς τὸν ἔχθρον νὰ θέσῃ πόδα ἐπ' αὐτοῦ, Οὐχὶ δὲ μόνον κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τέλους τῶν ἐπιχειρήσεων τῆς Κρήτης παρέμειναν κύριοι τῆς καταστάσεως.

Κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἀγγλοῦ Διοικητοῦ τοῦ Ἀεροδρομίου Κόοπερ, ἀρβήθησαν ἀνενόηλητα ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ τὰ ἀνιχνευτικὰ ἀεροπλάνα τοῦ ἔχθρου, — κατακλίνοντα εἰς ὕψος 25 μέτρων — ὥστε νὰ πιστευθῇ ὅτι τὸ ἀεροδρομίου παρέμενεν ἀφρούρητον, τὰ δὲ ἀντιαεροπορικὰ εἶχον κατασιγήσει συνεπείρ τῶν σφροδρῶν βομβαρδισμῶν. Ὑπὸ τοιαύτην προοπτικὴν τοῦ ἔχθρου ἐδόθη τὸ σύνθημα τῆς ἐκκενώσεως τῶν πρώτων Ἀλεξιπρωτιστικῶν τμημάτων καὶ τῆς προσγεώσεως ὀπλιταγωγῶν περὶ τὸ ἀεροδρομίου, τὰ ὁποῖα θδέχθησαν ἀνύποπτα τὸ φονικὸν πῦρ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ καὶ τοῦ πεζικοῦ.

Πλέον τῶν 1000 Ἀλεξιπρωτιστῶν ἐφανεύθησαν τῶν ὑπολοίπων αἰχμαλωτισθέντων. Ἐπὶ τῶν τελευταίων τούτων κατεσχέθησαν σχεδιαγράμματα, οἱ κώδικες συνεννοήσεως καὶ τὰ σήματα (Πανῶ) καταδείξεως τῶν θέσεων τοῦ ἔχθρου, πράγμα ὅπερ ἐπέτρεψε τὴν παραπλάνησιν τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας. Οὕτω ἐξαπατόμενοι οἱ Γερμανοὶ ἔροισαν παντοειδῆς πολεμικῶν ὕλικῶν, ἔξ οὗ ἐφωδιάσθησαν ἄοπλοι στρατιῶται καὶ πολῖται. Τοῦτο, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐγένετο ἀντιληπτὸν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, οἱ ὁποῖοι ἐγκαταλείψαντες τὴν ἰδέαν τῆς ἀπ' εὐθείας καταλήψεως τοῦ ἀεροδρομίου, ἔροισαν Ἀλεξιπρωτιστὰς ὀπισθεν τῶν γραμμῶν τῶν ὑπερασπιστῶν τοῦ ἀεροδρομίου, περὶ τὴν θέσιν μέσα Καρτερός.

Πολλὰ τῶν ὀπλιταγωγῶν καὶ εἰς τὴν Περιοχὴν αὐτὴν ἐκκλίνοντα ἐπιτυχῶς ὑπὸ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ κατεστρά-

φησαν, συμπαρασύραντα εἰς τὴν δίνην των καὶ τὸ ἀνθρώπινον φορτίον των. Τὰ σχοινία πολλῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν περιπλεχθέντα εἰς ἀεροπλάνα, ἐπροκάλεσαν τοιαῦτα ἐναέρια δυστηγήματα πού μόνον κινηματογραφικῆ ταινία δύναται νὰ ἀναπαραστήσῃ διότι ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν εἰκόνα αὐτὴν τῆς φρίκης καὶ τοῦ ἀποτροπιασμοῦ. Τὸ διηγοῦμενον ὑπὸ Αὐστραλοῦ Ἀξιωματικοῦ πρὸς ἀνταποκριτὴν τῶν «Τάξις» ὅτι «οἱ Γερμανοὶ ἔσχιζαν τοὺς ἄνδρας των καὶ τὸν ὄπλισμόν των σὲ τρόπο ὥστε νὰ σχηματίσουν μὴ καὶ προσγειώνονταν, ἕνα τέλειον σχεδὸν ἡμικύκλιο γύρω ἀπὸ τὸ Ἡράκλειον», ἔχεται ἀληθείας.

Ἡ ἐπικρατήσασα — ὡς προελέχθη — ἡρεμία κατὰ τὴν ἐσπέρον, ἀπέτρεψε τὴν συρροὴν εἰς Ἡράκλειον εἰς τοὺς πάσης τάξεως καὶ ἡλικίας ἀστους, ἀγρότας, μὴ βεβαιουμένου οὔτε τοῦ Κλήρου (1) καὶ τῶν Ἱερομονάχων, οἵτινες ἔζητουν ἐπιμόνως ὄπλα διὰ τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὸν ἀγῶνα. Πλέον δὲ, νεάνιδες καὶ παλαιμάχοι Κρήσσαι προσεφέρθησαν νὰ ὑπηρετήσουν ὡς Ἀδελφαὶ καὶ τραυματιοφορεῖς ἀπελευθεροῦσαι τοὺς ἐνασχολουμένους στρατιώτας.

21 Μαΐου. Ἡ πορεία τῶν μελλουσῶν ἐπιχειρήσεων, ἀπὸ τοῦ προπαρασκευαστικοῦ σταδίου μέχρι τῆς λήψεως ἐπαρήξεο γινώσθη ἡμετέροις προτεραίας. Πρὶν ἀκόμη ὁ ἥλιος ἀνατεῖλῃ κατέφθιανον τὰ πρῶτα σμήνη βομβαρδιστικῶν, ἀεροπλάνων τὰ ὁποῖα ἤρριξαν σφοδρὸν βομβαρδισμόν καὶ μυδραλιοβολισμόν τῶν ἡμετέρων θέσεων, ἵνα προπαρασκευάσουν τὸ ἔδαφος τῶν νέων Ἀλεξιπρωτιστῶν. Τὰ πρῶτα ὀπλιταγωγεῖα ἐξενέσθην ἤδη τὸ φορτίον των, πρῶγμα ὅπερ ἐσυνεχίσθη δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. Μάχαι σκληραὶ ἐν τοῦ συστοῦ

(1) Ζωηρωτάτῃ θὰ παραμείνῃ ἡ εἰκὼν τοῦ ἥρωος Ἀρχιμανδρίτου τῆς Μητροπόλεως φωτίου Θεοδοσάκι καὶ τῆς βιβλικῆς μορφῆς τοῦ ἐνθουσιώδους ἱερέως τῆς Μητροπόλεως Γεωργίου Κριτωτάκι, οἵτινες ἐπὶ κεφαλῆς ὁμάδος κληρικῶν μετέβησαν εἰς τὸ φρουραρχεῖον αἰτούμενοι ἐπιμόνως ὄπλα καὶ φυσίγγια. Τὴν ἐπιμόνην περιεζωσμένοι ἐλαφρὰ αὐτόματα ἔπλα, λάφυρα Ἀλεξιπρωτιστῶν, διέτρεχον τὴν Πλατεῖα Στράτα εὐχαριστημένοι διότι «ἐκάνανε καλὰ τὴ δουλειά τους» ὡς ἔλεγον, θωπεύοντες αὐτὰ ἐκ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ των. Ὁ πρῶτος τούτων Ἀρχιμανδρίτης Φώτιος, ὑπῆρξε τὸ πρῶτον θῦμα τῶν ἐκτελέσεων ἐν Ἡρακλείῳ παρὰ τὸ χωρίον Σικαλάνι μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τῶν Γερμανῶν.

δην πλέον ἐλάμβανον χώραν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς Περιοχῆς λόγῳ τῆς χρησιμοποιήσεως ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ βαρέων ὄμιων. Εἰς ἐνάλασσόμενος ἀγὼν διεξήγετο ἐπὶ ὥρας παρὰ τὰς ἐκατέρωθεν ἀπολείας, τὸν ὁποῖον συνέτρεξαν ἄτρομοι γενναῖοι ὄπλαρχηγοὶ καὶ πολῖται - γνωστοὶ καὶ ἀγνωστοὶ - ὥστε ὁ ἐχθρὸς νὰ μὴ σημειώσῃ, οὐδὲ παροδικήν τινα ἐπιτυχίαν. Τὰ Συμμαχικὰ ἐπίσης ἰσρατεύματα οὐδὲ κἄν νὰ πλησιάσῃ τὸ ἀεροδρομίον ἐπέτρεψαν εἰς τὸν ἐχθρὸν, ὥστε περὶ τὸ ἐσπέρας οὗτος νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς προκεκαλυμμένας γραμμὰς Ἀνατολικῶς καὶ Δυτικῶς τῆς περιμέτρου τῶν θέσεων τῶν τμημάτων μας, ἀποδλέπων προφανῶς εἰς τὴν ἀνασύνταξίν του διὰ τῶν διαρκῶς ἐκπεμπομένων σημάτων καὶ φωτολίδων. (1).

22 Μαΐου. Κατὰ τὸ προηγούμενον, νέα κύματα ὀπλιταγωγῶν ἐκάλυπτον καὶ πάλιν τὸν ὄριζοντα Ἡρακλείου. Πολυάριθμοι Ἀλεξιπτωτισταὶ προσεγειοῦντο Δυτικῶς τῆς πόλεως, ἐνῶ ἀνηκεῖς θορυβασμὸς ἤρξατο ἐπὶ τῶν Ἑνετικῶν Τειχῶν ἀπὸ Πύλης Χακίων μέχρι Γιάλλ Κίδση (θαλάσσης). Πρόδηλον καθίστατο ὅτι ὁ ἐχθρὸς ἔμελλε νὰ ἐνεργήσῃ εἰσβολὴν ἐντὸς τῆς πόλεως Ἡρακλείου ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς, ἅπερ καὶ ἐπραγματοποιήθη.

Τὰ Τείχη ἐκ τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως δὲν διῆκον μέχρι θαλάσσης, ἢ δὲ Πύλη τῶν Χακίων ἐθρομβασθίδετο συνεχῶς. Εἰς τὰ δύο ταῦτα σημεῖα συνεκέντρωσαν τοὺς ὄμιους καὶ τὰ πυρά των οἱ Ἀλεξιπτωτισταὶ καὶ ἐπέτυχον νὰ παραβιάσουν τὰς θέσεις μας καὶ νὰ εἰσδύσουν ἐντὸς τῆς πόλεως. Μία δύναμις προήλασε

(1) Καὶ ἐδῶ ὅπως καὶ εἰς τὰς λοιπὰς Περιοχὰς ἡ συνεννόησις τῶν διαφόρων μεμονωμένων ὁμάδων τῶν Ἀλεξιπτωτιστῶν ἐγένετο κατὰ τὴν νύκτα διὰ φωτεινῶν σημεῖων - φωτοβολίδων - καὶ ἐπικοινωνήθη ἢ συνένωσις των εἰς ὀργανικὰ τμήματα. Αἱ ἐγγὺς τῶν γραμμῶν μας τυχόν ἐχθρικαὶ ὁμάδες ἀντὶ τῶν φωτοβολίδων ἐξέπεμπον συνεχεῖς κραυγὰς, μιμούμεναι τὰς φωνὰς χοίρων, ἡμιόνων, λύκων, κυνῶν. Ἐναντίον τοιοῦτων ὁμάδων ἐγκατεστημένων εἰς φυλάκια περὶ τὸ Μετόχι Κεφαλογιάννη (Ν. Δ. Ἡρακλείου 6 χιλ.) ἐνηργήθησαν δύο ἐκκαθαριστικαὶ ἐπιδρομαὶ διὰ τεθωρακισμένων καὶ ἐλαφρῶν Ἀγγλικῶν τάνκς, τὰ ὅποια μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των ἐπανῆλθον εἰς τὰς θέσεις των. Ἀπωλεῖας ἔσχον 2 τραυματίας ἐκ τῶν πληρωμάτων τῶν ἐλαφρῶν τάνκς.

διὰ Πύλης Χανίων πρὸς τὴν εὐθείαν κεντρικὴν ὁδὸν τῆς πόλεως Πλατεία Στράτα καὶ ἔφθασε μέχρι πλατείας Μειντανίου (κέντρον, ὀμφαλὸς τῆς πόλεως), ὀλίγον τι ἔξωθι τοῦ Φρουραρχεῖου. Κατὰ τῆς προεκχωρημένης ταύτης δυνάμεως ἐνηργήθη ἀμέσως ἀντεπιθέσεις διὰ τῆς διαθέσιμου δυνάμεως τοῦ Φρουραρχείου ἐνισχυθείσης διὰ πολιτῶν. Πρὸ τῆς ζωηρότητος τῆς ἐπιθέσεως καὶ θαλλόμενος πανταχῶθεν ὁ ἐχθρὸς, καθ' ὃ ἡ πλατεία Μειντανίου τυγχάνει συμβολὴ ἔξ ὁδῶν, ἀναγκάσθη οὗτος νὰ ἀνακόψῃ τὴν προχώρησίν του καὶ νὰ υποχωρήσῃ πρὸς τὰς θέσεις ἐξορμήσεώς του (Χανίων Πόρτα). Κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἀντεπιθέσεως ἔπεσαν ἡρωϊκῶς μαχόμενοι εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὁ ταγματάρχης Τζουλάκας Μιχ.

Ἐκ τῶν διαρκῶς υποχωρούντων Γερμανῶν πρὸς τὰς ἐξόδους τῆς πόλεως, μέρος μὲν εἰσῆλθεν εἰς τὸ ἑφαπλωματοποιεῖον Λιναρδάκη — διὰ τῆς παρόδου Καββαλάκι — ὀχυρωθέντες ἐν αὐτῷ, ἕτερον δὲ τμημα εἰσῆλθεν εἰς τὰς σταφίδαποθηκὰς Κωνσταντινίδου παρὰ τὴν Πύλην Χανίων, ἔξ ὧν ἀμφοτέρων τῶν σημείων ἔβαλλον ἐναντίον τῶν τμημάτων μας, πολλοὶ ἄνδρες τῶν ὁποίων ἔπεσαν μετὰ τινων ἄλλων συνελκούμενων πολιτῶν.

Οὕτω, μοιραίως, διὰ τῆς ἐκτροπῆς ἐκ τοῦ κατὰ χώρους ἀγῶνος περιέπεσαν τὰ τμήματα εἰς ἀγῶνα πόλεων μὲ ὅλα τὰ συμπαρομαρτοῦντα μειονεκτήματα. Πρὸ πάσης ἄλλης ἐνεργείας, ἐνεργείας ἣτις ὄφειλε νὰ εἶναι κεραυνόβολος καὶ ἀποφασιστικὴ πρὶν ἢ ὁ ἐχθρὸς ἐπιτύχῃ τὴν δημιουργίαν καὶ ἄλλων φουλεῶν ἀντιστάσεως ἐντὸς τῆς πόλεως, προσεκλήθησαν ὑπὸ τοῦ Φρουράρχου νὰ παραδοθῶσι, πλὴν οὐ μόνον ἠρνήθησαν ἀλλὰ καὶ ἔβαλλον ἐναντίον τῶν τμημάτων μας, ὥστε νὰ διαταχθῇ ἡ μεταφορὰ βενζίνης καὶ νὰ τεθῇ πῦρ. Τοιοῦτοτρόπως ἐπετεύχθη ἡ ἐκκαθάρισις τῆς ἐστίας αὐτῆς παραδοθέντων τριῶν ἀλεξιπτοιστῶν, τοῦ ἐνὸς σοβαρῶς τραυματισμένου καὶ ἀφ' οὗ ἐξήντησαν καὶ τὸ τελευταῖον φρουγγιῶν των. Ταῦτοχρόνως ἐτέθη πῦρ καὶ εἰς τὰς ἀποθήκας Κωνσταντινίδου, ἐξοντωθέντος καὶ τοῦ τμήματος τούτου μὲ αἰχμάλωτον ἓνα ἀξιωματικὸν ἀνθυπίατρον ὅστις ὠδηγήθη εἰς τὸ Φρουραρχεῖον. Μέχρι τῶν ἀπογευματινῶν ὥρῶν ἡ κωλοφορία

εἶχεν ἀποκατασταθεῖ πλήρως ἐν τῇ πόλει ὅσον καὶ ἐν τοῖς προαστείοις.

Τὸ θέαμα ἐπὶ τῶν Ἑνετικῶν Τειχῶν ἐκ τοῦ βομβαρδισμοῦ ἦτο φορικτόν. Τὰ χαρακώματα εἶχον ἀνασκαφῆ, πτώματα στρατιωτῶν ἔκειντο τῆδε κακίαις, πολῖται καὶ στρατιῶται οἰμῶζον εἰσέτι ἐκ τῶν τραυμάτων των, πολλὰ τῶν ἐγκαταστάσεων δὲν ὑφίσταντο πλέον, ἡ δὲ κυκλοφορία καθίστατο δυσχερῆς ἐκ τῶν ρημάτων τῶν τειχῶν. Ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας ἐξηκολούθουν οἱ κατέναντι τῶν τειχῶν ἀλεξιπτωτιστὰὶ νὰ βάλλουν ἐναντίον τῶν τμημάτων μας κεκαλυμμένοι ἐντὸς ἀγροτικῶν οἰκιῶν.

Ἡ ἑτέρα δύναμις ἀλεξιπτωτιστῶν ἦτις διὰ τοῦ κενοῦ Γιάλι — Κίον εἶχεν εἰσδύσει ἐν τῇ πόλει καταλαβοῦσα τοὺς στρατιωτικούς κλιβάνους, προὐχώρει παραλιακῶς διὰ Μπεντενακίου, πρὸς κατάληψιν τοῦ λιμένος Ἡρακλείου. Εἰς Μπεντενάκι αἰχμαλωτίσασα αὐτὴ Μαύρους τινὰς στρατιώτας τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοῦ, μετεχειρίσθη τούτους ὡς ἀσπίδα βαδίζουσα πάντοτε πρὸς τὸν λιμένα ὅστις ἀπετέλει τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν. Μόλις ὡς ἀπεκάλυψε τὸ σῶμα τῆς ἡ δύναμις αὐτῆ, ἐδέχθη θειροσφῆν βολὴν τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἑνετικοῦ Πύργου τοῦ λιμένο· πυλβολοῦ. Οἱ πλεῖστοι ἐκ τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν αὐτῶν κατέκειντο ἤδη νεκροὶ καὶ τραυματῆται, ἐνῶ οἱ λοιποὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ὀπισθοφυλακὴν ἀφηνεδιασθέντες ὀπισθοχώρουν πανικόβλητοι, ζητοῦντες καταφεύγειν εἰς τὰς παρόδους τῆς πόλεως, ἔνθα καὶ εὔρον τοιοῦτον εἰς τὴν μεγάλῃν οἰκίαν Κωνσταντινίδου παρὰ τὸ οικονομικὸν συσσίτιον. Δεσπόζουσα θέσις ὡς ἦτο αὐτὴ ἐπὶ τῆς Δυτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως, ἐπέτρεψε πρὸς στιγμὴν τὴν ἀποκοπὴν πάσης ἐπικοινωνίας μετὰ τοῦ λιμένος καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ κινήσῃ εἰς τὰς πέριξ ὁδοὺς. Ἐπειδὴ, εἶδει νὰ λείψῃ καὶ ἡ τελευταία αὐτὴ ἐστία ἀντιστάσεως ἐντὸς τῆς πόλεως, ἐκρίθη ἐπιβεβλημένον πρὸ πάσης ἄλλης ἐνεργείας νὰ προσκληθῶσι νὰ παραδοθῶσι. Πρὸς τοῦτο, παραλαβόντος τοῦ Φρουράρχου τὸν αἰχμάλωτον Γερμανὸν ἀνθυπίατρον καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τὸν γερμανομαθῆ ἀνθυπίατρον Χατζηδάκην Γρηγ., μετέβησαν εἰς τὴν ἐν λόγῳ οἰκίαν Κωνσταντινίδου προσκληθέντες δι' αὐτῶν νὰ παραδοθῶσι,

μέ την πληροφορίαν ὅτι οὐδεμία οὐδαμῶθεν ἀντίστασις υφίσταται ἐκ μέρους τῶν Γερμανῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Ἡρακλείου ἐκπὸς τῆς ἰδικῆς τῶν. Προθεσμία πρὸς παράδοσιν ἐτάχθη ἐνὸς λεπτοῦ μετὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς ὁπώρας θὰ ἐτίθετο πῦρ διὰ βενζίνης εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ ἀπάντησις αὐτῶν οὐ μόνον ὑπῆρξεν ἀρνητικῆ, ἀλλ' ὁμοφώνως ἐδήλωσαν ὅτι προτιμοῦν νὰ καῶσι ζῶντες παρὰ νὰ παραδοθῶσι. Νέα προθεσμία παραχωρεῖται ἐνὸς λεπτοῦ εἰσέτι μετὰ τὴν πληροφορίαν ὅτι θὰ ἦτο ἔγκλημα νὰ καῶσιν ἀσκόπως χωρὶς νὰ ἐκπληρώσωσιν οὐδένα σκοπὸν καὶ ἀποστολὴν καὶ ὅτι ἡ ζωὴ τῶν ἦτο ἀπολύτως ἐξησφαλισμένη. Ἐπὶ τῆς δευτέρας προτάσεως ἐζήτησαν οἱ Γερμανοὶ προθεσμίαν ἐνὸς εἰσέτι λεπτοῦ ὥστε νὰ σκεφθῶσι καὶ ἀπαντήσωσι. Παραχωρηθείσης τῆς προθεσμίας ταύτης, ἀπήντησαν ὅτι δέχονται νὰ παραδοθῶσι μετὰ τὴν προσωπίαν ὅτι δὲν θὰ παραδοθῶσιν εἰς τοὺς Ἄγγλους, ζητοῦντες καὶ ὄθρον — ὁδηγίαν — παραδόσεως. Ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξεν ὅτι ὀφειλὸν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν ὄπλισμόν των ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ νὰ ἐξέλθωσιν ἀοπλοὶ ὅπερ καὶ ἐγένετο πρὸ τῆς ἐκπνοῆς τῆς προθεσμίας. Τεσσαράκοντα πέντε τῶν ἀριθμὸν ἀλεξιπτωτιστῶν, ἐν οἷς εἷς ταγματάρχης, παρεδόθησαν, οἵτινες συνοδεῖα ὠδηγήθησαν εἰς τὸ Φρουραρχεῖον ἐνταῖς τοῖς παρεσχέθη τέρον μετ' ἄρτου.

Διὰ τῆς ἐκλείψεως καὶ τῆς τελευταίας ταύτης ἀντιστάσεως ἡ πόλις ἀπῆλλύθη ὀλοσχερῶς τῶν εἰσβολέων καὶ τὰ πάντα ἐφαίνοντο ὅτι ἔβαινον ἱκανοποιητικῶς. Πλέον δὲ, οἱ στρατιῶται ὄσον καὶ οἱ πολῖται διαρκῶς ἐξωπλίζοντο διὰ πολυβόλων καὶ ὀπλοπολυβόλων τῶν Γερμανῶν, λάφυρα καὶ ἐφόδια ἐκ τῶν ριπτομένων ἐκ τῶν ἀεροπλάνων εἰς αὐτοὺς.

23 Μαΐου. Δυτικῶς τοῦ Ἡρακλείου καὶ εἰς θέσιν Ἐσταρωμένος, (4 χλμ. Ν. Δ. Ἡρακλείου) ἰσχυρὰ δύναμις Ἀλεξιπτωτιστῶν κατεῖχεν τὰ ὑψώματα Λατομεῖου—Γιόφυρο, ὡς δι' ἀρχῆς ἀπειλὴ ἐναντίον τῆς πόλεως. Περὶ αὐτὴν εἶχον συγκεντρωθεῖ ὅλα τὰ ὑπολείμματα τῶν Ἀλεξιπτωτιστῶν, ὥστε ἡ δύναμις αὕτη ὡς ὀργανικὴ μονὰς ν' ἀποβῇ ὑπολογισμὸς ἐν τῇ βεβαίᾳ μάλιστα ἐνισχύσει τῆς διὰ νέων δυνάμεων. Ἐντεῦθεν ἡ ἐσπευσμένη ἐνέργεια τοῦ Στρατηγοῦ Λιναρδάκη ὅπως ἐκκαθαρισθῇ

τὸ ταχύτερον ἢ στρατιωτικῇ κατάστασις εἰς τὴν περιφέρειαν ταύτην. Πρὸς τοῦτο, παραλαβόντος τοῦ Φρουράρχου τὸν Γερμανὸν Ἀνθυπίατρον, τὸν γερμανομαθῆ Διευθυντὴν τῆς Παιδ. Ἀκαδημίας Μπουρλώτου Στ. ὡς διερχομένα καὶ τὸν ὀπλίτην Καλιντζάκη Κ. ὡς ὀδηγόν, μετέβησαν δι' αὐτοκινήτου, εἰς τὸν Ἐστασιομένον, κομιστὰ αὐτογράφου ἐπιστολῆς τοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ Κωνσταντινίδου αἰχμαλωτισθέντος Γερμανοῦ ταγματάρχου ἀπεσπυρισμένης πρὸς τὸν διοικητὴν τῶν Γερμανικῶν Δυνάμεων. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς εἶχεν περίπου ὡς ἑξῆς: «Ἡ μάχη τοῦ Ἡράκλειου ἐχάθη διὰ τοὺς Γερμανούς, ὅτι τόσοσιν παρὰ τῶν Ἑλληνικῶν ὅσον καὶ παρὰ τῶν Ἀγγλικῶν δυνάμεων κρατοῦνται πάρα πολλοὶ αἰχμαλωτοί, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀντιστάσεις τῶν Γερμανῶν εἶχον ἐξουδετερωθεῖ καὶ μόνον ἡ ἰδικὴ των ὑψίστατο εἰσέτι ὅτι θεωρεῖ φρόνιμον νὰ παραδοθῇ καὶ αὐτὸς ἀφ' οὗ ὁ ἀγὼν δι' αὐτοὺς ἐχάθη καὶ ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις συγκατατίθενται νὰ συνεχίσουν τὸν ἀγῶνα ἂν δὲν προτιμᾷ τὴν παράδοσιν μὲ πλήρη βεβαιότητα ὅτι θὰ ἐξοντωθῇ. Ἀπαιτοῦν ὅμως ὅπως κατὰ τὴν μάχην μὴ χρησιμοποιῆ τὰ γυναικόπαιδα ὡς ἀσπίδα, ὡς ἐπραξε μέγχοι σήμερον κατὰ τὴν εἰσοδὸν του εἰς Ἡράκλειον, παραβιάζοντας οὕτω διεθνεῖς κανόνας τοῦ πολέμου, ἀλλὰ νὰ ἀφήσῃ αὐτὰ ἐλεύθερα διότι ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει ἂν συνεχίσῃ αὐτὴν τὴν τακτικὴν αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις θὰ ἐφαρμόσουν ἀντίποινα ἐπὶ τῶν αἰχμαλώτων».

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην νέα ἀπλιταγωγὰ κατέφθανον ἐκκεινούμενα Ἀλεξιπποτιστὰς εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην ὅπερ προσκάλεσε τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ἐν Θερίσσῳ πεδινοῦ πυροβολικοῦ μόλις ἐγκαταστηθέντος ἐκεῖσε ὑπὸ τῶν Ἀγγλων. Οἱ Γερμανοὶ ἀπήντησαν καμέσως ὥστε ἐντὸς ὀλίγου νὰ γενομένη τὸ πῦρ ἀμφοτέρωθεν. Ἐδέησε νὰ εἰδαποηθῶσι τόσοσιν τὰ ὑπὸ τὸν ταγματάρχην Φιλίππιδαν τμήματα ὅσον καὶ τὰ Ἀγγλικὰ τοιαῦτα, ὅπως διατάξωσι τὴν παῖσιν τοῦ πρὸς λόγῳ τῶν ἀρξαμένων διαπραγματεύσεων πρὸς παράδοσιν τῶν Γερμανῶν, ὅπερ καὶ ἐπετεύχθη. Ἀμέσως ἐνεφανίσθη ἐπανερχόμενος ἐκ τοῦ ἀντιπάλου στρατοπέδου ὁ ἀπεσταλμένος Γερμανὸς Ἀνθ)τρος μετὰ τοῦ ὀδηγοῦ του, κομιστῆς ἐπιστολῆς

τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων, ἐν ἣ περὶ τοῦ ἐγγράφου ἐγράφη τὰ ἐξῆς: «Τὰ γυναικόπαιδα θὰ ἀφῆνε ἐλεύθερα ἀρκεῖ νὰ τοῦ ὑποδειχθῇ οὐδέτερα ζώνη δι' ἧς θὰ εἰσῆρχοντο εἰς τὰς γραμμὰς μας. Τοὺς πολίτας καὶ στρατιώτας οὓς εἶχε συλλάβει θὰ ἐκράτει ὡς αἰχμαλώτους πολέμου διότι ἔφερον ὄπλα. Τὴν κατηγορίαν ὅτι παρεβιάζει τοὺς διεθνεῖς κανόνας τοῦ πολέμου ἀπεναντία: ἐγράφη ὅτι ἡμεῖς παρεβιάσαμεν τοὺς διεθνεῖς κανόνας τοῦ πολέμου, διότι ἐνῶ τὴν προηγουμένην εἶχεν εἰσελθεῖ εἰς τὴν πόλιν καὶ εἶχε φθάσει εἰς μίαν μεγάλην πλατείαν καὶ οἱ πολῖται εἶχον ὑψώσει λευκὰς σημαίας εἰς ἐνδειξιν παραδόσεως, ἐπετέθησαν κατ' αὐτοῦ καὶ ἀπόλωσε πολλοὺς Ἀλεξιπρωτιστάς. Ὅτι ἡ πολεμικὴ κατάστασις δὲν ἦτο οἷα τὴν παρουσιάζομεν ἀπεναντίας ὁ ἀγὼν εἶχε κριθεῖ πλέον ὀριστικῶς ὑπὲρ τῶν Γερμανῶν καὶ τέλος ἤξιον τελεσιγραφικῶς, ἐντὸς δύο ὡρῶν νὰ τοῦ παραδοθῇ ἡ πόλις, αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ καὶ Ἀγγλικαὶ δυνάμεις νὰ παρελάσῃσι ἄοπλοι ἐνώπιόν του διὰ τῆς παραλιακῆς ὁδοῦ Χανίων—Πόρτας πρὸς Πύργο. Ἐν ἀρνητικῇ περιπτώσει θὰ ἐπεκαλεῖτο τὴν βοήθειαν τῶν Στουάκς καὶ θὰ κατέστρεφε τὴν πόλιν καὶ ἡμᾶς».

Ἡ ἀπάντησις εἰς τὴν ἐπιστολὴν ἐδόθη ἀμέσως καὶ ἦτις ἐν σχέσει μὲ τὸ ζήτημα τῆς ζώνης διελεύσεως τῶν γυναικοπαίδων καθωροφόθη ἐπὶ δύο οὐδέτερον ζωνῶν, δι' ὧν πράγματι διήλθον τὰ γυναικόπαιδα πρὸς τὰς γραμμὰς μας. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς παραδόσεως τῆς πόλεως, ἀπήντησεν ὁ Φρούραρχος ὅτι, «καὶ πόλεις δὲν παραδίδονται ἀλλὰ ἀλοῦνται» εἰμεθα δὲ καθ' ὅλα ἔτοιμοι νὰ ἀντιμετωπίσομεν τὴν κατάστασιν, ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν καταστροφὴν τῆς πόλεως.

Τὴν τοιαύτην ὡς ἀνωτέρω ἀπάντησιν διεβίβασεν εἰς τὸ ἐκθροικὸν στρατόπεδον ὁ αὐτὸς Γερμανὸς αἰχμαλώτος Ἀνθ)τρος, ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἐπανελθὼν διεβίβασε προσωπικῶν παρακλήσιν τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων ὅπως μεταβῇ παρ' αὐτῶ ὁ Φρούραρχος καὶ λάβῃ γνῶσιν τῆς γενικῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως ἀνὰ τὴν Νῆσον.

Οἱ ἐν τῇ πόλει ἤδη ἀναμένοντες, Στρατηγὸς Λιναρδάκης. Συν)ρχης Παπαθανασάπουλος, εἰς Ἀγγλῶν Ταγματάρχης μετὰ

τῶν Λοχαγῶν Μπάλλυ καὶ Μόντιφ, ἐλάμβανον γνῶσιν τῶν καθ' ἑκάστα ἐπὶ τῶν διαπραγματεύσεων καὶ τοῦ τελεσιγράφου ἐκ τοῦ ἐπινακαμίψαντος Φρουράρχου καὶ λοιπῶν συνοδῶν. Τὴν δοθεῖσαν ἀπάντησιν ἢ πᾶλλον τὴν ἀπόρριψιν τοῦ τελεσιγράφου ἀπαντες ὁμοφώνως υἰοθέτησαν. ὡς συνάδουσαν πρὸς τε τὴν στρατιωτικὴν τιμὴν καὶ τὴν υπάσχουσαν τακτικὴν κατάστασιν.

Τῶν διαδραμόντων ἀνωτέρω γεγονότων ἔδει νὰ λάβῃ γνῶσιν ὁ Ταξίαρχος Κιάπελ διὰ τῶν προειρημένων Ἀγγλων Ἀξιωματικῶν, πρὸς οὓς πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των ὑπεβλήθη αἰτήσεις ὅπως κατεπιγόντως διαθέσωσι ἐν τάγμα Ἀγγλικὸν μετὰ δύο ἀρμύτων μάχης καὶ ἐνεργητῆ συνδεδιασμένη ἐπίθεσις μετὰ τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων ἐναντίον τῶν ἐν Ἐσταυρωμένῳ ἐχθρικῶν δυνάμεων, πρὶν ἢ οὗτοι ἐνισχυθῶσι διὰ τῶν νέων ἀλεξιπρωτιστῶν. Ἀτυχῶς ἡ ἐπίθεσις αὕτη δὲν ἐπραγματοποιήθη, διότι τὸ τάγμα ἔδει νὰ κινηθῆ ἐκ Τριπαλαίου μόνις ἐν τὰ ἄρματα μάχης κατώρθωσαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν ὁλλὰ καὶ πάλιν ἀργά, λόγῳ τῆς τραυμάτιας ἐξελέξεως τῶν γεγονότων.

Δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐκπνεύσει ἡ προθεσμία τοῦ τελεσιγράφου καὶ τὰ πρῶτα Στοίχας κατέφθανον ὑπερθεν τῆς πόλεως Ἡρωαλείου Ἀνηλεῆς καὶ συνεχῆς βομβαρδισμὸς ἐπηκολούθησε μέχρι τῶν νυκτερινῶν ὥρῶν, καθ' ὃν τὸ ἔδαφος ἐσειετο, αἱ οἰκίαι κατέρρεον, τὸ δάκτυον ὑδρεύσεως κατεστρέφετο, κρονοὶ ὕδατος — δίκην πηδάλιον — ἀνέβλυζον, ἀραιαὶ πυρκαϊαὶ ἐνεφανίζοντο, αἱ ὁδοὶ ἐκ τῶν ὀπῶν καὶ τῶν ἐρειπίων καθίσταντο ἀδιάβατοι. Οἱ ἐν τῇ πόλει παραμείναντες ἐλάχιστοι κάτοικοι, κατέφυγον εἰς τὰ ὑπὸ τὰ Τείχη ἀσφαλῆ καταφύγια (Ἐνετικά Στοιά), ἐνῶ τὰ τμήματά μας βομβαρδιζόμενα ἐτρέποντο πρὸς τοὺς ἀγρούς. Νεκρικὴ σιγὴ ἐπεκολούθησε, καθ' ἣν ἀνεμένετο ὡς βεβαία ἡ εἰσβολὴ τοῦ ἐχθροῦ εἰς τὴν πόλιν διὰ τῶν πυλῶν εἰσόδου καὶ τοῦ πάντοτε μενοῦ Γκαλί—Κιόσα, πλὴν δὲν ἐπεχείρησε τοιαύτην ἀποφυγόντος ἐπιμελῶς ἕξ ἀρχῆς καὶ εἰς τὰς τρεῖς Περιοχὰς τὰς νυκτερινὰς ἐν γένει ἐπχειρήσεις.

Ἐν τῇ μετὰξὺ ὅσοι τῶν κατοίκων δὲν ἀνεχώρησαν ἐν τῆς πόλεως κατὰ τὸν βομβαρδισμὸν τῆς 16ης Μαΐου, ἐτρέποντο ἤδη

πρὸς τὰς ἐξόδους τῆς πόλεως ἐπιζητοῦντες ἀσφάλειαν εἰς ἀπυροβλήτους ζώνας ἐγκαταλείποντες τὰ πάντα εἰς τὴν τύχην. Ὁ βομβαρδισμὸς οὗτος θὰ παραμείνῃ ἔσαει ὡς ἐφιαλτικὴ ἀνάμνησις καὶ κωδικοποιημένος ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὡς «ὁ βομβαρδισμὸς τῆς Παρασκευῆς».

24 Μαΐου. Ἀπὸ τῆς χαραυγῆς νέος βομβαρδισμὸς ἤρξατο τῆς πόλεως καὶ τῶν Ἐνετικῶν Τειχῶν βξ ἴσου σφοδρὸς μὲ τὸν τῆς προηγουμένης κατὰ τὸ σύστημα τοῦ σταυροειδοῦς κατὰ παραλληλόγραμμα βομβαρδισμοῦ τῶν τετραγώνων — τὸ πρῶτον ἐφαρμοσθὲν ἐν Πολωνίᾳ — τὰ ὁποῖα μετέβαλλεν εἰς σωρούς πετρωμάτων. Πολλῶν ἐκ τῶν ἐντὸς τῶν ὀρυγμάτων στρατιωτῶν καὶ πολιτῶν, πολτοποιηθέντων, ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν, ἐγένετο ἐπὶ τόπον ὁ ἐνταφιασμὸς των, ἐνῶ ἑτέρων ἐπιζώντων ἔτι ἔλειπον τὰ ἄκρα των. Ἦτο πράγματι ὑπεράνθρωπος ἡ ψυχικὴ δύναμις αὐτῶν τῶν ἡμιθέων ἀνθρώπων, οἵτινες παραβλέποντες τὴν ὀδυνηρὰν κατάστασίν των καὶ τοὺς ἀφορήτους πόνους των νὰ δυσανασχετοῦν καὶ νὰ διαμαρτύρωνται διότι δὲν τοὺς ἐπέτρεπον νὰ συνεχίσωσιν τὸν ἀγῶνα μὲ τὰ ἐναπομείναντα μέλη τοῦ σώματός των. Ἄς μᾶς συγχωρηθῇ μία παρένθεσις. Αὐτοὺς τοὺς ἡμιθέους τοὺς κατ' ἔξοχὴν ἀντιπροσωπευτικοὺς τύπους τοῦ Ἑλληνος πολεμιστοῦ καὶ γενικώτερον τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, ἐχλεύασεν διὰ τὸν ἀγῶνα των, κατὰ μίαν ἐπίσκεψίν του εἰς τὰ νοσοκομεῖα. Ἀντιπρόεδρος κατοικτικῆς Κυβερνήσεως!

Ἡ συναίσθησις τῆς σοβαρότητος τῆς καταστάσεως μὲ τὴν διαταραχὴν μάλιστα ἣν εἶχον ὑποστεῖ τὰ τμήματά μας καὶ ἐκ τοῦ λόγου ἔτι τῆς ἐλλείψεως τροφῶν, ὕδατος καὶ πυρομαχικῶν, ἐπέβαλε τὴν λήψιν ἀμέσων ἀποφάσεων, ἐκ τῆς σοβαρότητος τῶν ὁσίων θὰ ἐξεηρᾶτο ἢ περαιτέρω ἐξέλιξις τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἀρμενιστικαὶ καὶ ἀπροσδόκητοι ὑπῆρξαν διὰ τοὺς Γερμανοὺς αἱ ἀπώλειαι, δεδομένου ὅτι ὑπερέβαινον ἤδη αὐταὶ τὰς 2 1) 2 χιλιάδας εἰς τε τὸ ἀεροδρομίον καὶ τὴν ἐξωτερικὴν περίμετρον τῆς πόλεως, ὥστε ὡς ἦτο ἐπόμενο νὰ ἔχη περιαχθῇ εἰς δυσχεροῦς θέσιν. Παρὰ ταῦτα, ἡ συνεχιζομένη πάντοτε ἀπὸ ἀέρος ἐνίσχυσις του διὰ νέων δυνάμεων Ἀλεξιπποτιστῶν καὶ βαρυτέρων ὀπλῶν,

τοῦ ἐπέρτερον ν' ἀναλάβῃ περαιτέρω πρωτοβουλίαν. Ὁ ἔντονος ἀνιμῆς καὶ συνεχῆς βομβαρδισμὸς τῆς πόλεως καὶ ἰδίᾳ τῶν Ἐνετικῶν Τειχῶν διὰ Στούκας, δὲν ἀπέβλεπεν εἰς ἄλλο τι εἰ μὴ εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν ἐγκαταστάσεων, ἀποβλήκων καὶ γενικότερον τῶν δυνάμεών μας τῶν ἐντεταγμένων ἐπὶ τῶν Τειχῶν καὶ τῆ πύλῃ διὰ τὴν προστασίαν αὐτῆς. Συνεπῶς, σκοπὸς τοῦ ἀντικειμενικὸς ἦτο μὲν ἡ καταστροφὴ καὶ ἀποδιοργάνωσις τῶν δυνάμεών μας, βαρύτερον ὅμως ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀνενόχλητον οὐτωςεὶ κίνησιν τοῦ πρὸς τὴν Β. Ἀνατολικὴν κατεύθυνσιν, ἥτις θὰ τοῦ ἐπέτρπε διὰ θαλάσσης ἐλιγμοῦ ἀπὸ Ἐσταυρωμένου, Ἄϊ - Σύλλα, Σπύλλια καὶ Ἀνατολικότερον, νὰ καταλάβῃ τὰ ὄρῳματα Ἄϊ — Λιά νὰ ἀποκόψῃ τὴν ὑποχώρησιν τῶν δυνάμεών μας διὰ τοῦ ἐπὶ λέγγου ἐπὶ τῶν δημοσίων ὁδῶν, θέτων τελικῶς ὑπὸ ἀπειλὴν ἐκ τῶν νότιον τὸ σύνολον τῶν δυνάμεών μας. Οὕτω πως πιεζόμεναι αἱ δυνάμεις μας ἢ θὰ ἠναγκάζοντο εἰς ἐσπευσμένην ὑποχώρησιν πρὸς Ἀνατολὰς ὑπὸ τὸ διαρκές σφυροκόπημα τῆς ἀεροπορίας, ἢ θὰ ἠχηματοῖζοντο.

Ἐπειδὴ δυνατόν νὰ γεννηθῶσιν ἀπορίαί, πὼς ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐνήργει μίσην τοιαύτην ὑπερκερῶτικὴν κίνησιν ἥτις προϋποθέτει κατὰ κανόνα γενικὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν δυνάμεων τὰς ὁποίας τό γε νῦν δὲν διέθετεν, ἀπαντῶμεν:

Ἀνεκὰθεν, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν πολέμων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ τῆς Αὐτοκρατορίας, αἱ μεγάλα νίκαί, ἔδοκαν καὶ μεγάλα ἀποτελέσματα, προϊόντα σχεδὸν ἀπολύτως τῆς ἐπιθέσεως, ὀλιγότερον δὲ τῆς ἀμύνης. Ὁ νεώτερος γερμανοβόλος ἐπιθετικὸς πόλεμος τῆς Γερμανίας μέχρι τῶν ἐπιχειρήσεων Κρήτης, εἶχεν ἀποδόσει θετικὰ καὶ ἄμεσα ὄφρα αὐτῆς ἀποτελέσματα, ὥστε τοιαύτην τινὰ νίκην νὰ ἐπιδιώξῃ ἡ Γερμανία καὶ εἰς τὸν τοιῦτα τοῦτον τῆς δράσεώς της διὰ τῶν Ἀλεξίπτωτιστῶν διὰ τὴν πᾶσα καθυστέρησις, πᾶς χρονικὸς οἰοῦδήποτε ἀγῶνος ἐπέβαινε πάντοτε εἰς βάρος αὐτῆς. Ἀριθμητικὴ ἰσοροπία δυνάμεων δὲν ὑπῆρχε βεβαίως εἰσέτι, ἀλλ' ἡ ἐπέμβασις ἤδη τῆς ἀεροπορίας καθέτου ἐφορηήσεως εἰς τὸν ἀγῶνα, ἐπέφερεν ὡς εἰκόσ ποιάν τινα ἰσοροπίαν δυνάμεων ἢ καὶ ἀπόλυτον

ἀκόμη, ἥτις ἐπέτρεπεν εἰς τὸν ἐχθρὸν νὰ ἀναλάβῃ εὐρυτέρας κλίμακος ἐπιχειρήσεις ἐνισχυόμενος μάλιστα διαρκῶς ὑπὸ νέων Ἀλεξιπλωτιστικῶν δυνάμεων ὑπὸ τῆς Στρατ. Γερμανικῆς Ἡγεσίας.

Ὑπὸ τοιαύτην προοπτικὴν καὶ ὀρθὴν τακτικὴν ἀντίληψιν καὶ ἐκτέμησιν τῆς καταστάσεως, διατάσσει ἡ Ἑλληνικὴ Στρατ. Ἡγεσία— συνελεία διαταγῆς τῆς Ἀγγλικῆς Στρατ. Διοικήσεως — ὅπως τὴν νύκτα τῆς 24ης πρὸς τὴν 25ην Μαΐου κινήθωσι ἅπανται αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις πρὸς τὴν στενωπὸν Σπήλια (Ν. Ἡρακλείου 6 χιλ.), ἐφοδιαζόμεναι εἰς τροφὰς ἐκ τῆς κομποπέλεως Ἀρχαῶν (Ν. Α. Ἡρακλείου 15 χιλ.). Συγχρόνως εἰδοποιεῖται ἡ Ἀγγλικὴ Διοίκησης ὅπως μεριμνήσῃ διὰ τὴν παραληθρὴν ὑπερκατὸν αἰχμαλώτων ἐκ τοῦ Φρουραρχείου Ἡρακλείου φρουρουμένων ἀνεπαρκῶς ὑπὸ τῶν παραμεινάντων δύο ὀπλιτῶν μετ' ἐνὸς Ἀξιωματικοῦ. Πράγματι διὰ νυκτὸς παραλαμβάνει τούτους δι' αὐτοκινήτων ἡ Ἀγγλικὴ ὑπηρεσία οὗς μεταφέρει εἰς τὸ πρῶτόν πεδον συγκεντρώσεως μετ' ἄλλων Γερμανῶν αἰχμαλώτων.

Συμφώνως μὲ τὴν διαταγὴν κινήσεως, τὰ τμήματα ἐτέθησαν ἐν πορείᾳ ἀπὸ τοῦ μεσονικτιοῦ καὶ περὶ τὰ ἐξημεροῦματα καταλάμβανον θέσεις, εἰς τὴν στενωπὸν Σπήλια μὲ ἀνεπτυγμένον κέτωπον πρὸς δυσμὰς καὶ βορειοδυτικῶς.

25 Μαΐου. Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐγένετο ἀνασύνταξις τῶν τμημάτων καὶ ἀνασυγγρότησις νέων τοιοῦτων ὑπομαρτυθέντων τῶν ἀάπλων καὶ τῶν στερουμένων φυσίγγιων. Τὸ πᾶν ἐστηρίζετο ἐπὶ Γερμανικῶν τινων πολυβόλων — λαφύρων — ἀλλὰ καὶ τούτων τὰ φυσίγγια ἦσαν ἐλάχιστα ἄνευ ἐπιπέδου ἀνανεώσεως. Ὁ βομβαρδισμὸς καὶ τὴν ἡμέραν ταύτην ὑπῆρξεν ἀδιάκοπος.

Αἱ παρὰ τὸ ἀεροδρομίου Ρουσσῶν καὶ τὸν λοιπὸν τομέα Ἀγγλικαὶ δυνάμεις, κατεῖχον σταθερῶς ἀπώσας τὰς θέσεις τῶν ἀγνωστον δι' ἡμᾶς ἐὰν ἐτηροῦντο ἐνήμεροι τῆς δυσμενοῦς στρατιωτικῆς καταστάσεως κατὰ τὸν τομέα Μάλμε Χανίων. Πάντως αἱ Ἑλληνικαὶ δυνάμεις διετέλουν ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ καὶ ἀπομονώσει ἐπὶ τῆς ἐξελέξεως τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων κατ' ἀμφοτέρως τὰς περιοχὰς Ραθύμνης, Χανίων, ἀπὸ τῆς 20ῆς Μαΐου καὶ καθ' ἑξῆς μέχρι πέρατος αὐτῶν.

26 Μαΐου. Ἄϊ παρὰ τῷ Ἐσταυρωμένῳ καὶ Γιόφυρο γερμανικαὶ δυνάμεις κινηθεῖσαι ἀπὸ τῆς νικτὸς, ἤγοντο πρὸς τὴν Κνωσσὸν (5 χιλ. Ν. Ἡρακλείου) παρατάμψασαι τὴν πόλιν Ἡρακλείου, μὲ προφανῆ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Ἄϊ - Λιά (Ἀνατολικῶς τῆς στενωποῦ Σπήλια 1 χ. μ.) Ἀπὸ προΐας ἀπεκαλύφθη ἡ εμπροσθοφυλακὴ τοῦ ἐχθροῦ ἐκ δύο σημείων, βαίνουσα παραλλήλως μὲ μικρὰν πλαγιοφυλακὴν, κατευθυνομένη πρὸς τὸ ὕψωμα Ἄϊ-Λιά. Τοῦ κυρίου σώματος ἤπετο κλιμάκιον μεταγωγικῶν ἐξ ἡμιόνων, ἀρπαγέντων ἀπὸ τούτων χωρικοῦς. Ἐὰν ὁ ἐχθρὸς προσελάμβανε νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν σκοπὸν του καταλαμβάνων τὸ ὕψωμα Ἄϊ - Λιά, θὰ ἔθετε ἀμέσως ὑπὸ τὰ πυρὰ του τὴν δημοσίαν ὁδὸν Ἡρακλείου—Σπήλια—Ἀρχαγῶν, ἐνῶ συγχρόνως θὰ ἀπέκοπτε καὶ πᾶσαν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ἀγγλικῶν δυνάμεων. Ὄθεν ἀποφασίζεται ἡ ἄμεσος κατάληψις τοῦ ὑψώματος διὰ τῶν εἰς Σπήλια διαθεσίων δυνάμεων καὶ ἡ φρούρησις τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ Νοτίως τῆς Κνωσσοῦ, δι' ἰσχυροῦ ἀποστάσματος, μὲ τὴν ἐντολὴν ὅπως πάση δυνάμει ἀνασταλῆ ἡ προχώρησις τοῦ ἐχθροῦ ἵνα δοθῇ καιρὸς εἰς τὰ ἡμέτερα τμήματα καὶ καταλάβουν τὸ ἐν λόγῳ ὕψωμα Ἄϊ-Λιά. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπέρχεται ἑπαρῆ μετὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐμπλέκονται τὰ ἡμέτερα τμήματα εἰς σκληρὸν ἀγῶνα, ὅστις προσλαμβάνει τὴν μορφήν ἀληθοῦς μάχης φονικωτάτης (1). ἠτις διήρξεσε μέχρι τῆς νικτὸς ἀνευ οὐδεμιᾶς διακοπῆς μὲ σοβαρωτάτας ἐκατέρωθεν ἀπολλάξας.

27 Μαΐου. Οἱ Γερμανοὶ καταλαβόντες τὸ ὕψωμα Ἄϊ-Λιά εἶχον ὀχυρωθεῖ ἐν αὐτῷ ὑπὸ τὴν προστασίαν προχείρων «ξηρολιθίων», ἀνεφοδιαζόμενοι εἰς πυρομαχικὰ συνεχῶς ὑπὸ τῶν ὑπεροπταμένων ἀεροπλάνων, ἅτινα ἐρούηπον ταῦτα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου. Παρὰ ταῦτα καὶ τὴν μειονεκτικὴν θέσιν τῶν τμημάτων μας, διατάσσεται ἐπιθεσις πρὸς κατάληψιν καὶ ἐκτόπισιν τοῦ ἐχθροῦ ἐκ τοῦ ὑψώματος. Ἐρχονται οἱ στρατιῶταί μας ἀπὸ βορά-

1. Σταθμοὶ ἐπιδέσεως εἶχον ἐγκατασταθεῖ εἰς Σπήλια καὶ πρόχειρον χειρουργεῖον εἰς Ἀρχάναις ὑπὸ τοὺς ἰατροὺς Ἀσκοξυλάζιν, Θωμόπουλον, Σπανόν, Ἀμπατζόγλου.

χου εις θάμνον ὄρησαν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς τελικῆς ἐξορμη-
σεως κατὰ τῶν Γερμανικῶν φαιλῶν πολυβόλων μὲ τὴν ξιφολόγ-
χην ἀνὰ χεῖρας. Ἀποδεκατιζόμενοι, ἀκάλυπτοι ὡς ἦσαν, ἐκ τοῦ
συγκεντροτικῆς πυρὸς τῶν πολυβόλων τοῦ ἐχθροῦ, βεπιτυγχάνουν
νὰ ἀνέλθουν μέχρι τῆς κορυφῆς χρησιμοποιοῦντες πάντοτε τὴν
λόγχην, λόγῳ παντελοῦς ἐξαντλήσεως τῶν πυρομαχικῶν. Μετ' ἀ-
γῶνα Ὀμηρικῶν, ἡ γραμμὴ μας ἀνατρέπεται τὰς ἀπογευματινὰς
ὥρας, ὑποχρεωθέντων τῶν τμημάτων μας νὰ ἀναδιπλωθῶσι νο-
τιώτερον τῆς στενωποῦ Σπήρια εἰς ἑθέρην Καπνιστοῦ Μετόχι.

Μετὰ νέαν ἀνασύνταξιν τῶν τμημάτων ἐνισχυθέντων πως
ὑπὸ νέων τοιαύτων, ὀδηγηθέντων ἐξ Ἀρχανῶν ὑπὸ τοῦ Ἀντ'ρχου
Μπεταινάκη, ἀποφασίζεται ἡ κατάληψις τοῦ χωρίου Σκαλιῶν
(9 χιλ. Ν. Α. Ἡρακλείου) πρὸς κίλιψιν τῆς κομοπόλεως Ἀρ-
χανῶν ἐκ τῶν Ν, Ἀνατολικῶν ὁδεύσεων, ἐξ ὧν ὁ ἐχθρὸς θὰ ἐ-
νήργει νέαν ὑπερκερωτικὴν κίνησιν. ὀλοκόπτων τὰ τμήματα Κα-
πνιστοῦ Μετόχι. Δυστυχῶς καὶ τοῦτο εὐρέθῃ κατεχόμενον ὑπὸ
τῶν Γερμανῶν, ὥστε νὰ διαταχθῇ γενικὴ σύμπτυξις εἰς νέαν
γραμμὴν ἐπὶ τῶν βορείων τῆς κομοπόλεως Ἀρχανῶν ὑψωμάτων.

Ὁ ἀγὼν εἰσῆρχετο πλέον εἰς τὴν τελικὴν φάσιν του, χωρὶς
ἐλπίδας ἔστω ἀναστροφῆς τῆς τύχης. Πᾶσα περαιτέρω προσπά-
θεια ἀπέβαινε ματαία, τὰ δὲ τυχὸν ἐμπλακησόμενα τμήματα εἰς
νέον ἀγῶνα θὰ ἐθυσιάζοντο ἀνωφελῶς. Ὅλοι αἱ δυνατότητες
τῆς συνεχίσεως τοῦ ἀγῶνος εἶχον ἐξαντληθεῖ καὶ πᾶσα νέα προσ-
πάθεια, ὡς προσελέχθη, ὡς μοναδικὸν ἀποτέλεσμα θὰ εἶχε τὴν αὔ-
ξησιν τῶν ἀπωλειῶν, πρᾶγμα ἀπαράδεκτον διὰ λόγους ἀνθρωπι-
στικούς.

Οὕτως ἐξορίθησαν ἐπιβεβλημένοι αἱ ὑποχωρητικαὶ κινήσεις
πρὸς νότον χωρὶς οὐδαμῶδες τὰ τμήματα ν' ἀπολέσουν τὴν συνο-
χὴν καὶ τάξιν. Τοῦτο φαίνεται κατέστησε ἐπιφυλακτικὴν τὴν δι-
οίκησιν τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων ὥστε νὰ μὴ προβῇ εἰς ἄμεσον
παρακολούθησιν τῶν ὑποχωρούντων τμημάτων μας. Χαρακτηρι-
στικὸν ἀκόμη τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἠθικοῦ τῶν στρατιωτῶν μας εἶναι
καὶ τοῦτο, ὅτι ἐγένοντο ἐπιθετικαὶ ἐπιστροφαὶ καὶ θεαματικαὶ κη-
νήσεις μὲ σκοπὸν τὴν ἀνακατάληψιν τοῦ ὑψώματος Ἄϊ-Λιά παρὰ

πᾶσαν κεφαλαίωσθαι ἀρχὴν τῆς τακτικῆς. Ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσαν ἄλλην ἀρχὴν, καθ' ἣν ὅταν μάχη τις ἀπολεσθῆ ὀριστικῶς, εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ συνάπτεται ἀμέσως δευτέρα τοιαύτη, κατ' ἐξοῦρεσιν τὰ τμήματά μας ἐξήτουν φυσίγγια καὶ οὐχὶ τροφάς, ὧν ἀπὸ πολλοῦ ἐστεροῦντο, ἵνα ἀναλάβωσιν ἐπιθετικῶν ἀγῶνα.

28—29 Μαῖου Πληροφορία πανταχόθεν διασταυρούμεναι ἀνέφερον ὅτι τὰ Ἀγγλικὰ στρατεύματα ἀπὸ τῆς 28ης εἶχον ἀποσυρθεῖ ἐξ Ἡρακλείου ἐπιβασθέντα πολεμικῶν πλοίων. Ἀφ' ἑτέρου, ἀξιωματικοὶ ἀφικθέντες ἐκ Χανίων ἀνέφερον ὅτι τὸ ἀεροδρομῖον Μάλεμε εἶχε καταληφθεῖ, ὁ Βασιλεὺς καὶ ἡ Κυβέρνησις ἀνεχώρησαν δι' Αἴγυπτον, ὡς ἐπίσης καὶ τὰ Ἀγγλικὰ στρατεύματα ὑποχωροῦντα διὰ Σφακίων ἐπεδιβάλλοντο πλοίων καὶ μόνον τμήματά τινα Ἑλληνικὰ ἀνθίσταντο εἰσέτι ἐκτὸς τῶν Χανίων. Ὁ ἀγὼν εἶχε κριθῆ ὀριστικῶς. Τοῦτου ἕνεκα ἀποσύρονται τὰ τμήματά μας εἰς Ἀρχάνας καὶ Πρεζά (17 χιλ. Ν. Α. Ἡρακλείου) διὰ τὴν ἐξουρεσιν τοῦλάχιστον τροφίμων καὶ τὴν προπαρασκευὴν δι' ἀγῶνας ὑπαίθρου.

Ὁ ἐχθρὸς ὀλοκλήρῳ τὸ σχέδιον ἐνεργείας τοῦ ἤρξατο βομβαρδισμοῦ τῶν κοινοπόλεων καὶ χωρίων, ἐν οἷς τῶν Ἀγ. Δέμα, Τριταρίου, Μοισῶν, Ἀρχαιοχωρίου, πρὸς τρημοκρατίσιν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐνδεχομένης, ἀδιαφορῶν ἂν διὰ τῆς Καννιβαλικῆς καὶ ἀνάνδρου αὐτῆς ἐνεργείας τοῦ προσέθετο νέα ἀπῶνα θύματα ἐκ γυναικοπαίδων καὶ γερόντων εἰς τὸν ἀπολογισμὸν του. Ἀλλεπάλλιλκα τὰ τηλεφωνήματα κατέφθινον εἰς Ἀρχάνας ἐξ ὅλων τῶν βομβαρδιζομένων χωρίων, πρὸς τὸν Στρατηγὸν Λιγαριάκη, ὅπως τροματίσῃ τὸν ἀγῶνα καὶ ἀποφειχθῶσι μετῴνες καταστροφαὶ ἐκ τοῦ συνεχιζομένου βομβαρδισμοῦ. Πρὸ τοῦ ἀδυνάτου τῆς συνένσεως τοῦ ἀγῶνος εἰς τὴν ὑπαίθρου ἐλλείπει ἐφοδίων, τοῦ κινδύνου νὰ σαρωθῆ αὕτη οὐ μόνον ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λυμαινομένων τὰ χωριά λόγῳ πένις, Ἰταλῶν αἰχμαλώτων — 5 χιλιάδες περίπου —, ἀποστέλλεται ὁ ταχμ. Τσαγκαράκας μετὰ τοῦ ἀνθ)τροῦ Σπανοῦ ἄς διερρημένως, ἵνα διαπραγματεῖ ἢ ἀνοκοπήν καὶ ὄρους συνθηκολογήσεως, μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν Γερμανικῶν δυνάμεων.

Ἀφικθέντες οὗτοι εἰς Κνωσσὸν δι' αὐτοκινήτου, παρελήφθησαν ὑπὸ Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ ὁστις ὠδήγησεν τούτους εἰς τὸν Σταθμὸν Διοικήσεως τοῦ ἀρχηγοῦ των παρὰ Ρουσσῶ· — ἐγγὺς ἀεροδρομίου —, ὅπου οἱ στρατῶνες τοῦ 43ου Συντάγματος πέρι-
 ζοῦ. Εἰς τὴν ἀνακοίνωσίν των πρὸς τὸν Γερμανὸν Διοικητὴν ἔτι κατάλληλον νομίζει ἡ Ἐλλ. Στρατ. Διοίκησις τὸν χρόνον ὅπως αἰτήρηται ἀνακοινῆσαι καὶ ὄρους συνθηκολογήσεως ὑπὸ τὴν ὁμίην προϋπόθεσιν τῆς καταπαύσεως τῶν βομβαρδισμῶν ἀπανταχοῦ τῆς περιφερείας ἔλαβον τὴν ἀπάντησιν: «Ἐἶθε λαὸς βάρβαρος· ἀπὸ παντοῦ λαμβάνω ἀναφορὰς ὅτι ἐκακοποιήσατε τοὺς ἀλεξιπτωτιστάς. γι' αὐτὸ ὄχι μόνον δὲν σιζήτῳ περὶ ἀνακοινῆσαι καὶ ὄρων συνθηκολογήσεως, ἀλλὰ ἀπαίτῳ τὴν ἀνευ ὄρων παράδοσίν σας καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ἐντιποίνων διὰ τὴν κακοποίησιν τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν». Ἡ ἀπάντησις εἰς ταῦτα, ὑπῆρξε διὰ τοῦ Φρουραρχοῦ αὐτῆς: «Δὲν εἶναι ἀληθὲς τοῦτο ὅτι ἐκακοποιήσαμεν τοὺς ἀλεξιπτωτιστάς. Πληρῶν σας εὐρίσκεται ἀξιωματικῶς ἐκ τῶν αἰχμαλώτων μας καὶ ἄς ἐρωτηθῆ με ποίαν στέρησιν τῶν ἀνδρῶν μας· τοὺς ἐδόθη σιτιστικὸν καὶ ἄρτος καὶ με ποίους κινδύνους διεκομιζάμεν τοὺς τραυματίας σας εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐκεῖνο ποῦ δὲν ἤδυνήθημεν νὰ κάμωμεν ἦτο νὰ θάψωμεν τοὺς νεκροὺς σας πρῶτα ποῦ συνέβη καὶ διὰ τοὺς ἰδικούς μας διότι ἡ μάχη παντοῦ ἐκανεχθῆεν. Δὲν οὐδέλοισιν ἄλλως ὅτι εἴμεθα βάρβαροι ὡς λέγετε. Ἄν σας ἐπολεμήσαμεν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ ἄλλως, διότι τὰ χείματα αὐτὰ εἶναι ζυμωμένα ἀπὸ αἶμα αἰώνων ποῦ χύθηεν γὰρ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τόπου μας, ποῦ ἤλθατε νὰ καταλάβετε χωρὶς ἀφορμὴν καὶ αἰτία. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον μέρος τῆς ἀπαντήσεώς σας, ἡ ἀποστολή μας ἔχει περιορισμένην ἐντολήν καὶ δὲν δύναται νὰ σας ἀπαντήσῃ». Κατόπιν τούτου, ὁ Γερμανὸς Διοικητὴς διατάσσει ἀξιωματικὸν Γερμανόν, ὅπως αἰοῦ μετὰ τῶν μελῶν τῆς ἀποστολῆς μεταβῶσιν εἰς Ἀρχάνας.

Καθ' ὃν χρόνον ἐξήρχοντο τῶν γραφείων οὗτοι προκειμένοι νὰ μεταβῶσιν εἰς Ἀρχάνας, ἀνῆρχετο τὴν κλίμακα τῶν γραφείων ὁ ἐν τῇ οἰκίᾳ Κωνσταντινίδου παραδοθεὶς Γερμανὸς ταγματάρχης, ἵνα παρουσιασθῆ εἰς τὸν ἀρχηγόν του. Πάσαντα παρε-

κλήθη οὗτος ὅπως παρουσιαζόμενος εἰς τὸν ἀρχηγόν του, ἐκθέσει τὰ τῆς συμπεριφορᾶς τῆς Ἑλλ. Διοικήσεως ἔναντι τῶν αἰχμαλώτων καθ' ὅλον τὸ στάδιον τῆς αἰχμαλωσίας των. Μετὰ πάροδον ὀλίγης ὥρας, ὁ Γερμανὸς διοικητὴς ἀνεκοίνου εἰς τὸν Φρούραρχον, ὅτι, κατόπιν τῶν ὄσων ἐξέθεσεν ὁ ταγματάρχης περὶ τῆς διαγωγῆς μας ἔναντι τῶν αἰχμαλώτων, θε. συνεννοεῖτο μετὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Γερμανικοῦ Στρατηγείου ἂν δέον ν' ἀπεθῶσιν ἐλεύθεροι ἢ ὄχι καὶ ὅτι ἐπὶ τοῦ παρόντος τὰ τμήματα μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν των θὰ παρέμενον εἰς Ἀρχάνας καὶ Πεζά. Καὶ ἀκόμη, ὅτι ἔδοξε διαταγὴν εἰς μίαν μηχανοκίνητον Μεραρχίαν ἐκκινήσασαν ἐκ Ρεθύμνης πρὸς Ἡράκλειον νὰ σταματήσῃ εἰς Ἡράκλειον πρὸς δὲ ὅτι ἐπιτρέπει τὴν ἐκ τῶν ἀποθηκῶν Ἡρακλείου παραλαβὴν τροφίμων καὶ ἀλεύρου διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων καὶ τῶν Ἰταλῶν αἰχμαλώτων, ὑποσχεθεὶς τέλος δὲ θὰ διέτασσε τὴν κατάπαυσιν τῶν βομβαρδισμῶν.

Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ δι' Ἀρχάνας, ἔνθα ἐν καιρῷ νικτὸς ἐχορηγήθησαν 15ήμεροι ἄδειαι εἰς πάντας τοὺς Κρητας ὁπλίτας διὰ τὰς ἐστίας των, ὥστε ν' ἀποφύγῃσι τὴν αἰχμαλωσίαν ὡς ὀργανικὰ τμήματα.

Κατόπιν ὅλων αὐτῶν τῶν ὑποσχέσεων, ἀνεχώρησαν μετὰ τοῦ

τῆν ἐπομένην, ὅτε καὶ εἶχον καταπαύσει οἱ βομβαρδισμοὶ τῶν χωρίων, ἀνεχώρησεν δι' Ἡράκλειον ὁ Στρατηγὸς Λιναρδάκης μετὰ τοῦ συνοδοῦ Γερμανοῦ ἀξιωματικοῦ πρὸς συνάντησιν τοῦ Γερμανοῦ Διοικητοῦ, ὅστις ἐπανεβεβαίωσε τὴν πληροφορίαν εἰς τὸν ἀναφερόμενον Στρατηγόν, ὅτι διετέλει ἐν ἀναμονῇ ὀδηγιῶν τοῦ ἐν Ἀθήναις γεν. Γερμανικοῦ Στρατηγείου περὶ τῆς τύχης τῶν αἰχμαλώτων. Ἐν τῷ μεταξὺ παρὰ πᾶσαν πρόβλεψιν ἀφίχθη δύναμις Γερμανῶν εἰς Ἀρχάνας καὶ Πεζά πρὸς φρουρῆσιν τῶν αἰχμαλώτων, πλέον δὲ ὑπεχρεώθη ὁ Στρατηγὸς νὰ ἀνακαλέσῃ διὰ τῶν ἀστυνομικῶν σταθμῶν καὶ φρουραρχείων τοὺς ἀπελθόντας ἀξιωματικούς εἰς τὰς ἐστίας των. Τὴν 11ην Ἰουνίου, παρὰ πᾶσαν ὑπόσχεσιν, συνελήφθησαν ἅπαντες καὶ δι' αὐτοκίνητον μετεφέρθησαν, οἱ μὲν ὑπὸ τὸν Ὑποστράτηγον Λιναρδάκην ἐν Ἀρχάνας διαμένοντες ἀξιωματικοὶ εἰς Σούδαν καὶ ἐκεῖ-

θεν πεζῇ ὑπὸ αὐστηρὰν συνοδείαν εἰς τὸ Στρατόπεδον Αἰχμαλώτων Παιδικῶν ἔξοχῶν, οἱ δὲ εἰς Πεζὰ διαμένοντες ὑπὸ τὸν Συναγματοάρχην Παπαθανασόπουλον ἀξιωματικοί, εἰς χωρίον Μάλεμε.

Ἡ παραμονὴ εἰς τὸ Στρατόπεδον Αἰχμαλώτων διήρκεσε μέχρι τῆς 23ης Σεπτεμβρίου 1941, ὁπότε μετεφέρθησαν ἅπαντες σχεδὸν — ἔξαιρέσει τῶν εἰς τὰ Νοσοκομεῖα νοσηλευομένων — εἰς Σούδα ὁμοῦ μετὰ τῶν εἰσέτι παραμενόντων Ἑλλήνων αἰχμαλώτων, ἐπιβιβάσθέντες ἀποπλοίων. Κατόπιν διημέρου περιποῦ ταξειδίου — τῇ συνοδείᾳ δύο Ἰταλικῶν πολεμικῶν — ἀφίχθησαν τὴν πρωΐαν τῆς 25ης εἰς Πειραιᾶ ἔνθα ἀπεβιβάσθησαν, μεταφερόντες δι' αὐτοκινήτων εἰς τὸ Στρατόπεδον Κοκκιναῖς ἔξ ὃ ἀπελύθησαν τὴν 26ην, ἀπαγορευθεῖσιν τῆς παλιννοστήσεως εἰς τὰς πατρίδας τῶν ἐπὶ ποιῆ θανάτου.

Τὸ Ἡράκλειον — ὅπως τὸ Ρέθυμνον καὶ τὰ Χανιά — προσέθεσε νέαν σφραγίδα ἐπὶ τῆς ἔκπαλαι γνωστῆς ἀντοχῆς του. Ἡ ἐπὶ δεκαήμερον νικηφόρος καὶ γενναία Ἑλληνοβρετανικὴ φρουρά του, ὅχι μόνον ἀντέστη ἐπιτυχῶς εἰς τὰς προσβολὰς μᾶς παντοδυναμοῦ Ἀυτοκρατορίας, ἀλλὰ ὡς ἄλλος Δαυὶδ τῆς βίβλου, κατηξουτέλησε αὐτὴν εἰς πῶν πεδίων τῆς μάχης, αἰχμαλωτίσασα καὶ πλείστους ἀλεξιπποτιστάς. Δικαίως ὄθεν ἡ φρουρά αὐτῆ ἠσθάνθη πικρίαν καὶ κατάπληξιν διὰ τὴν ἀναπόδραστον καὶ μοιραίαν πτώσιν της — συνεπείᾳ ἄλλου παράγοντος — εἰς στιγμὰς καθ' ἃς ἐθεώρει λήξαντα τὸν ἀγῶνα. Αἱ προξενηθεῖσαι ἀπώλεια γενικῶς εἰς τὸν ἐχθρὸν, ἐξήρχοντο τῶν ὁρίων τῆς ἰδυνατότητός του νὰ ἀναπληρώσῃ αὐτὰς, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὸ ὄπλον τῶν ἀλεξιπποτιστῶν δὲν διέθετεν ἀπεριορίστους ἐφθδρσίαις.

Τὸ σύνολον σχεδὸν ἕκ τῶν τριῶν Μεραρχιῶν ἀλεξιπποτιστῶν ποῦ διέθετεν ἡ Γερμανία, ἐχρησιμοποιήθησαν κατὰ τὰς μάχας τῶν τριῶν Περιοχῶν καὶ ἐτέθησαν ἐκτὰς μάχης τὰ 90 αἰοτοῦτων. Ὅταν τέλος κατελήφθησαν τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Μάλεμε καὶ ὁ λιμὴν τῆς Σούδας, τρεῖς πλήρεις Μεραρχίαι ἀλπινιστῶν μετὰ μηχανοκίνητα καὶ πυροβόλα ἀπεβιβάσθησαν ἐνῶ χιλιάδες ἀεροπλάνων ἐπλαισίωσαν τὴν ὅλην ἐπιχείρησιν ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς

20ῆς Μαΐου. Ἡ τελευταία ἐλευθέρα ἐπαλις τῆς Ἑλλάδος, ἡ Κρήτη, ὑπερασπιζομένη μὲ ἀλύγιστον πίστιν καὶ μὲ ἀνδρείαν ἡρώων καὶ ἡμιθέων ἔπιπεν εἰς τὰς θαναύσους ὁρδὰς τῶν Οὐννων κατακτητῶν.

Μία ἐπιτιμβία πλοῦς εἰς τὸν λιμένα Ἡρακλείου, ἦν Γερμανοὶ καὶ γέροντες ἐντειλήσαν, πληροφοροῦσι τὸν ἐπισκόπτην: «Γερμανοὶ στρατιῶται μὴ λησμονεῖτε ὅτι ἐδῶ σκοτώθησαν 18.000 ἀλεξιπρωτισταί» (ἐννοοῦντες τὸ σύνολον τῶν ἀπολειῶν καθ' ἅπασαν τὴν νῆσον. Εἰς ἓν Ἡρώων παρὰ τῆ Κανούργια Πόρτα ἀναγράφεται: «Ἐνταῦθα ἔπεσαν ὁ Σύν)ρχης τάδε...» καὶ ὀλίγον περαιτέρω: «Ἐνταῦθα ἔπεσαν ὁ Ἀρχίατρος τάδε...»

Εἰς Ρεθύμνον 1555 καὶ εἰς Χανιά χιλιάδες ὄλοι σταυρῶν μαρτυροῦν τὰς ἀπολείας τοῦ ἔχθρου.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Γερμανῶν ἐν Κρήτῃ βάσει τῶν δεδομένων στοιχείων ἐπιστήμων καὶ μὴ, ἀναλύονται ὡς ἀκολούθως:

Ἐρῶς :	Περιοχὴ Χανίων	5.500	Ρεθύμνης	2.000	Ἡρακλείου	2.500
Ἄερος :	»	»	2.000	»	300	» 500
Θαλάσσης :	»	»	4.500	»	—	» —
Μάχας ὀπισθ. :	»	»	1.800	»	500	» 200
Τραυματαί :	»	»	1.700	»	300	» 300
Ἐξαφανισθ. :	»	»	130	»	50	» 60
Αἰχμαλώτοι :	»	»	260	»	185	» 200
			15.550		5.550	» 5.160

Σύνολον φονευθέντων, τραυματισθέντων, ἔξαφανισθέντων, αἰχμαλωτισθέντων, γύρωθεν τῶν 22.500 πλέον 750 ἀεροπλάνων ὄλων τῶν τύπων, βομβαρδιστικῶν, ἀναγνωριστικῶν, διώξεως, ὀπίσκαταγωγῶν ἀνεμοπλάνων. Πολλοὶ τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν δυστροπήσαντες λόγῳ ἢ ἔργῳ νὰ μεταβοῦν εἰς Κρήτην, ἔξετελέσθησαν ἐν Ἄργει καὶ ἄλλαχοῦ, ἐνῶ ἕτεροι ὑποζήτησαν.

Αἱ παραδεδογμένα ἀναλογία μεταξὺ φονευθέντων—τραυματισθέντων ἀνετράπησαν λόγῳ τῆς μορφῆς τοῦ ἀγῶνος, καὶ τῆς ἐλλείψεως μέσων διακομιδῆς ὅσον καὶ τῆς δυνατοῦτος παραλαβῆς τῶν τραυματιῶν.

Ἄλλὰ μήπω, ἀπὸ συμμαχικοῦ συμφέροντος, ἡ σκληρὰ περὶ τὸ ἔθνος «Αἱ—Διὰ μάχη τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων δὲν ἐξησφάλι-

σε τὴν ὑποχώρησιν τῶν Βρεττανικῶν δυνάμεων πρὸς τὸ Ἡρόλιον καὶ τὴν ἀνενόητον ἐπιβίβασιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν πλοίων· Ὁμολογημένον τυγχάνει τοῦτο καὶ ἀπὸ Συμμαχικῆς καὶ ἀπὸ Γερμανικῆς πλευρᾶς. Διότι, ὡς εὐρίσκετο ἐν ἐξελίξει ἡ μάχη αὕτη θὰ ἔπρεπε ἢ νὰ ἀποσπάσουν δυνάμεις πρὸς ἀποκοπὴν τῶν ὑποχωρούντων Ἄγγλων—ὅπερ θὰ ἔβλεπεν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς ἀποκοπῆς ἢ αἰχμαλωσίας αὐτοῦς τοῦτους τοὺς Γερμανοὺς—ἢ νὰ συνεχίσουν τὴν μάχην με βελῆδας ἐπιτυχίας ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ὑποχώρησιν τῶν Ἄγγλων. Οὕτω, κατὰ τὸ γνωμικόν, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ἐποιήσαντο, ἐλλείψει ἐπαρκῶν δυνάμεων καὶ χάρις εἰς τὴν αὐτοθυσίαν τῶν Ἑλληνικῶν τμημάτων. ὥστε ἀνενοχλήτως νὰ ἀπέλθωσι τὰ συμμαχικά στρατεύματα.

Ὁ Στρατηγὸς Οὐέιθελ εἰς ἓνα τὸ καὶ τελευταῖον μῆνυμά του χαρακτηρηστικῶς μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρει..

«Ἦκουσα ἐπίσης τὸν ἠρωϊκὸν τρόπον, με τὸν ὁποῖον ἐπολέμησαν οἱ ναεροὶ Ἕλληνες στρατιῶται. Σὰς διαβιβάζω τὰς εὐγνώμονας εὐχαριστίας μου».

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Βρεττανικῶν καὶ Ἑλληνικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων Στρατηγὸς Φρόνπεργκ διεβίβαζε διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ Δημητρακιάκη Στ. «τὸν θαυμασμὸν τῶν Ἄγγλων στρατιωτικῶν διὰ τὴν ἀνδρείαν, τόλμην καὶ εὐψυχίαν ἣν ἐπέδειξαν κατὰ τὰς κρίσιμους στιγμὰς, τόσον οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ὅσον καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Νήσου πόλεων καὶ χωριῶν».

Ἄλλὰ καὶ πέραν τῶν Συμμαχικῶν ὁρίων, οἱ «Γάιες» τῆς Ἰαπωνίας διακηρύττουσαι ὅτι δύο νῆσοι ὑπάρχουν εἰς τὸν κόσμον, ἡ Ἰαπωνία καὶ ἡ Κρήτη, προέτειναν τὴν ἴδρυσιν εἰδικοῦ παρασκήμιου, «τῶν Ἰπποτῶν τῆς Κρήτης», πρὸς ἀπονομὴν του εἰς τοὺς ἡμιθέους ὑπερασπιστὰς τῆς Κρήτης.

ΤΜΗΜΑ V

ΚΡΙΤΙΚΗ — ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μετά τὸ πέρας τῆς ἀκτελέσεως οἰουδήποτε στρατιωτικοῦ θέματος, ἀπλῆς ἢ διπλῆς ἐνεργείας—ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐκπαίδευσως τῶν μονάδων—ἐπεγράτηρεν ἡ ἀρχὴ νὰ γίνεσθαι κριτικὴ, ἡ ὁποία σκοπὸν ἔχει νὰ ἐρευνήσῃ ἂν τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ὑπῆρξαν πράγματι τὰ ἐπιδιωκόμενα ἂν ἕκαστον στοιχεῖον δυνάσεως ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς διατάξεώς του ἐτήρησε ὠρισμένας ἀρχὰς καὶ κανόνας, τί ἔκαμεν καὶ τί ἠδύνατο νὰ κίμῃ. Αἱ μέθοδοι, αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ κανόνες οἱ ἐν τῇ θεωρίᾳ ἀνεφερόμενοι, ἔχουν ὀλιγότερον γενικὸν χαρακτήρα ἐν πολέμῳ καὶ συνεπῶς ὄχι ἐπὶ πολὺ τὸς ὑποχρεωτικαί, λόγῳ ὑπεισερχομένων αἰτίων καὶ περιστατικῶν ἅπανα καὶ πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἐπ' ὄψει.

Ἐπίσης μετὰ τὴν λήξιν ἐνὸς πολέμου ἔχοντος ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἥτταν ἢ τὴν νίκην, ἡ κριτικὴ ἐρευνα καὶ σπουδὴ λαμβάνει θέσιν ἐπὶ τῇ βάσει πραγματικῶν δεδομένων, ὥστε τυχόν πεπλανημένα θεωρία τοῦ παρελθόντος νὰ ὑφίστανται ἀναγκαίαν ἐξέλιξιν καὶ ἀναπροσαρμογὴν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τῶν γεγονότων, ἢ καὶ ἀκόμη νὰ ἀποτελέσωσιν ἱστορικὴν τακτικὴν ἀνάμνησιν μετὰ τὴν σημερινὴν ἐπανάστασιν εἰς τὸν βεπιδετικὸν ἀγῶνα ἐκ τῆς παρουσίας νέων ὀπλων καὶ μέσων, ὡς ἡ ἀεροπορία, τὰ ἄρματα μάχης οἱ Ἀλεξιπρωτισταί.

Ἐν τῇ τέχνῃ τοῦ πολέμου, ὡς καὶ ἐν πάσῃ ἐκδηλώσει τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἡ μελλοντικὴ ἐξέλιξις πάσης ἐνεργείας ὑπόκειται εἰς πιθανότητας μόνον καὶ εἰς οὐδεμίαν ἐκ τῶν προτέρων μετ' ἀσφαλείας πρόβλεψιν δύναται νὰ ἀνορθῇ. Συνεπῶς, τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα—τελικὴ ἔκβασις—ἐνὸς πολέμου ποτὲ δὲν εἶναι ἀσφαλές, ἀλλὰ μᾶλλον πιθανόν. Δυσκίτον, ἢ προσπάθεια τῆς ἐπιστήμης νὰ κυριαρχήσῃ τῶν δυνάμεων τῆς φύσεως διὰ πολεμικούς, σκοπούς, νὰ μεταβάλλῃ τὴν πιθανότητα εἰς ἀμετάθετον βεβαιότη-

τα. Πῶς ἢ ὁ διανοούμενος ἀναγνώστης καταλήξει εἰς τὴν λύσιν ἀποριῶν τινῶν δυσεξηγήτων μέχρι σήμερον, θὰ θέσῃ ἐαυτῷ πολλά ἐρωτήματα εἰς τὰ ὁποῖα ἀπαντῶμεν. Διὰ τῶν ἀπαντήσεών μας αὐτῶν τῶν διδομένων διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ πράγματος τῆς Ἐλευθερίας, δὲν νομίζομεν ὅτι λύομεν τὰς ἀπορίας αὐτάς, ἀλλὰ πιστεύομεν ὅμως ὅτι διανοίγωμεν τὸν ὁρίζοντα τῆς σκέψεως πρὸς λύσεις θετικωτέρας ἐν ᾧφει μάλιστα νέων στοιχείων ἀγνώστων, τὰ ὁποῖα θὰ ἔλθουν εἰς φῶς μετὰ τὴν Συμμαχικὴν Νίξην.

Ἐκαὶ πρῶτον διατὶ ἐπετέθη ὁ Ἄπλερ κατὰ τῶν Βαλκανίων καὶ ἰδιαιτέρως τῆς Ἑλλάδος. Ἡ Ρουμανία καὶ Βουλγαρία (1), ὡς γνωστὸν, εἶχον λάβει ἤδη τὴν θέσιν των πλησίον τοῦ Ἄξονος, ἢ δὲ Τουρκία προσβληθεῖσα ἐκ τῆς νόσου τοῦ «μηθνεισμοῦ», ὅταν τὴν 17ην Φεβρουαρίου τοῦ 1941 υπέγραφετο Σύμφωνόν περὶ μὴ ἐπιθέσεως μετὰξὺ Τουρκίας καὶ Βουλγαρίας, ἐγένετο φανερὸν ὅτι ἡ Τουρκία δὲν θὰ ἐπενέβαιεν εἰς τὴν περίπτωσιν Γερμανικῆς διὰ Βουλγαρίας ἐπιθέσεως. Συνεπῶς, ὁ ὅρος Βαλκάνια εἶχεν ἀπολέσει τὴν εὐρύτητά του, περιοριζόμενος εἰς τὴν στενὴν καὶ πραγματικὴν ἔννοιαν τῶν δύο χωρῶν Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἑλλάδος. Ἡ Ἑλλὰς διεξάγουσα ἓνα νικηφόρον πόλεμον ἐναντίον τῆς Ἰταλίας, διεξήγαγε αὐτὸν κατὰ τρόπον ὑπολαγίζοντα καὶ ἐναντίον τῆς Γερμανίας. Ἡ Γιουγκοσλαβία, τηροῦσα αὐτοτελεῆ οὐδετερότητα ἄνευ ἐνδείξεων σοβαρῶν προσχωρήσεως εἰς τὸν Ἄξονα (2), ἐχαρακτηριζέτο μᾶλλον ὡς ἐχθρική χώρα, ὥστε νὰ ἐπιβύλλετο εἰς τὴν Γερμανίαν νὰ ἐπιζητήσῃ ἐγκαθάρσιον καὶ τῆς σφαιράς αὐτῆς κατὰ ἓνα οἰονδήποτε τρόπον ἐνεργείας, διότι ὁ

(1) Τὴν 28ην Νοεμβρίου τοῦ 1940, προσεχώρησε ἡ Ρουμανία εἰς τὸ Τριμερὲς Σύμφωνον.

Τὴν 1ην Μαρτίου 1941, ἡ Βουλγαρία υπέγραψε τὸ Τριμερὲς Σύμφωνον.

(2) Τὴν 25ην Μαρτίου τοῦ 1941, υπέγραψεν ἡ Γιουγκοσλαβία τὸ Τριμερὲς Σύμφωνον, το ὁποῖον ἐματαιώθη κατόπιν τῆς ἐκτραγέως ἐπομαστάσεως τὴν νύκτα τῆς 26ης πρὸς τὴν 27ην ἰδίου μηνὸς ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Σίμοβιτς.

Τὸ ἀναφερόμενον Τριμερὲς Σύμφωνον υπεγράφη τὴν 27ην Σεπτεμβρίου τοῦ 1940 μετὰξὺ Γερμανίας, Ἰταλίας καὶ Ἰαπωνίας, ἀποτελέσαν τὸν Ἄξονα.

Στρατηγός Χρόνος, ὡς εἰρωνικῶς ἔχαρακτήριζεν αὐτὸν ὁ Χίτλερ, ἀπέβαιεν ἀπόλυτως ἐναντίον αὐτῆς. Γενικώτερον, πᾶσα ἐκτροπὴ περὶ τὴν ὀριστικὴν λύσιν καὶ ἐγκαθάρσιν τοῦ Βαλκανικοῦ χώρου ἦτο ἀσύμφορος καὶ συνεπῶς ἀπαράδεκτος ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας καθ' ὃ ζῶτικὸν ζήτημα δι' αὐτὴν ὡς ἀμέσως συνδεσφένον μετὰ τὴν πορείαν τοῦ Ἀξονος πρὸς Νότον καὶ Ἀνατολάς.

Ἡ ὄψιμος δήλωσις τοῦ Χίτλερ πρὸς τὸ Ράιχ, ἐχομένη μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Ἰταλίας «ὅτι ἔξεστράτευσε ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος διὰ νὰ βοηθήσῃ τὸν Σύμμαχον νικῶμενον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων», δὲν φαίνεται ἀληθοφανής καὶ εἰλικρινής, μᾶλλον δὲ ὡς περιφρόνησις καὶ ἔξευτελισμὸς δύναται, νὰ ἐρμηνευθῇ πρὸς τὴν προὐχὴν Σύμμαχόν του Ἰταλίαν, παρὰ πραγματικῆ καὶ οὐσιαστικῆ αἰτίας πολέμου.

Ἡ διὰ λόγους ἔξευρέσεως νέων πόρων ἐκστρατεία ματὰ χωρῶν πτωχῶν εἰς ὑπέδαφος, προϊόντα καὶ βιομηχανίαν, ἐλέγχεται ὡς σπερουμενὴ σοβαρότητος καὶ συνεπῶς ἀπαράδεκτος.

Ἡ πρόσκτησις νέας αἰγλῆς τῶν διεθυνόντων τὴν Γερμανίαν Χίτλερικῶν κίβλων καὶ ἡ τῶνοις τοῦ ἐσωτερικοῦ μετώπου ἦν ἀνεύμενον ἐκ τῆς νέας ἐπιχειρήσεως, μᾶλλον φιλολογικὸν χαρακτήρα θὰ εἶχε, χωρὶς νὰ παραγνωρίζωμεν τὸν ψυχολογικὸν παράγοντα τὸν ὁποῖον θὰ ἐδημιούργη διὰ τὸν Γερμανικὸν λαὸν ἡ ἐπιτυχία καὶ ἡ ἐκμετάλλευσίς ὑπὸ τῆς εἰς ἐπιστήμην ὀργανωμένης προπαγάνδας τῶν.

Ἐτέρα ἄποψις, ἦν διεσπέρηξεν ὁ Χίτλερ πρὸς τὴν Βουλὴν τοῦ Ράιχ ὡς αἰτίαν τῆς ἐπιθέσεώς του, καθ' ἣν ἡ Ἀγγλίς μετὰ τὰς Ἑλληνικάς ἐν Ἀλβανίᾳ νίκαις, θὰ ἐπανελάμβανε τὸ ἐγγεῖσιμα τοῦ 1918 τῆς προσβολῆς δηλονότι τῆς Γερμανίας διὰ Βαλκανίων δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀλήθειαν διότι ἔλειπον αἱ προϋποθέσεις καὶ αἱ δυνατότητες, ἀλλὰ καὶ οἱ παράγοντες τοῦ 1918. Πλέον δέ, ἡ Ἀγγλίς εὐρίσκετο ἀλλαχοῦ ζῶτικῶς ἀπασχολημένη μὴ δυναμένη στρατιωτικῶς οὐχὶ ἔργῳ νὰ πραγματοποιήσῃ μίαν τοιαύτην ἐκστρατείαν, ἀλλ' οὐδ' ἀπλῆν σκέψιν νὰ συλλάβῃ πρὸς τοιαύτην ἐ-

νέορμαιαν ισοδυναμοῦσαν πρὸς αὐτοκτονίαν (1). Ἐγνώριζε δὲ ἀκρίβη ἡ Γερμανία ὅτι οὔτε ἡ μαχομένη Ἑλλάς οὔτε ἡ Γιουγκοσλαβία ἀλλ' οὔτε καὶ ἡ Τουρκία εἶχον λόγους διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ πολέμου, δημιουργοῦσα μέτωπον ἐναντίον τῆς εἰς τὰ Βαλκάνια. Συνεπῶς, αἱ δηλώσεις αὐτὰ μόνον δόλον ὑπέκρυπτον κατὰ τὴν Χιτλερικήν μέθοδον.

Ἡ ὑπαρξίς ἐγγράφου ἐνὸς Γάλλου Ἀξιωματικοῦ πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν καὶ τὸ ὅποιον διεβίβασεν αὐτὴ πρὸς τὸν Ἀρχιστρατήγον Γκαμελέν, καθ' ὃ εἶχε συμφωνηθεῖ νὰ ἐκχωρηθῶσιν ἀεροδρόμια τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Γάλλους, καὶ Ἄγγλους, τὸν ὅποιον ἀνευρέθη εἰς τὰ ἀρχεῖα τοῦ Γεν. Γαλλικοῦ Ἐπιτελείου μετὰ τὴν ἀναχωρήν. ἐλέγχεται ἂν μὴ ψευδῆς ἐντελῶς πάντως σκηνοθετημένη ὡς μία δικαιολογία μεταξὺ ἄλλων διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ ποέμου.

Ἡ Γερμανία ἀποσκοποῦσα νὰ προσβάλλῃ τὴν Ρωσίαν (2) ἀπὸ τοῦ Μαΐου 1941 — κατὰ νεωτέραν πληροφορίαν ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου 1941 — ἔδει ὡς προκαταρκτικὸν στάδιον πρὶν ἢ ἀρχίσῃ τὰς κατ' αὐτῆς ἐπιχειρήσεις, νὰ ἐκκαθαρῆσθῃ τὴν κατάστασιν κατὰ τὸν Βαλκανικὸν χῶρον, ὥστε νὰ μείνῃ ἀπερίσπαστος ἐκ τοῦ πλεονοῦ τούτου καὶ συνεχίσῃ τὴν πρὸς Ἀνατολὰς πορείαν τῆς. Μὲ ἀπετηρίαν τὰ Βαλκάνια καὶ εἰδικώτερον τὴν Ἑλλάδα καὶ μετὰ προεχρησμένην ἀεροπορικὴν βάση τὴν Κρήτην, ἤλπιζεν ὁ Χίτλερ ὅτι θὰ ἔσωζε τὴν κατάστασιν ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ τὴν ὅποιαν ἡ ἀνικανότης τοῦ ψευδοκαίσαρος Μουσολίνι εἶχεν ἐκθέσει εἰς κίνδυνον. Ἡ ἐπὶ ἐβδομάδα προβληθεῖσα ἠρωτικὴ ἀντίστασις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ἐπὶ ὅλον 15θήμερον διαρκέσασα μάχη τῆς Κρήτης, οὐ μόνον ἀπλῶς ἐπεβοήθουνε τὴν Ἀξονικὴν Πορείαν πρὸς τὴν Μέσην

(1) Ὑπάρχει καὶ ἀντίθετος ἐκδοχή, καθ' ἣν ὑπῆρχεν Ἀγγλικὸν σχέδιον ἐνεργείας διὰ Βαλκανίων, ἐναντίον τοῦ ὁποίου ἀντέδρασεν ἡ Μόσχα.

(2) Ὑπῆρχε Σύμφωνον Γερμανορωσικὸν ὑπογραφέν ἐν Μόσχῃ τὴν 13ην Αὐγούστου τοῦ 1939, ἀνανεωθὲν ἐν συνεχείᾳ τὴν 10ην Ἰανουαρίου τοῦ 1941.

Τὴν 22αν Ἰουνίου ἡ Γερμανία ἀπροειδοποιήτως προσέβαλε τὴν Ρωσίαν.

Ἀνατολίην. Ἰράν, Ἰράκ. Συρίαν καὶ Καύκασον ὅπερ θὰ ἐπέτρειπε τὴν ἀπειλὴν ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς Ρωσσίας, ἀλλ' ἀνέτρεπε βασίως τὰ σχέδια τῆς Γερμανίας.

Ἡ ἔχθρική ἀεροπορία, ἐν Ἑπειρωτικῇ Ἑλλάδι καὶ Κρήτῃ ἰδιαίτερος, εἶχεν ὕποστει σοβαρὰς ἀπολείας, τὸ δὲ σῶμα τῶν Ἀλεξάνδρουστῶν διὰ πρώτην φορὰν ἐνεργοῦν αὐτοτελῶς ὡς μονὰς κρούσεως καὶ ἐνεργείας, εἶχεν ἀποδεκατισθεῖ ἐν Κρήτῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστε νὰ καθίσταται ἀδύνατος ἡ σχεδιαζομένη δροασις τοῦ διὰ Κύπρου πρὸς Συρίαν καὶ Παλαιστίνην, ὅπου ἐπρόκειτο νὰ ἐνεργήσουν κἀθοδὸν καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ὑπὸ τῆς δῆς φάλαγγος ὑποκεινομένην ἀνταρσίαν τοῦ Ρασίντ Ἀλῆ (Ἰράκ). Ἐπὶ πλέον δὲ ἦτο πολὺν ἀργὰ νὰ ἀχθῆ εἰς ἐπιτιγῆς τέρομα ἢ ἐν Λιβύῃ ἀντεπίθεσις τοῦ Ρόμελ, διότι ἡ Στρατιὰ τοῦ Οὐδέβελ εἶχεν ἐνισχυθεῖ διὰ νέων ἀρμάτων μάχης, ἀεροπορίας καὶ τηλεβόλων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ Α'

Ἡ εἴσοδος κατ' ἀρχὴν τῆς Γερμανίας εἰς τὰ Παραδουναβίαις χώρας καὶ ἡ εἰσβολὴ εἰτα εἰς τὰ Βαλκάνια, ἀπετέλου τὸ προκαταρκτικὸν στάδιον τῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον τῆς Ρωσσίας καὶ τὸν τελικὸν σταθμὸν τῆς νέας αὐτῆς πρὸς Ἀνατολὰς περιπετειῶς τῆς

Ἡ κατὰ τῆς Ἑλλάδος Γερμανικὴ εἰσβολὴ δέον νὰ ἀναζητηθῆ ὑπὸ τῆς ἱστορίας εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Πίνδου καὶ τὰς μετέπειτα Ἰταλικὰς ἤττας τῆς Ἰταλίας, αἱ ὁποῖαι ἐν τῇ διαδρομῇ τοῦ χρόνου ἐβάρυνον ἀρνητικῶς ἐπὶ τῆς πορείας τῶν Ἀξονικῶν ἐπιθέσεων. Συνεπῶς ἡ κατὰ τὴν 6ην Ἀπριλίου κήρυξις τοῦ πολέμου ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος δὲν ὑπῆρξεν ἀπόφασις τῆς στιγμῆς ἀλλ' ἀπόρροια σειρᾶς γεγονότων ἀσχετῶν πρὸς τὴν ὄντως ἀφορμὴν τῆς Ἑλλάδος ἐναντι τῆς Γερμανίας. Ἐὰν ἡ Ἑλλὰς ἐπέβλεπε καὶ ἡ Κρήτῃ ἔπιπτε ἀμέσως, ὡς ὑπελόγιζεν ἡ Γερμανικὴ Στρατιωτικὴ Ἡγεσία, ἡ Μόσχα θὰ ἔπιπτε, τὸ Ροστώβ δὲν θὰ ἐξαιρενοῦτο ὑπὸ τῶν Γερμανῶν καὶ τὸ Στάλινγκραντ δὲν θὰ κατε-

λάμβανε την ιστορικήν θέσιν νέου Βατερλώ (1). Καί πέραν όλων τούτων Ἕθνος τό ἄποϊον ἐφέρετο πρὸς μίαν παγκόσμιον Ἡγεμονίαν μὲ τὴν ἀσύγκριτον στρατιωτικὴν ὑπεροχὴν του ἔναντι τῶν Συμμάχων δὲν ἦτο νοητὸν εἰς τὸν τομέα τοῦτον τῆς ἐνεργείας του τὴν Βαλκανικὴν, νὰ μὴ ἐνεργήσῃ κεραινοβόλως καὶ ὀλοκληρωτικῶς, διὰ τὴν ἀσφάλειάν του καὶ τὴν προώθησιν τῶν βάσεών του. Μόνον ἀφελεῖς καὶ αἰσιόδοξοι ἦτο δυνατὸν νὰ βλέπουν ἄλλοίαν τὴν ἐξέλιξιν τῆς καταστάσεως ἐν τῇ Βαλκανικῇ. Ὁ γνωστὸς διπλωματικὸς ἔλιγμός τῆς Χιτλερική, διπλωματικῆς μεθόδου, ὁ ὁποῖος ἀπέβλεπεν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὴν ἀπὸ πάσης πλευρᾶς διπλωματικὴν καὶ στρατιωτικὴν ἀπομόνωσιν τοῦ προβληθησομένου, ἦτο γνωστὸς καὶ ἀμετάβλητος. Λαφιλαὶ καὶ ἄφθονοι ὑποσχέσεις περὶ σεβασμοῦ τῆς οὐδετερότητος, περὶ ἐξασφαλίσεως τῶν συνόρων, ἦσαν αἱ πρῶται διπλωματικαὶ βολαὶ, τὰς ὁποίας ἠκολούθει ὁ στρατιωτικὸς αἰφνιδιασμός — προσβολή — τοῦ προσβληθησομένου μὲ τὴν στερεότυπον δικαιολογίαν, ὡς ἀνάγκης προληπτικῆς, ἢ λόγῳ δολιότητος τοῦ προσβληθησομένου, ἐκ φανταστικῶν ἐγγράφων καὶ αἰτιῶν. Τοιαύτην τινὰ αἰτίαν ἠτιάθη ὁ Χίτλερ διὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἔναντιὸν τῆς Ἑλλάδος. Δὲν ὑπελόγησεν ὄμως, ἐπὶ τῆς ἀντιστάσεως ἐνὰ μικροῦ ἀλλ' ἡρωικοῦ Κράτους καὶ μᾶς μικροῦ ἀλλ' ἡρωοτόκου Νήσου, χάρις εἰς τὴν θυσίαν τῶν ὁποίων ἐκράτησεν ἡ Μόσχα, ὁ Κανέσος καὶ τὸ Στάλινγκραντ καὶ μετέβαλε τὴν πορείαν τοῦ πολέμου.

Ὡς πρὸς τὴν ἐνεργείαν τῆς Γερμανίας ἔναντιὸν τῶν Βαλκανίων, ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα θὰ ἐπιζητήσῃ νὰ δώσῃ μίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐρώτημα: Θὰ ἐπετίθετο ἡ Γερμανία ἔναντιὸν τῶν Βαλκα-

1) Ἀναγνωρίζουσα ἡ Ρωσσία τὴν καθ' ὅλου συμβολὴν τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν Συμμαχ. ἀγῶνα ἀνέφερε διὰ τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῆς Μόσχας τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1942 τὰ ἑξῆς: Ἐπολεμήσατε ἀοπλοὶ ἔναντιὸν πανόπλων καὶ ἐμικήσατε. Ἐπολεμήσατε μικροὶ ἔναντιὸν μεγάλων καὶ ἐπικρατήσατε. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γίνῃ ἄλλως διότι εἴσθε Ἕλληνες. Ὡς Ρῶσσοι, ὡς ἄνθρωποι, ἐκερδίσαμεν χάριν εἰς τὴν θυσίαν σας χρόνον διὰ νὰ ἀμυνθῶμεν. Σᾶς εὐγνωμονοῦμεν».

νικῶν Χερσῶν εἰς ἐπραγματοποιεῖτο ὁ συνασπισμὸς τῶν Βαλκανίων ἢ ἄλλως πως ἢ Συμμαχία τῶν Βαλκανικῶν Χωρῶν; Ἡ Γερμανία ἐν τῇ κατοχῇ ὀλοκλήρου σχεδὸν τῆς Εὐρώπης, εἶχεν ὑποστεί μεγάλην διασπορὰν δυνάμεων διὰ τὴν διακατοχὴν τῶν ἑδαφῶν καὶ τὴν ἀσφάλειάν της λόγῳ τοῦ ἐχθρικοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον αὐτομάτως ἀνεπτύχθη εἰς τοὺς ὑποδουλωθέντας ἐλευθέρους λαούς. Ὁ συνασπισμὸς τῶν Βαλκανικῶν Χωρῶν, ὡς συγκροτήματος πολεμικοῦ, παρεῖχε τὴν δυνατότητα τῆς παρατάξεως ὀλοκλήρου ἐκακοντάδος Μεραρχιῶν, μειονεκτουσῶν θεαίως εἰς πολεμικὰ μέσα ἀλλ' ἀποτελουμένων ἀπὸ πολεμικὸν λαοῦ, δεδοκιμασμένης ἀντοχῆς καὶ ἰκανότητος, ὥστε νὰ εὐρεθῇ ἡ Γερμανία πρὸ τοῦ διλήμματος, ἂν θὰ ἔπρεπε νὰ χωρήσῃ πρὸς τὴν λύσιν ταύτην ἢ ὁποία εἶεν καθήστον ἀμφίβολος εἰς τὴν ἔκβασιν, θὰ ἐχρόνιζεν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ δώσῃ τὸν καιρὸν εἰς τὴν Ρωσσίαν νὰ συμπληρωθῇ πρὸς ἄμυναν ἢ καὶ νὰ ἐπιτεθῇ πρῶτη ἐναντίον τῆς Γερμανίας πρᾶγμα πιθανότερον ἂν μὴ θέβαιον.

Ἐὰν πάλιν ἐπετίθετο ἐναντίον τῆς Ρωσσίας, παρακάμπτουσα τὸν συνασπισμὸν τῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν, θὰ ἐνεφανίζετο μία διαρκὴς ἀπειλὴ κατὰ τοῦ πλευροῦ της ἣτις θὰ ἐξεδιηλοῦτο ἐνεργῶς μετὰ τὴν πρώτην ἀποτυχίαν τῆς τῇ βοηθείᾳ αὐτῶν τῶν Συμμαχῶν ὑπὲρ ὧν εἰσγίγνετο σταθερᾶς ὁ χρόνος. Οὕτως ἡ ψευδαίσθησις τοῦ Χίτλερ, περὶ ὀργανώσεως Βαλκανικοῦ μετώπου ὡς τὸ 1918, θὰ ἐγένετο πραγματικότης, ἢ δὲ Ἰταλία θὰ ἦν ἀπετόλμα τὴν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐπίθεσιν. Φυσικὸν ὄθεν, τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιουμένη ἡ Γερμανία, νὰ παρακάμψῃ τὴν Βαλκανικὴν Χερσόνησον καὶ νὰ ἐπιχειρήσῃ μετὰ τῆς Συμμαχίας τῆς Ἰταλίας ὀλοκληρωτικὸν πόλεμον ἐν τῇ Μέσῃ Ἀνατολῇ, πρὶν ἢ ἀναλώσῃ ἀναντικαταστάτους δυνάμεις ἐν τῇ περιπετῇ τῆς Βαλκανικῆς.

Δυστυχῶς, ὁ πάντοτε καταστροφικὸς τῆς Βαλκανικῆς ἐνότητος Δαίμων, ἡ Βουλγαρία, κατόρθωσε νὰ καταστρέψῃ τὸ περιλάλητον σχέδιον τοῦ Βαλκανικοῦ συνασπισμοῦ τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐπραγματοποιήθη, παρακινουμένη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῆς ἐτέρας διαδόσεως τῶν Δαιμόνων Γερμανίας — Ἰταλίας. Τὸ γεγονός τοῦτο καταδεικνύει ὅτι ἡ Βουλγαρία ἀκολούθησασα τὴν πολιτικὴν ἣν ἠκολούθη-

σεν, ἤγαστο ἐκ προθέσεως τοῦ νὰ εὐρίσκειται ἐν ἁρμονίᾳ καὶ παρὰ τὸ πλευρὸν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄξονος, ὡς ἐπραξε καὶ κατὰ τὸν α' παγκόσμιον πόλεμον, ἀρνηθεῖσα τὴν μητροῦτητα καὶ αὐτῆς τῆς ἑκπαλαί προστάτιδος τῆς Ρωσσίας.

Τύχη καὶ διπλωματία τοῦ Ἄξονος στενωτάτα συνεργάσθησαν ὥστε νὰ ἀποτραπῇ ὁ Βαλκανικὸς συνασπισμὸς καὶ νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐξάρθρωσιν τῶν Βαλκανικῶν Χωρῶν, ἄλλων διὰ προσεταιρισμοῦ καὶ ἄλλων δι' ἀπομονώσεως, ὥστε νὰ καθίσταται ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων εὐκόλον ἔργον. Ἄλλως, δὲν θὰ ἀπετόλμα ἡ Γερμανία πολεμικὴν ἐνεργεῖαν ἐναντίον τῶν Βαλκανικῶν Χωρῶν ἠνωμένων· διότι ὁ χώρος αὐτῶν ἰσὸς ὅποιος ἔδωσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς τελικῆς Νίκης τῆς Ἀντάντ τὸ 1918, θὰ καθίστατο καὶ πάλιν τὸ 1941 ὁ βέλαιος τάφος τῆς Γερμανίας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ Β'

Ἐτεβάλλετο ὅθεν ἡ σύμπραξις διὰ στενῆς συναφείας καὶ κοινῆς ἐπαφῆς τῶν φρουρῶν τῆς ἀνεξορτησίας τῶν Βαλκανικῶν Σερβίας καὶ Ἑλλάδος· μέχρι τοῦ σημείου τῆς στρατιωτικῆς συμπτῶσεως, ὥστε τὴν τυχὸν προσβολὴν ἑκατέρας νὰ ἀντιμετωπίσουν δι' ἀμέσους συνδεδευσμένης καὶ κοινῆς ἐνεργείας, βάσει κοινοῦ σχεδίου ἐπιχειρήσεων λαμβάνουσαι ὑπ' ὄψει καὶ τὸν παράγοντα τὴν Βουλγαρίαν κατ' ἀνάγκην, ἐφ' ὅσον δυστυχῶς, ἡ Τουρκία ἔλαβε θέσιν οὐδετέραν ἢ μᾶλλον ἀπομονώσεως, ἐνδιαφερομένη διὰ τὰ καθ' ἑαυτὴν καὶ μόνον.

Ἡ πέραν τῶν ὁρίων τούτων γεν. ἀνασκόπησις καὶ κριτικὴ ἐκφεύγει τοῦ σκοποῦ τῆς παρούσης μονογραφίας, ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἐπιτρέπεται, διὰ λόγους τάξεως νὰ ὑπεισέλθομεν εἰς κριτικὴν ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ὑποχρεωμένοι ἀντιθέτως διὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Κρήτης.

ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ

Ἡ Κρήτη ὑπῆρξεν τὸ τελευταῖον προλόγιον τῆς ἐλευθερίας τῶν Βαλκανικῶν λαῶν, τὸ τελευταῖον διήφραγμα τῆς πορείας τοῦ Ἄξονος πρὸς Ἀνατολάς.

Ὡς πρῶτον ἐρώτημα προβάλλει αὐτομάτως : Ἐγνώριζεν ὁ

Χίτλερ τὴν γεν. στρατιωτικὴν κατάστασιν τῆς Νήσου ἐξ ἀπόψεως ἀμυντικῶν ἔργων — ὀχυρώσεως — καὶ διαθεσίμων δυνάμεων, ὥστε νὰ ἐνεργήσῃ τὴν παράτολμον ἀπὸ ἀέρος εἰσβολὴν δι' Ἀλεξιπρωτιστῶν:

Ἡ Μεραρχία τῆς Κρήτης (V) ἦτο γνωστὸν—καὶ ἐκ τῆς περιλάμπρου θράσεώς της—εὐρίσκετο εἰσέτι ἐν Ἀλβανίᾳ, ὡς ἐπὶ σης ἐτύγγανε γνωστὸν καὶ ἐκ τῆς κατασκοπείας τῆς Γερμανίας ὅτι ἡ Βρετανικὴ φρουρὰ τῆς Νήσου ἦτο ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1940 εἶχεν ἀποθιβάσθῃ εἰς Κρήτην ἦτο περιορισμένης δυνάμεως, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Ἀγγλία δὲν διέθετεν δυνάμεις πρὸς διασποράν, ἀντιμετωπίζουσα μετὰ δυσκολίας αὐτὴ αὐτὴ τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν εἰς τὰ ἴδια αὐτῆς μέτωπα. Ἐγνώριζε τέλος, ὅτι τὴν ἀμυνὰν τῆς Κρήτης ἀπετέλουν ὑπολείμματα τῶν Συμμαχικῶν στρατευμάτων ἐκ τῶν ἔκκενωθέντων ἐξ Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξ Ἑλληνικῶν τοιούτων, καθόσον πᾶσα μάχμος μονὰς εἶχε λάβει θέσιν ἐν τῷ Ἀλβανικῷ καὶ Μακεδονικῷ μετώπῳ. Τὴν ἀμυντικὴν ἐνίσχυσιν κατὰ τὴν παράκτιον ἀμυνὰν καὶ τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τῶν ἀεροδρομίων ἢ τὴν ὑπαρξιν τυχόν μυστικῶν ἀεροδρομίων ἐκστρατείας δὲν ἐγνώριζε καλῶς, κατὰ τὰς ἀνακοινώσεις Ἀνωτάτων Ἀξιωματικῶν τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν δελτῶν πληροφοριῶν ἅτινα ἀνευρέθησαν εἰς τὰ θυλάκια φονευθέντων Ἀλεξιστῶν Ἀξιωματικῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται καὶ δικαιολογεῖται διατὶ ὁ Χίτλερ ἐπέσπευσε τὴν εἰσβολὴν ἐν Κρήτῃ τόσον, ὥστε νὰ μὴ δώσῃ τὸν καιρὸν ὅχι μόνον ἀνασυγκροτήσεως ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἀναπαύσεως τῶν δυνάμεών μας, οἷονεὶ ἐκμεταλλεόμενος καὶ συνεχίζων τὰς ἐν τῇ Ἡπειρωτικῇ Ἑλλάδι πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς τὸν τομῆα τοῦτον τῆς Κρήτης.

Ὑπὸ τὸ πρῶσιμα τῆς πραγματικότητος καὶ τῶν στενῶν ὀρίων τοῦ τομῆος τῆς ἀνιχνεύσεώς μας, θεωροῦμεν ματαιοπονήαν εἰς τὸ νὰ ἀσχοληθῶμεν ἐὰν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κρατηθῇ ἡ Κρήτη ὑπὸ καλύτεραν ἀμυντικὴν ἐνίσχυσιν τόσον κατὰ τὴν παράκτιον ἀμυνὰν ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τῶν ἀεροδρομίων της, ἢ μὲ τὴν ὑπαρξιν μυστικῶν ἀεροδρομίων ἐκστρατείας τὰ ὁποῖα

θὰ ἐπέτρεπον τὴν παρουσίαν ἀεροπορίας διώξεως. Ἀνωφελες ἐπίσης θὰ ἦτο νὰ ἐρευνήσωμεν τὴν ἐπὶ ἑξάμηνον ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου 1940 μέχρι τοῦ Ἀπριλίου 1941 νεκρὰν περίοδον, καθ' ἣν ἐπισταύετο ὅτι μία Νῆσος τόσης ζωτικῆς σημασίας διὰ τὰ συμφέροντα τῆς Μ. Βρετανίας, δὲν ἦτο δυνατόν παρὰ νὰ εἶχε καταστῆ ἀπόρητος. Καὶ τοῦτο, διότι εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὰ αἴτια τῆς ἀδυναμίας ἢ ἀδυναμίας ἔχουν βαθιτέρας ρίζας συνδεόμενα ἀμέσως μὲ τὰς δυνατότητας τοῦ συντονισμοῦ τοῦ μετώπου τῆς βιομηχανικῆς πολεμικῆς παραγωγῆς τῶν Σιμιαχῶν εἰς πολεμικὸν ὑλικὸν καὶ ἀεροπορίαν, ἐφ' ὅσον τὸ Βρετανικὸν Ναυτικὸν δὲν εἶχεν ἀπολέσει τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης.

Ὅτι ἔκρινε τὴν μάχην τῆς Κρήτης ἦτο ἡ ἀεροπορία ὡς ὄπλον καθ' ὡς μέσον μεταφορᾶς δυνάμεων μὲ τὴν ἀνυπαρξίαν μάλιστα Σιμιαχικῆς ἀεροπορίας καὶ τὴν ἔλλειψιν πρὸ παντὸς ἐφεδρικών δυνάμεων τῶν ὁποίων ἡ ἐπέμβασις εἰς τὸν ἀγῶνα — ἐνὸς ἕστω μόνον τάγματος — κατὰ τὴν κρισιμωτέραν φάσιν αὐτοῦ, θὰ μετέβαλλε τὴν πορείαν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἀποτελεσματικῶς. Δικαίως, τόσον ἡ ἐπίσημος Γαλλία ὅσον καὶ ὁ Γαλλικὸς τύπος ἀπὸ τοῦ 1926 ἐξεδήλουν ζωηρὰς ἀνησυχίας διὰ τὸν μεγάλου ἀριθμὸν τῶν ἀστικῶν ἀεροπλάνων, τὰ ὁποῖα κατεσκευάζεν ἡ Γερμανία βάσει σχεδίου πάντοτε τὸ ὁποῖον εὐκόλως θὰ ἐπέτρεπε τὴν μετατροπὴν αὐτῶν εἰς ὀπλιταγωγὰ. Καὶ ἦσαν αὐτὰ ταῦτα τὰ ὀπλιταγωγὰ τὰ ὁποῖα διεδραμάτισαν προέχοντα ρόλον εἰς τὴν κατὰ τῆς Κρήτης ἐπίθεσιν τῆς Γερμανίας. Δυστυχῶς, ἡ ἡρωοτόκος Νῆσος Κρήτη ἐπέπρωτο νὰ ὑποστῆ αὐτὸ τὰ βάρος μιᾶς πολεμικῆς παρασκευῆς τῆς Γερμανίας ὀλοκλήρου, δεκαετίας καὶ οὐ μόνον τὸ ὑπεβόσασεν ὡς ἄλλος Ἄτλας, ἀλλὰ τὸ περιεφρόνησε καθὼς καὶ ὀλόκληρον τὴν Γερμανίαν ἐπὶ ὀλόκληρον δεκαετηθήμερον περίπου, ὅσον δὲν ἠδυνήθησεν νὰ ἀνθέξουν ὀλοκληρωτικὰ Κράτη πολλῶν ἑκατομμυρίων. Ὁρθῶς, ὁ Χίτλερ, ἀναφερόμενος εἰς λόγον του διὰ τὰ Κράτη ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐπολέμησεν εἶπεν: «... ἐπολεμήσαμεν ἐν Κρήτη». Ὁ δὲ Γκαϊριγκ εἰς ραδιοφωνικὴν ὁμιλίαν του τὸν Νοέμβριον τοῦ 1942 ἀνέφερεν: Ἡ μάχη τοῦ Νάρβιγκ (Νορβηγίας), ἡ μάχη τῆς Κρήτης καὶ αἱ μάχα

τοῦ Ἀνατολικοῦ μετώπου ὑπῆρξαν ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας μάχας τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοῦς.

Ἐξεταστέον ἤδη ποῖον θῶα ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα ἐὰν ἔγκαιρος ἐξεκενοῦτο ἡ Μεραρχία Κρήτης ἐξ Ἀλβανίας εἰς τὴν Μεγαλόνησον. Θὰ καταλαμβάνετο αὕτη δι' ἀλεξιπτωτιστικῶν δυνάμεων, ἐφ' ὅσον το Κρητικὸν πέλαγος καὶ γενικώτερον ἡ Μεσόγειος διετέλει ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς Ἀγγλίας καὶ ἀπεκλείετο συνεπῶς ἀποβατικὴ ἀπὸ θαλάσσης ἐνέργεια τοῦ ἔχθρου;

α) Αἱ ἀμφιβολίαι αἰτινες ἐγεννήθησαν εἰς τὸν ἔχθρον ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ὡς πρὸς τὴν ἐπιτυχὴ ἔκβασιν τῆς ἐπιχειρησεως τοῦ λόγῳ τῆς προβληθείσης ἀντιστάσεως. β) Ἡ ἐκμηδένισις τούτου καὶ εἰς τὰς τρεῖς περιοχάς — ἔξαιρέσει τοῦ Μάλμε — ἐπὶ ὀλόκληρον 12ήμερον. γ) Ἡ ὀλοφθηρωτικὴ ἀποτυχία καὶ καταστροφὴ του κατὰ τὴν δις ἐπιχειρηθεῖσαν ἀπόπειραν ἀποβίβασαι στρατευμάτων ἀπὸ θαλάσσης. δ) Αἱ ἀπροόβλεπτοι ἀπώλειαι του εἰς ἀλεξιπτωτιστὰς ἀνευ θιμανότητος ἀντικαταστάσεως τούτων, ἄγον εἰς ἀλληλοδιάδοχα συμπεράσματα ἀρνητικὰ διὰ τὸν ἔχθρον.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ Α'. Τὸ ὄπλον τὸ ἀλεξιπτωτιστικὸν ἀπὸ τῆς προσεδαφισεως του μετεβάλλετο εἰς καθαρὸαιμον πεζικὸν ὄπλον. Τὸ προχωρεῖν καὶ καταλαμβάνειν ἔδει νὰ εἶναι καὶ ἦσαν τὰ γνωρίσματά του καὶ ἡ ἀποστολή του. Ἐπὶ πλέον, λόγῳ τῶν μεγάλων ἐν τῷ χώρῳ ἐκτάσεων εἰς ἃς ἐξελίσσοντο αἱ ἐπιχειρήσεις του ἔδει νὰ διατηρῆ ὡς ὄπλον πεζικὸν ἂν μὴ τὴν ἐπιβαλλομένην ὑπεροχὴν δυνάμεων, λόγῳ τοῦ ἐπιθετικοῦ ἀγῶνος τὸν ὁποῖον διεξήγαγε, τοῖλάχιστον μίαν ἰσορροπίαν δυνάμεων ἐναντι τοῦ ἀντιπάλου. Βοηθητικῶν ὄπλων, κατ' ἀρχὴν, ἅτινα ἐπιτρέπουσιν τὴν μείωσιν τῶν δυνάμεων τοῦ πεζικοῦ ἔσπεραεῖτο. Εἰς τὴν ἐξέγερσιν τοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἤλπιζεν εἰς τὴν ἐπιτροπτεύσειν τακτικοῦ στρατοῦ δὲν ἀπέβλεπε. Ἀντιθέτως ἐγνώριζεν ὁ ἔχθρος, ὅτι ἡ ἀμυνα τῆς Κρήτης, ἐστηρίζετο οὐ μόνον εἰς τὰς Συμμαχικὰς καὶ Ἑλληνικὰς δυνάμεις, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τοῦτον τὸν πληθυσμὸν τὴν πολεμικότητα τοῦ ὁποίου δὲν ἠγνόει καὶ ὁ τελευταῖος τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν ἐκ τῆς προθεωρίας ἧτης ἐγένετο εἰς αὐτοὺς κατὰ

τὸ προπαρασκευαστικὸν στάδιον τῆς εἰσβολῆς μὲ θέμα, ἐπὶ χαρακτηριστικὰ τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ. Συνεπῶς, εἰάν ἡ ἐπιστρατευθεῖσα νεότης τῆς Κρήτης μὲ τὴν πείραν τῆς καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἀλβανικοῦ μετώλου εὐδράκετο ἐν αὐτῇ, ὁσηνδήποτε ὑπεροχὴν καὶ ἂν εἶχεν εἰς τὸν ὄπλισμόν του ὁ ἔχθρὸς, ὁσηνδήποτε διοργανωσιν καὶ ἂν ἐπαρουσίαζε τὸ σῶμα τῶν ἀλεξιπτωτιστῶν, ὁσηνδήποτε συνδρομὴν καὶ συνεργασίαν καὶ ἂν παρεῖχεν ὁλόκληρὸς ἔστω ἡ δύναμις τῆς ἀεροπορίας τῆς Γερμανίας, ἔστω καὶ μὲ τὴν ἀπουσίαν τῆς Συμμαχικῆς ἀεροπορίας, δὲν θὰ καταλαμβάνετο ἡ Κρήτη. Τὰ ἀποτελέσματα ἐκ τῆς λυσσώδους δράσεως τῆς ἀεροπορίας ἐπὶ τῶν τμημάτων μας ἰσοῦνται πρὸς τὸ μηδέν. Μείωσιν καὶ ἀποδιοργανώσιν τῶν τμημάτων μας κατὰ τὸ προπαρασκευαστικὸν στάδιον οὐδαμοῦ ἐπέτρεχε.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ Β'. Κατὰ τὸν διεξαχθέντα ἀγῶνα κινήσεως καθ' ὅλην τὴν διαδρομὴν τῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ πλεῖστον, ὑπέσχετο τὸ κύριον ὄπλον, τὸ ὑπερέχον καὶ ἀποφασιστικὸν ὄπλον. Καὶ παρατηροῦμεν, ἢ μᾶλλον διαπιστοῦμεν ὅτι παντοῦ ὄπου ἀρρυθμικῶς ὑπερέχομεν ἐμμηδενίζεται ὁ ἔχθρὸς διὰ τῶν δύο τρόπων καταστροφῆς, τοῦ πυρός καὶ τῆς πρὸς σῶμα πάλης λόγῳ τῆς ἀοιδμητικῆς ὑπεροχῆς μας. Ὅπου βραδύνει ἢ ἐνίσχυσις αὐτοῦ, ἀνατρέπεται καὶ ἐξοντώνεται ἢ τέλος παραδίδεται. Ὅπου διατηρεῖ ἰσορροπίαν τινὰ δυνάμεων ὑποχωρεῖ καὶ ἀμύνεται. Οὐδαμοῦ ἐπιτίθεται. Συνεπῶς, ὑπὸ τὴν παρουσίαν τῆς V Μεραρχίας (1) ἐν Κρήτῃ, ἡμᾶτωμένης ἔστω θυνάμεως 10 χιλ. ἀνδρῶν, εἶναι ἀμφίβολον εἰάν ὁ Χίτλερ θὰ ἐπεχείρη νὰ κατακτήσῃ τὴν Κρήτην.

(1) Ἡ ἐξασθένεισις τῆς Ναυτικῆς ἰσχύος τῆς Μ. Βρετανίας ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐκ τῆς συνθηκολογήσεως τῆς Γαλλίας θὰ ἐπέβαλλε τὴν ἄμεσον ἐνίσχυσιν τῆς Βρετανικῆς Φρουρᾶς τῆς Νήσου ἔστω δι' ἑνὸς Συντάγματος τῆς V Μεραρχίας κατανεμομένου εἰς τὰ τρία κέντρα τῆς Νήσου, ἐφ' ὅσον ἡ Στρατ. κατάστασις ἐν Ἀλβανίᾳ ἐξ ἀπόψεως ἐφεδρειῶν, δὲν θὰ ἐπέτρεπε τὴν διάθεσιν μεγαλυτέρου δυνάμεως. Καὶ ἀκόμη, εἰς τὴν διάχυτον ἀξίωσιν τοῦ μὴ στρατευθέντος ἐφεδρικοῦ κόσμου ὅπως στρατευθῆ, θὰ ἦτο ἱκανοποιησις τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ ἢ πρόσκλησις ὑπὸ τὰ ὄπλα ἔστω μίας ἡλικίας, ἀρκετῆς εἰς ἀπόδοσιν, διὰ τὴν πρωτὴν ὄμυναν τῆς Νήσου.

ὡς ἄλλην Σελήνην. Καὶ ἂν ἀκόμη δεχθῶμεν ὅτι ὁ ρυθμὸς τῶν ἀπὸ ἀέρος ἐνισχύσεων τοῦ ἀπέβαινε ταχύτερος, ποτὲ δὲν θὰ ἦδύνατο νὰ ἰσορροπήσῃ μίαν κατάστασιν δυνάμεων δι' ἀνάληψιν ἐπιθετικῶν ἀγῶνος. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ ἀπὸ θαλάσσης ἐπιχειρηθεῖσα ἀπόβασις δυνάμεων κατὰ τὴν 21ην καὶ 22αν Μαΐου.

Ἡ νεοτεριστικὴν καὶ ἐπαναστατικὴν μορφήν προσέλαβε ἡ ἐπιχείρησις αὐτὴ τῆς Γερμανίας ἀρχικῶς, τόσῃν προσαρμογῇ ὑπέστη κατὰ τὸ στάδιον τοῦ ἀγῶνος, ὥστε νὰ ὑπενδύμῃ τὴν πάλιν περὶ τοῦ πρὸς περὶκὸν ἀνευ τῆς συμμετοχῆς ἄλλων ὄπλων, οὔτω νὰ καθίσταται ἡ ἀριθμητικὴ ὑπεροχὴ ὁ ἀπόλυτος ἀποφασιστικὸς παράγον. Ὡς δὲ διεξήγητο ὁ ἀγὼν κατὰ χώρους ἀνευ τῆς συγκρούσεως δι' ἰσότητι μεγάλων μαζῶν ἐκ παρατάξεως, ἦτο βέβαιον ὅτι διὰ τῆς παρουσίας τῆς Μεραρχίας Κρήτης ἢ θὰ ἐξοντόνοντο αἱ Ἀλεξιπτοιστικαὶ δυνάμεις πρὶν ἢ εἰσελθῶν εἰς τὸν ἀγῶνα ἢ θὰ ἠγματούζοντο ὁμαδιῶς.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ. Ὁ Χίτλερ ἀποχεωτικῶς, ὡς ἄλλος Μουσσολίνι, θὰ παρητεῖτο ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς περαιτέρω ἐνεργείας του διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κρήτης δι' ἀλεξιπτοιστικῶν καὶ θὰ περιέσφεν ἴσως τὸ γόητρόν του διὰ τῆς καννιβαλικῆς ἐνεργείας του εἰς τὸ νὰ καταστρέψῃ τὰς πόλεις: (1) καὶ τὰ χωρία μέχρι καὶ τῆς ἀγροικίας τῆς Κρήτης δι' ἀεροπορικῶν ἐπιδρομῶν — καθ' ὃ κύριος τοῦ ἀέρου — ἀντισταθμικῶν οὔτω τὴν ἦταν

(1) Ἡ «εἰδικὴ Γερμανικὴ ὑπηρεσία στατιστικῆς καταστροφῶν ἐκ τῶν βομβαρδισμῶν» καθώρισε τὸ ποσοστὸν ὡς ἀκολούθως:

Χανιά 75 %, Ρέθυμνον 15 %, Ἡράκλειον 35 %.

Καθ' ἡμᾶς τὸ ποσοστὸν τῶν καταστρεφῶν εὐρίσκεται ἐγγύτερον εἰς τοὺς ἀριθμοὺς :

Χανιά 60 %, Ρέθυμνον 30 %, Ἡράκλειον 45 %.

Κατὰ πρόσφατον ἀνακοίνωσιν τοῦ Ὑπουργείου Ἀεροκοδομησεως τὸ ποσοστὸν ἐπὶ τῆς ἐνεστώσης ἀσφαλῶς καταστάσεως εἶχε ὡς ἑπεται:

Χανιά 28 %, Ρέθυμνον 39 %, Ἡράκλειον 20 %.

Πολλὰ τῶν βομβῶν ὑπῆρξαν ἐλαττωματικῆς κατασκευῆς· ἰδίᾳ αἱ ἐκ ταμίντου τοιαῦτα μέγας ἀριθμὸς τῶν ὁποίων εἶναι ἐξεργάγη. Κέντρον διασπῆς τούτων ὑπῆρξε τὸ Ναύπλιον, ἐνθα ἐξεφορτώθησαν ὑπὸ Ἰταλικῶν ἀπ χωρικότητος 12000 τόνων.

του. Τοῦτο ἄνευ ἐπιφυλάξεως ἀνεκοινώθη ὑπὸ Ἀνωτ. Γερμανῶν Ἀξιωματικῶν, περὶ τῆς ὀλοκληρωτικῆς καταστροφῆς ἢ ἐρημώσεως — κατ' ἔκφρασιν των — τῆς Νήσου, εἰς τὴν περίπτωσιν ἀποτυχίας των. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν Φρούραρχον Ἡρακλεῖφν ἀνεκοινώθη ὑπὸ Γερμανοῦ ἀιχμαλώτου Ἀξιωματικοῦ, ὅτι ἀπὸ τῆς 22ας θὰ ἤρχιζεν ἡ καταστροφή τῆς Νήσου διὰ Στοίκας, λόγω τῆς ἀποτυχίας των. Ἐπι χαρακτηριστικώτερον ἐξεδηλώθη τοῦτο κατὰ τὸ στάδιον τῆς αἰχμαλωσίας Ἀξιωματικῶν μας καὶ ἀνυπόπτων χωρικῶν ὑπὸ τῶν Γερμανῶν, καθ' ὃ ἐπανελάμβανον, «σίμερον εἶσθε σεῖς αἰχμαλῶτοί μας, πιθανὸν αὔριον ἡμεῖς νὰ εἴμεθα αἰχμαλῶτοί σας». Καὶ ἀκόμη, ἡ νευρικότης καὶ ὁ παροξυσμὸς τοῦ Χίτλερ, ἐν τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἐν Κρήτῃ, εἶχε φθάσῃ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐπικίνδυνον, ὥστε τηλεγραφικῶς νὰ διατάξῃ τὴν ἐφαρμογὴν σκληρῶν ἀντιποίνων ἀδικαιοφάντων, ἐναντίον Κρητῶν, Κρησῶν, Κληρικῶν καὶ τυφλῶν, χωλῶν, ἀναπήρων ἐνδόξων πολέμων. Ὁμοίως, ὡς ἐπιστέγασμα τῆς βαρβαρότητός του, ὑπερβάλλον κατὰ τοῦτο καὶ αὐτὸν τὸν Νέρωνα, δὲν ὑπῆρξεν ἀπλῶς ἡ ὀμαδικὴ ἐκτέλεσις ἀτόμων καὶ ἡ ταφὴ τινῶν ἐξ αὐτῶν ζῶντων, ὀποχοσθέντων μικρῶν πρὸ τῆς ἐκτελέσεώς των ἰδίαις χερσὶ ν' ἀνορύξουν τοὺς τάφους των, ἀλλ' ἡ ἐκ θεμελίον καταστροφή ὀλοκλήρων χωρίων καὶ κομποπόλεων. (1)

(1) Κάνδανος! Εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ χωρίου πρόχειρος ἐπιγραφὴ ἐπιληροφόρει τὸν ἐπισκέπτην: «Ἐδῶ κάποτε ὑπῆρξε τὸ χωρίον Κάνδανος». Βραδύτερον ὁ εἰδεχθεὶς τύραννος ἀντικατέστησε ταῦτα μὲ τὸ ἐπιγραμματικὸν δικαιολογητικόν: «Ἐξ ἀγρίων τῶν ἀπὸ ὀπλισμένων πολιτῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, ἐκ τῶν ὀπισθεν δολοφονηθέντων Γερμανῶν στρατιωτῶν, κατεστράφη ἡ Κάνδανος». Οὐδὲν ψευδέστερον τοῦτου, διότι εἰς τὰ πολυβόλα, τοὺς ὄλμους καὶ τὴν ἀεροπορίαν τοῦ ἐχθροῦ, οἱ γενναῖοι Σελινιώτες ἀντέταξαν ἀπερησαστικῶς τὰ στήθη των μ' ὅτι πρόχειρον πολεμικὸν ὄπλον εἶχον. Εἰς ἀντιστάθμισμα ὑπὲρ πενήτηκοντα νεκρῶν Ἀλεξιππιωτιστῶν, ἐθανατώθησαν κατὰ τρόπον δολοφονικὸν καὶ οὐχὶ ἐντιμον, πλέον τῶν 300 χωρικῶν. Ὁ Σικηνὸς, (Χανίων) τὰ Περιβόλια (Πιεθύμνης) δὲν ἐξηρέθησαν τῆς ὀλοκληρωτικῆς ἐκ θεμελίον καταστροφῆς, ὃ δε Ἄλικιανὸς καὶ Φουρνὸς κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐκτελεσθέντων ἑκατοντάδων ἐκ τῶν κατοίκων των ἐν οἷς καὶ πλεῖ-

ΤΜΗΜΑ VI

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ

Ὁ Κρητικὸς λαὸς, κληρονόμος ἐνὸς παναρχαίου πολιτισμοῦ, μὲ τὸν κατ' ἔξοχὴν πολεμικὸν χαρακτῆρα του, δὲν ὑπέστη διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου οὐδεμίαν οὐσιώδη μεταβολὴν ἢ ἀλλοίωσιν, καὶ ὅπως ἐθαλασσοκράτησε διὰ τοῦ Μίνωος καὶ δὲν ἔκλεινε ταπεινὸν γόνυ, κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους τῆς παρακμῆς του, πρὸς πανισχύρους Δυναστείας καὶ Εἰσβολεῖς του, οὕτω καὶ σήμερον ἀνεδείχθη πιστὸς συνεχιστὴς τῶν παραδόσεων του ἔναντι καὶ τοῦ νεοβαρβάρου εἰσβολέως τοῦ Γερμανοῦ. Ἡ «δικαιοσύνη καὶ χρησιμότης καθέδρα» —κατὰ τὸν Πλάτωνα — Κρήτη, οὐδὲν πέραν τῶν ἀνθρωπίνων καὶ θεῶν νόμων ἔπραξε, ἀντιπαρθεῖσα εἰς τὴν βάρβαρον Γερμανικὴν φυλὴν, ἀπὸ ἀγάπης καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Μητρόδα — ὡς ἀπεκαλεῖτο ἡ Πατρίς — καὶ τὴν Ἐλευθερίαν.

Ὁ Ἴταλὸς ἀντίκρουσε τὸν Κρήτη εἰς τὰ Ἀλβανικὰ πεδία τῶν μαχῶν ὡς Χάρον καὶ ὁ Γερμανὸς εἰς τὴν μάχην τῆς Κρήτης ὡς Βάρβαρον. Τοιοῦτοι οἱ βεβιασμένοι ἂν μὴ σκόττοι, χαρακτηρισμοὶ τῆς δυνάδος αὐτῆς τῶν Αὐτοκρατοριῶν διὰ τὸν Κρήτη πολεμιστὴν, ὥστε ἐκάστη τούτων ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς ἀπυροῆς τῆς ἐν Κρήτη νὰ πράξῃ ἀναλόγως, ἐκδικουμένη, ἡ μὲν πρώτη ὡς δειλὴ τὸν Χάρον, ἡ δὲ δευτέρα ὡς πολιτισμένη ! τὸν Βάρβαρον.

Ὑπὸ τοιαύτην στάθμην χαμηλοῦ ἠθικοῦ καὶ πολιτισμοῦ, ἀνέμενον εὐκόλον τὸ αἶμα δι' Ἀλβανίας εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ διὰ

στον γυναικῶν εἰς ἀντίποινα τῆς συμμετοχῆς των εἰς τὸν ἀγῶνα. Τὰ ἱστορικὰ Ἀνώγεια καὶ τὸ χωρίον Κρύα Βρύση (Ρεθύμνης) καθὼς καὶ τὸ συγκρότημα κωμοπόλεως Βιάννου (Ἡρακλείου) δὲν ἐξηρέθησαν καὶ ταῦτα θραυότερον τῆς δραματικῆς καὶ τελείας καταστροφῆς, χιλιάδων ὀλοκλήρων ἐκτελεσθέντων ἐκ τῶν κατοίκων.

τῆς Κρήτης εἰς τὴν Μ. Ἀνατολήν, χωρὶς νὰ ὑπολογίσουν τοὺς ἀγνώστους δι' αὐτοὺς καὶ ἀσταθμῆτους παράγοντας, τὴν νεωτέραν Σουλιώτισσαν τῆς Πίνδου καὶ τὸν χωρικὸν τοῦ Ψηλορείτη καὶ τῶν Λευκῶν Ὁρέων Κρήτα οἵτινες θὰ ἠγωνίζοντο καὶ θὰ ἐθυσιάζοντο διὰ τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Ἐλευθερίαν, ὡς ἀληθεῖς διεοικονεῖς τοῦ παλαιότερου καὶ νεωτέρου πολιτισμοῦ.

Καὶ διακρίνομεν τὸν Κρήτα χωρικὸν ὅμα τῇ ἐνάρξει τῆς Μάχης ἐναντίον τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν, αὐτόκλητον, πρόθυμον, ἀπὸ παντοῦ συρρέοντα πρὸς τὰ σημεῖα συμπλοκῶν ἢ καθόδου Ἀλεξιπρωτιστῶν νὰ λαμβάνῃ μέρος ὡς τακτικὸς στρατιώτης πεδαραχικὸς, φιλότιμος, ὑπερήφανος, φιλόδοξος μὲ ὅτι πρόχειρον τοῦ ἀπέμεινε ἀπὸ τὴν γενναίαν εἰσφορὰν του, οὐχὶ χρήματος, ἀλλὰ τῶν ὄπλων του, διὰ τὸν μαχόμενον ἐν Ἀλβανίᾳ Ἑλληνα στρατιώτην. Δραματικὴ θυσία ἄνευ προηγουμένου, διὰ τὸν χαρακτῆρα τοῦ Κρητὸς καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ὄπλων του.

Ἡ ἐπέμβασις τοῦ ἀστοῦ τοῦ χωρικοῦ, τοῦ ἐρήβου ἀκόμη εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ σκληρὸν ἀγῶνα, ὄχι μόνον ἰσορροπεῖ τὴν κατάστασιν, ἀλλὰ τὴν μεταβάλλει τὴν ἀνατρέπει εἰς βάρος τοῦ ἐχθροῦ. Ἐντεῦθεν καὶ ὁ χαρακτηρισμὸς «τοῦ βαρβάρου Κρητικοῦ λαοῦ» ὁ ὁποῖος, ὡς γνωστὸν, περιφρονήσας τὴν ἔξουσίαν τῶν Μακεδόνων Μοναρχῶν, ἐπολέμησεν ὡς σύμμαχος τοῦ Μιθριδάτου ἐναντίον αὐτῆς τῆς κραταίᾳς τότε Ρώμης, καὶ βραδύτερον ἐναντῖον τῆς παντοδυνάμου Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας πρὸς τῆς ὁποίας Βασιλεῖς καὶ Ἀρχόντες γονυκλινεῖς ὑπεκλίνοντο. Οὕτω καὶ τὸν Μάιον τοῦ 1941 ὁ Κρητικὸς λαὸς χωρὶς διαταγμὸς ὠθώθη ὡς εἰς ἀνδραποχὸς ὀρμηφύτως ἐναντίον τοῦ Νεοβαρβάρου εἰσβολέως Γερμανοῦ, αἰσθανόμενος τὸν ἑαυτόν του ὡς στρατιώτην πλέον καὶ οὐχὶ ὡς πολίτην.

Σύστημα γενόμενος τοῦ τακτικοῦ στρατιώτου εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τοῦ πυρός, ἐγκαταλείψας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος τὰ πάντα διὰ τὴν πατρίδα του παρέσχε νέα δείγματα τοῦ πατριωτισμοῦ του μοναδικὰ ἴσως δι' ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς. Ὅστε δικαίως ν' ἀναδειχθῇ ἄξιος διάδοχος τῆς λαμπρᾶς ἱστορίας

τῶν προγόνων του καθ' ὅλας τὰς πολεμικὰς ἐκδηλώσεις(1). Καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ Βρετανὸς στρατιώτης ἀνεχώρει τῆς Νήσου, τὰ αἰσθήματα ἀγάπης καὶ ἐμπιστοσύνης δὲν ἠμβλύθησαν, δὲν ἐμειώθησαν καὶ ἐξηκολούθει ὁ Κρητικὸς λαὸς οὐ μόνον τὰς ὑπηρεσίας του ἀθρόως νὰ προσφέρει ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ αἷμα του ὡς ἀφθόνως τὸ προσέφερε καὶ ὁ Βρετανὸς στρατιώτης.

Ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐπιτολίον Ἀρχηγῶν ἢ Ἀξιωματικῶν ἔδρασαν ἐκτὸς τῶν ἀναφερομένων κατωτέρω σωματίων, ὁμάδες χωρικῶν αὐτοτελῶς εἰς πλεῖστα ἄλλα νεκρὰ σημεῖα διαρκουσῶν τῶν ἐπιχειρήσεων οὐχὶ ὀλιγώταρον ἀποτελεσματικῶς προσελθόντων προσκλήσει τῶν Δημάρχων καὶ Κοινοταρχῶν τηρησάντων δὲ αὐστηρῶς τὰς ἀρχάς, τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ πολέμου.

Εἰς τὰς μάχας τῆς Κρήτης κατὰ τῶν Γερμανῶν, ἔλαβον μέρος αἱ κατωτέρω κατηγορίαι πολεμιστῶν:

1ον) Ἀρτιώτατα ὀργανωμένους, ἐνδεδυμένους καὶ συντεταγμένους Στρατός.

2ον) Ὀργανωμένους μὲν καὶ συντεταγμένους, ἀλλὰ χωρὶς στρατιωτικὴν περιβολήν, διότι δὲν εἶχον προλάβει αἱ ὑπηρεσίαι νὰ προμηθευθοῦν στρατιωτικὰς στολὰς.

Καὶ αἱ δύο ἀνωτέρω κατηγορίαι εἶχον κανονικῶς προσκληθῆ ὑπὸ τὰ ὄπλα. Ἦσαν κατὰ συνέπειαν τακτικὸς Στρατός.

3ον) Ἡ πολιτοφυλακίη. Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτοφυλακίη, συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 1 τοῦ πρωτοκόλλου, τοῦ προσηρημένου εἰς τὴν Συνθήκην τῆς Χάγης τοῦ 1907, ἐξομοιοῦται μὲ τὸν τακτικὸν Στρατόν, καὶ ἀπολαβεῖ τῶν αὐτῶν πλεονεκτημάτων ἐν περιπτώσει αἰχ-

(1) Ἱστορικὴν ὑποχρέωσιν ἐπιτελοῦμεν παραδίδοντες εἰς τὴν αἰωνιότητα τὸ ὄνομα τοῦ ἀειμνήστου ἥρωος ὀπλαρχηγοῦ Ἄντ. Γρηγοράκη ἢ Σατανᾶ, δράσαντος ἀποτελεσματικῶς ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ὁμάδος του ἐναντίον τῶν Ἀλεξιπρωτιστῶν. Ἐπίσης παράδειγμα ἀπροσμετρήτου θαυμασμοῦ θὰ παραμεῖνη ὁ ἀείμνηστος Ἀθανάσιος Σκουλάς παλαίμαχος ἀγανιστῆς σειρᾶς ἐπαναστάσεων 80ούτης περίπου τὴν ἡλικίαν, ὅστις καίτοι χωλὸς ἐτέθη εἰς καταδίωξιν τῶν ἔξωθι Πόρτας Χανίων Ἀλεξιπρωτιστῶν τραυματιοθεὶς ὑπὸ ὄλμου καὶ ὑποκύψας τελικῶς εἰς τὸ τραῦμα του.

μαλωσίας: α) 'Εφ' ὅσον θὰ ἔχη κανονικῶς προσλήθη. β) 'Εφ' ὅσον φέρεται σήματα διακεχωμένα, ἤτοι περιβραχιόνια «Signes distinctifs fixés et reconnaissables à distance».

γ) 'Εφ' ὅσον θὰ ἔχη ὑπευθύνους ἀρχηγούς. Ὡς τοιοῦτοι θεωροῦνται νὰ εἶναι ἀκόμη καὶ ἱερεῖς χωριῶν, ἢ παλαιοὶ πολεμισταί. «Cela peut être le curé d'un village ou un ancien soldat».

δ) Νὰ τηρῆ κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ πολέμου. «Se conformer dans leurs opérations aux lois et coutumes de la guerre».

Καὶ δ) Νὰ φέρη φανερά ὄπλον. «Et porter ouvertement les armes».

Ἄλλὰ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ αὐτοῦ προανακόλλου, τοῦ προσσηρημένου εἰς τὴν συνθήκην τῆς Χάγης τοῦ 1907 ὁρίζει ὅτι ὄχι μόνον ἡ πολιτοφυλακία, ἀλλ' καὶ οἱ πολῖται μιᾶς μὴ κατειλημμένης περιοχῆς «La population d'un territoire non occupé» ὄπου δεῖ ὁ ἐχθρὸς δύνανται νὰ λάβουν ἀυθόρμητος «Spontanément» τὰ ὄπλα διὰ νὰ κτυπήσῃ τὰ στρατεύματα τῆς εἰσβολῆς ἀρκεῖ νὰ τηροῦν δύο μόνον ἐκ τῶν ἀναφερομένων ὄρων ἤτοι : α) Νὰ φέρουν φανερά ὄπλον. Καὶ β) νὰ τηροῦν τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ πολέμου, ἐφ' ὅσον εἰς γενικὰς συγκεντρώσεις ἤθελον παρακινήθῃ πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῶν τοπικῶν ἀρχόντων Δημάρχων, Κοινοταρχῶν κλπ. (περίοδος ἐφαρμοσθεῖσα κατὰ τὰς μάχας ἐν Κρήτῃ).

Ταῦτα καθορίζει τὸ Διεθνὲς Δίκαιον, αἱ Διεθνεῖς συνθήκαι καὶ οἱ Νόμοι περὶ πολέμου. Ἐπομένως ἄπασαι αἱ κατηγορίαι τῶν πολεμιστῶν αἱ ὅποιαι κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Γερμανῶν εἰς Κρήτην ἐπολέμησαν ἐναντίον των, ἔδρασαν μέσα εἰς τὸ πλαίσιον τῆς διεθνοῦς νομιμότητος. Καὶ ὁ κατακτητὴς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα τῆς χαρακτηριστικῆς κατηγορίας τινῶς πολεμιστῶν ὡς εὐρισκομένης ἐκτὸς τῶν Διεθνῶν κανόνων καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ σκληρὰ, βάρβαρα καὶ ἀπάνθρωπα μέτρα, τῶν ὁμαδικῶν τουφεμισμῶν καὶ τῶν καταστροφικῶν τῶν χωριῶν, μετὰ τὴν ἰταμὴν δικαιολογίαν τῆς συλλογικῆς εὐθύνης.

(Αἱ ἀνωτέρω σημειώσεις παρεχωρήθησαν εὐγενῶς παρὰ τοῦ κ. Ἐμμ. Λουλιδάκη.)

Α' περιοχή Χανίων.

Πόλις Χανίων: Πλείστοι τῶν πολιτῶν ὠπλίσθησαν δι' Ἀγγλικῶν ὄπλων, ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς παραχωρηθέντων ὑπὸ τῶν Ἀγγλικῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν, πολλὰ τῶν ὁποίων ἐκ τῆς βεβιασμένης διαθέσεως περιήλθον εἰς χεῖρας παίδων.

Καστέλλι — Κισσάμου: Σῶμα ἐκ τῶν κατοίκων τῆς Κομοπόλεως καὶ τῶν πέριξ χωρίων ὄπλισθὲν ἐξ ἰδίων καὶ βραδύτερον ἐκ λαφύρων. Εἰς Πλατανιάν, Κόλιμπάρι ὁμάδα.

Κάνδανος: Σῶμα ἐκ κατοίκων τῶν χωρίων Λάκων, Φουρνέ, Σανέ, Ἀλικασοῦ, ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐπιτοπίων Ἀρχηγῶν. Ὀπλισμὸς ἐξ ἰδίων καὶ εἶτα ἐκ λαφύρων.

Γαλατῆς: Σῶμα ἐκ κατοίκων τοῦ χωρίου καὶ τῶν πέριξ ὑπὸ Ἐφ. λοχαγόν. Ὀπλισμὸς ὡς ἀνωτέρω.

Περιβόλια — Μουρνιές: Ὅμαδες ἐκ κατοίκων τῶν χωρίων καὶ ἐκ τῆς περιφερείας Κεραμειῶν, Θερίσσου. Ὀπλισμὸς κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐκ τοῦ Σεν)ματο; Μουρνιῶν διὰ Γκρῶ.

Ἀζωτῆρι: Ὅμαδες μικραὶ συνεργασθεῖσαι μετ' Ἀγγλικῶν τμημάτων. Ὀπλισμὸς ἐξ ἰδίων.

B'. Περιοχὴ Ρεθύμνης.

Πόλις Ρεθύμνης: Ὅμαδες πολιτῶν ὑπὸ διαταγὰς Ἀξιωματικῶν καὶ ἐπιτοπίων ἀρχηγῶν. Ὀπλισμὸς ὡς ἀνωτέρω. Τοποθεσία Λατσημᾶ: Ὅμαδες ἐκ τῶν πέριξ χωρίων ὑπὸ ἐντοπίους ἀρχηγούς συνεργασθεῖσαι μετὰ τοῦ στρατοῦ. Ὀπλισμὸς ὡς ἀνωτέρω καὶ βραδύτερον ἐκ λαφύρων.

Περιβόλια: Σῶμα ἐκ τῶν κατοίκων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ στρατοῦ. Ὀπλισμὸς ὡς ἀνωτέρω.

Θέσις Ἐσταυρωμένος: Ὅμαδες χωρικῶν καὶ τῶν Μοναχῶν τῶν Ἱ. Μονῶν Ἀρχαδίου, Ἀρσανίου, Πρέβελι ὑπὸ τοὺς οἰκείους ἡγούμενους. Ὀπλισμὸς ὡς ἀνωτέρω καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκ λαφύρων.

Γ' Περιοχὴ Ἡρακλείου.

Πόλις Ἡρακλείου: Ὅμαδες πολιτῶν αὐθόρμητοι καὶ αὐτοσχέδιοι ὑπὸ ἐντοπίους Ἀρχηγούς ἐνισχύσασαι πανταχοῦ τὰ τάγμα.

τα (1). Ὀπλισμὸς ἐξ ἰδίων καὶ ἐκ τοῦ Ἐμπέδου. Προύστεια, Κατσαμπᾶ. Φορτέσα, Ἄγ. Ἰωάννης : Ὀμάδες ἐπικουρκαὶ τῶν ταγματῶν. Ὀπλισμὸς ἐξ ἰδίων.

Ἀρχάται — Ἄγ. Σίλλα — Σκαλίσι : Ὀμάδες ὑπὸ ἐγγυρῶν
Ἀρχηγούς. Ὀπλισμὸς ἐξ ἰδίων.

Πεζᾶ — Κουνάβοι — Ἄγ. Παρασκίης — Ἄγ. Βασίλειος
— Μονὴ Ἐπανωσίφη : Ὀμάδες χωρικῶν καὶ Μοναχῶν ὑπὸ ἰδίων
Ἀρχηγούς. Ὀπλισμὸς ὡς ἀνωτέρω.

Κρουσῶνας — Ἄγ. Μύρων — Δαφνὲς — Σταυράτα — Βούτες — Σάργου — Σισάργου — Ἀσίτες — Γιουφράτα : Ὀμάδες ὡς ἀνωτέρω (2).

Πολλοὶ πλείστοι, γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοι ἥρωες πραγματικοί, ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω περιουχῶν, ἔπεσαν εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἢ ὠριμότης τοῦ χρόνου θὰ φέρῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν. Ἄλλὰ καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν ἐπιζησάντων ὁ Κατακτητὴς, κατόπιν ἐξώργησε κυριολεκτικῶς, κατὰ τὸ πρότυπον τῶν διωγμῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅθεν δικαίως τὸ Μνημόσυνον αὐτῶν ὡς Νεομαρτύρων τῆς Πίστεως καὶ τῆς Ἐλευθερίας ἔσεται αἰώνιον :

(1) Αἱ τε ἡμέτεραι καὶ ἕνεκα ἐπίσημοι ἐκθέσεις ἐξαίρουσιν διακριτικῶς τὴν πραγματικὴν καὶ οὐσιαστικὴν συμβολὴν τοῦ πληθυσμοῦ τοῦ Ἡρακλείου, ἰδίᾳ τῶν ἀστῶν, κατὰ τὰς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι πέρας τῶν ἐπιχειρήσεων μάχας.

(2) Ἐκτὸς τῶν ὁμαδῶν αὐτῶν, εὐρίσκετο παρὰ τὸ λεκανοπέδιον τῆς Ἰδης—Νίδα — πυρὴν ὁμάδος χωρικῶν ἐκ τῶν χωριῶν Κρουσῶνος, Ἀνωγειῶν, Ἀσιτῶν, Βοριζίων, Γέργερης, οἵτινες εἰχον ὀπλισθῆ δι' ὀπλων Ἀγγλικῶν ὑπὸ τοῦ Ἀγγιλου λοχαγοῦ Πετλέμπουρου.

Ἡ ὁμας αὕτη μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν πρώτων Ἀλεξιπρωτιστῶν ἐπικινῶθη ὑπὸ τῶν χωρικῶν, προσλαβοῦσα τὴν μορφήν μικροῦ σώματος. Πρὸς ἐκεῖ καταθυγέτο ὁ ἀείμνηστος Πετλέμπουρου ὅταν βληθεὶς ὑπὸ Ἀλεξιπρωτιστῶν περὶ τὸν χώρον «Καμίλια—Γιόφουρο» ἔπεσε νεκρός.

ΤΜΗΜΑ VII

ΕΝ ΑΔΙΚΗΜΑ ΠΑΡΕΜΠΙΠΤΟΥΣΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ

Μετά τὰς ἀφθόνουσ ἤκας ἃς ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἔδραμεν ἐν τῷ Ἀλβανικῷ Μετώπῳ, ὁ μὴ στρατευθεὶς πληθυσμὸς τῆς Νήσου ἠξίου ἐπιμόνος νὰ συμμετάσχη εἰς αὐτόν, ἀξίων τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ καὶ τὴν συγκροτήσιν του εἰς ὄργανικὰ τμήματα. Τὸ λαϊκὸν θαρρόμετρον ἀνεπηρεάστον ἀπὸ τὴν Διπλωματικὴν ἀτμοσφαῖραν ἐδείκνυε σταθερῶς τὴν ὑπέλλαν τοῦ πολέμου ἐγγύζουσαν τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος ἐκ τῆς Γερμανικῆς ἐπειρώσεως· καὶ ἤτις ἐνδεχομένως ἐν τῇ πορείᾳ τῆς νὰ ἔφθανε εἰς αὐτὴν τὴν Κρήτην.

Πράγματι, ὁ μὴ στρατευθεὶς πληθυσμὸς τῆς Νήσου ἠσθάνθη ἀληθῆ ἰκανοποίησιν καὶ ἀνακούφισιν, πληροφορούμενος δικαίωσιν τοῦ αἰτήματός του διὰ τῆς συγκροτήσεως τῶν σομάτων πολιτοφυλακῆς (1).

Ἡ διαταγὴ αὕτη προσερχομένη ἐκ τῶν Ὑπουργείων Στρατιωτικῶν καὶ Δημοσίας Ἀσφαλείας (κοινῆ) μετὰ γνώμην ἢ εἰσήγησιν — πιθανῶς — τοῦ Ἀγγλικοῦ Στρατηγείου, ἐστάλη εἰς τὴν Ἀνωτέραν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν Κρήτης, ἢ ἐπιτέλεσις τῆς ὁμοίας — βάσει συνακολούθων ὁδηγίων τοῦ Γεν. Ἐπιτελείου τοῦ Στρατοῦ — ἀνατέθη εἰς τὰ Φρουραρχεῖα καὶ εἰδικώτερον εἰς τὰς Διοικήσεις, Ὑποδιοικήσεις τῆς Χωροφυλακῆς καὶ εἰς τοὺς Ἀστυνομικοὺς Σταθμοὺς, καθ' ὃ τὰ σώματα ταῦτα τῆς πολιτοφυλακῆς τὰ ἦσαν ἐξηρητημένα ἐκ τῆς Χωροφυλακῆς ὑπαγομένης τότε εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Δημ. Ἀσφαλείας.

(1) Ἐνθερμος θασιώτης καὶ ὑποστηρικτῆς τῆς ἰδέας τῶν σομάτων πολιτοφυλακῆς ὑπῆρξεν ὁ Ταξίαρχος Τίτσιππου, ὅστις τακτικῶς ἐλάμβανε γνώσιν τῶν καθ' ἕκαστα ἐπὶ τῆς προόδου τῆς ὁργανώσεως αὐτῶν. Μεταπεθεὶς οὗτος ἐκ Κρήτης, ἀνέλαβεν ὁ διάδοχός του Κιάπελ, ὅπως συνεννοούμενος μετὰ τοῦ Στρατηγοῦ Γουεϊθελ λύσῃ τὸ ζήτημα τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς πολιτοφυλακῆς, ὅπερ δὲν ἐπέτυχε τελικῶς.

Ἐνῷ ἔβαινε κανονικῶς ἡ ἐργασία αὐτῆ, παρέχουσα ὅλα τὰ ἐξέγγυα τῆς κολλῆς διοικήσεως τῶν σωμάτων πολιτοφυλακῆς ἐπὶ ἄριστον μάλιστα καὶ ἐμπειροπόλεμον ὕλικόν, σειρᾶς ἐνδόξων πολεμῶν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς Ἀξιωματικούς, δεδοκιμασμένης ἱκανότητος καὶ πολεμικῆς δράσεως, νεωτέρα διαταγὴ τῶν ὡς ἄνω Ὑπουργείων ἀνέκοπτε πᾶσαν ἐργασίαν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην, πλέον δὲ διετάσσετο ἡ ἀποστολὴ εἰς τὸ Κέντρον ὁπάντων τῶν παραληφθέντων ὑλικῶν μὲν τῶν δικύχων καὶ περιβραχιονίων ἐξαιρουμένων. Ἐκ τῆς, ὡς ἦτο ἐπόμενον, χαλαρώσεως τῆς ἐργασίας ταύτης καὶ τῆς διακοπῆς ἐπὶ τῷ τέλει, ἀντελήφθη ὁ κόσμος ὅτι κατὰ τὸ σοβαρὸν, τὸ μυστηριώδες συνέβαινε, χωρὶς νὰ δύναται νὰ δώσῃ ὑπεύθυνον ἐξήγησιν εἰς κρισίμους καὶ ἱστορικῶς μάλιστα στιγμὰς.

Οὕτω, εὐρέθῃ ὁ πληθυσμὸς κατὰ τὴν κρισιματέραν περίοδον τῆς ἱστορίας του ἄοπλος, ἐνῷ πραγματοποιούμενων τῶν ἀνωτέρω προϋποθέσεων θὰ καθίστατο ὁ ἀποφασιστικὸς παράγων κατὰ τὸν ἀγῶνα καὶ οὐ μόνον θὰ μετέβαλλε τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν ἄφρον, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ γενικώτερον τὴν πορείαν τοῦ καθόλου Συμμαχικοῦ ἀγῶνος.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ. Πρὸ τῶν ραγδαίως ἐπερχομένων καὶ διαδραματιζομένων στρατιωτικῶν γεγονότων ἐν Ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι, ἐπεβάλλετο ἡ ἄνευ ἀναβολῆς ἀποστολὴ πυροβόλων ἔστω καὶ προσωπικοῦ εἰς Κρήτην, — ἀντὶ ἄλλων ἀχρηστων ὑλικῶν — πρᾶγμα δυνατὸν ὅσον καὶ εὐχερὲς (1). Ὅπλα, εἶναι βεβαιωμένον, ὑπήρχον ἄφρονα, τὰ ὅποια περιῆλθον εἰς τὸν ἐχθρόν, ἀντὶ ὡς ὠφείλε νὰ εἶχον ἀποσταλῆ εἰς Κρήτην.

Ἐὰν δεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ τὴν πληροφορίαν, ὅτι σοβαρὸς ἀρι-

(1) Ὅλιγον πρὸ τῶν ἐπιχειρήσεων δύο ἀτιμόπλοια προερχόμενα ἐκ Θεσ)νίκης ἐφθασαν ἀνενοχλήτως εἰς Ἡράκλειον μὲ φορτίον 800 τόννων τιμέντου καὶ σιδηρῶν ράβδων προοριζόμενων διὰ καταφύγια. Ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν ἀπηγορεύθη ἀνεῦ εἰδικῆς διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου Στρατ. (Ἀθηνῶν), ἧς συνεπεία περιῆλθον εἰς τὸν ἐχθρόν ὡς εἶχον.

θμός Ἀγγλικῶν ὀπλῶν (2) ἐτέθη εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Στρατ. Δ)σεως Κρήτης ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν ὡς πρώτη δόσις διὰ τὰ σώματα πολιτοφυλακῆς τὰ αἴτια διὰ τὸν ἀφοπλισμὸν τῶν κατοικῶν τῆς Νήσου καὶ διὰ τὴν ἀσύρρωσιν τῆς διαταγῆς περὶ ὀργανώσεως καὶ συγκροτήσεως τῶν σωμάτων πολιτοφυλακῆς, δεόν νὰ ἀναζητηθῶσι βελύτερον εἰς δύο τινά:

α) Ἡ Κυβέρνησις τῆς 4ης Αὐγούστου διαβλέπουσα τὴν ἐξέλιξιν τῶν πολεμικῶν ἐπιχειρήσεων ἐν Ἑπαιρωτικῇ Ἑλλάδι καὶ τὴν πιθανότητα μετατοπίσεως τοῦ θεάτροι τοῦ πολέμου ἐν Κρήτῃ, δὲν θὰ ἐπεθύμη νὰ ἔχη ἑξωπλισμένον ἓνα λαὸν τοῦ ὁποίου τὰ αἰσθητάματα πᾶν ἄλλο ἢ φυσικά ἦσαν πρὸς τὸ καθεστῶς τοῦτο.

β) Δὲν ἀποκλείεται οὐδαμῶς ἡ πιθανότης νὰ ἐκαλλιεργήθῃ ἀνύλογος ἐντύπωσις εἰς τὸ Συμμαχικὸν Στρατηγεῖον, ὥστε τελικῶς νὰ ἐκδοθῇ ἡ περὶ διαλύσεως τῶν σωμάτων πολιτοφυλακῆς δια-

(2) Κατὰ τὸν Στρατηγὸν Καφῆτον Σὺλ, Γεν. Δ)τὴν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν ἐν Κρήτῃ, εἶχον τεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Α, Σ. Δ. Κρήτης ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν 4 χιλ. ὀπλα μὲν διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν σωμάτων πολιτοφυλακῆς.

Κατὰ τὸν Στρατηγὸν Ἀλεξάκην Ι. ἐξ ἀπλῆς ἀνακοινώσεως τοῦ Ταξιάρχου Τίμπουρου ἐπιληροφορεῖτο οὗτος ὅτι ἀφίχθησαν εἰς Σούδα ὀπλα καινουργῆ Καναδικὰ τελειοτάτου συστήματος, χαρὶς νὰ ἔχη ἴδιαν ἀντίληψιν ἐὼς πρᾶγματι ἀφίχθησαν ἡ ἐξεφορτώθησαν ἢ πως διετέθησαν, ἐκτὸς πάντοτε τῶν σωμάτων πολιτοφυλακῆς.

Κατὰ τὸν Στρατηγὸν Κίτσαν Χρ. Α. Σ. Δ. Κρήτης — διαδεχθέντα τὸν Στρατηγὸν Ἀλεξάκην — καὶ τὸν Ἐπιτελάρχην Βάχλαν Ἀπ. Συναρχὴν, οὐδέποτε ἐτέθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Α. Σ. Δ. Κρήτης ὀπλα οἰασθήποτε ποσότητος μικρᾶς ἢ μεγάλης διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν ἐν λόγῳ σωμάτων.

Ἐξ ἰδιωτικῆς ἐκθέσεως τοῦ ὀπλαρχηγοῦ Πολιτάκη Κ. συνδεομένου μετὰ τοῦ λοχαγοῦ Πετρίμπουρου, οἱ Ἀγγλοὶ μετάφερον ἐξ Αἰγύπτου 400 ὀπλα μόνον τὰ ὁποία διέθεσαν μεθ' ἡμέρας εἰς τὴν Σχολὴν Χωροφυλακῆς ἣτις εἶχεν εἰσθῆ ἐξ Ἀθηνῶν.

Γεγονὸς τυγχάνει ὅτι μέγας ἀριθμὸς ὀπλων πᾶ ὅποια δὲν εἶχον ἐκφορτωθῆ εἰσέτι, συναπαλώθη μετὰ τῶν πλοίων εἰς Σούδα κατὰ τὰς πρὸ τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπιδρομᾶς τῶν Στούκας ἐναγτίον τοῦ λιμένος τῆς Σούδας.

ταγή, τὰ ὁποῖα αὐτονοήτως καὶ ἄνευ ἀκόμη ὑπάρξεως διαταγῆς αἰτεπαγγέλτως θὰ διελύοντο ἐλλείψει ὀπλισμοῦ.

Πρὸς ἐπίρρωσιν τῶν ἀνωτέρω σκέψεών μας, μοιραίως συσχετίζομεν γεγονότα καὶ πράγματα λαβόντα θέσιν πρὸ καὶ περὶ τὸ τέλος τῶν ἐπιχειρήσεων Κρήτης.

Οὕτως, ἡ ἀποστολὴ καὶ ἀφίξις ἐν Κρήτῃ ἐνιαχμμένου τοῦ Τάγματος Χωροφυλακῆς ἐξηρητημένου ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Ἀσφαλείας, δὲν θεωρεῖται ἄμοιρος σημασίας. Καὶ τοῦτο πρὸ τῶν ἐπιχειρήσεων. Ὅταν τέλος, περὶ τὴν 26 Μαΐου κατόπιν τῆς ἐντόνου ἀξιώσεως τῶν ἄνευ πλέον φουσιγγίων στρατιωτῶν μας, ὅπως ἐξευρεθῶσι τοιαῦτα ἢ ἔστω νέος ὀπλισμός, ἢ ἀπάντησις τοῦ συνδέσμου Ἑγγλοῦ Ἀξιοματικοῦ — ἅμα τῇ ἀφίξει μεγάλου ἀριθμοῦ καινοοργῶν Ἀγγλικῶν ὀπλων μετὰ φουσιγγίων — εἰς τὴν ἐρώτησίν μας, διατὶ δὲν μᾶς ἐχορηγοῦντο ἐνωρίτερον ἐπὶ τούτοις ἡμέρας ὑπῆρξεν αὕτη: «Ἴσως νὰ μὴ εἶχον ἐμπιστοσύνην...»

ΤΜΗΜΑ VIII

ΣΤΡΑΤΟ ΠΕΛΟΝ ΑΙΧΜΑΛΩΤΩΝ

Εἰς τὸ στρατόπεδον ἔνθα ἀναμίξ ἐύρισκοντο ὅλα τὰ ὄπλα, ἐκρίθη σκόλιμον νὰ γίνῃ ποιὰ τις ἀνασύνταξις καὶ ὀργάνωσις, ὥστε καὶ εἰς τὸ γεγῆμιον αὐτὸ νὰ κρατηθῇ εἰς ἔμπροσθεν ἐπίπεδον ἡ Ἑθνικὴ ὑπερηφάνεια καὶ πειθαρχία, ἣτις καὶ ἀπεκλήθη «Μάχη τῆς Ἀξιοπροσείας».

Οὕτω, τὸ πέλικόν συνεκροτήθη εἰς τάγματα. Ἡ Χωροφυλακὴ εἰς τάγμα καθὼς καὶ ἡ ἀεροπορῖα. Οἱ Κρηῖτες ἀπετέλεσαν ἰδίους λόχους κατὰ διαταγὴν τοῦ Γερμανοῦ στρατοπεδάρχου, ὅσον καὶ οἱ Εὐέλπιδες αὐτοτελῆ λόχον, ἐξαιρεθέντες τῶν ἀγγαρειῶν. Ἡ διοίκησις τῶν ταγμάτων ἀνετέθη εἰς ἀνωτέρους ἀξιοματικὸς τῶν καθ' ἕκαστα ὄπλων, βοηθουμένων ὑπὸ ἐπιτελῶν κατωτέρων ἀξιοματικῶν. Ἡ πλαισίωσις τῶν λόχων ἐγένετο διὰ τῶν ἀξιοματικῶν τῶν οἰκείων ὄπλων, ὥστε τὸ σύνολον τῆς δυνάμεως τοῦ στρατοπέδου ἀξιοματικῶν καὶ ὀπλιτῶν νὰ ᾖ ἐντεταγμένον εἰς μίαν μονάδα. Οἱ ἄνευ μονάδος ἄνωτ. Ἀξιοματικοὶ ἐξετέλουν χροῆ ἐναλλάξ στρατοπεδάρχου, ὑπαγόμενοι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀνωτέρου Διοικητοῦ τοῦ Στρατοπέδου ὅστις ὀρίζετο ὀνομαστί ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ στρατοπεδάρχου.

Καθ' ἡμέραν ὀρίζετο τάγμα ὑπηρεσίας, χορηγοῖν τὰς κατ' αἰτήσιν τοῦ Γερμανοῦ στρατοπεδάρχου ἐξωτερικὰς ἀγγαρειὰς καὶ τὰς ἐσωτερικὰς τοιαύτας ἐπὶ τῆς καθαριότητος ἀφοδευτηρίων, μεταφορὰς τροφίμων καὶ διανομῶν, ὑπεύθυνον πάντοτε διὰ πᾶσαν τυχὸν ἀνωμαλίαν ἢ καθυστέρησιν. Τὴν 8ην πρωϊνὴν ὥραν ἐκάστης ἡμέρας ὑεβάλλετο κατάστασις δυνάμεως — κατὰ ὑπόδειγμα Γερμανικόν—καθὼς καὶ αἱ διάφοροι ἀναφοραὶ καὶ αἰτήσεις, αἰτινες ὑποβαλλόμεναι εἰς τὸν Γερμανὸν στρατοπεδάρχον διὰ τοῦ ὑπασπιστοῦ ἐτύγγανον ἀναλόγου ἀπαντήσεως, γραπτῆς πάντοτε. Ἡ Ὑγ. ὑπηρεσία τοῦ στρατοπέδου κατὰ τὴν ἐπίσκεψίν τῆς ὥρι-

ζεν ὀνομασί τούς ἔχοντας ἀνάγκην εἰσαγωγῆς εἰς τὰ Νοσοκομεία οἷτινες μερίμνη τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοπέδου μετεφέροντο δι' αὐτοκινήτων εἰς Χανιά συνοδεία πάντοτε Γερμανῶν στρατιωτῶν καὶ τοῦ ἐφημερεύοντος ἰατροῦ.

Καθ' ἡμέραν σχεδόν, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μας ἐδραπέτευον ἐκ τοῦ στρατοπέδου, ἄλλοι μὲν διολισθαίνοντες ἐκ τῶν ἀνορορίων ἢ κολυμβῶντες, ἄλλοι δὲ ὑπὸ τὰ ὄμματα αὐτῶν τῶν φρουρῶν Γερμανῶν μεταμφιεζόμενοι εἰς χωρικούς ἢ ἐπάιτας. Ἐξαιρετικῶς ἡ δύναμις τῶν λόγων Κρητῶν ἐμειοῦτο συνεχῶς, ὥστε τελικῶς ἡ ἐναπομείνασα δύναμις νὰ μὴ ὑπερβαίῃ τοὺς 301 ἐναντι 400. Τοῦτο προεκάλεσε τὴν ὀργὴν καὶ τὸ μῖσος τοῦ Γερμανοῦ στρατοπέδου, ὥστε ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς μεταγωγῆς τῶν αἰχμαλώτων εἰς Πειραιᾶ, νὰ δηλώσῃ κατὰ μίαν ἐπιθεώρησίν του, ὅτι τοὺς ἐναπομείναντας Κρητας θεωρεῖ ἀλληλαγγύους μὲ τὴν ζωὴν των ἂν εἰς ἔστω καὶ μόνον ἀποδράσῃ, οἱ ὑπόλοιποι δὲ ἔξετελοῦντο ἐπὶ τόπου.

Ὁ ἐπισιτισμὸς, ἢ ἀκριβέστερον ὑποσιτισμὸς, τῶν αἰχμαλώτων περιοριζέτο κατ' ἀρχὰς εἰς ἓν μπουκόττι καὶ 5—6 κκουαλιές σούπας ἀπὸ ὄρῳζαν ἢ φακὰς ἀνευ ἐλαίου καὶ ἄλατος, ὥστε τὸ σύνολον τοῦ στρατοπέδου νὰ προσβληθῇ ἀπὸ ἐντεροκαλίτιδας αἰματηρὰς καὶ ἐμπυρέτους, αἷτινες ἐχρόνισαν εἰς τοὺς περισσύτερους. Λόγω τοῦ ὑποτυπώδους ὑποσιτισμοῦ, ἐκρήθη ἐπιβεβλημένον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τοῦ στρατοπέδου, ὅπως οἱ πάντες ἀνημπούνην ἐξηραμένοι ἐντὸς τῶν σκιρῶν των, λαμβάνοντας ἐπικουρικῶς ὀλίγον τέϊον τὸ ὁποῖον εὐγενεῖς Ἀγγλικαὶ χεῖρες παρεχώρουν ἐκ τοῦ συνεχόμενου στρατοπέδου των. Προϊόντος τοῦ χρόνου ἐβελτιώθη τὸ συσίτιον κατὰ μερίδα καὶ ποιότητα, ὥστε τελικῶς καὶ πρὸ τῆς μεταγωγῆς τῶν αἰχμαλώτων εἰς Πειραιᾶ, νὰ ἀχθῇ εἰς ἱκανοποιητικὸν σημεῖον διὰ λόγους φαίνεται σκοπιμότητος καὶ ἐντυπώσεως. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ τύχῃ ἰδιαίτερας ἐξάσεως καὶ εὐρυτέρας δημοσιότητος πρὸς τιμὴν τῶν Χανιωτῶν, εἶναι ὅτι ἀφ' ἧς ἐπετράπη σχετικὴ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ στρατοπέδου, ὄγκοι βοινῶν ἐκομίζοντο καθ' ἡμέραν τροφίμων, (ἄρτου, κρέατος, ὠῶν, τυροῦ, ἐλαίων, ὀρυζης, ζαχαρώσεως, καφφέ, κονσερ-

δῶν, γάλακτος, οἰνοπνεύματος, δαπνίων, καπνοῦ, σιγαρέττων, φρούτων, παρασκευασμένων φαγητῶν κλπ.), ὅπερ ἐβελτίωσε τὸν ἐπισιτισμὸν μας καὶ ἐπέτρεψε τὴν ἐνδραχυσιν τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοπέδου ἐκ τούτων. Τὸ ἐκείστοτε τάγμα τῆς ἡμέρας ἐκαρπούτο τὰ δωρήματα αὐτά, τὰ ὅποια διένειμεν εἰς τοὺς ἄνδρας του, οὕτω ἢ τύχη νὰ παίξῃ προέχοντα ρόλον διὰ τὸ πλοῦσιον ἢ τὸ πτωχὸν τῶν κομιζομένων ἀγαθῶν.

Ἡ πλῆσις, ἐγένετο ἰδίαις χερσὶ διὰ σάπωνος, δωρήματος καὶ τούτου ἐπιτροπῆς ἐδρευούσης εἰς Χανιά, ἥτις ἐκτὸς ἄλλων ἐφοδίων ἀπέστειλε κατὰ μικροῦς ποσότητας σιγαρέττων καὶ ἄλατος ὧν ἐστρεῖτο τὸ στρατόπεδον παντελῶς.

Ἐντεῦθεν ἐξεπηδήσεν ἡ ὑπέρομαυρη ἀγορὰ μὲ ἀποκλειστικούς ἀσωνοφίς τοὺς ἐκείστοτε φρουροὺς Γερμανοῦς, οἵτινες ἐκμεταλλεύοντο τὴν σπῆν τῶν σιγαρέττων ἀνήγαγον εἰς τοιαύτην περιωπὴν καὶ τιμὴν τὸ εἶδος τοῦτο, ὥστε νὰ πωλῆται ἕκαστον τεμάχιον πρὸς δραχμὰς πενήκοντα, ἢ νὰ προσφέρεται ἐπ' ἀνταλλαγῆς χρυσῶν ἀντικειμένων καὶ ὥρολογίων. Ἀποτέλεσμα φυσικὸν ἦτο, ἡ ἀφαίμαξις τοῦ στρατοπέδου ἀπὸ παντὸς χρυσοῦ ἀντικειμένου ἢ πολυτίμου λίθου.

Ἡ ὕδρευσις, παρὰ τὴν ἀφθονίαν τοῦ ὕδατος, ὑπῆρξεν Ἰαν. περιορισμένη καὶ καθ' ὥρισμένας ὥρας ἐκ πηγῶν ἀκαθάρτων κατὰ προτίμησιν, ὥστε κατὰ ἕνα τρόπον οὐχὶ ἔντιμον καὶ ἀνθρωπιστικὸν νὰ ἐπιδιώκεται ἡ ὁμαδικὴ ἐξαφάνισις τῶν αἰχμαλώτων. Ἐδινκώτερον, εἰς τὸ στρατόπεδον Μάλεμε ὅπου εἶχε διαπιστωθεῖ ἡ ὑπαρξὶς μικροβίων τύφου, ἐπέβαλλον τὴν ὕδρευσιν τοῦ στρατοπέδου ἐκ τῆς πηγῆς αὐτῆς τῆς μεμολυσμένης, ὥστε νὰ σημειωθῶσιν ἀθροοὶ θάνατοι ἐλλείψει ὀρῶν καὶ μέσων θεραπείας. Μόνον δὲ ὁ κίνδυνος τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ἀσθενείας ταύτης ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου τῶν Γερμανῶν, ἀπεσόθησε τὸν βέβαιον ἀφανισμὸν τῶν αἰχμαλώτων.

Ὁ ἐκκλησιασμὸς καὶ ἡ Θεία Κοινωνία δὲν ἔλειψαν ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους. Ἡ μαγικὴ «Ἐκκλησιοῦλα» «Ἁγιοὶ Πάντες» ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν παιδικῶν ἔξοχῶν ἀπέβαινε τὸ προσευχητήριον, ἡ ἔλπις καὶ ἡ παρηγορία ὄλων. Ὑπῆρχε διάχυτος μάλιστα, ἢ ἐπιθυ-

ἔντινιά τῶν αἰχμαλώτων ὅπως ἰδίαις χερσὶ καὶ διὰ προσωπικῆς ἐργασίας καὶ εἰσφορᾶς ἀνακαινίσουν αὐτὴν ἔξωτερικῶς καὶ ἑσωτερικῶς, διότι οὐδεὶς προειάντειν τὴν διάρκειαν τῆς παραμονῆς ἐν αἰχμαλωσίᾳ, μεθ' ὅσας μάλιστα ψευδεῖς κατὰ καιροῦς ὑποσχέσεις παρεῖχον οἱ Γερμανοὶ περὶ ταχείας ἀπολύσεως.

Ἀκόμη τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ὅταν μεταφερόμενοι εἰς Σούδαν οἱ αἰχμάλωτοι ἐπ' αὐτοκινήτων παρεκάλεσαν τὸν στρατοπεδάρχην Γερμανὸν νὰ παραλάβωσι χροιάδῃ τινὰ μεθ' ἑαυτῶν διὰ τὰς ἀνάγκας των. ἔλαβον τὴν διαβεβαίωσιν ὅτι τὸ πᾶν ἦτο ἔτοιμον νὰ τοὺς ὑποδεχθῇ εἰς τὸ στρατόπεδον Ἡρακλείου ἔνθα προορίζοντο !

Ἄλλ' ὅτι ἐχαρακτήριζε βαθύτερον τὰ αἰμοβόρα ἔνστικτα τῶν Γερμανῶν, ἦτο ἡ ἐκλογή τῆς θέσεως τοῦ στρατοπέδου, τὸσον τοῦ ἡμετέρου ὅσον καὶ τοῦ Ἀγγλικοῦ, τὸσον τοῦ Μάλμε ὅσον καὶ τῶν Παιδικῶν ἔξοχῶν. Ἐνῶ ἡ ἀμέσως συνεχομένη τῷ στρατοπ. Παιδικῶν ἔξοχῶν περιοχὴ ἦτο κατάφυτος δένδρων καὶ ἐλαιῶν, ἐν τούτοις ἐγκατέστησαν τοῦτο ἐπὶ γυμνῆς ἀμμόδους ἐκτάσεως, ὡς εἰς τὴν γῆν τοῦ πυρός. Ὅταν ἔπνεε δυνατὸς θερμὸς ἄνεμος καὶ ἤγειρε τὸ νέφη τῆς ἀμμου, ἔφερε εἰς τὴν ἀπελιτιστικὴν πραγματικότητα μᾶς νέας Σαχάρας. Τὸ κολύμβημα καὶ ἡ ἀλειψα ἔντος ὄρισμένης ζώνης ἀπέβηκε ἡ μοναδικὴ ψυχαγωγία τῶν αἰχμαλώτων, ὁποῦ μετὰ τὴν Μουσικὴν ὑπάθερον τῶν αὐτοσχεδίων Μουσικῶν συγκροτημάτων.

Ἐκ τῶν διεθνῶν κανονισμῶν καὶ διατάξεων περὶ αἰχμαλώτων, τὴν μόνην διατάξιν ἣν ἀνεγνώρισαν καὶ ἐφήρμοσαν ἦτο ἡ ἀπαίρεσις τῶν χρημάτων ἐκ τῶν αἰχμαλώτων, ἐπιπὸς ἐνὸς ποσοῦ 100 δραχμῶν (1). Πλέον δὲ ἠξίωσαν τὴν παράδοσιν τῶν πολιτικῶν ἐνδιψασίων, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, ὡς διευκολυνουσῶν τὴν ἀπόδρασιν. Ἡ σβέσις τῶν ἐστιῶν καὶ ἡ συσκότισις ἐπεβάλλοντο ἀπὸ

(1) Ἐναντι τῶν 4,000,000 δραχμῶν αἰτίως ὑπελογίσθησαν κυκλοφορῶσαι εἰς τὸ στρατόπεδον Παιδικῶν ἔξοχῶν, παρεδόθησαν 68,000 δραχ. μόνον βάσει ὀνομαστικῶν καταστάσεων, ἐπιστραφεῖσαι εἰς τοὺς δικαιοῦχος κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀπολυτηρίων.

τῆς 7ης ἑσπερινῆς διὰ προαιδοποιητικῶν πυροβολισμῶν καὶ ἐν ὑποτροπῇ διὰ ριπῶν πολυβόλου ἐναντίον τοῦ στρατοπέδου ἀδιακρίτως, ὅπερ ἐστοίχισε τὴν ζωὴν καὶ τὸν τραυματισμὸν πλείστον αἰχμαλώτων. Ἡ κίνησις ἐπίσης ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὥρας ἀπηγορεύετο αὐστηρῶς, ὅσον τὰ ἄσματα καὶ πᾶς θόρυβος. Ἐὰν ἐγένετο μικρὰ τις παραχωρησις εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς — ἰδίᾳ ὅταν τὸ στρατόπεδον ἐφρουρεῖτο ἀπὸ Αὐστροιακοῦς — κατὰ τὴν ὥραν τῶν συναγερωμένων οὐδεὶς ἐσκέπτετο νὰ κινηθῆ ἔκτος τῶν σπηλιῶν, ἢ νὰ θέσῃ ὑπὸ ἀπειλὴν ὀλοκήρου τὸ στρατόπεδον μὲ τὸ ἄναμα ἐνὸς σιγαρέττου.

Αἱ ἐπιβαλλόμενα καὶ ἐκτ' λούμενα πάντοτε ποινὰ ἐπὶ τῶν ἠμετέρων καὶ τῶν Γερμανῶν, ἐξέροχονταί τῆς φαντασίας τοῦ πεπολιτισμένου ἀνθρώπου, εἰς μορφήν, εἶδος καὶ ἔκτασιν. Ἦτοί, ἀνιψίας καὶ καταδικαίς ἐπὶ ἡμῶρον ἐντὸς τῆς θαλάσσης, τροχάδην ἐν κλίβῳ ἀπὸ συνεχῆ ραβδισμῶν, βάδισμα μετὰ βαρῶν κεκαλιένων τῶν γυμνῶν, παραμονὴ καὶ ἐνατένισις πρὸς τὸν ἥλιον ἐπὶ ἡμῶρον, στέρσις τροφῆς καὶ ὕδατος ἐπὶ 24ωρον ἢ καὶ 48ωρον.

Ἐὰν τις ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀγγαρείας διολοσθαίνων ἐπιχειρῆ νὰ κόψῃ μίαν σταφυλὴν, δὲν ἐτέπρωτο νὰ δοκιμῇ τὴν γλυκύτητά τῆς καθόσον ἦτο ἀπηγορευμένος κορυφὸς διὰ τὸν αἰχμαλώτον καὶ ἡ ἀγγαρεία ἐπέστρεψε κατὰ ἓνα ἀμγώτερον. Αὐτὸς, ὡς εὐνόητος, ἀπέγγαινε αὖν σπαλὶ στ' ἀμπέλι» κατὰ τὴν λαχρὴν ἔκφρασιν. Τοσαύτην καὶ τοιαύτην ἀξίαν καὶ σημασίαν εἶχεν ἡ ζωὴ τῶν αἰχμαλώτων διὰ τοὺς ἀτασίους Οἴνους. Κατ' ἐξαίρεσιν, οἱ Αὐστροιακοὶ στρατιῶται ἐπέτρεπον ἐνίοτε τὴν κοπὴν σταφυλῶν ἐλευθέρῳ, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῆς ἀγγαρείας εἰς τὸ στρατόπεδον. Αἱ ἀγγαρεῖαι τοῦ στρατοπέδου αἰχμαλώτων Μάλεμο ἐτύγγαλον βαρύνεται τῶν τοῦ στρατοπέδου Παιδικῶν ἔξοχῶν, καθόσον οἱ αἰχμαλῶτοι ὀπτεροῦντο νὰ μεταφέρουν ἐπ' ὤμων, δυσβάστακτον φορτίον ὕδατος καὶ ἄλλων ὑλικῶν εἰς ὕψος πολλῶν ποδῶν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης δι' ἀνωφερικῆς ὁδοῦ πρὸς κατασκευὴν ὀγκώδους Ἡρώου τῶν πεσόντων Ἀλεξιπποτιστῶν.

Ἡ ἀπειλὴ τοῦ ὄπλου καὶ τὸ μαστίγιον ὑπῆρξαν οἱ σύντροφοι τῆς ἀγγαρείας, πολλοὶ ἄνδρες τῆς ὁποίας εὗρισκον τὸν θάνατον,

ἐνῶ ἕτεροι καθίσταντο ἀνάπηροι. Παρὰ τὰ κρούσπεδα τοῦ ὄρεινῶ ὄγκου — ἔνθα τὸ Ἡρώων εὗρίσκετο μικρὰ συστάς δένδρων ἥτις ἐχρησίμευεν ὡς στοθιμὸς ἀναπαύσεως τῆς ἀγγαρείας. Ἐκεῖ, δίληπν σκοπευτηρίου, οἱ αἰμοχαρεῖς βάρβαροι φρουροὶ Γερμανοὶ ἐπυροβόλουν τοὺς ἀνυπόπτους αἰχμαλώτους πολλοὶ τῶν ὁποίων εἴρισαν τὸν θάνατον.

Ὅσακις ἐγένετο ἐπιβλήσις τῶν διεθνῶν νόμων καὶ κανονισμῶν ὑπὲρ τῶν αἰχμαλώτων, ἐδίδετο ἰταμῶς καὶ στεροστικῶς ἡ ἀπάντησις ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε Γερμανῶν στρατοπεδαρχῶν ὅτι, «ἡμεῖς δὲν ἀναγκωρίζομεν τίποτε ἀπ' αὐτὰ καὶ ἂν ζῆτε εἶναι παρὰ πολὺ ὕστερα ἀπὸ τὴν βάρβαρον διαγωγὴν σας». Τοιοῦτοτρόπως ἀγενοῦντο καὶ ἐπισήμως, ὅτι ἡ τιμὴ ἔπαισε νὰ ἔχη οὐσιαστικῶν περιεχόμενον διὰ τὸν Γερμανὸν καὶ ν' ἀποτελῇ ὑποχρέωσιν ἑνὸς μεγάλου ἔθνου, ὡς ἡ Γερμανία, ἥτις εἶχε θέσει τὴν ὑπογραφήν καὶ τὴν σφραγίδα τῆς εἰς τοὺς διεθνεῖς αὐτοὺς νόμους, συμβάσεις καὶ διατάξεις.

Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἐν στενῷ περιγράμματι ἡ κατ' εὐφημισμὸν εὐγενής !! Ἀρία φυλὴ ἥς ἡ φυσικὴ θέσις ἔδει νὰ ἦτο εἰς τὰ παρόχθια τῆς Ζούγκλας καὶ οἶχι ὡς μίᾳσμα βαρβαρότητος εἰς τὸν ὀμφαλὸν τῆς Εὐρώπης.

ΤΜΗΜΑ ΙΧ

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΥΜΜΑΧΙΚΟΝ ΑΓΩΝΑ

Ἀλβανικὸν ἔπος. Ὀχυρά. Κρήτη. Ἡ τελευταία αὐτῆ¹ ἔπαλ-
ξις τῆς Ἑλλάδος καὶ γενικώτερον τῶν Βαλκανίων, γίνεσθαι καὶ
πάλιν τὸ νέον ὀλοκαύτωμα τῆς Ἐλευθερίας ὄλων τῶν ὑποδούλων
λαῶν

Χρόνος καὶ Ἀπώλεια ἀξιοποιοῦν τὴν μάχην καὶ τὴν τοπο-
θετοῦν εἰς τὸ ὕψος τῶν μαχῶν τῆς Δουγκέρκης, τοῦ Νάρβιγκ
καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ μετώπου. Δὲν θὰ παραμείνῃ ἀπλῶς ἡ σκλη-
ροτέρα καὶ παραδοξότερα μάχη τῶν αἰῶνων εἰς τὴν πολεμικὴν ἱ-
στορίαν τῶν Ἑθνῶν, ἀλλὰ θ' ἀποτελέσῃ, δικαίω, τὸ νεώτερον
πραγματικὸν ἔπος, ἔργον δημιουργηθέν.

Ἡ δεκαπενθήμερος διάρκεια τῆς μάχης δὲν περιορίζεται
κατὰ χρόνον εἰς τὰ στενὰ ἀριθμητικὰ ὅρια τῶν 15 ἡμερῶν, ἀλλ'
ἐκτείνεται καὶ ἀναλύεται εἰς ἓνα ὀλόκληρον ἐξαμήνον, ὅσον δηλα-
δὴ χρόνον ἀνεστάλη ἢ πρὸς Ἀνατολὰς πορεία τῆς Γερμανίας συ-
νεπεία τοῦ παράγοντος τῶν τρομερῶν Ἀπωλειῶν τὰς ὁποίας ὑ-
πέστη ἀπωλέσασα ἀπροβλέπτως δι' ἑαυτὴν, τὸν γνωστὸν ρυθμὸν
τῆς πολεμικῆς μηχανῆς τῆς ἀνεπανορθώτου, ὥστε νὰ καταρι-
φθῇ καὶ δι' αὐτὴν ὁ μύθος τοῦ ἀητητήτου.

Τί ἄλλο ἦτο δυνατόν νὰ προσφέρῃ ὁ συμβολικὸς αὐτὸς φά-
ρος τῆς Ἐλευθερίας, ἡ Κρήτη εἰς τὸν βοῦμὸν τοῦ κοινοῦ Συμ-
μαχικοῦ ἀγῶνος; Αἶμα; Ἐστία; Τὰ προσέφερον ἀφθόνα με δι-
σχίλιους καὶ πλέον νεκροῦ; Ἕλληνας Βρεττανοὺς, Νεοζηλαν-
δοὺς, Αὐστραλοὺς καὶ με καθολικὸν ὀλοκαύτωμα καὶ πάλιν τὴν
πολυβασινωμένην Κρήτην!

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ὡς ἐπιλογὸν προεβρίναμεν τὸ παρασιατικὸν ἄρθρον τῶν «Γάιμας», τοῦ Ἰάκω τῆς Ἰαπωνίας διὰ τὴν ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ, ὁλοκληροῦν εἰς τὰς ὀλίγας γραμμὰς του μίαν πραγματικὴν ἀνευ προηγουμένου εἰς τὴν Ἱστορίαν Λαῶν καὶ Ἐθνῶν.

«Προτείνομεν, ἐγραφεν, ὡς ζήτημα ὑπερτάτου καθήκοντος τιμῆς, ὅπως δημιουργηθῆ ἓνα ἑκτακτον τάγμα τῶν Ἱπποτῶν τῆς Κρήτης διὰ νὰ τιμηθῆ μὲ εἰδικὸν παράσημον καὶθε πολίτης καὶ καθε ἀξιωματικῶς πού ἔλαβε μέρος εἰς τὴν παραδοξοτέραν καὶ ἐνδοξοτέραν μάχην τῆς Ἱστορίας, τὴν ΜΑΧΗΝ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ. Οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τῆς Κρήτης, πού ἔλαβον μέρος εἰς τὴν θρυλικὴν αὐτὴν μάχην, πρέπει νὰ καταταχθοῦν ὀνομαστὶ εἰς ἓνα εἰδικὸν τάγμα ὑπερανθρώπων.

Χωρὶς ἐνισχύσεις καὶ ἐφόδια, χωρὶς τροφήν, ἀξύριστοι, αἷπνοι καὶ ἄπλυτοι, χωρὶς ἀνάπαυσιν, χάσαντες τοὺς ἀρχηγούς των μέσα εἰς τὴν φοβεράν σύγκρουσιν τῆς ἐν οὐρανῷ, ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ ἐν τῇ ξηρᾷ μάχης, χωρὶς ἀντιαεροπορικὰ τηλεβόλα, γνωρίζοντες τὸ ἀδύνατον τῆς φυγῆς των, μὴ ἔχοντες κανένα νὰ δέσῃ τὰς πληγὰς των, οἱ νεκροὶ ἀφινόμενοι ἄταφοι, πλησίον τῶν ζώντων, βομβαρδιζόμενοι ἀδιαλείπτως, ἐξηνητημένοι μὲ τὰ μάτια κατακόκκινα, λιπόσαρκοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς μανίας τῆς τρομερᾶς μάχης, ἐγνώριζον ὅτι ἡ τύχη των, ἡ ζωὴ ἢ ὁ θάνατός των ἐξηρητάτο ἀπὸ τὴν ἐκ τοῦ σιστάδην μάχην. Μέσα εἰς τὸ δαμονιώδες μαρτύριον τῆς ἀγρίας πάλης, ἐγνώριζον ὅτι ἐμάχοντο κατὰ Ἄρμα γεδῶνος.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἀπίστευτα γεγονότα, τὰ ὅποια ἀντιμετώπισαν οἱ γενναῖοι, οἱ ὑπεράνθρωποι αὐτοὶ μαχηταὶ, τῆς φοβερᾶς μάχης τῆς κολάσεως τὴν ὅποιαν μόνον ἓνας Δάντης θὰ ἠδύνατο νὰ περιγράψῃ.

Γνωρίζαντες οί ἑτακοί αὐτοί πολεμισταί τὸν κατακλισμὸν τῆς ἀνθρωπίνης ἀγριότητος ἀντιμετώπισαντες μίαν κόλασιν ἀπὸ φλόγας, αἵματα καὶ θάνατον. εἶναι ζήτημα ἂν θὰ μπορέσουν πλέον νὰ γνωρίσουν τὴν γαλήνην τῆς ζωῆς. Πρέπει ὅμως νὰ δεχθοῦν τὴν λατρείαν καὶ εὐλάβειαν ὄλων ἡμῶν τῶν ἄλλων, τῶν μικροτέρων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι παρηκολουθήσαμεν τὴν ἐνδοξὸν μάχην των καὶ δὲν μᾶς μένει τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ τοὺς στολίσωμε μὲ δάφνας. Ἄλλὰ αὐτὸ πρέπει νὰ γίνῃ ὅταν θὰ ἔχομεν ψυχὴν γαλήνην. διὰ νὰ μπορούμε νὰ ἀπονεύωμεν ὠραίας τιμᾶς, πρέπει νὰ γίνῃ μετὰ τὴν κατάπαυσιν τῶν δονήσεων καὶ τῆς μανθᾶς τοῦ πυρός· καὶ μετὰ τὸν τροματισμὸν τῆς αἰματηρᾶς ἀγωνίας. Καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ Γερμανοὶ θὰ σηκώσουν τὸ χέρι των, θὰ σταθοῦν προσοχῇ καὶ θὰ χαιρετήσουν εὐλαβῶς τὰς δαφνοστεφανομένας κεφαλὰς τῶν γενναίων, τὰς κεφαλὰς ἐκείνων οἱ ὅποιοι καὶ αἰμόφυρτοι ἀκόμη τὰς ἐκράτουν ὑψηλά. δὲν ὑπέκυψαν.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ο ΕΛΛΗΝΟΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ : Σελ. 7

ΕΙΣΑΓΩΓΗ Πολιτική κατάσταση Στρατιωτική κατάσταση —
Κήρυξις πολέμου — Σχέδιον επιχειρήσεων — Έχθρικόν σχέ-
διον εισβολής. » 9

ΤΜΗΜΑ I: Πολεμικά επιχειρήσεις.

Κεφάλαιον I. Γεγονότα από 6ης 'Απριλίου — 23ης 'Απριλίου
1941. » 22

Κεφάλαιον II. 'Αποχώρησις τών Συμμ. στρατευμάτων — Κρί-
σεις Δ. Τύπου. » 36

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ

Προλεγόμενα. » 42

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ. Έκκένωσις Έλλ. τμημάτων εις
Κρήτην — Έκπαιδευσις — Όπλισμός — Έδαφος — Μορφή
άγώνος — Διαθέσιμοι δυνάμεις — Διάταξις δυνάμεων — Κα-
τανομή — Διοικ. καί τακτική ύπαγωγή Έλλ. δυνάμεων. » 45

ΤΜΗΜΑ I. Ληφθέντα μέτρα από τής 18ης Μαΐου 1941 πρό τής
πτώσεως τών 'Αλεξιπτωτιστών.

Κεφάλαιον I. Πληροφορία περί του έχθρου — Σχέδιον άμύνης
Σχέδιον εισβολής του έχθρου — Διαμορφωθείσα διάταξις
των τμημάτων κατά την 20ήν Μαΐου. » 60

ΤΜΗΜΑ II. Α' Περιοχή (Χανίων).

Κεφάλαιον I. Πτώσις άλεξιπτωτιστών — 'Επιχειρήσεις — Το-
μεΐς Γαλατά, 'Αλικιανού, Χανίων — Σούδας, Μουρνιών, Κα-
στελλίου, Μάλεμε — 'Επιχειρηθείσα εισβολή από θαλάσσης—
'Αμυντικά επιθετικά ένέργεια μέχρι 25ης Μαΐου. » 69

Κεφάλαιον II. Σύμπτυξις Συμμ. Ἑλλ. δυνάμεων — Ἐπιθί-
-βασις — Διάγγελμα Βασιλέως — Πρωθυπουργοῦ 23ης
Μαΐου » 98

ΤΜΗΜΑ III. Β' Περιοχὴ (Ρεθύμνης).

Κεφάλαιον I. Γενικὴ κατάστασις. » 106

Κεφάλαιον II. Πτώσις ἀλεξιπτωτιστῶν — Πολεμικαὶ ἐπιχει-
-ρήσεις » 108

ΤΜΗΜΑ IV. Γ' Περιοχὴ (*Ηρακλείου).

Κεφάλαιον I. Γενικὴ κατάστασις » 120

» II. Πτώσις ἀλεξιπτωτιστῶν — Πολεμικαὶ ἐπιχει-
-ρήσεις » 124

ΤΜΗΜΑ V. Κριτικὴ — Συμπεράσματα. » 146

ΤΜΗΜΑ VI. Ἡ συμβολὴ τοῦ Κρητ. λαοῦ κατὰ τὴν μάχην » 160

ΤΜΗΜΑ VII. Ἐν ἀδίκημα — Παρεμπόπτουσαι ἐνέργειαι. » 166

ΤΜΗΜΑ VIII. Στρατόπεδον αἰχμαλώτων. » 170

ΤΜΗΜΑ IX. Ἡ συμβολὴ τῆς μάχης τῆς Κρήτης εἰς τὸν
Συμμαχικὸν ἀγῶνα » 176

ΕΠΙΛΟΓΟΣ : » 177

Πίναξ περιεχομένων » 179

Χάρται — Εἰκόνες. » 179

Κεφάλαιον I. Πτώσις ἀλεξιπτωτιστῶν — Πολεμικαὶ ἐπιχει-
-ρήσεις — Διάγγελμα Βασιλέως — Πρωθυπουργοῦ 23ης
Μαΐου — Ἐπιθίβασις — Σύμπτυξις Συμμ. Ἑλλ. δυνάμεων —
Κριτικὴ — Συμπεράσματα — Ἡ συμβολὴ τοῦ Κρητ. λαοῦ
κατὰ τὴν μάχην — Ἐν ἀδίκημα — Παρεμπόπτουσαι ἐν-
έργειαι — Στρατόπεδον αἰχμαλώτων — Ἡ συμβολὴ τῆς
μάχης τῆς Κρήτης εἰς τὸν Συμμαχικὸν ἀγῶνα — ΕΠΙΛΟΓΟΣ
— Πίναξ περιεχομένων — Χάρται — Εἰκόνες.

